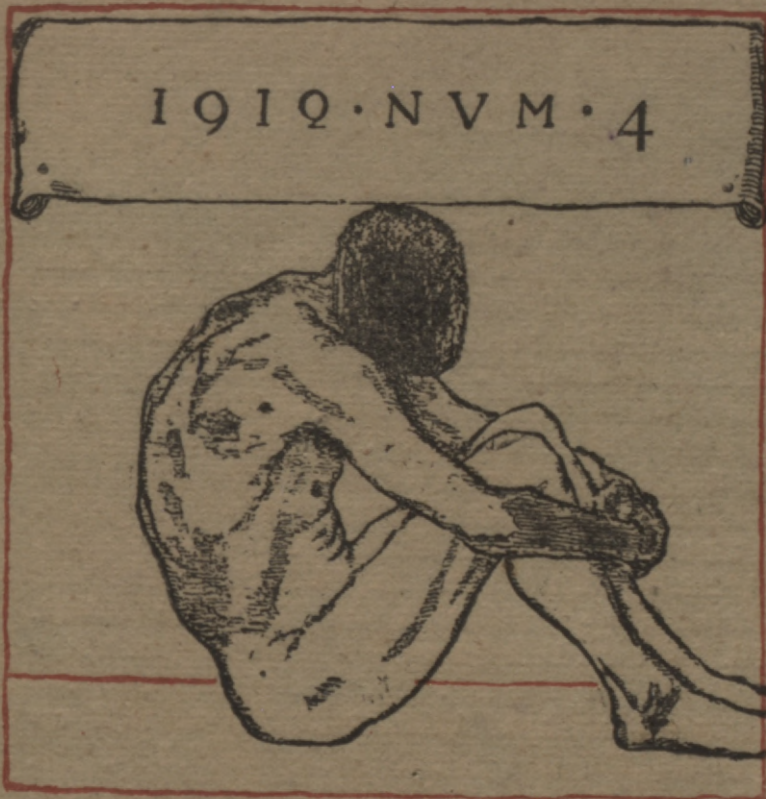

III-941

X

1910 · NVM · 4

SCHURNALS

LITERATURAI · SINATNEI · VN
DOMAS
 SADSIHWEI

Zeturtās burtnīzas saturs:

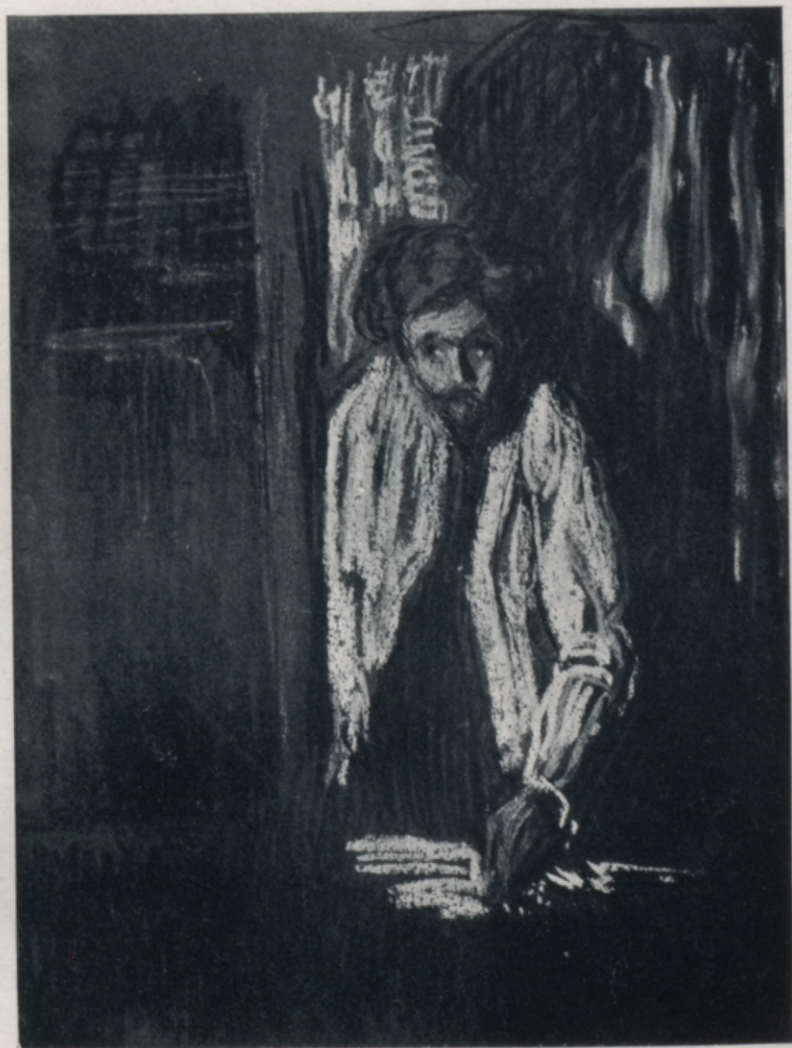
	Lap. p.
Andreja Upiſča — Pehdejais latweests. Patriotisks stahsts ar behdigām beigām (Turpinajums)	887
J. Dns — Napoleona karaſpehki latwijs 1812. III. Napoleona valdības preefſchſtahwi un wīnu rihſojumi Kursemē	359
J. Wainowſka — Pret pawafaru. Dzejoti. I. Natts ſchallas. II. Bruhnee uhdeni	870
Subrabu Gdscha — Kaukſchikis. Stahsts. (Beigas).	871
A. Schwabes — Efers. Dzejolis	878
Andreja Upiſča — Mahkila un diletanti. II.	879
Emila Werharna — Dieelma nahkotnei. Dzeja	885
Jahna Klawina — Pawafars. Stahsts.	887
J. Kahrklina — Araja dieelma. Dzejolis	394
M. Skujeneeka — Ezeſofchana un izzeſofchana latwijs. III. Latweeſchu izzeſofchana widus laikos un dsimtubuhſchanas laikmetā	395
P. Roberta — Antiaſchi wai Spihdola? Kritisks un etisks apzerejums	899
Karla Strahla — Mahtes. Dzejolu zikls	409
P. Blau'a — Waj tos laikus atzerees? Dzejolis	410
Dsihwibas izzeſofchana. (Turpinajums).	411
Leona Paegles — Spehka gars.	416
Hermana Banga — Irene Holm. Stahsts	417

Kronita: Latweeſchu rakſtneeziba. — Latweeſchu drama III. Allunana 427 „Draudſes basars“. — Latweeſchu kritikas kuriozi. — Zittoutu rakſtneeziba. Sozjalis romans italeeſchu rakſtneezibā. — Literariski ſihlumi. — Tolskoja rakstu ſtatistika. — Miſjonaru isdewums. — Kreewijas laikrakstu tanſiſtazijas ſtatistika. — Jauns romana tips. — Teatris, muſika, gleſneeziba. — Aleksis Meerlants (ar gihmetni). — Gb. Wulfa „Jzabella“. — P. Kraſtina glesnojumi un ſihmejumi. — Parizes ſaloni 1911. g. I. — Sinatne un filoſofija. — Deenwidpols ſaſneegis. — Rā timiski ſaſit brihwo gaita ſlahpekl. — Vihbs ſchim nevwamanita parahdiba pee kreileem. — Bilweta meefas ſwara peeaugums baschā dōs wezumōd. — **Sabſihwe.** — Jz ſtrahdneetu dsihwes I. — Jhs aſkats uſ muſhu iſgihstibas beedribām. — **Retrologi un peeminas.** — Iſcharlſs Dilenſ. **Walejas wehſtules.** — **Grahmatu galds.** — **Studinajumi.**

Wahka ſihmejums **Puriņa**, galwas ſihmejums **Lilberga**, winjetes no **Waderneeka**, **Strahla**, **Zimmermana** u. z.

Peelikums: Uſ atſewiſchām lapām reprobuzijas no P. Kraſtina „Pahſ portreja“ un „Lufsemburgas bahrsā“.

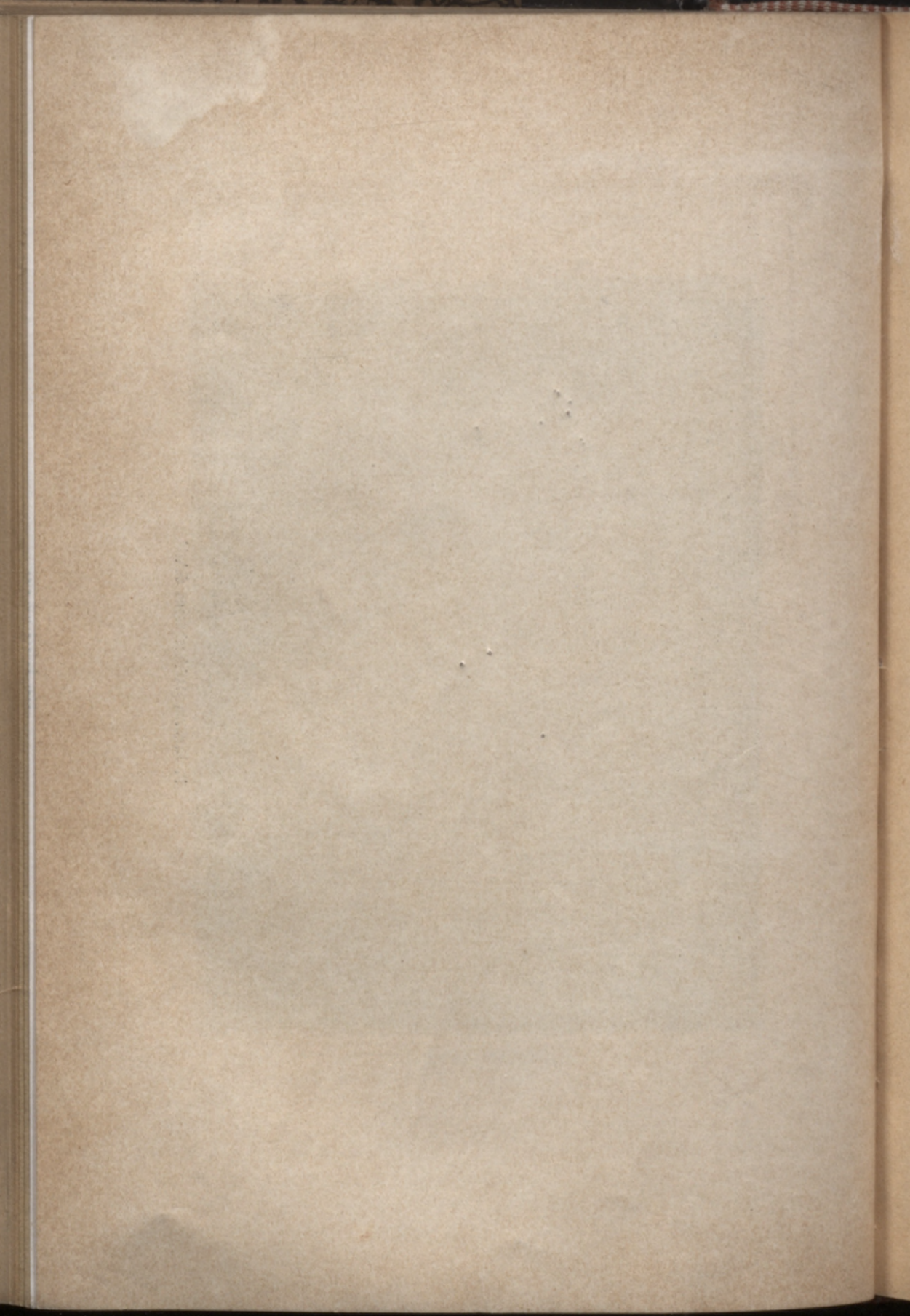
11-941

Р. Крафтна Рајсротреја.

P. Kraffina Luksenburgas dahtis.

Andreja Upišča

Behdejais latweetis.

Patriotisks stahsts ar behdigām beigām.

(Turpinājums.)

IV.

Kalve sehdeja gultā, zelgalus klahpeerahwiš, un abām rokām kafija nokutinatos ikrus. Mute winam tihkmigi šchobijās un meega pilnās azis blifinajās. Patihkami tā išejet ahdu. . . Bet tad peepešchi eeraudstija, ka baltās, smalkās linaudekļa bikšas maseem bruhnganeem plankumeem gluschi noraibinatas un azumirkli palika meerā. Famos! Kur tad tās blufas te radušchās! Ugrat te nebij netweenas. Palags ar' pawišam raibš. . .

Bet kamehr winšč wehl tā nesaprata sehdeja, blakus Sarumu istabā atškaneja balšis un šoki. Winšč nepaguwa ne sem fegas palihst, kad durwis wehrās walā. . . Nu, kapehž wakar wakarā nepeešlehdja!

Senahža flaida, šaufneja auguma jauneklīs, masu tumšču, jau galōš augščup faleegtu puhkiru uš wirsluhpas, galowiršū taišni pahrschirteem, šmagi peeeškoteem, gludi gludi peešufateem mateem. Up kaku winam balta apšaklite, mugurā melni, lihdsj sodam zeešchi šapogati šalganpeleki wafaras šwahrzini, kahjās melnas, šchauras bikšinas, un pušamerikau kamaščas negudri beesjām, malās reewotām pašchuwēm, plateem purneem un šmageem papescheem. Leeliški klaudseja, kur winšč šoli špehra.

„Zabriht, Kalwes kungs!“ winſch, maſſeetia paſozidamees ſweizinaja. „Atwainojat, ka trauzeju. Bet kad wakar atnahzu, juhs jau gulejat. Man ſtaziã eedema preeſch jums telegramu.“

Winſch ſneedſa ſalozitu papiriti, ſatwehra Kalwes roku un ſtipri ſakra-tija. Atkaſpees, aiſmetinaja rahditaja pirſtu aiſ apkaſlites un to plehſdamſ wilka rinki apfahrt. Wiſdſ wina ſejaſ waibſtſdſ, bet it ſewiſchki ap muti paſtahwigi plaiſſnijãſ tahdſ ſawadſ, biſſſ ſmaidinſch, un paſtahwigi winſch ar to zihnijãſ, puhlejãſ iſſſatitees nopeetnſ un forekſtſ.

Kalwe ſteidſigi uſplehſa telegramu. Welnſ — kaſ tad nu buhſ!

„Atbraukſim peeſpadſmitã, wakarã, Fanny. . .“ Kalwe iſſlaſija un ſarauza peeri. Welnſ — tad mahjãſ jau abãſ! Winſch nedomaja, ka tiſ drihſ. Un tuhſin ſchurp! Bet waj tiſ taſ ir peeſpadſmit, waj naw trihſ-padſmit? Neſkaidri rakſtitſ. Winſch eedomaja, ka ſchodeen jau ir trihſ-padſmitaiſ — tad jau ſchodeen! Bet apſſatijãſ labãſ un pahſleezinajaſ, ka peeſpadſmitã gan. . . Fanny. . . Ziſ reiſeſ naw ſagitſ: nekaſhda Fannija, bet Auſtra!

Kad winſch atkaſ pazehla galwu, jaunaiſ zilwekſ ſſatijãſ winã un puhlejãſ nodſeſht ſmaidu. Bet aiſ muguraſ, pahſmainuſ winã un kungã luſkodamaſ, rokaſ preeſchautã wiſhtidama un ari tãpat ſmaididama ſtah-weja Sarumeene. Sarumſ patſ mihnajaſ turpat pee durwim. Kalwem biſ nepatiſkami, ka winſch tã, bet ſem ſegas ſlehtpteeſ nu tomehr buhtu mulkigi. Winſch nolaida kaſhjaſ pahſ gultaſ malu.

„Klauſeeſ, Sarum, waj tu pariht wakar newari aiſbraukt uſ ſtaziã manai kundſei un meitai preeſchã?“

„Kapehſ nẽ!“ ſchis ſteidſigi atſauzãſ. „Kaſ tur leelſ — aiſſaidiſ.“

„At tad madama ar jaunkundſi ar! Ru jau buhſ leela — diwi gabi pee mumſ naw bijuſe.“ Un runadama, neſ kaſehl, wiſu laiſu ſſatijãſ dehlã, meta ar galwu un ſmaidija wehl wairãſ. Bet ſchis puhlejãſ winai rahdit nopeetnu, gandrihſ duſmigu ſeju.

„Paſahjuſcho gadu jau eeſwehtija.“ Kalwe, ne labpraht, atbildeja. Winam nahza atminã eeſwehtamaſ deenaſ netautiſkaſ weeſibu wakarſ, nepatiſkamee gratulanti, nepeeſkanigãſ dahwanaſ. Gandrihſ waj duſmigi winſch zaur peeri paſſatijãſ ſawdſ rentneekdſ.

Bet teem gar kunga ſapihktumu nebiſ nekaſhdaſ daſãſ.

„Neaiſmirſti tiſ pee wakara aiſſuhtit alum paſãſ,“ jauneklſ ſtingri noteiza pret Sarumu pagreeſeeſ. Un ſmaida it nepawiſam nebiſ wina ſeja.

Bezaiſ miſligi bliſinaja aziſ.

„Ru, Werner, newar ſinat, kã iſnahſ. . . Zo ſãhãm rudjuſ weſt. . .“

„Bet, papa!“ Wernerſ, aiſſfahrſtſ, atſauzãſ. „Tu taſ ſini, ka alum wajaſ buht. Schitſ karſtã laiſã ar monopolu ween naw neka.“

Dehlam runajot, Sarums, azu nenogreejis, ūatijās Kalwi, ūmihneja druūzin un mirkūūkinaja azim. Sa!': dūirdat, kà winūū man!

„Bet tad tew ar' janah! palihgà pee weūūchanas, ka waram zif nezif eeraut.“ Tiffo ūmeeklu walbidams, Sarums mirkūūkinaja fungam un ar galwu mahja uū dehla puūi.

„Gudriba!“ Werners gari un nizigi nowilka. „Un kas tad toū mustantus meklēs? Ar harmonikām buhs, wijole ar' — bet tai wajag kas peebasē, zītadi naw nekahdas harmonijas. Rihūotaji! Bet no musikas neta neūaprot.“

Sarums ilgaf newareja walдитеes; aisgrahbts eefmehjās un atkal pameta ar galwu.

„Wini te ūchowafar tahdu maju balliti. . . Masajā ūūūhni. Kudūu applahwibas un tā. Lai taiūa, kas man. Es tīfai ūmejos, ūaf' kad tīf man glahūi groūas. . . Rihūu ūwehtdeena, tad warēs iūguletees. Starūts laiks, tagad ahtri peedūeras.“

„Bet papa!“ Werners winu apūauza.

„Ko tu te plahpà!“ Sarumeene, dehlam iūtapigi peebalūodama, fluūūinam ar' rahja wiūru. Abi nonehmufchees ūatijās dehlà un gaidija.

„Domajām, jumū, Kalwes kungs nekas nebuhs preti,“ Werners atūahka. Pawirūijās druūku tuwaf, puhlejās un newareja tīf drihū nobūehūt uūmahzigo ūmaidu.

„Nē — kas man!“ Kalwe atūauzās. „Lai padejo laudis.“ Winūū eefūatijās, ka kahju pirūsteem nagi gari un netihri un parahwa wairaf ūem gultas.

„Buht' atbraukufūhas juūju madama ar jaunkundūiti — waretu iūdanzotees ar lauku puifcheem.“ — Sarumeene ūmaidija.

„Nē, nē, ko nu wina! Auūtra nemaū —“ Kalwe neiūrunaja lihūj galam. Bahraf gara un nepatihkama winam likās ūūi ūituazija. Iūhti nepatihkami ūchodeen wiūi ūchee laudis. Ko wini wiūi tā ūkraida un mirkūūkinas azim? Un kas ta par walodu! Papa. . . Iūdanzotees. . . Tauta, bet neūehūj wehl, ka jaūafa padejot. . . Madama. . . Ja jau, tad lai ūafa kundūe, ne madama. Madama, madama! Kaut kahda wahzu meldera ūewu wiūi godina par leelmahti. . . paūūu melderi, maūafais, par zeenigtehwu. Kas tad tas melders tahds ir? Bet winam te ir muifūha — winu tīfai par fungu! Kungs, madama. . . Bet kà tad toū jaūauz, kam muifūha? Ja, eefkaidro tu to ūcheem laudim. Wahzeetis, lai kahds lupata, tas ir leelūfungs. Bet paūūu tautas labafais dehlū war buht deūmit reiū bagataū — tas nekas. Tàpat latweetis! Ko latweetis wehūis? Kungs. . . madama. . .

Jau ūen tas Kalwem bij uū ūirds. Tahda nezeeniba winu weenmeūr ūlepeni grauja.

„Wakar biju Rigâ,” Werners atkal eerunajâs. „Gahju gar juhju jauno mahju. Leekas, buhs leelikfa buhwe.”

Kalwe palifa schirgtaks.

„Ja? Ak gahji garam! Buhş jau gan. Gruntsgabals ween feşchdesmit tuhştoşchus . . . Sinams, tahdas koka mahjeles gan ar' tur bij wirşu . . . Bet peşehst . . .” winşch azumirklî newareja apfert, kâ şauft: par tu, waj juhş. Tehwu şauza par tu, un kâ tad deşlu . . . Bet paşkatijâs uş wina puş-amerikanu kamaşchâm un şaprata. „Peşehşchât taf — parunaşimees.”

Werners paluşkojâs apfahrť. Bet istabâ feşchdeşchanai bij tifai weens pats kreşşls, un uş ta tagad şaliktaş Kalwes funga dreşbes. Bet maşte bij gudrafa. Peşklupa stuhri, nolika semê maşgajamo blodu un glizerina şeepju gabalinu un pazehla deşlam istabas widû maşleetin işplihşuşch, şeepju putr plankumeem aplipuşchu steebru kreşşlu. Werners noşehdâs, pahrmeta weenu kahu pahr otru un maşzeenigi şmihknadams şkatijâs uş Kalwes fungu neweiklâ stahwoşli.

„Seşchdesmit . . .” winşch wezişchi atşahfa. „Waj tas — nebuhs — pahrişpihlets?”

„Wernia!” Sarumeene peeduhra deşlam un no mugurpuşes peşleezâş pee auş. „Şauj taf fungam apgehrbtees . . .”

Deşls pameta ar roku pahr plezu.

„Es luhşju, netrauzejat muhs!” winşch ştingri noteiza. Ūbi wezee tuhlin şahfa wirşitees uş durwin.

Kalwe nemaj nejutâş aişşkartş.

„Pahrişpihlets, juhş domajat? Nemaj nè. Waj juhş finat, ziş tagad maşfa kwadrataşş? Un man tur wehl kahdas peezâş feşchas koka mahjeles bij wirşu. Şanopleşch, protams, bet papreeşch jaşamaşfa. Buhş jau gan . . . Şlahde, kâ man tee plani un şihmejumi naw lihş, es jums parahditu . . . Peezâş, feşchas koka buttaş bij wirşu; zita leitim, zita kree-wam, zita wahzeetim . . . Ūu latweeşcha namş pazelşees!”

Winşch paşmehjâş un şakehra pats şawuş zelgaluş.

„Ūu jau wişâ Meşandra eelâ latweeşchu nami ween ir,” Werners fajija. „Brigaderam, Raştkalnam, Dşolinam . . .”

„Brigadera kaşei, Şempela kaşei,” Kalwe turpinaja. „Ja, ko juhş fakat: waj neet latweeşchi uş augşchu? Waj juhş — tâ intereşejatees par latweeşchu nameem?”

„Ja. Kad eju pa eelu, tad weenmehr şkatos uş numuru plahşnem: şaf', kam şchis namş peeder. Tee jaunee gandriş wişî latweeşcheem ween: Wakar biju pee Şkarina fotograşetees, lihş jaunajai Gertrudes başnizai aiş-gahju pa Meşandra eelu.”

„Ja?“ Kallwem šchis jaunais zilweks šahka eepatiktees. „Bet no numuru plahkfnem ween wehl newar sinat. Latweescheem šafoditi daudž wahzu wahrdu. Waj juhs domajat, ka wahzeeschi wiši tee Behmi, Šchmitti, Bergi un Lindes? Masafais puse latweeschu! Es nesinu, kapehž ihsts tauteetis neefneeds luhgumu, lai wina wahzu wahrdu apmainapret latwišku? Šaf: latweetis ešmu, un gribu, lai šauž mani latweeschu wahrda. Bes tam dascheem wehl ta wahjiba, ka newar šchirtees no wahzu galotnes. Lasding, Radšing — un tatschu tihrais latweeschu Lasdinšch un Radšinšch. Es nešaku, ka wini šahrflu wahzeeschi, ka wini naw tauteeschi, bet tomehr tahda pietate pret wahzu kulturu tagad wairs naw attaišnojama. Šafat, šahda šinā tagad wahzeetis labaks par latweeschu pilsoni?“

„Nā tajōš baltās pušes šwehtōš pat,“ Werners eemeta starpā. „Tautiška šehflu tirgotaja meita eet ar wahzu pušu grošu!“

„No nu šehflu tirgotaja . . .“ Kalwe dšihwi atšaužās. „No nu wehl ziti, šad pašchi latweeschu awišču išdeweji . . . šad pašchu redaktoru kundses ar behrneem mahjās runā wahzišči, un weitalōš ari tikai wahzišči . . .“

„Ja, šafat, waj tās naw kulturās dihwainibas! Domajat, uš lauteem mums tā nē? Tāpat. Es par to deesgan ešmu rakstijis.“

Kalwe tramigi paškatijās: rakstneeks!? Bahrlaida bišku šlatu šawam koštimam un mudigi šahka gehrbtees. Tikai pehž laba brihšča atkal eerunajās:

„Ak, tad juhs rakstat?“

„Ja. Šchimbrihšcham es forespondeju „Latwijā“.

„Ak „Latwijā“! „Latwijā“ ir laba awiše. „Nigas Awiše“ ir noteiktata, Weinbergs ir gudrs, bet . . . Es ar labak lašu „Latwijū“.

„Šawā šinā — ja . . . Bet tee dekadenti tur. Šaunaka šehka ar dšejoleem nelaišch klast. No konkurenzes bail. Wajadsetu dibinat wehl weenu jaunu awiši ar brihwakeem, plašchakeem eeskateem. Šhsti liberalu awiši.“

„Un ihsti tautišku!“ Kallwem šchi eedoma iškās tihri genials. Winšch pogaja uštreklu zeet, bet aiš ušbudinajuma newareja un newareja trahpit pogu zaurumā. „Tahdu, šas apweenotu wišas awišes un wišus winu lašitajus, wišas partijas un šchiras. Wišus, wišus weenā nedalamā, wešlā wiskopas tautā. Lai nebuhtu wairs ne juhds — ne burschujs, ne šozialists, bet tikai latweetis! Weens preekšch wišeem un wiši par weenu!“

„Ja — un ne Rainis, ne Wirša, bet tikai latweeschu dšejneeks! Šweens, šam Prometeja dširkstele kruhtis, šas juhtas aizinats wairot tautas gara mantas. Mahšla naw šalpone, mahšla ir šaralmeita! Mahšla nepašhst šchirul . . . Bijis man tas šapitals . . . Dibinat juhs, Kalwes šungs, tahdu awiši!“

„Nemas naw neespehjama leeta!“ Kalwe ſkaidri ſinaja, ka riht, pariht, waj nu druſku wehlaſ, bet tomehr loti drih wiſch dibinàs awiſi. Rà taſ winam paſcham lihdi ſchim nebij eenahziſ prahtà? Uſkreflu aiſpogajiſ, wiſch luſkojàs pehz krawates. „Muſhu laiſòs bej preſeſ neweena ideja newar eeſaknoteeſ. Drukataſ wahrdam ir miſſigſ ſwars. Man lee-kaſ, taiſni tadehl lihdi ſchim latweeſchu preſe un ſabeedribà tahda ſchekſchanaſ, ka naw apweenotaja un waditaja organa.“

„Ja — laiſkraſtam ir ſpehks!“ Werners aiſmirſeeſ, ſmaidija ſajuſhmas un jauku zeribu ſtarofchu ſmaidu. Bet tad atkal palika nopeetnſ. „Ro taſ man palihdi, ka atwiſktne dſejoleem pilna, ja neweeneſ nedrukà. . . Schowafar gan weenu paſu aiſſuhtiju jaunajam Sobgala kalendarim — redſeſ, kaſ tur iſnahks. . . Tu wari buht neſin ziſ apdahwinatſ, ja redakzija tewiſ nepaſiſht — nedrukàs un honoraru nemaſkàs. Tur taſ tahdi idioti weent, paſchi nefa newar un otram nenoleezaſ.“

„Neſin. . .“ Kalwe maſſeet ſchaubijàs. „Eſ daſchus paſiſhtu; leeſaſ, gluſchi prahtigi zilweſi.“

Bet Werners bij pawiſam ſaſſaiteeſ.

„Otru iſnerrot, iſjuhòt — tur nekahda prahta naw wajadſigſ. Ja man ir ſliktſ, tad parahdi man, kà labat. Ja tu gudrſ eſi, tad uſrakſti tu labat. Laiſkraſtam ir jaaudſina un jaiſkopj jauni talanti, ne jaiſmej un jaiſjuhò. Laiſkraſtam ir jaweeno, ne jaſchek.“

„Ja, ja!“ Kalwe peeſkriſta, bet nedſirdeja wairſ, ko Werners runaja. Wiſu laiſku, kamehr rentneeka dehlſ gari un plaſchi tehloja ſawuſ nepatiſkamoſ peedſihwojumuſ un awiſchu kungu ſkaudigo bahrdſibu, Kalwe domaja ſawu jauno domu. Un, kà iſkatra jaunà, ari ſchi winam ſaſkumà ſtrehja kà pimo reiſ ratòs juhgtſ ſirgſ. Dahrdeja, kuhpeja, auſiſ ſchalza, bet ſkaidri nefa wiſ newareja ſamanit. Tomehr patihkami bija tà jonot — loti patihkami!

Awije — ja, taſ bij kaſ pawiſam jaunſ! Rà winam paſcham agrat taſ nebij eenahziſ prahtà? Schitaſ jaunaiſ zilwekſ nebij dumjſch. . . Bej preſeſ tagad nekàſ newar paſtahwet. . . Tautiſko leetu Kalwe tureja ſwehtu. Bet waj tad wiſch patſ ari nepeedereja pee taſ paſchàſ tautàſ? Rà nè! . . . Silta ſchalſka winam pahrfrehja pahr muguru: tautiſkà leeta bij ari wina paſcha leeta. Wina leeta bij wiſaſ tautàſ leeta — wiſweeneſ, nekahdaſ plaiſaſ, nekahdaſ ſchekiraſ! Wina leeta. . . Wehſa ſchalſka winam pahrfrehja pahr muguru. . . Wiſch bij leeſ idealiſtſ, leeſaſ un ſpehjigaſ nekà wiſi ziti pilſoni. Winà weenigajà wehl dega Waldemara, Kronwalda un Briſchjahna Kalnina dſirkſtele. Luhziſch to ſazija, un ziti ar' . . . Bet waj wina ihpaſchibaſ pilſoniſkajà ſabeedribà tiſa atſihtàſ? Waj kahdam zilwekam bij daſa par to, ir wiſch paſaulè, waj nè? Peez-

padšmit gaduš winšch jau Latweešchu beedribâ par beedri, bet uj runas wihru kandidatu listes wehl nekad nawa stahwejis. Nauna leeta! Sešchâs krahjkašes winšch dalibneekš, bet tikai weenâ pehrnruden, kâ isjmeekla dehl, bij eewehlets namu juntu apšfatišchanaš komišjâ. Kad Grošwalds nahk interimâ šawâ loščhâ, tad lejâ wiſi korporeli zelaš kahjâs un klanas pret winu (neſkatotees uj to — Kalwe ruhgti nodomaja — ka winšch ſawu uj-wahrdu rakſta ar ſj un runâ weenmehr leeto alſo!). Bet ar wiſu ruhgtumu Kalwe tomehr tik dauđ ſaprata — ſchodeen labak kâ jekkad, ka pee ſawas nepopularitates patš leelâ mehrâ wainigš. Ko tad winšch bij darijis, lai eeguhtu tautas eewehribu? Kraſtkalns bij pilſehtas waldê, Laſdinšch domneekšs — domes ſeſchchu reſeratšs winu wahrdi weenmehr tika mineti. Kraſtkalns — balſoja kopâ ar wahzeeſcheem (nuja — winšch waldê, winam ar paſchu Armiſteta fungu jaſateekas, tad jau daſchreiſ war gaditees . . . tad tik ſihiti ar' newar ſkatitees) . . . Laſdinšch — atkal nebij atnahjis uj ſehdi . . . Brigaderam grahmatu weikalš; pirms ſeemas ſwehtkeem wiſas awiſes ſludinajumeem pilnas: Brigadera grahmatas, Brigadera paſtkartes, Brigadera ſpalwas kahti . . . Winšch, Kalwe, ſawu wahrdu tikai uj mahjas plahſknes un wiſitſahrtêm dabû redſet drukatu . . . Kalwe, kahju eegroſtdams, paſpehra dſelteno kurpi uj grihdas . . . Kad materialais pamats ir liſts, tad wajag garigo . . . lai tauta ſin, ka tu ar' eſi paſaulê un lai patš apſinees, kaš tu eſi tautai! Ja — lai tauta ſin! Bet zits tewi nezels, kâ tawi darbi. Wej preſes muhſu laiškšs neka newar . . . Kalwe pogaja manſchetes zeet, bet neka neredseja un newareja aiſpogat. Uzu preekſchâ winam plihwoja awiſes lapa — ſilgan peleka . . . dſelten peleka . . . nê — dſelteneji balta . . . Tahšs papirs, kâ „Niwai“ — gludens, ſpihdigs un zeets . . . ſkan, kad ar knipi peeſit . . . Bildeš war wirſû drukat . . . Un ir bildeš ar'! „Seemelblaſhma“ . . . Jaunâ Gertrudeš baſniza . . . Widſemes ſawſtarpigâ kreditbeedriba . . . Un beigâš — nê, ne beigâš, paſchâ widû, wiſai lapai pahri — wina namš! Kalweš namš . . . Manš namš un mana pils . . . Apakſchâ ſkaidri ſalaſamš rakſts: Muhſu tau-teeſcha Alberta Kalweš otraiš namš . . .

Kalwe peeſpehra otro kurpi uj grihdas un eefmejhjâš.

„Tâ ja, jaunais zilwek!“ Ar puhlêm tik atminejâš, kaš bij runatš, un ko wehl gribeja ſazit. „Par to — par to awiſi mehš wehl padomaſim. Eš domaju, ta leeta waršs eet . . .“ Bet lai jaunais zilwekš winu nenoturetu par weeglprahtigu, waj ar awiſchu praſki nepaſiſtamu, winšch peebiſda: „Glujchi tik weenkahrſchš tahšs uſnehmums ari naw. Swabadi kapitali preekſch ta ir wajadſigi . . . ſludinajumi, abonenti . . . lihdſſtrahdneeki . . . Kâ juhš domajat, ko labak: deenas awiſi, waj nedelaš?“

Berners, aiſgrahbtš, pluhkaja uſſianu.

„Wislabaf buhtu ſchurnals. Kas ſchurnalâ drufats, tas tikpat kâ grafmatâ. Geleez plauktâ lai stahw . . . bruhnu wahka muguru jau pa gabalu war redset. Bet ej atrod awiſchu blaſki, kurâ numurâ tawš dſejolis drufats. Awiſchu papirâ tin ſilkes un eeswer ratu ſmehri . . . Bet tadehl atkal awiſê wairaf war ſadrukat . . .“

Winfch apluſa un dſilâs domâs pirkſtu galeem grabbaja melno puſku un no mutes faktineem leeza augſchup. Kalwe paſmehjâs.

„Par to wehl padomaſim . . .“ Winſch paſklatijâs pulkſtenî un ſarahwa uſatſchus. „Welns — jau pahri weenpadſmit . . .“

„Wernin!“ Sarumeene laipni ſauza aij durwim, ruhguſchpeena ſpainiti fraiſtidama. „Panahz, behrns, ſchurp!“

Buſdeena atkal pagalam! — Kalwe nodomaja un ſteigſchus eedſehra atdſiſuſcho kaſiju. Zits par tawu popularitati negahdâs — ſtrahdâ patš. Bet nepopularam zilwekam naw peekriſchanaš, ne eewehribâš. Paſkat, kâ Weinbergs: winſch ir redaktors, winſch wiſdemneeku kaſê, namneeku beedribâ, pilſehtas domê, interima komiſijâ . . . Un waj winſch leelakš idealiſts un dedſigakš tautetis? Nu — Weinbergs . . . ſaliſhdſinajums ar Weinbergi Kalwem paſcham iſlikâš pahraf jozigs, winſch paſmehjâš, peezehlâš un ſteigſchus uſmeta panamas platmali galwâ. Logš walâ, bet gaiſš ſpeedigs un nepatiſkams . . . Reſedas un naſtswijoles weenmehr wehl ſmarſcho — ſakaltuſchâš, bet ſmarſcho. Gribeja tâ kâ meſt pa logu laukâ, bet eedomaja, ka tâ war wehl apbehdinat un apwainot labo meitſchu. Labaf lai stahw.

Steidſigi winſch gahja pa ſmuſi eemihto tazinu uſ leelzela un baſnizkroga puſi. Pa daudš ilgi nogulets — un darba tik daudš! Tautâš darbineeem jabuht kaſjâš. Tadehl, ka no rihta wehſakš, gaiſš tihrakš un weeglaka paſtaigaſchanaš. Kalwe atminejâš, ka winam ahriſts reiſ eeteiza baſâm kaſjâm pa raſu bradat. Geſſcheji nopurinajâš un noſmehjâš par tahdâm mulkibâm . . . Sabeedriſkam darbineeem jabuht ſabeedribâ. Pilſehtâ, uſ laukeem — ſabeedriba ir wiſur. Zaprot tik atraſt, eepaſiſhtees un uſſtahtees. Wiſur war kaiſit tautiſkâš ſehklas gaudinu.

„Ja ikweens tik ſemê ſehtu . . .“ Kalwe zaur ſobeem duhza. Balſa winam pa laiſkam nebij (tikai weenu weenigu korali — Ak galwa aſinaina — winſch pagastaſkolâ kurmet wareja noturet), bet dſeedat winam alaſch gribejâš, un liſâš, ka wiſu prot, un wiſur war lihdsdſeedat. Bet ſchoreiſ eedomaja ſchwenka mahſâš dehlu, teologijaš ſtudentu, un taš, paſcham nemanot, pahrrahwa eeaſkto dſeesmu un nowirſija domâš uſ zitureeni. Kalwe atminejâš zitu ſtudentu, kaš Auſtrai paſneedſa ſtundas. Tehwš tam bij ſchepat baſnizkrogâ par krodſeneeku. Uſ baſnizkrogu Kalwe tagad gahja.

Ar frodseneeku Reekstu wini bij labi pasihstami. Loreis, kad tas students nahza Austrai stundas pašneegt, winsch pee reises klušumâ nodomajis . . . Sm — ja . . . Wehl jau nu nebij beidsis — kommerz nodalâ studeja — bet kad beigs, dabûs weetu tepat kahdâ kafê par grahmativedi. Nekas jau leels narw, bet tatſchu tepat pee wezakeem . . . Dſihwoflis, uſturs nemakſas . . . Lit jau ta behrna wineem, kâ Auſtra . . . Neſ' kad nebij bijis pee Reeksta. Reij tatſchu jaaiſeet — ſchâ waj tâ, pasihstami tatſchu . . . Bet tad karstums! Uhh! Kalwe noſtahjâs pee kahda kahrflu kruma, nonehma platmali, noſlauzija peeri un kaflu. Bet krumâ maſ, ehna ſneedſa tikai lihds kaſlam, galwu ſwilinaja kâ zepli. Litâs, nebijufchi mati ſlapji — aiſſwiltu.

Bahr tuwejà aploka krummeem jau rehgojâs baſnizkroga ſkurstenis. Kalwe atminejâs, ka jau wakar ſchitik taflu atnahza. Bet neſ' kadehl greeſâs atpafal? Nebuhtu ſchodeen wairs jaſwihſt. Bet tâ jau winam beejchi gadijâs: padarijis, un wehlaſ patſ brihnijs, ka padarits. Tadehl jau beedri winu ſaukaja par entuſiaſtu, bet ſeewa par migazi. Seewa . . . Bet to wina gan wiſai reti — kad pahraſ ſaſkaituſes. Wina ſtipri nerwoſa, ahtri uſbudinas, bet zitadi . . . Kalwe druſzia nokahſejâs un ar rahditaja pirkſtu pakafija bahrdâ ſem ſoda. Zitadi zilweks labs — preekſſihmiga ſeewa! Wina lauliba deejgan laimiga . . . ſamehrâ loti laimiga . . . Kâ Peterſons ſadſihwo ar ſawu ſeewa, kâ Griſis ar ſawu, kâ Linde . . . Tad wina lauliba deejgan laimiga . . . ſamehrâ loti laimiga . . .

Baſnizkroga preekſchâ nebij neweenas dſihwibas. Pa apgrauſteem ſlites kokeem un aiſpuwuſcheem, laika iſſchlobiteem ſtabeem ſwirbuli lehkaja. Saſaltuſchos ſirgu iſmetumus kahrnaja wiſtas. Walejà loga puſê bij reſjama Reeksta mugura. Kalwem bij prahtâ: uſ pirkſtu galeem peeet, paraut aiſ garajeem mateem, waj pehkſchni uſfleegt pee auſs. Bet neſ' ka pameta azis uſ ſawam manſchetem, patauſtija ar pulſstena ſehdi uſ wehdera un gahja ween taſlaſ uſ durwim.

Reekſts ſehdeja aiſ ſemas, nodiluſchas leteſ, pee maſa, diwſtahwu gal-dina. Wirſejâ ſtahwâ ſakrautas awiſes, ſchlihwis ar alus deſam un briſku kahrbina; apaſchâ glaſſchu ſkalojamâ wannina un ſlapja, ſamihdita, tilles aiſkaram norauta lupata. Sehdeſchanai bij tikai ſchaura ſprauga ſtarp gal-dinu un leelo, gandrihs pawifam tuſſcho plauktu. Muſ glaſſchu rinda plaukta apaſchâ, weenâ ſtuhrî peežas ſeſchas pakas ſehrkozinu, otrâ tabaka, maſa grehdina Paſmowiju, druſtu leelaka Wuſſſas, un malâ, naglâ pakahrts leelu un maju polu klingeru kuhlis, Reekſtam gandrihs wirs galwas — wairaf neka te nebij palizis no ſenâs godibas.

Kalwe nahza kahſedams, bet Reekſts palika kâ bijis. Briſklotâs azis appluſkatâ memorialâ noduhris, ko tur uſmanigi un druſmi pehtija. Kur

tahlumâ bij fadsirdams dobijch trofknis, bet, apfatijees, Kalwe newareja fapraft, no kuras pufes tas nahza.

Kalwe jutâs tahdas newehribas druzia aiffahrtâ. Tomehr fmaididams pafazija labbeenu, nolifa nuhju un panamas platmali uf letes, weenu gurnu atfpeeda pret leti un abâm rokâm flauzija flapjo feju un kaffu.

„Rehfini?“ winfch, elpu fmagi wilkdams, fmehjâs. „Jrehfini ar', waj drihf buhs leetus. Pawifam trafs laifs. Uhrâ nemaſ glahbtees.“

Rehfinu grahmatu uf awiſem nolizis, Reekfts lehnâm peezehlâs, uf preekfchu faturzees, fkatidamees nahza klaht. Bat faleezees winfch bij par galwu garafs, nekâ Kalwe.

„Ah —“ winfch pawifam beſ pahrfteiguma, flufâ balſtinâ nowilka. „Regribeju paſiht. Sen naw tiftes . . .“ Un glehwi paſpeeda Kalwes rofu.

„Bagahjuſcho wafaru neiſnahza laifa,“ Kalwe fmehjâs, fatureja ſtipraf laukâ fhlihdofcho rofu un wehl reiſ fpehzigi fattratija. „Sweifs, ſweifs! Nu, kâ nu eet?“

Reekfts maſleet paraufſtija plezuſ. Gludo, kalfeno feju pagreeſis, weenaldfigi paſtatijâs uf weenu puſi, uf plauktu, uf orru, uf Singera fchujmaſchinu plafatu, gribeja ko teikt, bet patſchapſtinaja tifa luhpas un neteiza nefa.

Kalwe ar' padomaja.

„Tuffchs . . . Schodeen neweena zeemina . . .“

„Xr tur kahdi . . .“ Reekfts pakufſtinaja galwu — neſin uf turu puſi.

„Maſ gan laifam nahf?“

Reekfts fmagi atmata ar rofu. Nopuhtâs. Atkahpees nehma brilles noſt, abas azis ruhpiſi noberſeja fwahrku ſtuhri un tad, falogijis eebahja kahrbinâ. Kalwe padomaja wehl. Winam ſahka meſtees druſku neomuligi.

„Nu, kaſ ir . . . Utrauj kahdu pudeli . . .“

Neſteigdamees Reekfts atkorſeja pudeli, ar ihlfchki noſlauzija pudelei kaffu un glahſei wirſmalu, peelehja. Un kamehr Kalwe dſehra, panehma wina nuhju un apluhfoja to.

Kalwe iſdſehra, druſku paſmaidija par weetejâs fulas ſawado garſchu, peelehja un paſtuhma krodſeneekam.

„Dſer tu ar'.“

Reekfts pagroſſija galwu.

„Eſ nedſeru. Sau aiſpehrn ſeem' dafters noleedja . . . Biſ ſchitaba runga war maſſat?“

„Neſinu: dahwinajums. Sem peezi rubli nebuhs.“

„The!“ Reekfts maſſeenigi noſchnahza. „Tahds ſuhds! Nu kaſ te ir — needras gabals, wairaf nefa. Un ta kaula bumbina galâ . . .“

„Silona kaula,“ Kalve wehšaf un stingraf peebilda.

Bet nuhja, lihdsšwara weetu meklelama, jau walstijās turpu-atpafaf pa letes wirju. Reekšts grošija rokās panamas plātmali.

„Un uhte?“

„Nu — zif tu domā?“ Kalve, šobgaligi fūnihnedams, prašija.

Reekšts paraustija plezūš.

„Nu — kad jau runga, ta šchita ar' nebuhs sem peezi rubli. . . Zuhš, tos šmalškos fungus, katrs šchihds šchmauz.“ Reekšts atšchdās wezajā weetā.

Kalve košchlaja luhpas un neka neatbildeja. Winam bij ehmiga šajuhta. Bej lepnibas, bej pretenšijām nahža apzeemot, bet ij krehsla nepeefola, fur nofehstees. Nemaš neinterefehjas, kad winšch atbrauzis, uš ilgu, waj ihju laifu. . . Kad kahds wahzu kleištš eenahš, tad tuhlin zits špirgtums stilbōš, bet kad pašcha tauteetis, tad muršch tik. . . Prahtam draugs wehl. . . Kalwem tā ween tīkai tiktos peefišt pirkštu kaulineem uš letes, un, kà parka šelnerim: tšch'lowek! Bet tuhlin atkal winšch atgīdās, šauši nokahfehjas un mehginaja laipni šmaidit. Refur praweetis šawā tehwu semē netop zeenitš — bet Latwijā wismasaf. Kas wispahribas darbu šekmē, lai algas no tagadejās paaudšes negaida. Kam augsti ideali kruhtis, tam zitas algas newajag. Nahšošchās paaudšes pluhšs šd darba auglūs, tās to algu šanems. . . Bet kas pirmais bij, tas tad jau gulēs sem šakām welenām, un tīkai tautu meita, garameedama, winam ešpraudis rofi dšeltenajās šmiltis. . .

Kalve atkahfehja wehl un ar rahditaja pirkstu išberfehja weenu azi, otru. Peelehja atkal un weenā wilzeenā išdšehra glahši. Tauta newar apweenotees, ja atšewišchkee waroni nenes idejai upurus. Tīkai tas darbs ušplauks un šalos, kas waronu širdšafinim laištis. . .

„Atrauj wehl weenu!“ winšch stingri uššauza, beidsamās putu paleekas glahšē fatezinadamš.

Atrahwis, Reekšts nu wairs negahja šehdet. Palīka turpat, rokām pret letes malu atšpeedees. Kalwem par břiħnumu, peepefehchi peeleezās tuwaf, eerunajās šchirgtaf:

„Zuhš tur pilfehštā wairaf dširdat. . . Ko tās wahzu awiſes nu rakfta: waj naw wehl iššpreestš. . . par to šlehghšchanu?“

„Par kahdu šlehghšchanu?“ Kalve atplehta azis.

„Par frogu šlehghšchanu — tur, tai domē. . . Par to, ka pagasta šabeeđribām teešibas froguš šlehgt. Waj wahzu awiſēs par to nekās nestahw rakftitš?“

Kalve atkal šajutās nepatiškami aiššahritš.

„Ko tu no tām wahzu awiſēm. . .? Waj latweešcheem pašcheem tagad awiſchu truhkums? Weenam pašcham „Dšimtenes Wehstnešim“ tšchetr — — šeshdešmit tuhštōšch abonentu. Lai pašaka, furai wahzu

awisei . . . Latweefchu tautai ir dšina pehž isglihtibas. Isglihtiba ir galwenais eerozis dšihwes žihnā. Wef isglihtibas latweefchi tif tahlu nebuhtu tikufchi. Kas bij preekšč diwdešmit peezeem gadeem un kas tagad ir . . .” Kalwe eedšehra. „Kuru awiži tu laži?”

Reekšts atmēta ar rofu.

„Man te winas peenahf kahdas šefčas. Trihs „Dšimtenes”, un wehl tur — — kà winas . . . Kasafs, uš pagastmahju garameedams, atnes. Kura wiršū pagadās, tajā pašatos . . .” Wina feja palika dšihwafa, azis nīprafas. Winšč peeleežās tuwaf. „Es šafu, ja pagastam tās teefibas dos, tad ir beigās. Tad ir jauna rewoluzija. Tad jau neweens atkal par šawu dšihwibu nebuhs drošchs.”

„Nu, hm!” Kalwe šmihknaja. „Waj tad nu wini wairaf ko — froguš flehgs — un beigās.”

„Nē, nebuhs wis beigās!” Reekšts tihri ušbudinajās. „Kad jau froguš, tad monopolus ar! Pāpreekšč froguš, pehž monopolus . . . Buhs otrais peektais gads.”

Kalwe ar apafčsluhpu twarstija ušfas un nofuhkaja alus putas no tām.

„Nu, waj šini, leela labuma no tām dšertuwēm tautai nawa. Kad to naudu, ko frogōs un monopolōs atstahj, isleetotu leetderigi, dauds ko waretu šafneegt . . . Es nēšafu . . . es pats pee reišes šawu glahši alus eedseru. Kapehž lai es nēšeru, ja man šmekē? Kaušu meestina ari muhsu šentšchi naw šmahdejufchi, un šentšchu parafčas mums jatura šwehtas.” Pahr leti pašneedšees, winšč ušfita krodšineekam uš pleza. „Lai atdšihwo šentehwu tikums! Profit!” Winšč pazehla glahši, bet tuhlin atkal nolika atpafaf uš letes. „Bet tai leetai ir šawa ehnas puše. Weenfahršchee šautini nešin mehra. Dšer, kamehr kriht, kamehr šwahrfu wairs naw mugurā. Tā newar — tas nēšaeetas ar muhsu nazionalo zeenu. Ko žittateefchi šazis, ja muhsu tauta štaigās bej šwahrfceem?”

Bet Reekšts bij par teefu palizis pifts.

„Tauta — tauta! Manis dehl lai wina eet bej šwahrfceem waj bej bruntšcheem! Un man — man laikam newajag? Es waru bej šwahrfceem eet! Es neefmu tauta, nē — es šchihds waj tšchigans efmu?”

Krodšineeka uštraufums šahfa peelipt ari Kalwem. Brihnišchi! Šchis te tatschu bij tautas apdširditajš, laušchu šagistetajš — kà Dahws un Antialkoholizkà beedriba šafa. Un tomehr likās, ka ari winam, tautas naidneekam, nēšahlei, ruhšai — ka ari winam šawa bafa taišnibas! Rāteefšam: waj tad winšč šchihds waj tšchigans? Tāpat tautetis! Un itweenam tautefšam jalauj šawa maiše godigi pelnit . . . Bet tas brihnišchigafais tas, ka Kalwem pret winu itnepawifam nebij tahda firds, kà

pret tautas naidneeku. Nesinadams, waj wairaf preefch fewis waj wina, wahrduš mekledams, Kalwe šahka atfal runat.

„Šaprotams, šaprotams, wiši ešam tās paščas weenas tautas ložeki. Wiši weenas mahtes behrni. Žhstenibā krodšineeks naw wainigs, tadehš, ka winšch krodšineeks. Kamehr dšehraji, buhs ari krodšineeki. Nedofi tu, dos žiti. Ir tatšchu weena alga, ka kabatā wina nauda fatef. Ari krodšineeks, ja winšch dedšigs tauteetis, war dašchu wešelu graudu tautas druwā šeht. . . Teikšim — eegadas kahds par daudj peekurbojees — ja es ešmu šchihds un rahwejs, kas man, dšer ja gribi! tu praši, es eeseju. . . Bet ja es ešmu tauteetis — nē, nedošchu! Tew peeteek, ej mahjās! Seewa un behrni mahjās gaida, bet tu plehguro. Kaunees. . . Šche, aijnes behrneem flingeri!“

„Na —“ Reekšts wairaf sem fewis noruhža — „tahds brahliš lai papreefch naudu leek galdā. Kad winam flingeris nagōš, tad šawu kapeitu wairs neredšefi!“

Kalwe dširdeja, bet nelikās dširdejis.

„Waj atfal kahds šabeedrišk pašahkums. . . Teikšim, beedriba. . . Beedribām milšiga nošime muhšu kulturās pazelšchanā. Beedribai naudas wajag — teikšim, nams želams, waj šā. . . Es ešmu rokpelniš — ja? ko leela waru: rubli, diwus, tas wišs. Bet tu eši krodšineeks, tu eši turigakš, un kas tew ir, ta ir šabeedribas nauda. . . tas ir, tawa nauda ir tawa, neweens tew to newar ataemt, bet tomehr lihds ar to ari wišas šabeedribas ihpašchums. Tu tikai pahrwaldneeks eši šawai naudai, tikai kašeeris pee šawa mafa. . .“ Geniala eedoma pehškšni apstaroja Kalwes šaju. „Sozialisti gudro, šā nahkamibā nowehršt plaišu starp atšewiškšu individu un šabeedribu, šā eerihšot, lai ikfatra atšewiškša žilweka ihpašchums buhtu wišas tautas ihpašchums. Bet kamehr wini maldas šawās utopijās, praktišk tauteefchi to išwed dšihwē.“ Pašneedšees, winšch špehžigi šagrahba Reekšta elkonus. „Tu eši krodšineeks — ja? bet šawas nošimes tu nesini; nešaproti, kas tu tautai waretu buht.“ Dira pehškšna eedoma pahrmahža pirmo. „Ah, es nefaku. . . šawi nopelni tew ir, eewehrojami nopelni. Par tautas naudu tu dehlam leez študet. Žštudejīs, buhs derigs strahdneeks tautas druwā. Tā tu tautai atdodi winaš kapitalus — ar prozenteem! Šo kas ir aukšta, nedšihwa nauda, pret karsti pušktošchu jaunekla širdi!“

„Ša—a. . .“ Reekšts nonurdeja, elkonus atšwabinadams. „Bet šahžis dšert, pagans. Ar peeždešmit rublu mehneši nenahš zauri. Šhogad gan no tām stipendijām dabū, bet kas tas ir! Es nesinu, ja man wehl to frogu šlehds. . . No tām mahjām tikpat šā nefa neeenahš. . .“ Šj galwu nepurinajis winšch stingri atbihdija Kalwes pastumto glahši.

Kalwe išdšehra patš.

„Nu . . . tagad no mahjām wīseem eenahf . . . Bet šafi, kur tawa kundje? Tur tajās mahjās?”

„Ja . . .” Reeksts šmagi atmēta ar roku. „Rihkojas, bet kas tur . . . Es nesīnu, ja man wehl to frogu flehdsj . . .”

„Neflehgs, neflehgs!” Kalwe meerinaja. Winam bij no firds šehel nobašchijufchās tautescha un drauga. Winšch tagad šaprata, ka pateescham buhtu gan slikti, ja Reekstam šchito frogu flehgtu. Nu kam tur kahda waina, ja winšch nopelna, ja winšch ar' war dšihwot? Wajag tatschu tā, kà wīseem lai buhtu labi. „Neflehgs, neflehgs! Tu tatschu ar šawu pagastu labi šadšihwo.”

„Labi šadšihwo . . .” Reeksts ihgni pašmehjās. „Waj tad latweeschā dāba nesinama! Preekšch azim labinšch, kautšch' ašotē bahj, bet aij muguras tif naguš ween knaiba. Lai wineem šchodeen dod to teesibu, un es galwoju, rihdu jau buhšchu uš leelzela. Džert wineem wīseem gribās, bet tāpat — zits aij leelibās, zits aij šklaidibās.”

„Nedos!” Kalwe droščhinaja. „Waldiba naw tif mulke. Kreewu tautai wehl truhfšt politiškas gatawibas. Tahdas teesibas buhtu kà ašs našs behrnam, ar ko pats few rofas šagreesch. Weinbergs šaka un winam taišniba: Waldiba pate wišlabaf šina, kas furant pawalstneekam wišwairaf wajadšigs.”

„Ja, Ja!” Reeksts širšnigi peefrita. „Kad wineem to, tad atkal ošrais peektais gads. Tad atkal tif laikus apšlatees, pa furu logu teez laukā.” Winšch peenahža un atkal peeleezās tuwak. „Ak nu ir meers, nu wairs newajag ne štrašchāiku, ne kara teesās! Stingraf, es šatu stingraf! Pērahwušchees wini ir tee dumpineeki, bet lai tif palaišch groščus, tad atkal ees wakā. Tagad nedrihšt, tadehl raujas . . . Bet pašakat juhs man, kadehl tagad ta bašniza štahw tukšcha? Ja peezdesmit zilweku pirmajōš šwehtkōs un eeswehtišchanas deenās, tad daudj. Nedelas šwehtdeenās — peezi, šešchi, wairaf nenahf. Un tee pašchi — nabagmahjas wetšchi un wezenes; pašcheem naw kapeikas pee dwehšeles, kahds man no tahdeem eenahkums. Šlitas tāpat appuhšt un kriht nost — naw kas širgus šeen. Retu reiši, ja šabrauz kahdi kahšineeki waj krustabneeki . . . Agraf . . .” Reeksts nopuhtās, tad ar šauju širdigi notrauzā mušchas no klingeru šaina. „Agraf, kad mans tehws wehl te bij par krodšineeku . . . Bibeles šwehtkōs, jaungada wakarā — wīšas šijas te iščihštsteja. Pateescham, es nemeloju: šešchas muzas alus weenā deenā pahrdewām. Ubi ar tehwu rahwamees, un treschais pilditajs. Rihštā roka no pudelu rauščhanas — šchitit refna šapampuše, un delna weenās tulšnās no wilka . . . Tagad laimigs, ja muzu pa nedeku — nudee, es nemeloju. Pağrabs tahds šabeidšees — alus škahbšt kopā — un ka tif druzjin paškahbens, tad few neweens wairs nedšers ne ašs. Šej kautšchu šemē. Tagad jau wīši tahdi leeli kungi, ka' waj nu! No

wezajeem, prahtigajeem zilwekeem wehl kahds eenahf, bet tee jaunee. . .“ Reeksts gribeja nosplantees, bet labaf rija dibenâ un newareja noriht. „Bet tee jaunee nirgadamees eet garâm. Domajees, kas ſchee tahdi naw par ſchtuzereem! Lafahdas kamaſchas, ſchlipfes kâ ſehgeles pliwinas, ikkatram zuhku puikam tagad pulkſtenkehde pahr wehderu. Skuſeem pakaf ſkreet, pa ſakumballêm danzot — to ja! Bet frogâ eenahft, eedfert glahſi alus un prahtigu wahrdu parunat — to nè! Sozialifti!! Saſat juhs, kadehl ſchee nedjer? Neſmekê? Ak, tâpat! Bet nedjer tadehl, lai kronam nebuhtu pelna. Tehwi dſehra un palifa bagati, ſchee nedſer, bet lupatas palifs. Bet ſchee taf nu gib buht gudrafi par wezo paaudſi — kâ tad, kâ tad! ta ta teeta. Nu, eſ ſafu, mehſ jau ſinam, kur ar juhsu gudribu teef. Mans tehws jau ſazija, un taiſniba ari ir: kas kreetns zilweks, tas eedſer ſawu glahſi alus, bet kas ar lihkmumu frogam garameet, no ta peeſargees!“ Reekſts dſili aiwilka elpu. Bet wehl nebij meerâ, wehl nebij iſteifts wiſs, kas pa ilgu laiku ſakrahjees uſ ſirdi. „Schtuzeri! ja kahdreij kahds eenahf—: luhdju pudeli fruktwaſera. . . Fruktwaſeri! Labs zilweks, bet ne kauna, ne goda. Pateefſham, eſ nemeloju: aſtorus gadus wezs biju, bet ſawu tſcharku leelajeem tâpat tureju lihdsi.“

„Tadehl tagad wairſ neſa newari turet,“ Kalwe ſkani eeſmehjâs un apfluſa. No Reekſta garâs runas winam bij palizis ehrmigi ap ſirdi. No weenas puſes winſch krodſineekam ne par ko newareja peekriſt. No tautas wiſkopas ſtahwokla apluhkota, dſerſchana, beſ ſchaubâm bij kaunums, pret ko jakaro. Bet no otras puſes ari jaunâs paaudſes demonſtratiwâ atturiba nebij ſlawejama. Nè, nepawiſam nebij! Reekſtam taiſniba: ne tapeh3 wina nedſehra, ka winaî neſmekê, bet tapeh3, ka ſpihtet gribeja, tapeh3, ka gribeja buht gudrafa par wezo. La jau wairſ nebij weenkahrſcha tauriſka ſahtiba, bet politiſka demonſtrazija. (Tahdi ſahtibneeki jau ari Rigas „Muſekli“.) Weinbergs ſaka, ka no politikas muhju jaunai paaudſei jaſargas wairaf, kâ no uguns. Weinbergs ir druſku weenpuſigs, bet winam taiſniba, ka tautas jaunâ paaudſe ir ſamaitata, un iſwirtuſe. . .

Schais domâs Kalwe klufeja. Nu winſch pateefſham wairſ neſinaja, ko te apweenot, kâ eeroſinat. Bet patlaban aiſ muguras wehrâs durwis, un bij dſirdama ſema, mihliga, bet deefgan paſchappiniga balſs.

„Wehl weenu puſduzi un puſpafu zigaru! Bet drihſ!“

Utgreeſees, Kalwe pamanija durwoju ſpraugâ trihs nedelas wezu bahrdas ſpuru apauguſchu ſeju un baltu, iſblihduſchu laſatu ap kaſlu. Ak — no tureenes nah3a tas trokſnis!

Reſteigdamees Reekſts ſneedsâs jem letes peh3 pudelêm.

„Puſduzi. . .“ winſch ihgni noſmehjâs, ſeſchas pudeles zitu peh3 zitas

uj leteš nostatidams. „Peezi wihri . . . trihš stundas jau ņehd . . . un tiŝ wehl otro pušduzi . . . Kauna leeta!”

„Kaš tee ir?” Kalwe ņahka intereņetees.

„Tepat nahburgi . . . ņaimneeki. Kalna-Brigis, Lejas-Brigis — ņhitas Brehkis un wehl taš . . .” Redņams, aiŝ ihgnuma winam wairaf negribehaš runat. ņahka negribigi raut pubeles wafâ.

„Ah!” Kalwe, neŝ kapehŝ, palika jautrakš. „Un tu ņati, ka nenahŝot!”

Reekŝts nomauza nule iŝrauto forki no wilka gala, ņafodija un eemeta atwilktne.

„Kad taiŝni te garameeņhana eekriht, tad. Domâ: kâ nu tâ tihri kâ ņuni wilkņees garam. Sina, ka eš ņehdu pee loga un redŝu, kaš eet garam. Kad pagastnahjâ dariņchanas — zitadi wini pee mums nenahŝs . . . ņhitee wiŝi tajâ ņemkopju beedribâ, uj ņehdi bijuŝhi . . . Zitadi jau wiŝs pagastš winejâ galâ, Wehja frogâ — tur wini wiŝi guŝas, tur zelas.”

Kalwe lihðŝjuhtigi nogroŝija galwu.

„At Wehja frogâ! Nu kapehŝ tad pee tewis ne? Warbuht tapehŝ, ka tu nedŝer?”

Reekŝts atmata ar roku.

„Waj wineem manas dŝerņchanas wajaðŝigs! Bet eš tâ ne, kâ Wehja frogâ Wehjinahŝ. Taš jau katram zilweŝam leen . . . Taš ir beidŝamais prakwoŝts, tadehl wini wiŝi tur ŝkreen. Nu, un tad meitas . . .”

„Kâ?!” Kalwe eephehta azis. „Mei — — tu ņati? Kaðdas meitas? Paŝcham jaunâš meitas — prezineeki nahŝ?”

„No nu paŝcham!” Reekŝts, darbâ, attrauza. „Wehl jau nemâŝ nawa prezejees — gadu trihððeŝmit, wairaf winam nebuŝs . . . Nu, tâpat meitas . . . Pahris jau winam katru brihdi. Waj nu deeŝin kaðdas: tepat ta Silber Leena — — nu, ta otra eŝot gan ņchwihŝtigaka. Beŝ tâm tagad newar, to eš patš redŝu. Teem ņaimneekem te tagad naudâš ir, un kad eedŝeras, tad grib paŝchpahŝet . . . Tad pawiŝam zita noeeņhana. Buht' eš jaunâš — —”

Kalwe ņakehra wina labâš rokaš elŝoni.

„Bet tu taŝ . . . Waj tad pateeņcham tikumilka degenerazija jau ņahŝ eepŝeetees ari tautâš weŝeligakajõð ŝlahnõðš? Tu taŝ — —”

„No?” Reekŝts neŝaprata. Elŝoni atŝwabinajis, nehma beidŝamo, ne- atforketo pudeli. „Eš eŝmu par wezu. Iŝmeħginajoš, bet neeet . . . Kaðdu laizinu tureju te kaðdas. Bet tur ŝpehka wajaĝ: kaujaš kâ welni — zits jaglahbj, zits jaŝweeŝch laufâ. Bits, neŝamaŝŝajis, luħto aiŝŝchmauht — tagad jau wiŝa paŝaule uj blehdibu ween. Un tur jau tew zitaš taiŝnibaš nawa, turi tiŝ muti: dabûs waldiŝhana oŝt, tad paŝcham ŝlikti . . . Iŝputinajoš tiŝ. No tâš reiŝes eš wairaf ne — lai tad ir waj naw!”

Winaſch nopushtās, panehna no plaufta puſpaku zigaru, eefoda ſobōs, tad, abām rokām ſanehmis, neſa puſduzi prom.

Kalwe palika ſkumjās domās. Tad ari uſ laukeem, tautas ſeedā un ſerdē jau ari tā . . . Rewehlama parahdiba! Bet . . . Bet ſkumjām domām ſchodeen pahr winu ilgi nebij waras. Sawas wahjibas jau ir wiſeem, bet pret tām jazihnās. Naw gaiſmas bej ehnaſ. Kur malku zehrt, tur ſkaida lez. Kur milti, tur klijas . . . Tautas kodols tomehr ir wefelſ. Un ja kaſ, tad taiſni muhſu maſgruntneeziba ar ſawu apbrihnojamo kopofchanās garu un zentibu atmodinās wezoſ, leeloſ, wiſkopaſ tautas idealuſ. Un peepeſchi winam eegribejās buht ſhajā tautas ſerdē, pahrleezinateeſ par to, ziſ wina ſtipra, agitet, eeroſinat uſ kopigeem darbeem wiſpahribas labā. Un peepeſchi winam liſās, ka patſ liktenis winu ſchodeen ſchurp atwadijis, lai winaſch te ſahſtu ſawu leelo kulturā darbu. Ar Sarumu — taſ nebij nekaſ: ne winaſch ihſti gruntneekſ, nekaſ . . . Kalpi — nu, tee wehl pahrak maſ attihſtiti, naw nemaſ brihnumſ, ka teem tiſai paſchlabumſ prahtā, ka tee idejiſtu zenteenu neſaprot . . . Bet maſgruntneeziba ir muhſu tautas gaiſchakā un idealakā daſa . . .

Gluiſchi pret ſawu paradumu, Kalwe apmehram puſglahſi pameta pudelē neiſdſertu. Nepazeetigi mihnajās un ſtatijās uſ durwim. No ſchodeen wari padarit, to neatleez uſ rihtu . . . Ar wiſpahribas darbeem newajaga wiſzinateeſ . . .

Reekſtſ iſnahza wehl wairak ſaihdſiſ neſā eegahja.

„Eſ jau domaju . . .“ winaſch niſni ruhza. „Trihſ ſtundāſ ſehd, un wehl tiſai otro puſduzi . . . Monopolſ paſcheem keſchāſ — tiſ ir ta ſlawā, ka frogā nahſ. Waj pee maniſ newar dabut!“ Winaſch atſita ſwahrtu malu; no eekſchabatāſ rehgojās laukā ſarkāſ pudeleſ kaſlſ. „Bet ſchehl tāſ peezaſ kapeiſkaſ, kaſ te wairak jamakſā. Bada dſegujeſ! Bet pee Wehjina katrſ peezi rubli atſtahſ . . .“ Reekſtſ ihgni noſplahwāſ.

„Alauſeeſ,“ Kalwe ſtingri ſazija, „eelaid mani tur.“

Reekſtſ atmata ar roku.

„Kaſ tur ko laiſt — — eſ . . .“

Kalwe ſataiſija ſmaidigu, laiſnu ſeju un gahja eekſchā.

Iſbijuſchā wahziſtabā ap gareni-apalu galdu uſ frogā ſoleem, applih- fuſcha diwana un gultaſ ſehdeja peezi wiſtri. Silōſ duhmōſ winuſ tiſ neſkaidri wareja ſaredſet. Ari wini tiſai neſkaidri pamanija ſweſcho peenah- ſeju, un ſtipri ſatruhkāſ.

„Akziſerſ!“ Kalwe iſdſirda iſchukſtoſchu ſauzeenu un manija, ka weenſ manigi norahwa baltu aluſ glahſi no galda un ſchmaugi gar ſeenmali iſ- lehja ſemē. Bet Kalna-Brigis pirmaiſ bij paſiniſ.

„Ah!“ Kalna-Brigis lehza no šola augšchâ. „Nahburgs! Tas ir smuki! Sweiki, šweiki!“ Savam abam wiņšch fakratija Kalwes roku un aij tās paščas rokas wilka tuwak. „Pašchi nahburgi ween ešam. Kalwes kungs —“ wiņšch šwinigi pameta beedreem ar galwu.

Kalwe šafweizinajās. Beš abeem Brigeem un Brehka bij wehl Bite-neeks un Roša — wehl pawišam jauns senkis, gludu feju, gandrihš glujchi balteem mateem. Lihš ar šmalfo zeemiru bij eenahzis nepatihkams flufums un kautriba. Kalwi nofehbinaja uš diwana — Lejas-Brigis pahfehhdās pee Rošas, abi noweetojās uš weena šola. Kalwe fehdeja, šmaidija un wišadi puhlejās eerošinat šarunu. Nahburgi šmaidija preti, šmehjās šatram kunga wahrdam, wiš reišē atbildeja — bet walodas pawedeens truhka un truhka.

„Tā nebuhš nekā!“ Kalna-Brigis ešauzās. „Biteneek, eešej wehl no ta baltā.“

Kalwem ne prahtā nenahza atteiktees, kaut gan tif karštā laikā nemaj nešmekeja. Wišpahri wiņšch prašto balto reti dšehra. Bet tagad newareja, tagad bij jadžer aij solidaritates — lai tauta waretu apweenotees, lai wišpahribas ideali šeltu. . .

Ja — tas bij pawišam zits nekā tur ta bruhscha šula! Behž štundas zeturfšhna wiššem mehle bij walā. Nešmehjās wairs ikkatram Kalwes wahrdam; Roša kleeđja tā, ka kunga daščreis nemaj nedširdeja. Bet Kalwe neškaitās. Wišam palika arween omuligaš, arweenu leelaks un špehjigaks wiņšch šajutās šawā tautas wadona lomā.

„Par diwi tuhštostochi tšchetri šinti rubleem muhšu beedriba šemas fehjai ween!“ Kalna-Brigis wišam peeleezees, aišgrahbts kleeđja. „Wišwairak tomafa miltu. Ešče Lejas-Brigis — tas gads gadā zitu nē.“

„Tšchetredešmit maišu!“ Lejas-Brigis ari peeleezees, išdewigu azumirlli wehrojīs, wišu laiku nahburgam muti lihš kustinajīs, ešauzās un išaizi-nošchi škatijās kungā, lai tas brihnās, waj leela. Bet Kalwe nepaguwā nekā eebilšt. Brehkis krita šarpā.

„Suhds, eš šaku no tās labibas! Tagad plawas wajag reguleeret, dahboltnu feht. No lopeem pawišam zits eenahkums. Preekšch tšchetreem gadeem man bij astonas šlauzamas gowis, tagad peežpadšmit! Dod lopeem, tā ka lai bariba preekšchā un pakalā, tad tu redšēši, kur nauda nahk. Suhds no tās labibas, eš šaku! Tizat waj nē, kungs. . .“

Atkal Kalwe nepašpehja tizet, ne netizet.

„Suhds gan!“ Lejas-Brigis atšauzās un ar elsoni bihdija Brehki atpakal. Bet beš ta nekā nebuhš. Ja tew pakaišču naw, zif tew wajag, ja kuhis nepecaug tā, ka gowim muguras pee šijām, tad ne tew dahbolina, ne ka. Lopkopiba beš šemkopibas newar paštahwet.“

Brehķis ņmagi treeza aluŝ glaŝji atpaķal galdā. Balta putu ņĶlaķata paķiķa ņirmajā baķrdā un pamaŝam ņaplaka; ņaru galōŝ ņareetās maŝi bruhni Ķumbulini.

„ņaudņē tu ķatru gadu pa weenam taħdam ņirgam, ķā man bij peħrn. . .“ WinņĶ atķal paleeķās Leķas-Brigim garam, tuwaķ pee ķunga. „Maħte weeteķā, tehwoŝ ardenu ņugaŝ. . . Aplaiŝt, maitu, laħgā newareķa. Ķriħŝ reiņeŝ bij jaķwed uŝ eħrņeli — peeķpadņmit rubķuŝ aiŝmaķķaju. Ķet tad ar' bij ķumelņĶ: Ķilde, ne ņirģŝ! . . . Ķriħŝ ņimķŝ peeķdeņmit rubķuŝ Riģas Ķirģū — Ķiķat waķ nē, ķunģŝ!“

„Ķo tu te ķunģo!“ Ķalwe, iģgudrēm ņķaitās. „Ķāpat ķaiminiķ ween wiņi eķam.“ Un tuħlin ņķani eeņmeħķjās paķŝ, lai ņaprot, ķa taŝ tiķ tāpat, pa joķam.

„Ar ņirģeem ta ķeeta ir taħda, ķā ir,“ Ķalna-Brigis praħtoķa. „Ķad padodaŝ, tad ir laķi, Ķet daņĶreiņ iŝbaro, iķaudņē un maķta ween iņnaħķ. . .“

„Ķad neķaprot!“ Brehķis ņprauczās ņtarpā. „Ķaķag ņinat, ķo audņē, waķag paņiħt ņuģu!“

„Ķelnu tu wari paņiħt!“ Ķalna-Brigis winu ņtupi noraidiķa. „Ķad eŝ laķaķ nobaroķu peeķuŝ ņeķķuŝ wepruŝ un rudenī aiŝweđu uŝ Riģu. Ķķaidra maķta!“

„Ķķaidra maķta!“ Brehķis meħķiķa. „Ķet ar putraimeem neģadaŝ? Un tad — Ķaħŝ tiķ Daugawa.“

„Ķķee—eed. . .“ Ķalna-Brigis ņaimoķoķķi nowiķķa. „Ķar redņet, ķiķ tu eŝi Ķudrŝ! Ķar peeķi rubķi teķ naw ne putraimi, ne. . . Riģas ķunģi apeħd laiņiķameeŝ. . .“

Ķeķeķa ņmeekķu pluħņma paħtrauķa wiķa walodu. Ķalwem ar taŝ joķŝ iŝķiķās ļoti aņpraħtiģŝ. WinņĶ Ķirņniģi noņmeħķjās liħķņi. Ķad, aiŝģraħķiŝ, uŝķeħķa ķaħķās.

„Ķeeķŝt! — Ķaķauķat to Ķeeķŝtu ņĶurpu!“ — Ķet ķrodņiķeeķŝ jau paķŝ baħķa Ķalwu pa durwiķ. „Ķtiķeŝ weħķ weenu puŝduķi!“

„Ķuķi?“ Ķeeķŝtŝ neķij laħgā dņirdeķiķiŝ.

„Ķeena alģa — neŝ ar' weķeķu duķi!“ Ķalwe aņķķatiķjās riķķi un re-
dņeķa, ķa wiķa waroniķa paķeiŝi noweħrteta. Ķiķās ņeķjās bij redņama ņa-
ķuħņma. Ķiķai Ķoķa, paħtrauķumu iŝķeetodamaŝ, ņteiķķa tuķpinat ņawu.

„Maķŝ paķ'ŝ ņolaŝ uŝ rudenī piķķt otru Ķenteķņuģu. . . Ķaģad Ķa-
rauga waķraķ ar ņweeķŝtu. Ar ņaldpeenu waķrŝ neeet ne eķķē. . . Ķroņiķ!“
WinņĶ dņeħra, ķaut Ķan neķij wiķa ķaħrta, un, iŝdņeħriŝ, weħķ waķraķ ņaģu-
ķās Leķas-Brigim wiķņū.

„Ķķee — eed!“ Ķalna-Brigis niķinoķķi ņmeħķjās. „Ķuiņi teķ waķag,

Kas to maščinu greešch, weena meita tizigi pee telehrku mašgašchanaš. Kas man ar šaldu peenu: kannâ eekšhâ un uš staziju prom."

"Kannâ!" Koša rehza, glušchi šarkans no dušmâm. "Bet žif tew tagad maškâ: tšchetri kapeiki, peezi ar puži. . . Un žif kannu uškupžis pa wašaru nenoblehšcho: šalaištits, šaškahbis. . ."

Tauta šašchekhlâš diwâš partijâš: šalda peena peekritejôs un zentrifugas aišstahwjôs. Antagoniſms išteizâš rupjôs, stipri nepeeklahjigôs wahrdôs un draudigôs šcheštôs. Dabiškâ wadona autoritate ari tâ uš reiſeš newareja wiš nefe lihđjet. Kalwem bij jaišleeto wiša diplomatiškâ weikliba, kamehr apweenoja atkal. Ap kopmoderneezibas idealu apweenojâš. Un kad norimâš un atkal šaška šajuhšminatees, tad Kalwe šajuhšminajâš wišpirms un wišwairaf. Nošwiħdiš, aišdušas un machorkas duħmu šlahpetš, wišch mehginaja wišus pahrfleegt. Repahrfleedšis apkuša un atlaidâš pret diwana atšwelteni.

Kopmoderneezibas ideals. . . Tagad wišch pateešcham newareja nefa tahlaka un leelaka eedomatees. Ja, un waj tad wišpahri bij wehl kas leelakš tahlakš? Waj tik taš patš nebij taš ilgilgotaiš, idealâš šajuhšmibas welti mekletaiš wiškopaš ideals? Leelaiš tautas ideals! — Winam likâš — ar katru azumirkli winam likâš škaidraf. . . Krehjumš. . . ſuhkalâš. . . žuhku dširdiškana. . . tela fungi. . . wišš taš kâ pa murgeem noškaneja wina aušim garam. Winam atkal bij pašcham šawa doma. Weenprahtiba! Tauteešchi atkal pulžinâ! Un wišch winu widû — pirmais un leelakaiš! Wišch apweenoja un eerošinaja. Tauta winam klaufa. . . Šmanta newaid miriš. . .

Trafâ šajuhšmâ Kalwe atkal ušlehza šahjâš. Diwana atšperes nošpraškheja ween.

"Reekšt, tu, wežaiš lopš! Wehl weenu duži!"

"Brawo!" weens eerehžâš un šašita plaukſtaš. "Un žigarus —" laiſkam Koša klufaš peebilda.

"Un paku žigaru!" Kalwe kleeđša, tâ kâ ne tifaš aiš durwim, bet pat uš žela wareja dširdet. Weenfahriškiba. . . weenfahriška, waliga ſirſniba ſtarp weenteeſigeem lauķu laudim, ſtarp neſamaitateem dabâš behrneem. Newainigaš jautribâš briħdiš neweenam naw leedšamš. . . Tauteešchi pulžinâ. . . Ari muħju ſentiškhi labpraht šapulžežâš pee kauša meestina. . . "Kaušu dšerta meestina — —" Kalwe šaška wilkt; bet winam jau balša nebij, un neweens winâ neklaufijâš. Walgâm azim wišch patš šaška klaufitees.

Biteneekš ſtaštija par šawâm prahwâm.

. . . ſchiš mani pee apgabalteeſaš. Manu maščinu wedot ſchim ta šahja eſot nobraukta. Eš atkal: tu peebšehrees bij, tadehl gruhdi šahju ſem ritena. Bijis? Ja, druſķu bijis. Kas dewiš? Šaimneekš dewiš? Ko eš

uj to fakot? Ko es fajifchu: ar waru neweenam mutê neefimu lehjis. Kas to brandwihnu nefis? Schis pats efot nefis, bet fainneeks naudu dewis. Kas to redsejis? Neweens to naw redsejis. Ko es uj to fakot? Ko es teifchu: ne es winam naudu dewis, ne dsirdijis. Ram man winu dsirdit: manam kalpam taf tâpat jastrahdâ, ko es leeku. Bet winfch taf tâ katru reisi; fur teef klahu, tur peerijas. Reis, brandwihnu domadams, hij isdshris feewai etika un petrolejas jawahrijumu, ar ko fchi fahnus fmehrê. Kungi wihpfnat ween fahka. Un tâ fchim: ej mahjâs!”

„Af mahjâs?“ Brehkis, fmeeklôs rihstidamees, eebrehzâs. „Af taifni tâ: ej mahjâs?“ Atelfâs, lai palaištu walu jaunam, neprahtigam fmeeklu wilnim. „Af . . . etika un petrolejas . . . ar ko fchi fahnus . . .“

Smehjâs wiſi kâ negudri. Kalwe wiſſkafaf. Rimdamees, afaras no azim flauzidams, mehginaja runat.

„Kungi . . . lai nu kâ . . . Kaimini! bet pret kalpeem tomehr tâ glufchi ari newar . . . Tâpat tauteefchi ween efam, weenas mahtes behrni . . . Wiſeem mums tas pats darbs ſtrahdajams . . . Wiſeem mums jaturas kopâ.“

Bet neweens winâ neklauſijâs; un winfch pats ar' wairs lahgâ nedſirdeja, ko runaja. Likai Koſa bij eeklauſijees.

„Mans paps ar' ſafa!“ winfch, Lejas-Brigi no ſola gruhjdams, flapjam luhpâm, ſchlupſtedams kledſa, tâ kâ ſeekalu pileens ſfrehja Kalwem fejà. „Ja fainneeki netureſees kopâ, tad iſputeſhana . . . un beigas! Mgâs — ja, tâs tu wineem maſſâ tif, bet ſtrahdat newihjcho. Gulet un ehſt . . . un dſert! Un kad peedſehrees nolauſch kahju waj roku, tad fainneeks wainigs. Tad fainneeks lai maſſâ! Gudriba . . . Mans paps ſafa: juhs tajâ ſemkopibas beedribâ raugat, waj kâ. Waj mehſ par wiſeem newaram tifdaudſ, kâ katru pawafar weenu zilwefu aiſſuhſtit uſ Leiſcheem, lai ſalihgſt? Katrs dod pa puſrublam, un zela nauda ir. Par diwi rubli nedelâ dabû tahdu malazi, ka muhſjee lai eet, at . . . Dod tif kanepes preekſchâ un ſuhkâlas ko peestrehbt . . . Ko ſchitos wehrſchus: ar ſaldpeenu newar atdsirdit . . . Zif tagad man paſcham ſtops peena neiſmaſſâ . . .“

Ru wiſi runaja reiſê. Bet tifdaudſ wareja iſmanit, ka wiſi weenôs prahtôs, ka te ſchkeſſchanâs naw. Tauta bij apweenota ap wiſkopas leetu. Lepnâ paſchapiſinâ, preekâ ſtarofchu feju, Kalwe zehlâs kahjâs un ſteepa roku. Winfch bij fajijis ſawu wahrdu. Winfch jau ſkatiſa ſawa darba panahkumus. Winfch wehl gribeja runat.

„Eſſ! kungi!“ winfch welti ſauza. Iſweens ſawam tuwafajam kaiminam kaut ko ſtahtija. Trokſnis bij nejehdſigs.

Bet patlaban nahza Keekſts ar duzi alus rokâs un paduſes un zigaru pafu mutê. Druhms, ſaboſees, kaunâm azim. Kalwem peepeſchi uſnahza

geniala eedoma. (Schodeen pateefcham bij laimiga deena!) Kapeh3 tas frodsineeks weens tahds druhms un faweebees? Kapeh3 winfch nenem dalibu pee tautas preefeem un behdam? Wif3 weenas mahtes behrni, wifceem tas pats — — —

Kalwe fagrahba Reekftu aif elkona un nofehbinaja few blafus.

„Nè, nè — tu pafehbi!“ Dai labaf waretu turet, winfch aplifa tam rofu ap widu. „Kungi, celejat frodsineekam ar!“

Reekfts ne par fo negribeja. Bet pirmàs glahfes baltà winam gandrihf ar waru eelehja. Brihdi wehla3 jau dsehra pats. Pamasam palifa mihfli-gaks, jautrafs un runigaks. Smehjàs, fahfa fhahstit anekdots no teem laifeem, kad winfch te fahdas turejis. Weigàs pat no fawas pu3es eenefa diwas pudeles alus.

Kalwe bij tihri waj ekftafè.

„Kaufu dherta meeftina . . !“ winfch brihnumainà melbijà nowilfa, fagrahba Reekfta zelgalus, eefkatijàs tam dhili azis, gribeja fo teift, bet fajuhfmà neatguwàs. U3ehlàs fahjàs, palaida ufwaretaja fkatu apfahrt: waj wehl fur bij fahds, fas atfchkelas, nepeekriht tautas un weenfopas idea-leem? Nebij neweena. „Tff!“ — winfch steepa rofu, winfch gribeja runat. Bet neweens winà nefkatijàs.

Pahrejee tauteefchi, fatfchufsteju3chees, famirfchkinaju3chees, fahfa zeltees. Lejas-Brigis peezehlàs til pehf3chni, fa Kofa ar fawu fola ftuhri fajwehràs un feh3às uf grihdàs. Sahjàs ufjepurojees, gribeja gahft, bet Witeneeks aiftureja un nomeerinaja. Kalna-Brigis peeleezàs Kalwem.

„Kas bij, nahburgs? Waj neaifeefim?“

Winfch pameta ar galwu. Brihnums — Kalwe tomehr faprata: uf Wehja frogu. Pafmehjàs un kategorifki purinaja galwu. Nè, nè, uf tahdàm leetàm winfch nebij!

Preefchà pee letes wehl katrs iffauza pa pudelei zela fahjàs, bet Kalwe pusduzi. Sapirfàs papirofus un zigarus uf zela. Ari Kalwe eefoda jobàs pusotras kapeikas dahrgo zigaru, pihpedams fhmehjàs weenà gabalà un newareja uf weenas weetas noftahwet.

Teem bij zelfch uf weenu, Kalwem uf otu pu3i. Lee aifgahja barà, treefdami, fhmeedamees. Bet Kalwe reifes trihs apftahjàs, noluhfojàs pafaf un i3berjeja fhmaidigàs, fajuhfmà mi3làs azis.

(Turpmat wehl).

Napoleona karaspēkti Latvijā 1812. gadā.

(Turpinājums).

III.

Napoleona valdības preekščstahwi un wiku rihkojumi Kursemē.

Kursemes pilsonu (refwisizijas) komisija, winas fastahws un darbiba. — Kursemes pahrwalbe lthbf 1. augustam. — Napoleona pirmee rihkojumi. — Apgabala walbe, winas fastahws un usbewumi. — Napoleona walbibas preekščstahwi Kursemē. — Kursemei usliktā kontribuzija un Apgabala walbes, Intendantu, Makdonalba u. z. atteezige rihkojumi. — Galtweneeki. — Refwisizijas un klauschi. — Atfewischi nobokti un klauschi draudjem, pilsehtam un amatneekem. — Sedshwotaju peenahkums gahdat jaldateem pahrtifu un bhshwoklus. — Makdonalba noleegums nest eerotshus un medit. — Makdonalba noleegums peefawinatees eedshwotaju ihpashumu.

Behz Kursemes eenemshanas jaume waldneeki galweno wehribu peegreesa fawu karaspēktu nowetoshanai un uštreshanai. Saw otrā deenā (9. jul.) behz Jelgawas eenemshanas, prushu palkawneeks fon Raumers passioja atfewischkā pawehlē un weetejā ofizielajā awisē, ka winsch fastahdijis no Kursemes eedshwotajeem fahrtibas un karaspēktu apgahdashanas (refwisiziju) komisiju. Komisija fastahdijās: no diweem brunneezibas preekščstahwojem — fon Franka un f. Siempel'a; no literatoru, tirgotaju un pilsonu preekščstahwojem — wirspilsteešas adwokateem Moench'a un Grinzmacher'a, pilsehtas domes ašefora Šcharpentje (Charpentier), tirgotaja Karla Hoffenberga un pilšoneem Klafona un Korbaha.*) Un 13. juliā Prusijas saldatu wiršneeks, f. Grawerts (Petermuischā) parastija usšautumu, kurā isgaisinaja Kursemes semneeku zeribas atshwabinatees no muischneeku kundšibas. Tee bij prushu-frantschu wareno pirmee rihkojumi: wiau usbewums — nodroshinat jauno waldneeku un muischneezibas wirskundšibu pahr weetejeem eedshwotajeem. Jelgawā nodibinajās prushu karawalde ar prushu majoru f. Botu preekščgalā; wina un Grawerta wahrdā isnahza pawehle eedshwotajeem peenemt uštizibas shwehraftu Šeijaram Napoleonam 1.***) Zitwilā eefahrtā juliā mehnesi palika wehl ta pate eepreekšhejā: teesas lehma krewu šeijara wahrdā, krewu walšis šihme lepojās uš krona

*) J. Schardt Die Franzosen in Kurland B. M. 4. I.

**) Сборникъ ест., № 133. Ст. Сиверса 17. jul. šinokumu eekšleetu ministrim; 229. I. p.

buhvēn un Kurfemes amies isnahza gubernas flolu direktora G. B. Lutera usraudšibā.*) Pruschu karaspēks nebuht nesteidjās nostiprinat frantšču valdību. Tīfai 1. augustā parahdijās „Tahs ķeifariskās Majestēet Napoleona, Keisara to sprantšču, Rehnina no Itālijas, Pahrstahweitaja tahs Reinderribas un Islihdsinataja tahs Sweižeru Sabedroščanas u. t. t., u. t. t. Pawehleschana.“ „Pawehleschana“ bij isdota frantšču, wahzu un latwju walodās. Mahzītaji wimu nolāfija basnizās un draudsēs. Pawehle atzehla wezo gubernas waldi un winas weetā nodibināja Kurfemes herzogu walsti un Sengales un Piltenes eezirknu *A p g a b a l a W a l d i*. Rodoklu eewahščhanu, klaušču isdalščhanu, gahdību par Kurfemē eewēetoto karaspēku un usraudšību par apgabala ziwilo pahrwaldi pawehle ustizeja diweem — intendanteem, wina majestates Napoleona Walsts Padomes sekretareem (auditoreem) Julijam de-Schamboduenam (Jules de Chambaudoin) un Karlim de-Montinji'nam (Charles de Montigny). Lihdj ar Napoleona pawehli isfludināja ari intendantu pirmo lehmumu, kurfch uš Napoleona armijas galwenā intendanta, grafa Matje Djuma, un Kurfemes karaspēku pawehlneeka, Makdonalda, rihkojuma pamata par jaunās Apgabala waldes lozefleem eezehla: grafu Karli Medemu — par preeščšehdetaju; bijušcho krona palatas padomneeku Ernestu Schopjing'u un bij. teesleetu padomneeku fon Ridigeru — par padomneekem; Wilhelmu fon Soltey — par aseforu; Schulzu — par sekretaru; bij. wirspilskungu Georgu fon Engelhardu — par Apgabala waldes prokuroru un bij. sifkali Konradiju — par sifkali jaunajā waldē.

Kahds zits 1. augusta rihkojums eedalija Kurfemi diwās administratīvās weenibās: 1) Augschkurfemē (Zelgawas un Zehkabmeešta apfahrne) un 2) Lejas Kurfemē (Kuldigas, Lufuma un Piltenes**) eezirkni). Augschkurfemes administrāzijas preeščšgalā nostahjās — intendants Schamboduens; Lejas Kurfemes — intendants Montinji. Intendantu rihkojumus un pawehles publizeja Apgabala walde; wina apstiprināja tos ar sawu lozefku parafsteem . . .

Napoleona waldibas 1. augusta rihkojumi atzehla Kreewijas walsts sīhmoģu un sīhmes, — atdalija Kurfemi no Kreewijas. Bet eerednu leelafā

*) J. Eckardt. Die Franzosen ect. „B. M.“; 4. I. p.

**) Lihdj tam laikam Piltenes eezirknis bij stipri patstahwigs; muischneezibai bij sawa organizāzija; administrāzija — uštureja teeschus šakarus ar walbocho senatu; 3. augustā Montinji šcho kahrribu atzehla, peelihdšināja Pilteni ziteem eezirkneem; atstahja tīfai wezo administrāzijas organizāziju. Bet pilteneeschi protestēja; stahstija par sawām preeščšrozibām un 27. sept. Lejas Kurfemes intendants atdewa wineem laupitās teešibas; 20. oktobri Apg. Walde isfinoja to wišām eestehdem. Kreewijas walbiba tīfai 1819. g. isnīhzināja Piltenes muischneezibas un administrāzijas „autonomiju“ un gluschi šakauseja wimu ar Kurfemi.

daļa palīka šāvās veetās. Wini, lihdīgi muišchneekem, meerigi kalpoja tahlat un ispidija jauno pawehlneeku gribu. Tikai nedaudšas atšewiškās peršonas atstahja šawus amatus, waj padewās wairafahrtejeem frantšchu ušaižinajumeem-draudeem.

Tā tad, atškaitot Apgabala waldi, Kuršemi pahrwaldija šekošči galwenec Napoleona waldibas preekštahwi: Larentes herzogs Makdonalds, tā 10. korpuša wirspawehlneeks; Lejas un Augšch-Kuršemes intendantu un prušchu majors fon Bots — Jelgawas komendants. Un 8. oktobrī wineem peeweenojās de-Kampredon's (de Campredon, frantšchu diwisijas generalis) — Kuršmes kara un žiwilais gubernators. Administrazijas rindā nostahjās daudši un daščadi masās pilšchtinās un muiščās eewetoto karaspēktu nodalu wiršneeki un pawehlneeki. Wini waldija par Kuršemi 5 mehneščus. Tikai septembra widū (no 17. lihdi 19. sept.), pa Ešena ušbrukuma laiku Rundalei, wini pahrtrauza (Augšch-Kuršemē) šawu darbibu.*) Ešens kopā ar Šiwersu eeradās Jelgawā, atzehla Apgabala waldi, iškazija winaš ložekleem stingru rahjeenu un eezehla wina weetā eepreekščejos kreemu waldibas eerednūs; šchajās deenās ari awižes isnahža kreemu žensoru ušraudšibā. Bet wiš tas pastahweja tikai daščas deenas. Ešenam wajadšeja atkahrtees, un frantšchu-prušchu eeredni un Apgabala walde no jauna eenehma šawus amatus. Pahrmainās eestahjās drihši, meerigajam pilšoniem wajadšeja tam tikai padotees un apmeerinat šewi (tā J. Škardt's peeshmē) Pawila wahrdeem: „Škweens šai ir paklausigs t a i waldišchanai, kurai ta w a r a pahr jums...”

Pruščhu-frantšchu pahrwaldes un eerednu galwenais ušdewums bij — eewahkt pehž eepēhjas wairaf mešlu un ismantot weetejos eedšiwotajus pehž eepēhjas pilnigati kara wajadšibām. Ta bij kara wajadšibām peefkanota eefahrta. Rihkojumu un pawehlu leelakā daļa atteezās teēšči uš kontribuzijām (kara nodokleem) un peepēsteem darbeem; un ari pahrejōš rihkojumōš neteēšči gahja runa par teem pašcheem waj lihdšigeem jautajumeem. Pēe nedaudšajeem žiwileem rihkojumeem japeeskaita, peem., komandanta waldes 13. jul. rihkojums par Prušijas naudas kuršu Kuršemē. Rihkojums noteiza, ka Prušijas šudraba dalderis japeenam par 1 šudr. rubli; 8 grasčus — par 4 pimbereem waj 10 markam u. t. t.; teem japeeskaita ari rihkojumi par šwareem. Bet šchee nedaudšee žiwilee rihkojumi pašuda starp pawehlēem par klauscheem un nodewām. Tuhlit pehž Jelgawas eeneemšchanas šahkās kontribuziju wahkšchana. 17. juliā aišbehguščais Kuršemes žiwilgubernators Šiwersš široja eekšchleetu ministrim, ka „eenaidneeks eekarojis Kuršemi un ušliziš Jelgawai 200,000 rublu leelu kontribuziju un peeprašijis 2,000 refruščhu.”**) 4. augustā isnahža wairaki rihkojumi, kuri pawehleja

*) Сборникъ ест., № 133. Курляндское органическое положение и пр.

**) Т. р. 225. I. р.

nomakfat nodoklus newis papira, bet skanoſchâ naudâ, un uſlika krona palatai peenahkumu, ſawest ſahrtibâ wiſuſ dokumentuſ, furi noſſaidrotu ikweena nodokla makſataja ſtahwokli un „nodroſchinatu wina Majeſtates Napoleona waldbibai daſchadu parahdu eewahſſchanu.“ 11. auguſtâ krona palata ſanehma pawehli eewahſt renti no krona muiſchâm. 2. ſeptembra pawehle peepraſa no palataſ ſinaſ par parahdneekem. 4. ſept. Apgabala walde paſinaoja pilſteefâm, ka „Wina majeſtate Keiſarſ un karaliſ“ pawehlejiſ eewahſt no kurjemneekem 2 miljonu rublu leelu kontribuziju (kara nodokli) un zeturto daſu eemakfat jau lihdj 15. ſeptembrim. Behz Apgabala waldeſ riſkojuma zeturto daſu wajadſeja eewahſt no nekufſtameem ihpaſchumeem — no muiſchâm, ſamehrâ ar dwehſelu ſkaitu (reſſinot pehz pehdejaſ ſauſchu ſkaitiſchanaſ) un no pilſehtu un meefſtu eedſihwotajeem, ſamehrâ ar ſemeſ wehrtibu. Kontribuzijâ wajadſeja eefſkaitit ari puſi no tirdſneezikâ nodokla, kuru eewahza Leepaja un Wentſpils. 11. ſeptembrî Apgabala walde atſahrtuja ſinajumu un paſſaidroja, ka 1 zeturtâ daſa no wiſa nodokla jaemakſâ lihdj 15. ſeptembrim; 1 zeturtâ daſa — lihdj 25. ſept.; un puſe jeb pehdeja daſa lihdj ſept. beigâm. Sai nodokla eemakfu nobeigtu laiſâ, wiſpirmiſ bij japeedſen no bagataſajeem eedſihwotajeem, — pehz tam no wiſeem ziteem. Papira naudu nehma pretim par intendantu noteikto kurſu, bet lihdj ar to Apgabala walde paſinaoja, ka kurſiſ groſitiſ, ka dahlderî reſſinâſ newiſ par 6 pap. rubleem, ka taſ bija ſinotiſ 4. ſept., bet par 5 un puſ rubleem un tadehl 4. ſeptembrî atſihmetâ juma ſamehrâ japaaugſtina. Behz Apgabala waldeſ apreſſina — no muiſchu ihpaſchneekem bij jaewahz — (lihdj 15. ſept.) 62,319 dahlderî un $47\frac{1}{11}$ wehrd., — 29 wehrdini no dwehſeleſ; no pilſehtu un meefſtu ſabeedribâm lihdj 15. ſept. ($\frac{1}{4}$) — 15,977 dahld. $36\frac{4}{11}$ wehrd.; no pilſehtu un meefſtu nekufſt. ihpaſch. pawiſam 67,788 dahld. $57\frac{1}{11}$ wehrd.; no Leepajaſ un Wentſpiliſ — 25,000 dahld. Bet noteiktâſ deenâſ nodokliſ wehl nebij eemakſatſ wajadſigôſ apmehrôſ. Un 18. ſept. parahbijâſ jaunſ Apgabala waldeſ riſkojumiſ: winâ aiſrahdiſ, ka beſſemeſ ſemneeki no nodokla atſwabinati un ka winu daſu jaiſdala uſ priwatâm muiſchâm, pilſehtâm un meefſteem. Un lihdj ar to Apgabala walde uſ intendantu riſkojumu pawehl wiſâm wirſteefâm: eewehrojot to, ka eedſihwotaji wilzinaſ ar peepraſito nodoklu eemakſaſchânu, iſwehlet no ſatra aprinka 10 bagataſoſ zilwekuſ un uſlikt wineem par peenahkumu ſawahſt wajadſigoſ nodokluſ; Selgawai un Leepajai wajadſeja iſwehlet ſatrai 5, zitâm pilſehtâm — 2. Schee iſwehletee „galweneeki“ bij perſonigi un ar ſawu ihpaſchumu atbildigi par nodokla eemakſaſchânu. Nodoklu nenomakſaſchanaſ gadijumâ wineem draudeja eefſlodſiſchana Weiſſelmindeſ (Danzigaſ) zeetokſni. Un naudaſ nodokleem peeweenojaſ nodokli graudâ. Maſdonaldiſ peepraſija — 50,000 ſaſchoku, 30,000 pahru kurpju, 2,000 pahru jahbaſu, 60

ores, 850 jahjamos un 300 wēsumu firgus. Ēdsihwotajeem atwehma it wifu; naudas eewahkchana weizās šewiškki gauši. Un jaunee Ķursemes waldneeki pawehleja wahkt naudas weetā — ūdraba un šelta leetas. Uzuleezineeki atstahsta, ka Želgawā frantschu waldibas agenti braukajušchi no mahjas uš mahju, lašijušchi kopā wišas wehrtšleetas, bahšujušchi maišā un kašjām šabradajušchi, lai waretu wēsumā pehž eepehjas wairat šakraut.

26. septembrī krons palata ištāoja, ka krons semneeki no kontribuzijas atšwabinati. Muišchneeki un wiau preekščstahwji Apgabala walbē protestēja un 27. sept. Mašdonalbs paškaidroja, ka nodokli jamakšā ari krons semneekem (šawā pawehlē wišch starp zitu ašrahdija uš Apg. waldeš ložektu protesteem). Krons semneeku labā uštahjās tikai Apgabala waldeš profurors Engelhardtš; wišch ašrahdija, ka Mašdonalba pawehle ir nelikumiga un naw šakšanojama ar semneeku lihgumeem, kuruš apštprinajuše Kreewijas waldiba. Engelhardtš ašrahdija uš weetejeem likumeem, kuruš šazitš, ka šmes ihpašchneeka peenakšums šegt arendatora šaudejums, ja tee radušchees ne aš pehdejā wainas, peem., pluhdeem waj šareem, tadehš arendatoru newar špeest makšat šara nodokluš. Bet ašrahdijumus newšklaušija; likumeem nešekoja. Nodokli bij wajašfigi un wiauš wahža . . .

31. oktobrī Apgabala walde išdewa uš Ķursemes muišchneeku preekšchneeka, barona Šorša, wahrda pawehli par jaunu nodoklu eewahkchānu no pilšehtu un lauku eedsihwotajeem — no šatra pilšehtneeka 6 wehrdinuš, no šatra lauzineeka — 2 wehrdinuš. Diwu wehrdinu leelo nodokli wajašjeja nomakšat:

1. Dobeles pilšteefas aprinča polizijas eezirkni:

a) Dobeles draudšē	privatu muišchu	3,037	šemn.;
b) Želgawas "	" "	3,768	" "
c) Šešawas "	" "	1,896	" "
d) Wešchamuišchas draudšē	" "	1,869	" "
e) Šaunpils "	" "	5,191	" "

Šawišam 15,761 šemn.; nodokla:

pirmo puši wineem wajašjeja nomakšat lihds 6. now., otro — lihds 15. now.

2. Šauškās pilšteefas aprinča polizijas eezirkni:

a) Šauškās draudšē	privatu muišchu	8,817	šemn.;
b) Šešawas "	" "	1,998	" "
c) Wežmuišchas draudšē	" "	168	" "
d) Šaldones "	" "	406	" "

Šawišam 11,389 šemn.; nodokla:

pirmo puši wineem wajašjeja nomakšat lihds 7. now., otro — lihds 15. now.

3. Jaunjelgavas pilsteefas aprinkā polizijas eezirkņi:

a) Sehrpils draudsē	priv. muischu	1,183	semn.;
b) Neretas un Misfraufles draudsēs	" "	5,833	" "

Parīfam 7,016 semn.; nodokļa

pirmo puši wineem wajađseja nomakfat lihđj 12. now., otro — lihđj 18. now.

4. Iluřtes pilsteefas aprinkā polizijas eezirkņi:

a) Dinaburgas un Lauřesčas draudsēs	priv. muischu	17,112	semneefem
-------------------------------------	---------------	--------	-----------

wajađseja nomakfat pirmo puši lihđj 15. now., otro — lihđj 20. nowembrim.

5. Randawas pilsteefas aprinkā polizijas eezirkņi:

a) Randawas draudsē	privatu muischu	4,844	semn.;
b) Talsu	"	" "	5,040 "
c) Tufuma	"	" "	4,624 "
d) Alužes	"	" "	4,104 "

Parīfam 18,612 semn.; nodokļa

pirmo puši wineem wajađseja nomakfat lihđj 9. now., otro — lihđj 16. now.

6. Kuldigas pilsteefas aprinkā polizijas eezirkņi:

a) Saldus draudsē	privatu muischu	6,014	semn.;
b) Kuldigas draudsē	" "	3,307	" "
c) Sabilas	"	" "	3,778 "

Parīfam 13,094 semn.; nodokļa

pirmo puši wineem wajađseja nomakfat lihđj 10. now., otro — lihđj 16. now.

7. Wentspils pilsteefas aprinkā polizijas eezirkņi:

a) Wentspils draudsē	privatu muischu	1,636	semn..
b) Alřchwangas draudsē	" "	411	" "

Parīfam 2,047 semn.; nodokļa

pirmo puši wineem wajađseja nomakfat lihđj 12. now., otro — lihđj 18. now.

8. Grobinas pilsteefas aprinkā polizijas eezirkņi:

a) Grobinas draudsē	privatu muischu	1,735	semn.;
b) Durbes	"	" "	5,927 "
c) Gramsdas	"	" "	1,657 "
d) Miřputes	"	" "	636 "

Parīfam 9,955 semn.; nodokļa

pirmo puši wineem wajađseja nomakfat lihđj 13. now., otro — lihđj 20. now.

Bet jaunee waldneeki (tāpat kā eepreeřķejee) nehma no eedřihwotajeem neween naudā, bet ari graudā; wini peespeeda toř řawā labā ari kalpot. 31. augustā Alpgabala walbe iřřinoja pawehli — iřřuhtit uř Jelgawu amat-

neekus — ratneekus. Starp zitu pawehlē bij fajzts: 1) Vejas- un Augš-
kuršemes pilskertu peenahkums bej kaweschanās arestet wišus wahgu taišitaju
meistarus un jellus un iſſuhtit toš ar wišeem winu darba riškeem uſtizigu
ſargu pawadibā uš Jelgawu, nodot winus weetejo pilšonu rekwizijas ko-
mišijai, lai tuhdal toš waretu likt pee darba; 2) Bukaiſchu privatai mui-
ſchai teeſchi japafino, ka winai bej kaweschanās jaatſuhta uš Jelgawu
ſawu ratneeku Ģerzu, tāpat ari Wez-Muzei — ſawu amatneeku, bet Leel-
Ģjerei wišus ſawus ratneekus lihds ar darba riškeem. Wišeem aizinateem
wajadseja eerastees diwu deenu laikā, ja wini dšihwoja 6—8 juhdšes no
Jelgawas un nedelas laikā, ja tahtaf. Kuršemneekem wajadseja taiſit ari
pruſchu-frantiſchu apzeetinajumus un apgahdat winu karafpehku ſirgeem,
ſchkuhtneekem un gataweem rateem. Weidsot, 11. dezembri (azim redsot
pehž jaunā ſtifa) apgabala walde pawehleja iſſuhtit uš Jelgawu un Ģezawu
wairaf ſimtu paſtahwigu weſumneeku:

1) No Jaunpils draudšes	27	apſaltus ratus un	54	ragawas;
2) " Kandawas poliž. eezirkā.	124	" " "	248	" "
3) " Kuldigas " "	115	" " "	230	" "
4) " Wentſpils " "	26	" " "	52	" "
5) " Grobinas " "	86	" " "	172	" "
6) " Piltenes " "	122	" " "	244	" "

Pawiſam 500 apſaltus ratus un 1,000 ragawas.

Wedeji bij janodroſchina ar baribu un lihdselkeem uš trim mehneſcheem
(ar 90 dahldereem waj 9 gulſcheem katram) un ſirgus uš 36 deenam. Jelga-
was un Ģehrpišs apſahrtneš no ſchkuhtneeku ſuhtičhanas pawehle atſwabi-
naja — winam uſwehla zitus klaufchus. Schkuhtneekus pahriſinaja ſpezieli
uſtraugi (weens Jelgawā, otrs Ģezawā); winu uſtureſchanai no katra eejuhga
wajadseja maſkat wehl 10 dahlderus.

Wišas ſchis nodewas un paſtahwigeē klaufchi iſpoſtija eedſihwotaju
labſlahjibu un winu ſaimneezibas. Nebij eeſpehjamš nomafkat wišus uſlik-
toš nodoklus. Winu eewahſchana kluwa arween gruhtaka. Un apgabala
walbei uš intendantu un Makdonalda riškojumu paſtahwigi wajadseja at-
ſahrtot ſawas pawehles un peedraudet ar bahrgeem ſodeem. 5. nowembri
Dobeles pilstees ſas preeſchſehdetajš, barons Medems, atgahdinaja krona
muiſcham, ka winas naw wehl nomafſajuſchas atteezigo kontribuzijas daku;
aiſrahdiņa, ka pilsteēju preeſchſehdetajš par to atbildiģš, un pawehleja waja-
dšibas gadijumā peedſiht no ſemneekem parahdu ar karafpehka weetejo no-
daku palihdsibu, un ſchai noluhkā wiſpirms eeweetot karafpehku ſemneeku
ſabeedribas wezako mahjās, jo wini atbildigi par weetejeem ſemneekem;

un beidsot, baronš Medemš uswehra, ka wezako usdewums lihdsj kontribuzijas nomakšachanai isfneegt winu šehtā eeweetoteem saldteem neween baribu, bet, kopā ar ziteem semneekem, iffatram saldatam ari 2 gulduš deenā. Muišchas usdewums eewahktos nodoklus bej kawēšchanās nofuhtit pilssteefas preefšchjedetajam. . .

Bet, neskatotees uj bahrgajeem draudeem, no 2,000,000 papiru rublu leelās kontribuzijas isdewās eewahkt tikai 1,200,000 rubluš. Bahrejo eewahkt neisidewās, — nelihdsjeja ne wairakfahrtige atgahdinajumi, ne weifli isdomatee peedfihšchanas weidi. Un tuwojās atkahpšchanās brihdis; daudfi wehslakee rihfojumi palika uj papira. Tā peem., Apgabala walde parahdu peedfihšchanas noluhkā eeweda eenahkumu nodokli: 1) 10 proz. no katras priwatā deenestā stahwošchas peršonas algas; 2) 3. dalu no wihndegu tefošchā gada eenahkuma; 3) 6—10 rublu no katra šudmalu ganga; 4) no dšihwoflu ihrneekem (isnemot kroma eeredaus) — nodokli, kuzēch lihdsinatōš weena mehnešcha ihrei. Šchi pawehle parakstīta 9. dezembri (j. št.). Notawejās ari „galweneeku komitejas“ pasinajums kroma semneekem, ka, eewehrojot to, ka galweneekem draud bahrgs šods; ka Apgabala walde daschus zilwekus jau arestejuši; ka winu ihpašchumu, lopus, širgus un labibu nolemts pahrdot waj ašawinat; ka wišs tas kroma muišchas war galigi isputinat, — wina apkšhlā wišu to kroma semneeku ihpašchumu, kuru wišdrihšaji war pahrwehst naudā, kā — šprahdses, gredšenus, audeflu un wadmalu, atškaitot pahrtikai wajadšigos krahjumus un šaimneezibas inventaru; bet pašchus bagatašos semneekus un šabeedribas wezakoš wina pawehl bej kawēšchanās arestet, isfuhtit uj Želgawu un šcheit turet tik ilgi, kamehr wini eemakšā winu šaimneezibām uslikto nodokli (pasinajumu parakstijis baronš fon Čh. Renne, Želgawā, 1812. g. 12. dez.).

Smaga bij frantschu-prušču uslikta nasta. Št brihdi bij jabuht gatawam atdot winu rihžibā šawas wehrtigakās leetas, šawus wehrdinus, širgus, eejuhgu, labibu, šawu dšihwofli un šewi pašchu. Karaspehku eewetoja pa priwateem dšihwofleem un mahjām; eedfihwotajeem wajadsjeja gahdat un ruhpetees par saldteem un ofizeereem. Pirmo atteezigo pawehli isdewa Želgawas komandants (15. jul.). Pawehle noteiza, kahdeem jabuht dšihwofleem, saldatu un ofizeeru baribai un ašrahdija, ka dšihwoflu šaimneeka peenahkums dot: a) tihru istabu; šaimneekam išdeenas ta jatihra; b) tihras gultas drehbes, — širga šareem pilbitu madrazi un špilwenu, palagus un šegu, kura saldatuš aššargatu no aukstuma; c) iš nedēlas diweem saldateem pa weenam dweelim. Baribai jadod: a) brokastis — šweestu un mehriņu degwihna; b) pušdeenās — mahrzinu labas galas lihdsj ar atteezīgām šaknēm un weenu stopu alus; c) wakarinās — šweestu waj šeeru un weenu stopu alus; d) wišai deenai — diwas (Berlines) mahrzinas maišes. *)

*) 19. augusta pawehle — 1 Berlines mahrzinu peelihdsinaja — apm. 1,1 Ri-gas mahrs.

Ofizeeru baribai jabuht labakai, jo „newar tatſchu peelaiſt, ka ſaimneekſ, kura dſihwoſſi uſturas ofizeerſ un ſaldatſ, ofizeerim iſſneegtu to paſchu pahrtiku, kà ſalbatam.“ Pawehles beigàſ peeſihmetſ, ka naw ſaimneeku peenahkumſ iſſneegt baribu kareiwju ſirgeem, jo to darot ſpezielaſ nolikta-waſ, bet gan eerahdit wineem wajadſigoſ un peemehriguſ ſtakluſ.

Bet kareiwji — kà taſ wiſur un weenmehr paraſtſ — ar „liſumigo“ ween neapmeerinajaſ. Wini uſſkatiija ſewi par wiſa kungeem un weetejoſ eedſihwotajuſ par ſaweem kalpeem, ar kureem war riſkoteeſ pehʒ patikaſ, iſmantot winu pakalpojumuſ, leetot winu ihpaſchumu. „Augſto“ pawehl-neeku iſdoteem riſkojumeem bij maſa noſihme; wiſwairaf eedſihwotaji bijàſ no ſemalajeem ofizeereem un atſewiſchkam karapſehka nodalàm. Tee nehma it wiſu, kaſ deeſgan labi nebij noſlehptſ un apraktſ; wini peepraſija, lai ap-meerina beſ kawehſhanàſ winu eegribàſ un riſkojumuſ. Suhdſibaſ peeauga; auga eedſihwotaju nemeerſ. Wareja raſteeſ newehlama tautàſ kuſtiba, partiſanu uſbrukumi, kuri Kreewijà Napoleonu ſtipri ween trauzeja un pamudinaja winu wairakſahrt greeſteeſ pee kreewu waldbaſ ar uſaižinajumu, at-teikteeſ no tautàſ milizijaſ un weſt „normalu“ karu.*) Pa dalai baſchàſ pamudinaja Maſdonaldu iſdot (11. ſept.) ſekofchu „Pawehleſchanu“: „Laſ Maſrſchalkiſ Zeelkungeſ no Tarent, kaſ to deſmitu nodalliſchanu ta leela karapſehka kà waldbaſ kareewiſ walba, Pawehl pehʒminnetàſ leetaſ:

Karra eerohtſchu neſhaſchana un meddiſchana.

1. N o d a l l a.

Par paſargafchanu no wiſſahm pamaldiſchanaſ un nelaimibaſm irr ta meddiſchana beſ wahrdiſchkaſ peelauſchanaſ no paſcha Generalguberneera teem Kurſemmeſ eedſihwotajeem pee weenaſ naudaſ ſtrahpeſ no ſimts dahldereem rupjà jeb ſchkehpju nauda (wahʒu tekſtà: von Hundert Thalern Albertuſ, t. i., paraſto tai laiſkà dahlder.), pee waſtſi liſchanaſ (areſta) un zeetuma ſtrahpeſ uſ noliktu laiſka ſtrehki, aiſleegta.

2. N o d a l l a.

Ta karra eerohtſchu neſhaſchana beſ Generalguberneera ſinnaſ un wahr-diſchkaſ peelauſchanaſ wiſeem Kurſemmeſ eedſihwotajeem aiſleegta irr.

3. N o d a l l a.

Ikkatrſ ar karra eerohtſcheem apbrunohtſ atràſtſ žilwekſ, kaſ ne warr uſrahdit to wirſpeeminnetu peelauſchana, tapſ noweſtſ preekſch weenaſ no peezeem karrawirſneekfeem ſalikkaſ (faſtahwofchaſ) Kommiſſiſahruteeſaſ; ſchi

*) Дм. Ахшарумовъ. Описаніе войны 1812 г. СПб. 1819.

teefa fpreedihs pehz to jeb leelafu jeb majafu mehru tahs apwainofchanas weenu naudasstrahpi no wiiffmajaf fimts lihdj peezeem fimteem dahldereem rupja naudâ, un weenu zeetuma strahpi no weena lihdj fefcheem mehnefcheem, pretti teem pahrfahpejeem.

Bet ja buhs parahdihst, fa tas wainigais ar fahdu warrasdarriifchanu zehlees preti to drohfchibu jeb pafcha karraspehka (wahzu tekftâ: gegen die Sicherheit des Militaires, t. i., pret karraspehka drohfchibu), jeb prett zitteem pee karraspehka peederrigeem laudim, jeb winnam tas prahts bijis, fawus karracerohtichus us fchi mehrka panahfchanu walfahst, tad tapf tas wainigais uf nahwi nodohst un wiiffa wianna manta zaur augftu teefu nonemta."

Schai pawehle aifrahdits ari, fa pafes drihft ifdot tifai karawirfneeki (gen.-gub. un 10. korpusa generali), fa pehz formas winas paleef tas pafchas wezas, bet winu tekfts teef drukats frantfchu un wahzu walodâs; fa pafes jaisfod par welti, bet atkaiju medit un eerotichus nest pret 2—30 franku leelu atlihdifibu. — Weidsot, behgkeem, fpeegeem un apzeetinajumu fihmetajeem pawehle peedraud ar nahwes fodu.

Bet draudeem ween eedfihwotajus apmeerinat newareja. Wajadseja eerobefchot ari kareiwju patwaribas. Un Makdonalds mehginaja to darit. 8. nowembra pawehle winfch uifwehra, fa 1) ifweenam apafchofizeerim un faldatam jaisfeef no winam iffneegtâs porzijas, fa dsihwofla faimneefam jaruhpejas tifai par apgaismoifchanu un apfildifchanu; 2) fa ifweens apafchofizeers, kufch fawu porziju pahrdos un mehginâs ifspeeft pahrtiku no dsihwofla ihpafchneefa, tiks eeflodfits zeetumâ uf 8 deenâm. 10. nowembri Ufgabala walde iffludinaja otu lihdfigu „pawehlefchanu“ (27. oktobri paraftitu): „tas zeenigs Marschalkis Kungs (Makdonalds) pawiffam bahrgi aifleedf baribu, firgus, rattus, un lihdfigas mantas ar warru ifspeeft un atnemt, fa Winfch fawu ihpafchu dufoifchanu pretti tahdahm warrasdarriifchanam ne warr flehpt, nedf atrautees peeminneht, fa weena leefa leh-niba pafcheem faldateem par leelu fahdi iwestohs, bet weena ar warru pad-darita firgu un rattu fadsihchana no lauzineekeem, ne ween pafcheem deenestadarbeem, bet aridjan tai pafkubinaifchanai tahs barribu-peewefchanai par kawekli pretti durtos; fa fchadehl ifkatra netaijna leetu jeb mantu ifspeefchana jeb peedfihchana pee bahrgas zeetuma-strahpes un pee bahrgas atbildefchanas preefch karracumiffahru-Deefas aifleedfama; fa wiiffeem ar netaijnu warru no lauzineekeem atranteem firgeem un ratteem bej wiiffas kawefchanas teem buhs atdohsteem, jeb ja tee waddoni tohs buhtu atftahstus pametuifchi, tahm Weetas-Deefahm nodohsteem tapt; fa weens peeteekams ohru-pulks preefch wiiffahm wajadfihbahm ta defmita karrapulka jau fataiifhts tohp; fa fchihm ohrehm ne buhs ifdohstahm tapt, bes ween us pawehlefchanu un pehz nodohmahifchanu pafcha Ordonateer an Chef Kunga (Ordonnateur en Chef —

Bret pawafaru.

I.

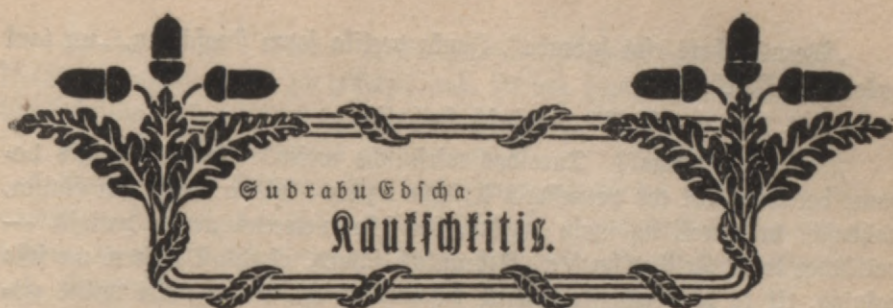
Naktis ſchalkas.

Es naktis newaru gulet,
Es dsirdu: laukâ ſchalz . . .
Tas nawa ſwaigſchu ſeetinſch,
Kas ſija wehſi balts.
Tas nawa bahlais mehnefs,
Kas augſtu gaiſôs brauz;
Ne ari wehju gahjumš,
Kas tumſai zauri ſauz.—
Tur runâ klufas ſtraumes,
Kas dsilos ſneegus grauſch.
Tas klufas dsilâs ſtraumes,
Kas zeeto ledu lauſch.
Es gulu wakâ azim
Un ilgi klauſos tâ:
No ſtahſta dsilâs ſchalkas
Tur — lauku klufumâ . . .

II.

Bruhnee uhdeni.

Mans ſchaurais eemihtais zelinſch
Ir nakti iſgaiſis.
Pa bruhno uhdeni upi
Wehſſch wiau aiſneſis.
Un ſtaki ſkanigâs ſtraumes
Zau malu malâs dſeed.
Un mahlonſtarpâs weetweetâm
Sils maſinſch lodſinſch ſeed.
Es ſtahwu pee ſawâm durwim
Puš preeka, puš behdu pilnš.
Kur eefchu? Pa wiſeem zekeem
Pluhſt jauno uhdeni wilnš.
Wehſſch atrahwa tahluma wahrtus . . .
Prahtš negudro ſirdi jau rahj . . .
Bet bruhno uhdeni ſtraumes
Wairs dſeedat nenofthj.

(Beigās.)

At tu muhšchs! Tas tif tew bij runatajs, ņho atņinu apleezinaja wiņu ņkolneeku aihmji.

Winņh, raņi, wehl ko buhtu teizis, tif mahzitajs bija peenehmis iņņlatu, ka gataws ņhà waj tà padarit galu tahdai neomulibai, kahdà wezais Buħkis bija nostahdijis draudņes ganu un ņkolotaju. Mahzitajs ņahka pahrņlauņhinat behrnus un liņàs wezà Sandmana pat nemaņ wairs neredņam.

Ko winņh tur heidsot ņahstija par netizibu un zilweku pahrgudribu, tas ari wareja ņhmetees weenigi uņ Buħki, bet ko nu padariņi tahdam, ņam mehle nefad nepaleek balta, — uņlaidi tif kanzelè, tad redņes, ka apņrahdàs tew pehdigo ņaulinu.

Mr Dņeni Rautņchkitis heidsot tapa labi draugi.

Buħkis bija apgalwojis to par aņprahtigu, attapigu ņehnu, ņas, lai gan brihņheem palaiņhot mehli, maņakos aiņtikdams, deenàs warot iņwehrstees par wiħru, ņas atbilbi wajadņigà weetà paradà nepaliks.

Un kad Rautņchkitis kahdà wakarà mehneņim ņpihdot, peħz tam kad baņnizà wiņu nakti bija nogulejis neņin no kahdas tur pilņehtas atwestis koņa un ņwina ņahrkòs eesfundets lihķis, ņkolneekeem uņstahdot jautajumu, waj kahdam buhtu duħņha aiņņkreet lihķi baņnizai un wiņam trim durwiin uņwilkt ar frihtu kruņtu, — kad Rautņchkitis tad peeteizàs, iņdarit ņho waronibu, tad ņhi peeteiņchanàs ween jau to pazehla beedru azis, jo nebija ko ņhaubitees, ka tahdai zeloņchanai pa nakti gar iņfleegteem kaņeem war ņefot wehl pahrdroņchaks pahrņteigums.

„Zuħs, warbuht, netizat?“ ņehns nopraņija ņparigi.

„Tur apakņhà aprakti wezi bruneneeki“, kahds peeņihmeja.

„Dee jau ņen aiņgarojuņchi no ņhejeenes“, Dņenis ņmehjàs.

„Kauli wehl eņot“, zits paņinoja, — „Kad preeņh peeždeņmit gadeem muħrejuņchi zeet eeeju pagrabòs, ņtilbi gulejuņchi baltu baltee, to wezee laudis ņin ņahstīt“.

„Weens jahrs esot fudraba“, Janfa peelika fawu finafchanu, „un tant gulot pati Ilse“.

„Kas tad ta tahda?“ Deepinfch brihnijs.

„Neba tad nesinat? Turaidas wirfaiſcha meita. Lehws kalpojis paganu deeweem, bet tad peenehmis kristigu tizibu. Meita bijuſi loti ſkaiſta, nahkufchi prezineeki no malu malam, bet ſchai neweens neefot patizis, — palikſhot labaf Kristus bruhte. Atbraukufi ſchurp, ufzehluſi klosteri un ſcho baſnizu, tif ko pa deenu strahdneeki paſtrahdajuſchi, to pa nafti welns noplehſis. Domajuſchi jau, jaemuhre efam dſihwu zilweku, bet Ilse bijuſi pretim. Tad tai ſapni parahdijees wezs, wezs wihrs ar garu baltu bahrdu, ſarkanu zepuri un ſihda mehteli, tas pateizis, lai zelot feenas septinu pehdru beejumâ, tad welns neka nepadariſhot. Un tapehz Ilseenes baſnizai tif beefi muhri.“

„Kur tu to ſagrabinaji?“ Strupuls jautaja.

„Stahweja awijs“.

„Das no baſnizas rulleem“, pamahzija Ahbolinfch, aiſſpeeda auſis un pahrlcezas pahrgahmatu.

„Rigâ reis iſplehſufchi feenu wezai baſnizai un kanzeles weeta atraduſchi zilweka kaulus“, ſtahſtija Strupuls.

„Behſu baſnizâ ari efot eemuhreti zilweki“, kahds puika, atnehmis no auſim pirkſtus un ſadſirdejis pehdejos wahrduſ, paſinoja.

Ahbolinfch, nejaudadams noweikt fawu eejauſchanas kahri, pazehla galwu, paſmehjâs un pamahzija:

„Wezâs baſnizâs wiſâs eemuhreti zilweki. Ej paſkati Rigas Mahras baſnizâ, tur tu redſeſi tahduſ eemuhrejumuſ no weetas, tâs ir kapenes, fur paglabati biſkapi, brunineeki un ziti wezu laiku ſwarigi wihri. Bet nu jamahzas“.

„Kas tad palika ar to eeſchanu uf baſnizu?“

„Zuhs domajat, es leelos?“ Kauſchkitis uſſauza, uſlehkdams kahjâs, „padodat krihtu!“

Krihts tuhlin bija klaht, Kauſchkitis ahtri iſkahpa no ſola, iſteidsâs pa durwim un iſgahja ahrâ, apſkrehja ſkolai ap galu un pa leelzelu aiſlikâs uf baſnizu, ſkolneeku galwas ween nonudſeja pee logeem.

Miſſkrehja gar baſnizas leelo korpuſu lihds galwenajam durwim, apſtahjâs, uſwilka trihs kruſtus, eekſchâ, altara galâ, tif atbalſ noſkraufſchejâs, — dewâs tad uf maſâs baſnizas durwim otrâ puſe, joku behl uſrahwa pat tſchetruſ kruſtus, apwilka aiſ pahrgalwibas ar kahju altara galam lihds paſchâm gehrbkambara durwim, taku — fur ta duhſcha, neſ', bija raduſes! — paſtahwejâs, pawehrâs klufajâs leepâs, noſkraufſchkinaja pehdigos kruſtus un dewâs atpaſal uf ſkolu.

Ro nu wairs! Sehna reputazija bija šafneegusi augstako punktu, — Teelako waronibu buhtu peerahdijis, rasi, tif tas, kuršch no pagraba sem ma-
fās basnizas, buhtu isnešis miroņa galwu.

Un tad winšch peeķehrās ari swanam!

Lai nu rakfts šahkumā bija kahds buhdams, lai ari mehle tif „ščlan-
gajās” — kā isteizās dašchi beedri, walodneeki, — un taustija swana malaš.
pehdiqi tā tomehr eeswahrstijās parastā wirseenā, nodausidama šawas duni-
gās, „bumbas” un kkeedšigās „bambas” pilnigakā padewibā.

Par to nefas, ka, beidsot swanit, sehnam strikis kā rautin israhwās no
rofām, it ka dala to bailu, kuru šazehla kahjās jautajums par pulkštena kahr-
tigu aptureschanu, buhtu šagahjuši winā un tas buhtu apnehmees šchim
jautajumam padarit galu ar weenu rahweenu. —

Šan swans wairaf reišes tā šawadi aiškleedšās, kā šabiješ, kā šuhdse-
damees un dušmodamees, bet peerahdijums šaukščķitim bija, ka pee labas
praščanas šcho daihtu war waldit pehš šawas gribas. Un šcho praščanu
winšch eeguwa.

Šuhkis šmaidija ween, pamešdams ar galwu, kad šaukščķitis tam
pafinoja par šcheem šaweem warona darbeem.

Šini tapa arween leelaki draugi, un ka sehns Šuhkus apzeemoja jo
beeschi, weegli šaprotams.

Šhbolu škapim engeš neruhseja, un dišwainā arhitektura ar masajām
ištabām, no furām weena atradās augstak, otra šemak, treščh wehl šemak,
šamehr zeturtajā wajadseja kahpt pa wešelām defmit pakahpenēm, lihdi uš-
tika augščhā, tika apbrihnota nenogurštoščhā šinkahrē.

Š logi, kad ihsti apškatija, nebija weenā linijā, turklaht tee iščķihrās
weens no otra ari leeluma šinā.

„Waj šini, kad es labi apškatu, tad redšu, ka tu ištabas un logus neeši
eerihkojis pehš šchnores”, puika peesihmeja.

Wezais pašmehjās.

„Šam tad jabuht pehš šchnores? Waj ištabas tapehš šliktakas. Logi
tumščhafi?”

„Neweenam tā naw”.

„Naw. Bet kapehš man jadara ziteem pakal? Waj tu wari šinat, ka
man tā patihš, kā tee nodibinajušchees? Ša mehš nerihkojamees pehš zitu
parauga, mums buhs jarihkojās žitadi, un tas žitadais war buht labaks par
to parasto . . .”

Puika pagrosija galwu.

Lai nu tu nedomatu, ka es kaitejees, štrahdajis glušchi beš aprehkina,
tad waru tew pateift, kā šahkumā šchis ištabas un šchee logi bija pehš šchno-
res. Tu šini, ka weens dehlš man Masšawā par školotaju, otrs Amerikā
inšcheneers.

Kad weens no teem nehma zauri gimnastijas, otrs realkolas kursu, 11-rahdijs, ka wina istabas par semam, logi par maseem. Kas man bija ko nepeelast no wirsstahwa wairaf telpas? Isplesfu greestus, pazehlu augstat, un wairaf neka. Tapat paleelinaju wina istabas logus. Un ta schi waj ta wajadsiba bija par eemeslu pahrmaint pimatnejo eegrosijumu.

„Sm“, Kaukschkitis domaja, „Waj wini sawa starpâ nefatika?“

„Satika loti labi, tikai pee nopeetna darba labaf buht weenam. Tur-klahst wezakam dehlam wajadsjeja daudj nodarbotees ar wingroschanu, schuh-potees, rahptees pa resnu wirwi lihds greestem, zilaf bumbas, tu jau sini, ka dara pee jums skolâ. Saunakais atkal nodarbojâs ar kimiju, ta tahda siniba, peesmirdindams istabu, ka nepeeraduscham bija gruhti isturet.“

„Lawi dehli esot loti gudri zilweki.“

„Wajaga mahzitees, tad buhji gudrs tu ari. . . Un ta redsi, ka es aij wajadsibas ween eemahzijos neturetees pee schnores. Nekad newajaga turetees pee winas tapeh3 ween, ka to dara leelum leelâ dala zilweku, no tu-reem daudsi gatawi labaf atdot dsihwibu, nekâ eet sawu zelu. Ta, dehls, ir aijpreedumu wara, nejhdsiba, ta ir tumfiba, un kad tu labi eeflatisees dsihwê, tad redsefi, ka peh3 schis schnores, bes scheem wergeem, scheem nejehe-geem un tumfoneem tapat eet tee, furu galwenais peenahkums buhtu winus no schis schnores atswabinat. Un eet ar preeku, ka daschdeen wergu fungi, kas tos, pee weenas sehdes peefectus, dsen uj eenefigo lauku.“

„Uj teem tu neturot labu prahtu,“ puika atgahdinaja.

„Kâ lai nu tura. Kas tad tew to teiza?“

„Skolâ schad, tad pa wakareem parunâ.— Wina dehli tu esot sehdejis zeetumâ ari?“

„Ak ta! Par to Zeiskas leetu?“

Kaukschkitis pameta ar galwu.

„Kâ tad, sehdeju, sehdeju. Baroni eefehdinaja, ka bruhrganu kareetê,“ Puhkis smehjâs, — „nosehdeju pusgada.“

„Puikas teiz, tur esot wainigs mahzitajs, tapeh3 winasch tew greechot zelu.“

„Mihlais dehls, mums nemaf naw kopiga zela, — muhsu zeli stahw tahlu weens no otra, tikpat tahlu, ka muhsu deewi.“

„Deews tikai weens,“ puika noteiza.

„Maldees, maldees, mihlais. Kad es eepafinos ar to, kam wina kalpo, tad man ta deewina tapa schehl, — tahds mas, weenpusigs, — flaidrs neezinisch. Un tad es schku meklet zitu, tahdu, furam spehtu tizet, mekleju, mekleju, un atradu. Tif schis, furu atradu, ischkihrâs no ta elzina, ka besgaliba no nulles, ka nekaitamas faules no isplehnejuschas dsirksts. Buhli, kahdu es atradu. Ta Deewa tee nespeh3 apjaukt, un tapeh3 wini saka, ka man Deewa neefot. To sawu tee alasch un wisur nes uj mehles, weenigas weetas

preefch tahda weenpufiga, maja garina un aij wina neredj pateehbas, — tãpat, kã aij weena koka newar redset plaſcho meſchu.

„Saimneeka naw mahjãs,“ paſinoja kaſdu feſtdeenu ſaimneeze, Kaufſchittim eeejot Puhkõs.

Bija pawafara puſe, ſneegs pa deenãm kuſa, pa naſtim ſaſaldams, tã ka no rihteem iſnahza warena ſkreeſchana pa ſehrñi.

„Waj drihjs buhs atpaſal?“

„Warbuht wehlu naſti,“ ſaimneeze atbildeja un tad peebilda fewi: „Par welti ween buhs brauzis, neba tad nu ſweſchs mahžitajs tiſ taſlu nahſ ar ſwehtu wafarinu.“

Kaufſchittis iſbijeẽs pawehrãs Puhkeenẽ.

„Kas tad notizis?“ wiñſch apjautajãs.

„Wezmahte loti ſlima,“ ſaimneeze iſſkaidroja, „eegribejãs ſwehta wafarehdeena, tiſ muhju mahžitajs ſtrupi atteizãs. Buhtu nu ſaimneekẽs paluhdſis,“ ta peemetinaja kuſaſ, — „raſi wehl kaſ buhtu iſnahzis, bet wiñſch ari taħds ſtrauiſch, wahrda parahdã nepaliſ, — nu wairẽ naw ko zeret.“

„Sinams,“ wina turpinaja, apnehmuſi ſodu ar ſauju un maſleet ſchuhpodama galwu, „newajadſeja jau nu mahžitajam ari tã teift, taſ nu amata iſpilditajs ween, ſaſ, eſi, un Kriſtus baſnizas kałps. . . Lai nu ſaimneekẽs patẽ tai tagad ſagahdajot uſ nahwes gultaẽ eepreezinatſchanu no ſawas dũlãẽ gudribas. Wahrds paſal wahrdam, un mahžitajs Sandmanim parahdijis durwis. . . Taſ naidẽ jau ſen winau ſtarpã, tiſ jau nu pee mireja gultaẽ gan i weenam i otram buhtu derejis pahrfkatit wego niħſchanoẽ. Bet ko tur, zilweki ween eſam, wiſi kluhpam, un daſcham gruhti peezelteẽs, aſ zif gruhti.“

Wina wehl paſwahrſtija galwu un peebilda:

„Sem Iepnibas ſloga.“

Winai bija taiſniba, kaiminu draudſes mahžitajs nebrauza. Skaidri kã paredſedams, ka wezmahte tuhlin nemirẽ.

Atſkrehja pirmee pawafara wehſtneſchi, melnee ſtraſdi, dſeedaja zihruki, un ſneegs gruwa gruhdams, — wezmahte atkał wareja ſehdet gulta un laſit dſeeſmu grahmatã, lai gan ſchi laſiſchana neilga wairaf par minuti, — ko tu teiſi, taħds wezumẽ!

Pa urgãm un upi uhdens noſkrehja pamaſ tã, ka ſauſãm kaħjãm wareja nofluht uſ Puhkeem.

Up Deeldeenãm pſawas jau ſaloja, un, kad Kaufſchittis peħz divãm nedelãm atbrauza uſ wafaraẽ ſkolu, luſta malas dſeltet dſelsteja no gundegãm.

Birmais ſkrehjeens bija uſ Puhkeem.

Tur ſeedeja ahbeles un ſmarſchoja no eglẽm tuwejã meſchã.

Puhkis ſehnu ſanehma ar paraſto laipnibu, un pirmais, ko wiñſch te iſdſirda, bija, ka ſweſchais mahžitajs aiſwafar wezmahteĩ paſneedſis ſwehto wafarinu.

Egot wiſai wahja, warot iſdſiſt kurâ katrâ brihdî.

Bagalma oda pehz ſwaigas perweſ, — perwejis wezmahtes jahrfu, Puhkis ſtahtſija.

Bahr upi tagad newareja lehft, neba nu eeſi nomihdit plawâs ſahli, un nebija ari daudſ to ſkolneeku, — uſ waſaras ſkolu tee nemehdja ſawahktees tahdâ ſkaitâ, kâ rudenôs, peetika ar weenu, otu deſmitu, un tee paſchi ſa- laſijâs weens pafal otram.

Bet to, kaſ palika feſtdeenâm, wareja ſaſkaitit pee diweem pirkſteem.

Mahzijâs ſehni, padarbojâs brihſcheem pa ſkolotaja dahrfu, tihridami zelinuſ, un paſtaigajâs gar upi.

Waj ari gahja Dahwam lihbfî tornî ſwanit.

Raukſchkitis tagad ſwanija wareni, prata pat eeſwanit treſcho reiſi un peeſiſt peedewâs tâ, kâ wiſweiklakaiſ ſwanikis.

Tad kahdu pehzpusdeenu ſkolas dahrjâ eeradâs Puhkis. Skolneeki ſkolotaja Mahtbuhtnê laſija no ogu kruhmu lapâm kâhpuruſ, ſameſdami ſpainî ar uhdeni.

„Deeſin, waj tiſ nebuhs nomiruſi wezmahte,“ Raukſchkitim eeſchahwâs prahtâ.

Un tâ ari bija, — nomiruſi ſtundu atpafal, aiſmigufi meerigi.

Schis, Puhkis, nu atnahzis lai apſwanot, ta bijuſi winâs beidsama wehleſchanâs.

Skolotajs tapa tahds jozigſ, paſkruhweja uhſtinâs un noſahſejâs, tad ſazija, ka apſwanit gan newareſchot.

„Jums taſ tatſchu jadara,“ Puhkis ſazija, „par to no draudjes ſanemat algu.“

„Tad jums jarunâ ar mahzitaju,“ ſkolotajs beidsot iſſkaidroja, no- nemdams no lapâs kâhpuru.

Puhkis paſmehjâs.

„Do jau domaju, ka wehſch puhſch no tâs puſes,“ winſch ſazija. „Ru tad eedodat man baſnizâs atſlehgu, — eeſchu, apſwaniſchu patſ.“

„Do wehl maſaf waru,“ ſkolotajs leedsjâs, neſkatidamees Puhkim azis.

„Bet eſ neſaprotu, kaſchj juhs tâ paſtahwat uſ tahdâm ahrejâm buh- ſchanâm, par kurâm, kâ to taſ wiſi ſin, juhs tiſ ſmejatees.“

„Miſlo kaimin,“ Puhkis ſazija, „ja neſaprotat, tad waru jums pateiſt, ka ta bija manâs mahtes wehleſchanâs un ka eſ apſolijos to iſpildit.“

Skolotajs parauſtija kameeſchus.

„Daudſ ko wina wehlejâs,“ taſ teiza, „bet waj wiſſ tifa iſpildits, par to ſinafeet juhs paſchi wiſlabaf. Waj ſchi wehleſchanâs ari newar palift labaf neiſpildita?“

Puhkis tâ ſawadi pawehrâs ſkolotajam azis, no ka taſ noſarka, tad ſazija:

„Kad juhs nepuhstu mahzitaja taurê, tad man buhtu atbilde gatawa. Bet mahzitajam es jau tikdauds esmu teizis, ka pilnigi peetiktu, west to pee prahta, ja tas kungs tik jehgtu šanemt labas mahzibas. Tâ tad no švanišchanas nekas neišnahks,” winšch peebilda kâ šewi, tad fazija:

„Buhs jaleek apšwanit zitâ bajnizâ, lai gan, tašnibu šatot. . . Nu redšejim. Šaleekat šweiki!”

Winšch šneedja roku un aigahja.

Školotajs tam nošmaidija pakal, un Kaušchkitim likās, kâ te šmaida ušwaretajs, bet tur pa tafu gar pagrabinu aišeet ušwaretais, un ka wišur apšahrt te ir ušwaretaji, — tur aij upes mahzitaja muišchâ, tur aij luffta, Šanšas wezmahte, un wišas tās mehligās feewas, kuras par Šuhka tehwu nejaudaja teikt neweena laba wahrda, bet kehrza kehrrdamas, kâ wahrnas, un wiši tee, kuri kleadja, ka tam širdi nešot Deewa, ka winšch diwehšeli norakštijis welnam un puhkis tam nešot naudu.

Un šehnâ pamodās kâ naidš pret wišeem wineem, pret teem, kas šewi tureja tik augstu, kas eedrošchinajās izšelt galwas ušwaras apšinâ, nešdami mehles galâ šawu mašo deewianu, kamehr tur pa lufftu it kâ pašemots šoloja tas, kas bija atradis Deewu tik leelu, kahds Winšch tik wareja buht, kâ muššchigâ bešgaliba, kâ neškaitamas šaules. . . Kaušchkitis išgahja no dahrša, winam neitkās buht školotaja un zitu behrnu turwumâ.

Winšch šinaja, ka mahzitajs aišleedšis apšwanit Šuhka mahti, kurai pee gultas karajās Šristus bilde un uš galdina guleja uššchirta dšeesmu grahmata, aišleedšis tanî pašchâ noluhkâ, ar kuru nedewis šwehtâ wakarina, ka školotajam bail no mahzitaja un tas puhšch wina taurê.

Šehns pawehrās uš mahzitaja muišchas puši, bet kruhtis radās šawadas juhtas, kas šcho muišchu ar wišu to, kas tur bija, padarija tik mašnu, neezigu, tik pahraf išdeenišchku. Un winšch brihnišās, kâ war zilweks just pret wišu to bailes un puhst mahzitaja taurê.

Tad winšch eegahja školas namâ un krehšlâ eelihda Dahwa ištabinâ.

Bet Šuhkis šoloja pa lufftu atpakal uš mahjâm.

Tad, pee dahrša, pehšchni apštahjās un apgreesjās uš bajnizas puši. No tureenes atškanēja šwana šauzeens, tâ šawadi, kâ nešaprašdams, tad otrs, nedrošchi, šchaubigi, teem šekoja ziti, un drihš tur šwanit šwanija, weenmehrigi, šparigi, waretu teikt, ar eedwehšmu.

Šuhkis paraustija kameešchus un šahka šolot uš ištabu, wehl pahri reišes atgreesdamees uš bajnizas puši, un, kad feewa to šanehma ar wahrdu „brihnums,” winšch kâ atbalsš, atfahrtoja „brihnums.”

Tornî šwanija weenâ šwanišchanâ.

Šuhkis šehdeja durwju preešchâ, raudšidamees deentwidwakarôs, kur aij tahkās mešcha strihpaš reeta šaule, pazehla azis un eeraudšija wakara šwaigšni, tik šwana duhšma pluhda, pluhda, pluhda.

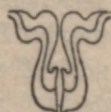
„Nemaj nemet meera,” ņeewa eerunajās, „neņin, kaš nu miriš. Un eš domaju. . .” Ļad ņwanišhana kà rautin aprahwās, bet bija ari jau tumšāš. Un no rihta Puškōš eeradās Kaukščkītis.

„Waj neņini, ko wakar apšwanija?” ņaimneeze tuhlin jautaja.

„Suņfu wezo mahti!” ņehnš iņņauzās, ņpriedņigi raudņidameeš te weenā, te otrā.

„Ļad tatšču,” Puškīs gribeja teikt, tiņ puifa aiņņteidjās preekščā un paņinoja:

„Par to mani mahžitajš un ņkolotajš wakar pat ijdņina no ņkolāš.”

A. Schwabes

Ējers.

Miņ balteem miglāš aiņņareem,
Uj ņaleem ņuhnu ņpilmeneem
Duš eņermeita aiņmiguņi.

Ļa ņawu jauno augumu
Ar ņilu ņihda palagu
Wiņgaram apņeguņi. . .

Tiņ kad ta gultā ņehduš ņeņaš,
Ļai nomutetu wehtraš wezi, —
Ļad palagš tai no rokām weņaš
Un paņib baltee putu plezi. —

Bet kad breen ņaule wakarōš,
Ļad eņerš ņlihgņt no jauna ņpilmenōš
Un eemeq kluņi, kluņi. . .

Tiņ ņihņeem wilniņņeem wehņ kruktiš puņņt,
Un meldri lihgodameeš tščuņņt:

„Ar labu naņti! duņi, duņi! . . .”

Andreja Upišča

Mahkŕla un diletanti.

II.

Rairs, kam tikai tinte un papirs, kas eemahzjjees ņpalwas kahtu turet, rakŕta „ņobgala kalendarŕs“. Starp wiņam latweeņču rakŕtneezibas noņarēm ņatira ir ta diletantiņkafā. Lihdi ņhim wehl naw radees neweens eewe- rojamaks ņatiriks-mahkŕlineeks, ko waretu ņahdit blakus eeweņrojamakeem dņejneekem un noweliņteem. (ņatiriks-Blaumanis paleek tahtu aij Blau- mana-noweliņta-dramatika; Swahrgulim-dņejneekam neņalihdņinami leelaka noņihme, nekā Swahrgulim-kupletistam.) Wiņas ņihmes rahda, ka latweeņča dabā ņtumja reņleņkwa-lirikska tehlotaja teekņmēm leels pahņwars par at- jautiga, dņehliga dņihwes wehrotaja un kritiņetaja dņinu. Tadehl ir brih- numņ par to milņigo „ņatiriku“ un „humoristu“ ņkaitu, kas ar katru gadu aug leelaks; katru gadu peerodas kaht pa kahtam jaunam ņobgala kalen- daram. Bet ka wiņa ta „ņobgaliba“ ar katru gadu paleek neaņaka un neinte- reņantaka, par to naw jabrihnas. Lihdi ar wiņu pahrejo pilņoniņko mahkŕlu ari latweeņču humora atwarinņņ pamajam feek un aijņehre. Ka „tautai“ leela raibas, daņchadejas, papikantas laņamas weelas wajadņiba, to rahdā ņobgala un ņobgala kalendaru daubsumņ. Bet pate ņhi „tauta“ ņawā wai- rumā ir ņadņihwes eekarŕs nenofaidrota, ņabeedriņki maņ iņglihtota maņa; lihdi ar to winai, protams, newar buht noņfaidrotas, aņņinatas mahkŕlas wajadņibas un teekmes. Weenigā kalendarneeku zenschanās ir omuligi amijet ņawus „plaņchako aprindu“ laņitajuņ, tadehl wini puhlas iņwairitees aktue- lakam ņadņihwes parahdibām, paeet garam perņonām un notikumeem, kuru ņatirikska kritiņejumi un attehlujumi weenai laņitaju dalai liktos perņonigi, partejiņki. ņhi wairiņchanās no wiņa partejiņkā beidņamā laika parahdas- iņtri komiņki pahņņpihletā weidā. „Newis partejiņkus pamņletus par at- ņewiņchņam perņonām man rakņtit“ — rekomendejas kahtā ņobgala kalendaru

waditajs. Gan jau nu turpat iſchetrās rindās ſemat wiņſch patš pahrwelf frustu ſawa paſcha rekomendazijai, atſihdamees: „Te jau uſſkaititi juhſu paſchu darbi. Te jau attehlotā juhſu paſchu dſeja“, bet ſihmigi tomehr, kà latweeſchu ſobgali eedomajas „graiſit dſihwes tumſcho puſi“ un „zihnitees pret gara tumſu“ — neaiſſkarot atſewiſchkās perſonās un parahdibas. Daſchreis taš noteef kaħdà tur eedomatas „augſtakas“ mahkſlas labà. „Maſ mahkſlas gabaliņſch ſwer reiſem wairaf, nekà gari deenas jautajumu aprakſti.“ — Bej ſchaubàm tà — bet tikai tahdà gadijumà, ja garais deenas jautajumu aprakſts naw mahkſlas gabals. Bet gluſdji aplams ir eeſkats, ka deenas jautajums wiſpahri buhtu tikai aprakſtams, ka deenas jautajums newaretu mahkſlineeziski eeroſinat, ka deenas jautajuma weela nebuhtu iſweidojama mahkſlas gabalina formà. Drihſaf jau waretu ſazit pawiſam otradi: wiſi tee „muhſchibas jautajumi“ mahkſlas darbòs mums ir tukſcha abſtrahta ſchema, kaš intereſe tikai tiktahl, ziktahl pildita ar dſihwu ſchisdeenas ſaturu. Satirà taš wehl diwkaht ſwarigati, nekà zitàs mahkſlas noſarès. Satira tikai tad dſihwa, ja wina wijas ap dſihweem notikumeem un dſihweem zilweeem. Wairaf kà zita, ſatira ir ſchisdeenas mahkſla; tikai ſawam laikam dſihwojuſe, wina dſihwoš wiſeem laikeem. Satira ſawà dſilakajà dabà rada teatrim: kà taš, dſejneeka tehlotu, tà wina, ihpatnejà atſpulgumà atdſihwo pateeſo dſihwi un ſchisdeenas zilwekuš. Satira bej epigramàm, pamſletàm, karikaturàm, parodijàm naw ſatira. Newar buht ſatiras bej ſatiras iſdomas un iſjuhtas pamata elementeem, bej galwenafajeem, nepeezeſchameem iſteikſmes lihdsjekleem. Eedomatas augſtakas mahkſlas ſlawu kaħrodama, latweeſchu diletantiſkà ſatira nekad netiks par ihſtu ſatiriſku mahkſlu. Kalendarneeku ſatira behg no dſihwes, aij weelas truhkuma un iſmiſumà keraš pee ſimtreiſ dſirdeteem un drukateem iſchiganu un ſchihdu joſeem — tadehl ka tee eſot objektiwi un neitrali! „Bejpartejiſki“, originaljoki, peem., ſchahdi: „Manu pirmo ſeewu noſpehra patš Pehſona tehws no debefu mahjàm. . . Mana otrà ſeewa aiſbeħga uſ Vejputriju par zuhku tauku karaleeni. . . Mana diwdeſmittreſchà ſeewa noſlihta putras katlà. . .“ „Deſchkas tehws man tà ſadewa pa dibenu, ka ilgu laiku tur nemaſ neneſeja un nebij jakafa. . .“ Kà redſat, ſchi ſatira neko neatſchkiras no ſehtu un atejas weetu literaturas, bet latw. ſobgalu kalendarneeki to drukà — tadehl, ka tur naw partejiſku pamſletu par atſewiſchkam perſonàm! Cepaſinuſchi kalendaru redaktoru wairuma ſpeħjaš (ſtat. 1. nod.), par walodas pareiſibu un tamlihdſigeem „ſihkumeem“ latweeſchu kalendaru ſatiràs daudj neuſtraukſimees. Kà ſenaf dſeefmu grahmata ar ſawu nedſeju un germaniſmu ſchaufmigi ſakropkoto walodu poſtija tautas wairakuma dſejaš un walodas ſajuhtu, tà tagad leelraſchotà diletantiſkà neſatira ſekmigi kawè ihſtas ſatiras un wiſpahri mahkſlas ſajeħgaš attiħtibu, banaliſe weenkaħrſcho lautiru daiſkuma ſajuhtas un ſinamà meħrà aiſkawè wiſu ſabee-

drifto progresu. Sabeedrifkais progress ir šķīras apšinas noskaidrošana nās progress; wifām mahkflas nosarēm jakalpo weenam leelam ušbewumam. Satira ir pirmā šajā darbā. Latweešchu satirai tikai tad buhs nosihme, kad wina no neutralās un objektīvās pahrwehrtišeš krafi partejiskā. Kad wina neluhkošeš uš dšihwi no nesin kahda eedomata augstakas mahkflas redšes punkta, bet no šawas šķīras waj partijas šahwofla. Tad winai ne-wajadsēs tufšchu nodilufšchu tšhiganu joku, ne banalu šehtas asprahhibu; winas šobgalibām arweenu buhs noteiktš, dšihws šaturš, winas pamfletus un šarikaturas nesiš wiszaur ismanama šozialu šim- un antipatihju apafš-štrahwa. Ar augošchu šabeeerifku noskaidrošchanos beš šchaubām ari latwee-šcheem išaugš tahda satira. Wairaki mehginajumi jau ir atšihmejami; bet lihds šchim wehl naw warejis zeešchaf nodibinatees un ilgat pastahwet ne-weens šchahdas augstakas, šabeeerifkas šatiras pašahkums. Latweešchu lašitaju „plafchakas aprindas“ wehl pahraf zeešchi turas pee šabeeerifki-neno-teiktās, birgelifki-pušliberalās, diletantifki-beškrahšainās kalendarneeku šati-ras resp. nešatiras.

Satirai eeblafus, tā tad gandrihš pašchā pirmajā weetā, šahw latweešchu diletantifkā *L i r i k a*. Tai ir jau šawa pagara wehsture, šawa pagahne un tradizijas. Ta ir eefahnojūšes un eefihšstejufe, ka newar eedomatees, kad wina nowiršifees pee malas un palaus ihštai mahkflai zeku „plafchakajās aprindās“. No „šingu lufštēm“ pahri „mihleštibas gaudu dšeešmām“ lihds „šaijam“, „štraumēm“ un „bareljeseem“ — winas garais, nepahrtrauftais zekšch. Tuwat paluhkojotees redšam, ka diletantifko liriku (tāpat kā šatiru) raksturo dšejifko ijuhtu nenoteiktiba, tehlojuma teekšmju isklaidiba — šekliba, konwenzionalifšms un subjektiva špeška truhkums. Lirikas diletants nedsejo tapehž, ka winu dšen pamasam šakrahjušchos dšihwes eepaidu šwars, ne tadehl, ka dšilu eefšcheju pahrdšihwojumu degweela, špehji ušleešmojuši, uštrauz wina mahkflineeziškos radišchanas impulšus. Winaš agraf ir dšejneekš uš papira un awišeš peelikumā, nekā šewi pašchā. Winam gribas tikt par dšejneeku, winaš štundām graušch špalwas kahtu, mehginas weenam pašal, otram, šweedreem waigā pušlas ištaišit dšejoli, ko laifrakšta waj šchur-nala redaktors nemtu preti. Bet, ja nenem, juhs domajat, winaš aprimštas, aišbahšch tintes pudeliti, eet dšihwē štrahdat un wehrot, un pehž klušā ištai-nā pahrdomat, mahžitees un nogatawotees? Ak nē! Winaš dušmigi at-praša beidsjamo neatšihto dšejoliti, šafchuj wifus šilōš wahkōš un — leef uš šawa rehšina nodrukaf atšewiškā grahmatā. Un ja wina bilde tur wehl nawa klah, tad tikai tapehž, ka pehdejā fotografijā winaš naw peeteekošchi šmuki uššemšs. Neweens naw gudraks par winau, neweens žitš tik labi nešina wina dšejolu wehtibu. Wifu winaš ar meeru tizet, tikai to nē, ka re-daktors naw aij šklaidibas, nenoleezibas waj konfurenzes hailsēm wina ra-

īchojumus atraidījis. Dašs labais, zītadi zaur un zauri godīgs tautskolo-
tājs, eerednis waj students tā pastrahdā smagu literarišku nošēgumu, kas
naw ne īsnihzināms, ne peedodams. Tās nebuht wairs naw tās „liriskās
šobu šahpes“, ko šawā laikā nelaiķa Rudolfs Blaumanis konstateja mušju
zeribu pilnajā jaunajā paaudžē. Ta tagad ir wehl nelahgaka šlimiba, lirisku
šahjpu hipohondrija, eedoma, aiš kuras īffatru gadu (šewišķi ap šneega kuh-
stamo laiku) teef tehretš tif daudš tintes, papira un pastmarku. (Agratā
aišnehma tikai jauno paaudži; tagadejā ir wežeem wihreem neeet šezen.)
Raksturīgi tas, ka wiši šhee lirikas debitanti nešchaubami šina tikai to, ka
jadšejo; bet par ko — to šina tikai retais. „Kam šeedot pirmo šaškanigo
dšeefmu? Es patmišlīgs, — waj apdšeedat man šewi? Šeb darba tautas
špeškā leefmu, Šcho daudšo domu šokušu, jeb, meiten, tewi?“ — Kā redjat,
šhajā weenā zeribu pilnajā jauneklī ir masafais trihs „warbuhtibas“:
egozentrikis, jeb anarchists, daudšo domu „šokuša“ jeb proletariata dšej-
neeks un meiteņu jeb šekšualisma poets. Tee ir trejadi, tepat waj pašči
ašakee pretštati weenā peršonā, un kurušch no teem paliks ušwaretājs, tas at-
šarajas no dašchadeem apstahķeem. Pa leelakai daļai tas atšarajas no awišeš,
kas pirmā nodrukā debitantu pirmās dšejas. Rahda wiršeena awiše, tahdā
tad turas ari mušju dšejneeks. Gadas ari tā, ka weenā awiše wiņšch raksta
weenā, otrā — otrā wiršeenā, bet tif daudšpušīgu talantu tomehr naw wišai
daudži. Kā teiktš, dšihweš eespaidu un pašcheem šawu domu un īšjuhtas īh-
patneja šatura dšejas diletanteem nawa. Tee muššcham mahžas no grah-
matām, no literaturas, no ziteem īhsteem dšejneefem. Bet beš pašča
eekšhejā šatura no ahreenes, no ziteem nefa newar peemahžitees šlaht.
Šhsta dšejneeka eespaidi diletantā rada neihstus, nedšejīškus pakaldarinaju-
mus, dšejas imitazijas, popularu motiwu warijazijas, dšejīška škaistuma ba-
nālījaziju. Protams, muššlaiķu diletants wairs nerihķojas tā, kā šawā
laikā kahds Šr. Kiepers, kas „Baltijas Wehstneši“ šem šawas firmas īšlaida
pahrlabotu Ašpašiju, waj kā kahds Artis, kas šawōs dšejoku krahjumōs uš
šawa rehķina un riška pahrdrukāja gandrihs nemaš nepahrlabotu Šoruku.
Modernā liriskā diletanta atmina ir wišai wahja, — wiņšch daudšreiš nemaš
neapjehdš, ka imitē un warijē. Patlaban lašu kahda krahjuma dšejoli
„Kālpa šapnis“:

„Mana drūwa . . . kā wahrpas šchalz,
No ašarām šudraboš wiš lemefiš balts!
Un šatra welenā, ko apgahšch tas,
Zaur melno peeriti nošmejas“.

Nebuht newar šazit, ka tas apšinīgs pakaldarinajums „Lihdumneeka
šķķiršchanaī“, Škalbes „Šeetumneeka šapnōs“. Kas Škalbes dšēju nepašihit,
tas, warbuht, ari augšhejōs un teem lihdsās šahwofchos pantus war

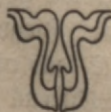
„baudit“. Mums tikai tuffšas isklaidu fkanas klišti gar aušim un eefkan-
dina atminā zitu, ņpehka un wilnojoņha fkaistuma pilnu melodiju. Mums
preefņh azim leelaka, paņstahwigaka dņejneeka dņihwa glesna un mehņ
ihgni norwehrņhamees no ņhim trauzejoņhām, plihwoņhām krahņu fkarām.
Laņam kaņda zita krahjuma dņejoli „Kaipa dņeefma“:

„Kaņenā ņeewa un behrnu pudurits
Ka weenigee dahrgumi naņh man lihds,
Ka d Jurgōs no mahjas uņ mahju eju
Ar ruhpu waibstōs ņawilktu ņeju“.

Un wiņu laiņu juhtam, ka welti jaunais dņejneeks mehgina paņrņpeht
meistaru-Kaini. Jo wairak wiņņh puņlas un taņlaku twer, jo tuwaka un
paņihņtamaka mums teef Kaina „Kaipu manta“. Un atkal nebuht newar
ņazit, ka wiņņh kopetu Kaini — wiņam naw gandrihņ neweena taņda pa-
nehmeena, ka Kainim, neweenas ahreji lihdsiĝas gleņnas. Ja wiņņh tikai
motiwu aiņnehmees, ari tad newaretum ņaukt par leelā preeņņhtetņha imita-
toru. Sinam taņņhu, ka diwi dņejneeki war apņtrahdat to paņņhu tematu,
kaņrs ņawadā, ihpatnejā ņkaistā un mahņņlineezikņi wehrtiĝā dņejas darbā
(ņal. peemehram Bairona un ņeines „Belaņaru“). Bet tee abi ir dņej-
neeki; muņhu peemehrā, turpreti, tikai weens dņejneeks, otrs — dņejas
diletants. Un ņarpiba tuhlin redņama. Dņejneeka kaipa galwenā doma un
ņajuhta ir ta, ka wiņam neņas nepeeder: ne wahrpina, ne ņahlite, ne ņeena
ņaujina pagalwi, ne ņeme, ko wiņņh ar, ne plawa ko plauj. Ta naw tikai
ņhi, bet wiņpahri kaņra kaipa doma un ņajuhta; ņhi doma loĝikņi wirņas no
weena preeņņhmeta uņ otru, ņawirknē wiņus, ka tehrauda ņihpu loņā apleez
wiņeem: „Ta atreebņhana, ta peeder man!“ — Tas naw tikai dņejikņas iņdo-
mas tehņs, tas ir weņelas ņabeedriņkas ņņkiras ņimbols, zaur kuru pausņas
wiņa radneezigā kolektiwā dwehņele. Diletanta kaipam ir kaņena ņeewa un
behrnu pudurits — lai atņņkirtos no dņejneeka kaipa, kuzam, ka redņejām,
neka naw. Ka kaipa ņeewa kaņena, to tizam; bet ņchoreiņ diletants to ne-
buhtu ņahņtiĝis, ja ņinajis, ka tā newajadņigi dala laņitaja uņmanibu ņarp
kaipu un wina ņeewu, ar ahrejā iņņkata tehlojumu kleeē eefņchejās poņta ņa-
juhtas nojauđu. Wiņņh eet wehl taņlak un leef kaipam paņņham tehlot
ņawu ruhpu waibstōs ņawilktu ņeju. Tas nu ir tiņ tipikņi diletantikņi un
nedabikņi, ņil ween eefņehjams. ņawā poņta apņinā un ņajuhtā ņilweks ne
muņņham neeedomafees ņawu ņeju; ņpoguli luņkojas ne tas, kaņ pateefi
zeefņ, bet tas, kaņ zeefņhanas imitē un attehlo. Taņds tehlojums iĝjauz
wiņu dņejola eefpaidu. Un ja ņlehdeenā dņirdam, ka behrni lai atreebtu
kaipa nodņihwoto muņņhu, tad wehl reiņ jo ņkaidri ņaprotam, kaņda nelaimē
buht diletantam un zenņtees paņrlabot dņejneeku. Dņejneeks runaja tiņ par
atreebņhanos; bet diletants domā, ka ar to wehl nepeeteef: kaņ atreebs un

ko atreebs? Un parahdija fihku, neezigâ perſonigâ naidâ eedegufchos, fellas perſonigas atreebſchanàs kahru zilwezinu. Neſaprata, ka dſejneeka kalpa neſkaidrà, tuwat neapſihmetâ atreebſchanàs tehlotâ neween kâ indiwiduela teekſme, bet kâ ſabeedriſks peenahkums, ka winâ iſpaufchas muhſcham waidofchàs dſimtenes, muhſcham kwehloſchais naidš. Neſaprata ſtarpibu ſtarp mahkſlas dſilumu un ſeklumu, ſtarp realu wirſpufes tehlojumu un ſimbolu, ſtarp fihko un leelo. — Bet leelo ſadalit un ſadrupinat jau ir diletantiſma dabifkais uſdewums. Peemehru war dutſcheem atrast katrâ jaunakâ dſejolu krahjumâ. Par ſabeedriſkàs idejas ſadrupinatajзем runaſim wehl ſewiſchki, ſchi apzerejuma beigàs. Sche tikai wehl mineſim, ka tàpat, kâ idejâ, ari iſteikmê lirikas diletanteem naw neka patſtahwiga un ihpatneja. Newar buht, jo ihpatnejà formâ eerindojas tikai ihpatnejs ſaturš. Tâ kâ lirikas diletants dſihwo, domâ un juht literariſku eeſpaidu reſp. literariſkàs romantikas paſaulê, tad beeschi gadas, ka no otrâ aiſnemtu ſaturu winſch puhlas eeleet trefchâ formâ weelas un formas organifkas ſaſtanas — ſtila ſajuhtas winam pawifam naw. Wehl beeschaf wina „ſtilš“ ir daſchadu lirikas laikmetu un daſchadu dſejneeku iſteikmes maiſijums. Bahli waigi, roſchu luhpas un ſpulgaztinas tur beeschi ſtahw blakus leeſmu bareem, dſimtenes druwàm, tehwa lihdumam un dſihwes wahrgdeeneem. Un ja ar' diletantam kahdreij iſdodas weenu pantu uſraſtit zilwezigâ walodâ, tad otrâ, katrâ ſinâ kahds teikums, pret kuru dſejifkas walodas ſajuhta atſitas kâ pret afmeni. Par teem „dſejneekem“, kuru darbôs beeschi atrodamas tihri elementaras walodas nepareifibas, ſchoreij nerunaſim; ortografijas diletanti naw ſajauzami ar dſejas diletanteem. Zoka dehl tomehr ſche pants iſ kahda neſen iſnahkuſcha krahjuma, tur tahds kwadrata-diletantiſms, kahdu laikam gan neatradis neweenas gitas tautas raſtneeziâ:

„Un tuwat un tuwat nahk kaps un nahtš.
 Un zeeſchaf un zeeſchaf nahk tahtš pehž tahtš.
 Ak nahzeet ween, nahzeet, man wiſš ir traſš . . .
 Ar ſkuhpſteem grimſim pehž tahtš eekſch nahtš“.

Dveesma nabtotnei.

Nt zilweks, kuzam feets pee jelta swaigjnem garš,
Waj tawa apšina to tewim kahdreij šafa,
No kahda pehššhna darba šchaušmiga un traka
Šimts gadu trizinats jau teef tawš milšu špars?

Šj jemes dšilumeem zaur debesš tahlēm šweests,
Kur swaigšnes nahš un pašuhd tihšas jelta šagtis,
No telpas zauri telpai un no naktim naktis
Pret dšilo bešgalibu azu škats top greešts.

Štarp tām kà šeneš muhšči, kuru lihki šnaušč
Pa jemes bešdibeneem, laifu šahrššs krauti,
Pa wišām pašaul's dalām teef iš kapeem rauti
Un deenai noškaidroti šawas miškšlas pašušč.

Bet buhtnu beššais meššs i škaidrs i twerams klušt
Preeššč dšinas wišu iššwehrt, išmešrit un šinat;
Naw špehjas ščšehrššleem leeseem wiņu pamāšinat,
Un šawas teefibas reiš zilweks žihnā gušt.

Bet waigu dšihwiba mums wišur pretim greešč,
Tò redšam putekli un atomā ta tveras,
Wišs tihšlā miššigā un bešgaligā šeras,
No telpā materija nemirštiga šweešč.

Un warons, šinatneeks un dšejneeks apuštuls —
Katrš melno mišklu šenas ašrda nišnā karā;
Teef no ščeem štrahdneekem, kas weeni eet, waj barā,
No jaunās buhtnes uštvertis wišpašaules pulšs.

Tās jušš, aš pilšehtas, zaur kuzām dšihwe dalas,
Un kuru waigs

Ar gunim leets un baigs

Pašr lihšjenumu walda wišās jemes malās,

Kas lihšj ar zilwezi uš šawa ugunšgrehša

Dauš miškšlas nošweedeet un leesmojofša špehša,

Zai degtu ņmadņenēm tām gunīs wiņas ņtiņgas,
Kaņ kuņtas drudņņhainas waj ņtrahdā pažeetigas,
No kurām raņti teef

Teē liņumi, kaņ weelu dņiņwu dara,
Un kuri paņauli mums ņewi redņet leef.

Bet ņeno lauņu garņ bij pilnņ no Deewa gara,
No dumpja, pehtifņhianas winam bailes bij
Un nu winņņ kriht un mirņt un beidsas wina wara,
Un jauno plaujuratu ugunņ wina rij.

Poņts pazelaņ un gaudo iņņetrās debefņ puņfēņ,
Kur wehji ņaņitas paņr ņlajumu, kurņņ beigtņ,
Starp tam, ka pilņehta ņtahw tahlēs peefuņkuņņņ
No lauņu ņtipruma, kaņ pehd'jo moku weiktņ.

Kur lauņi mirdņeja, tur ņabrikai ir weeta,
No duhmeem deewa nameem kruņti melni kluht
Un zits ir lauņu garņ — no ņelta ņauleņ reeta
Ar gunim ņwehtiba paņr ņemi nepaņrpluht.

Waj, lauņi, atdņimņ kaņdreif juņņu tahle brihwa,
Kaņ no jumņ aiņpluhtis buhņ ahrprahtibas wilnņ,
Waj buhņeet daņrņņ preeņņņ puņlēm un preeņņņ darba dņiņwa,
No ņņņiņņta mirdņuma un weņelibas pilnņ?

Waj lauņi bijuņņee, ar ņawu ņauli labu
Un lopeem paņalpiĆeem, wehju, leetu, guhņ
ņew lihdsi atkal uņzēlt uņwareto dabu,
Kaņ pilņehtai no nageem wina rauta buhņ?

Zeb tee, kā paradife pehd'jā ņemei doti,
Kaņ atņtahta no Deewa, ņawas deenas beigtņ,
Un kur, lihdsi reeti buhņ no leefmām apĆaiņmoti,
Preeņņņ gulet aiņeefņhianas prahtneefņ ņapnot ņteigtņ . . .

Bet gaidot dņiņweņ gaita breeņtoņņa un plaņņa
Preeņņņ katra zilweka ir leelņ un milņigtņ preeņņ
Un teefņbas tee ņapni, kurus zihna aņņa
Reif wiņai zilwezei kā ņwehtu balwu ņneegņ.

No ņrantņu walodas tult. Wirja.

Sahna Klawina

Bawafars.

Mirdsa eefrehja istabâ.

Weenôs fmeeklôs kwehlodama, apgreesjâs wina rinkî un rahwa wakâ durwiš.

Kufnâ atrada mahti.

„Gowim aifliku ţeenu . . . padariju. Puţdeena jau gatawa?“

„Eâ ţtraume krita Mirdţas balţš.

Mahte ţlauzija preeţţhautâ peetwihkuţţho ţeju. Buhdama aif tţţetr-
deţmiteem gadeem, wina, ţalokţneja un jautra, atgahja ţawas apalâs kruhtis
un apluhkoja meitu, kuru ţhodeen kaut kaš tramdija.

Mahtei eenahja prahtâ, ka jaunais Deekne, braufdamš neţen garâm,
eemeta ţehtâ jautruš ţkatus. Wina paţţkleeleja uš meitu, un gludajâ ţeja
winai eefliţheja lepnumš. Uuga winai ţţaiţta meita; bet Deekneš —
ţmagas mahjaš.

„Kaš tew . . . weenôs fmeeklôs! Eâ buhtu kautko atraduţe . . .“
mahte eebilda.

„ţkaiţta deena!“ noţkaneja Mirdţas balţš, — itkâ ţudrabu ţtrautâ
eemestu.

„Daiţš . . . Kadehl Deekne, braufdamš garâm, raudţijâš uš muţţu
ţehtu?“

Weitene ţazirta galwu. Paţpehruţi weenu ţoli, wina eezirta kreiţo kaţju
ţemê zeefţak un atgahja ari ţawas kruhtis.

„Em . . .“ wina teiza, „ţhauras aţis neeeredţu. Patihk man ţeja ar
ţţaiţtâm uţţâm, bet aţis plataš . . . Un augumš — ne leelš ne maţš, bet
ţalokţnejs . . . ho!“

Mirdsa apklusā. Palaida wairā, nekā vajadseja.

Preeks mahtes seļā kluwa tumšs. Meitas wahrbi nostahdija winaš preekšā Rudi, wina pašču kalpu, un wina, Wahrpu ūaimneeze, ušluhoja ūawu behrnu jau ar bailēm.

Mirdsa zeeta, ūargadama ūawas aziš. Smagi winai kluwa mahtes ūkati, un wina prašija:

„Waj pušdeenā war jau ūaukt?“

„Wehl jau agra,“ mahte teiza, turedama pehtošā ūkatā.

Mirdsa ūagrosijās.

„Naw nekāš daramš?“

„Naw.“

Likuši aiš durwim plašchajā ahrā, Mirdsa patwehrās gaišā pilneem mirkleem. . . Mihtstajā deenā straume, ūura dabā modās, ūagrahba ari wina. Un kad wina eešpeeda pušapmahtuščās debesiš ūawuš ūkatus, tad likās, ka wina jau straume.

Wina nošrehja leļā. Raudšidamās uhdens apnemtās ganibās, wina klaušijās, kà atbalsojās Ruda zirwiš, kaš rijās galā ūchķehla malku.

Uploka grawā wina eefahrās ūahrklōš. Raitinadama malkas ūkalditaju, wina, kad krita ūmagā zirwja laideens, meta lihdi: „buh!“ Un dašcha pagale, plihšdama ūkali, eefita winai patihkamas trihšas.

Bet malkas ūkalditajš palika ūawam darbam uštizigš, un, likās, ka nefa nemanitu.

Mirdsa ūaškaitās. . . Wina eeščuhpojās ūahrklōš ūlaidā, mešdama ūkalā ūawu „buh!“ — bet malkas ūkalditajš nepagreešās.

Wina ūkaitās. . . Un tad ušbruka winai tahdi ūmeekli, ka rokaš palaida walā ūarus. Wina noķehra, ka Rudis tomehr redš.

Wina raudšijās. . . un atminās tehloja, ka Rudim, kad pirmā gadā atnahza, bija dihgtoščās ušfinās, — kà tagad ūahlite grawas malā.

Drihš ūahks jau dšihwot wina mahjās ūesto gadu. . . „Mašā duhšina!“ winš ūenā ūaukaja wina. Paġahjuščā wašarā, kad išlaida lopuš ganōš, winš ūehma leeščanā ari wina. Likai tā weegli, ne no teefas, kà zitas meitas leek sem uhdens.

„Rudi! Rudi!“ wina draudeja. „Ša nahkoščā wašarā, lopu deenā, tu negrahbi mani par ūinu, tad eš tewi eelikšču uhdeni. Dširdi, ūeščpādšmitaiš gads man jau pilnš!“

Mahte ūauza pušdeenā Rudi.

Mirdsa, peelaujuše ūarus, dewās uš mahjām, gribedama Rudim preekšā aišsteigtees. Lakats atkrita uš plezeem, un pate — kà pawašara ūauzeja.

Peedarbā wina atrahwa roku no durwju klinka. Ištābā teiza tehws: „Tu peeluhko, ūuki!“

Mirdsa wilzinajās ar eeeefšanu, bet nahja Rudis, un wina atzirta wakā durwis.

Wetfchi aprahwās. Geraudfijufchi Mirdsai pumpurus, wini raustija plezūs.

„No eedomajufe!“ mahte eewilka luhpas.

Mirdsa, rahdidama pumpurus, apmulša no wina fstateeneem.

Genahja Rudis. Uzis winam frita Mirdsas pumpuri.

„Deeli jau . . . Lihds puhpolšwehtdeenai diwas nedelas,“ winafch teiza.

Smihns Mirdsai eedegās.

„Agrs pawafars!“ wina teiza.

Un winas fcati, nesargadamees ne no weena, frita Ruda azis — Gilfdami, ka wina naw wairs behrns.

Spehzigais puifis, kas zetos blufus plehfa, no mirdsofchajeem fstateem ka fabruka. Wina fainneeks, mefdams klaudsofchus folus, fluwa bahrgs.

Mirdsa, eekuwufe karstā miglā, uflifa azim roku. Straujee wilni winā jau rima un atstahja galwā smagumu un fahpes.

* * *

No tās trafās deenas, kad nodewa fawu diwehjeles fapni, Mirdsa, ka nofeedsneeze, atradās sem tehwa un mahtes azim.

Reij, notrahpijufe brihdi, Mirdsa panehma grosu un gahja uj malku peh3 fkaidām.

Rudis tehfa fokus.

„Waj tew labas fkaidas?“ wina prašija.

Seja Mirdsai peetwihfa.

Uri Rudis fewi juta karstumu.

Slaidis no rokām zirwi, winafch noleezās un rauša faulē ifaltufchās fkaidas kopā.

Mirdsa, nolikufe starpā grosu, peeleezās pee fkaidām, un abu rofas, mefdamas grosā fkaidas, weiflā kustibā itkā farunajās.

Bet kufnā Mirdsu pahrsteidja mahte. Sapratufe winas gahjumu, wina israhwa winai grosu, ismejdama to pa durwim ar wišām fkaidām.

„Kas tew lifa nest! Kā apreeta . . . Kufna tā jau pilna,“ wina rahjās.

Mfaras Mirdsai pluhda azis, bet firds tās panehma atpafal. Wina fajuta, ka mahte pret wina netaisna.

Mirdsa, noslehgdama fewi pret ziteem, fluwa dšihwē tahda meeriga, ka nefas wairs nebuhtu. Bet tas, kas juhtās bija fahzees, wehl tikai auga. Nahja winai jau beeschi tee brihšchi, kad wajadseja raudfitees tanis platajās azis, kaut ari bija tās tahlumā.

Kruhtis ilgâs zehlâs pehja ta, ka waretu ar Rudi brijwi tiktees. Waretu wina dšihwajâs azis raudšitees netrauzeti, kâ toreij, kad wina bija wehl ūkufens.

Un wafts, ko tehws un mahte tureja, ūpeeda winu — un aptumšchoja winas baltâs deenas. Un bej ta wina wehl nojuta, ka ūlepenibâ taiūa kašbu gadijumu, lai grofitos winas listens.

Rahdâ deenâ, eenahkuūe zaur kuūnu maūajâ istabâ, wina iūūirda, ka leelajâ istabâ eet leelas runas.

„Wina deefgan wehl jauna. . . Un behnam tikai peektais gads; lihūj wina gadeem buhūi mahjâs pilnigis ūaimneeks.“

„Un wehlaū turpat kafts un uūtura daūa,“ tehws papildinaja mahtes wahrduū. „Waj wiūu laiūu otram kaūpot — kašds preeks?“

„Dšihwoū muhūu mahjâs jau war, ka tiū ūapraūhana,“ Gailenu ūaimneezes mahte droūchinaja.

Mirdūa tagad ūaprata, kaū te noteek. Râ pele lihda wina pee ūeenas un ūauūijâs, aiūturedama elpu.

Rudis nefa neteiūa. Un wina, eedomajuūe Gailenu atraitni, winas peeūgadiūo puiūu, tiūko walbija ūmeekluū.

Otrâ puūe eestahjuūchais ūluūums gaūja ilgumâ. Wareja manit, ka top nepaneūams.

„Zilweks ūinams, mahjas redūetas — naw ilgi jadomâ. Pawaūars jau ūlaht, ūur ūaimneeks mahjâs nepeezeefchams.“

No ūcheem tehwa wahrdeem Mirdūa ūaūlehjâs. Winas azis attehlojâs ūchee trihs, kâ laupitaji, ūuri gruūda breeūmâs Rudi.

Un ūchi ūeeweete, dūeltenu ūeju, putna kaūlu, bija metuūe uū Rudi ūawas azis. Mirdūai ūaūhnaudūjâs duhrê roka. . .

Bet apnehma winu karstums, ka nesinaja — ūur listees. Otrâ puūe ūaūla runat zeturtais, un walodaū, ūluwuūchas jauūraūas, gaūja weenu zelu.

Mirdūa gribeja ūeenâ treekt, lai uūmostas. Bet aiūūahrtais lepnumū, ka Rudis wareja jau domat par ūcho ūeeweeti, attureja no ta winu.

Aūkrituūe ūrehūlâ, Mirdūa ploūijâs, newaredama Rudim ne peedot ne nepeedot.

Ruūnâ melnais Zimbuūs eeruūzâs. Gailenu ūaimneezes mahte atūahja ūcho mahju ūleegni, aiūeedama projam lihūūma.

Mirdūa, nesinadama ko darit, eesteidūjâs kuūnâ.

ūamahjuūe ūunim, wina atwehra durwis, un, laiūdama ahrâ, eetūhufūteja leelajâ auūi:

„Buz!“

Aiūūrehja ūuns, niūni reedams. Mirdūa, aiūzirtuūe durwis, eefmeūjâs. . . un neatjauta wairū itneka.

Sirds, kuzai atrahwa deewinato tehlu, šahpēs gahja par mehru, un Mirdsa šaflima.

Kad wina pahrzeeta flimibu, kuru neša pirmā mihlestiba, tad fewi pazehlās. Waj kur raudsijās, waj ko teiza — likās, ka wina leelafa kluwufe.

Rudi, kad zelā ar to šaduhrās, neušluškoja wina wairs. Aisškahrtais meitenēs lepnums, ka war azis mest uš Gailenu atraitni, nošlehdja winam šawas azis.

Un bija tomehr brihšči, kad apraktais zehlās augšhā, Mirdsa gahja uš tahdu weetu, kur wareja no tahleenes Rudī luhkotees. Stundām, ja netika trauzeta, tahdā reisē winā raudsijās. Wina zeeta, nespehdama winam ne peedot, ne nepeedot.

Bija pahrgahjuschi leelec pawafara uhdeni, un kashdā pusapmahkusčhā deenā Wahrpa iswilka ahra federu ratus un šlauzija teem puteklus.

Saimneeze ismekleja baltu kreflu, stihwu krahdsinu — un padewa Rudim, lai šhodeen gehrbjas glihti.

Saimneeki taišija Rudi, ka šawu dešlu, jaunajā dšihwes zelā. Bet Rudis bija bahls, ka šadausits. Šaunais zelsch bija winam pretigs, bet palikt te ilgā — ari newareja.

Mirdsa, šlehdama kruhtis grujdoscho, islikās weenalšiga, — itkā tas, kas mahjās noteek, neatstahj uš winu ešpaidu.

Sehtšwidū stahweja aijuhgts širgs, un mahte, šatikusē Mirdsu, eebilda: „Appušchko širgu!“

Špihtigums ešitās Mirdsai šejā. . . . Bet modās winā zita šajuhta, kura, neatklahjusēs prahtam, wilka winu tur.

Mirdsa puščhkoja širgu, un pate wairs neišprata, waj tas uš apraščhanu waj uš augščhamzelschhanos.

Darbs winai ilga, un mahte, atnahkufe, winai teiza:

„Beids. . . Brauzeji jau gaida.“

„Ja eš daru, tad tam jabuht labam, škaistam,“ wina teiza ar lepnumu.

Šalā šwaigsnite, šalikta no škujinām, redšami atšita wijumā fewi — tā mirdšedama. Bet loka otrā pušē šawihtais, ka putna škelets, iškatijās šalaušits, neglihts.

Lehws šaškandinaja šwaninu un, pahrleezinajees par škanu, peesehja winu pee ilks.

Rudis, šahkdams jaunu dšihwes šahrtu, atšweizinajš no mahjineeteem. Šeegahja pee Mirdšas, un roka winam drebeja, ka šlinneekam.

Un Mirdsa pazehla šawas azis, kuras štraujumā eedegās. Wina wairs newareja to šawalbit, kas širdī notika. Ar weenu azu ušmeteenu wina ešweeda katrā Ruda aži diwus mirdšoschus štatus.

Nà sibins fatreeza puifi . . . Geskanejās swaninšch un atmodinaja winu. Saimneeks sehdeja jau ratōs.

Mahte un meita, aislaiduščas brauzejus, klausijās sikhā swanina klimstošchās fkanās. Bezā domaja, ka ašbrauz no mahjām nelaieme; bet jaunās dwehselē eesitās balšs: Atšauz šawu Iaimi!

* * *

Nebširdejās wairš swaninšch, bet taš, kaš grima projam, atšauzās Miršjai škali.

Mihlestiba, kura juda, atwehrās winai wišā apmehrā un, juhtot tās plāšchumu, šaturu, wina pahrpļušda ar nemeeru, ka newareja mahjās palift, kur gaiša winai truška.

Wina dewās brijwajā dabā, kurā pehz pawafara uhdeneem dihgā un šaloja. Plāšchajā plawu klajumā wina škraidija, kā ahrprahtā.

Palikušchōs pawafara uhdens eedobumōs atšpogulojās krukmi, išdodami šalaufita putna škeletu, bet Miršja, negreesdama zeku, zirta ehnām šahju, ka uhdens pašchai azis šitās. Wina purinaja galwu — un plošijās kā weštra.

Behršu biršitē wina apštahjās. Nemeers, kaš winu mehtaja, šahka jau rimtees. Un karštā galwa bija tukšcha, kā iškulta — un tukšchums širdi šmelšēja.

Saule, išlausušēs no mahkoneem, ušlika wišam ašram glahstu, — no ka wišš kluwa lihgmāš. Un Miršjas azis kluwa redšigafās.

Lejā strautš, twerdams dabas zekus, burbuļoja brijwi un lihgmī. Mešcha balodis eemetās behršja wiršotnē, bet otrs, duhjodams, nometās tam blāfus, un abi šihkajōs šarōs šchuhpojās. Šo tahlak dabā Miršja raudšijās, jo wairak šaprata to dšihwi, kura stahw ašrpus zitu liktām šihmēm.

Gekluwa winas dwehselē jauni škati, un winas bagatais rakšturš guwa šawu pašchnoteiškānu.

Wina fina, ka Rudis nemihl to, ar kuru deribas dšer — bet mihl winu. Wina noštahšees tai lihšjās — un lai Rudis išwehl patš, bet ne zitu mutes.

Un azis winai atmineja škaju šwaigšniti, kuru loka wijumā wina eelifa, un redšēja to špihdam.

„Gš šwaigšniti, bet ta tur . . .“ wina ešmehjās, un birše pehz biršes, ušnehma winas balši.

Leju, kā dšeltenraibš dekiš, apklahja šeedošchee pureni, un Miršja eekluwa winōs.

Mirdsa, eeraudsijufe, kà goda laudis jau atbrauz, farahwa plezus. Swanisĉ wairs nefkaneja, bet loks ari nebij apwihĉs.

Brauzeji turejās ratōs katrs uĉ ņawu malu. Ne wahrda neteifusĉi, wini pagalmā iskahpa un ņahka ņirgu atjuhgt.

Mahte atņeidjās pagalmā. Saņitufe preekĉhautā rokas, wina brihnedamās praņija:

„Kur tiĉ agri galā?“

Winai neweens neatbildeja.

Lehws lozija kopā groĉhus, — nelikās mahti ne redsam.

„Ķtu!“ palaida winĉĉ luhpas, un azis metās baltumi. „Kā traks . . . isneeko lausĉu azis ņewi — un ari mani.“

Lehws ņaskatijās ar mahti, un winu ņejas kluwa wehl nopeetnakas.

„Gandrihs jau pee mahzitaja, bet winĉĉ, ka buhtu ko eeraudsijis, ņahka leektees — un wairs ne . . . Ur kaunu azis bija jagreesĉ ņirgs apfahrt. Un otrōs ratōs pahrmetumi, raudas . . . ka mulko. Ķtu!“

Smeeĉli, kà ņwani, pahrttrauja wiņus.

Parahbijās pagalma wahrĉōs Mirdsa. Robridufēs pawafara palikuĉĉōs uhdenōs, wina uslika galwā purenu wainagu, un eemirdseja, kà ņwaigjne.

Wezee, raudņidamees ņawā pagalmā, juta, ka mahjas greesĉas; ka zee-niba, kura eewehro kahrtu, ņabruhk. ņaunee, eeraudsijusĉi ņawu ņwaigjni, ņaweenotā ņkatā ņlehĉja muhsĉa deribu.

G. Kahrflina

Uraja dseefma.

Kam ta druwa,
Ko sweedreem leju?
Kam ta waga,
Pa kuru eju? —
 Kalab tu klufè, melnà jeme?
Tewi minu
Pehdu pee pehdas —
Waj gan swejchas
Tew manas behdas? —
 Kalab tu falta, melnà jeme?
Wifu, wifu
Es atdotu tew . . .
Ko gan beigàs
Pats mantofchu few? —
 Lo tu nesini, melnà jeme!
Saltais rudens
Kad fchurpu nahks,
Selta graudus
Preefch jewis zits wahks . . .
 Un tu nekleegefi, melnà jeme!
Truhkums, nespehks
Mani falausis;
Pehz manis nahks
Zits — fchis wagas dsihks . . .
 Un ees tas, kà es, melnà jeme!
Bet tomehr tif
Mihla un tuwa
Tu efi man,
Sweedrainà druwa! . . .
 Es tewi mihlu, melnà jeme!

Gezelofchana un izzelofchana Latwijâ.

III.

Latweefchu izzelofchana widus laikôs un dsimtuhfchanas laikmetâ.

Wahzeefchu kolonijas Baltijâ uf ilgafu laiku fatrizinaja weetejo eedfihwotaju labflahjibu. No wifam latweefchu ziltim fengaleefchi pretojâs wisneatlaidigafi eebruzejeem. Tamdehl ari faprotams, fa fchis zilts seme (Selgawas lihdsenums) wiswairaf zeeta no frustnefchu mefchonibâm. Semgaleefchu leelakâ dala beidsot pahreezinajâs, fa pretofchanâs weltiga, jo eenahzeju pahrafums fara mahkflâ drihs bija fajuhfams. Semgaleefchi tomehr negribeja ufwaretajeem padotees, un tamdehl tee mefleja ifeju izzelofchanâ. Semgaleefchu izzelofchana ir pirmâ leelâ latweefchu mafu emigracija, par kuru mums wehfure fhahsta. Par fcho latweefchu izzelofchanu lafam rihmju kronikâ: „Pee tam winus (fengaleefchus) fpeeda wehl tas posts, fa tee (frustnefchi) beefchi ar faweem pulkeem nahza no fhewtâ kalna un nehma leelu laupijumu; fo wini nokehra ahropus wahriteem, to fawangoya waj nogalinaja, lai ari wini deefin kâ par to fchehlojâs — wini wifî tapa kaili un nabagi. Beidsot fengaleefcheem apnika fhahda rihziba un wineem kahds padoms nahza prahfâ, kuru wini pateefi ifpildija: wini atfhahja Dobeli; winus redseja aifbrauzam un aifejam tâ, fa winu wareja buht fchehl, to fineet drofchi.“ (11384.—11398.). Weena Dobeles fengaleefchu dala izzelejo uf zitâm latweefchu ziltim, bet pahrejee emigreja uf Veetawu (11405.). — Bet ari pahrejâs fengaleefchu pilis zeeta no wahzeefchu ufbrukumeem. Semgaleefchi fanehma fatvus pehdejos fpehfus un pretojâs eebruzejeem. „Bet wahzu karapulki jahja tif stipri pret latweefchu pili; wisapfahrt wifî tika kails nodedfinats, fa dsihwe pili palika nepanefama; bef tam fengaleefchi zeeta no bada un daudfi no wineem tika nofauti.“ (11411.—11416.). Semgaleefcheem bija diwas ifejas: waj nu padotees faweem eenaidneefkeem, waj izzelot. Wini ifwehlejâs pehdejo. Latweefchi leeleem pulkeem atfhahja fawu dsimteni un dewâs uf leifchu semi. Kronifts wehl peebilft, fa tas nefad negribetu iffinat, kahdas mofas un zeefchanas latweefchi wehl pahrdfihwoja fhewfhumâ. Weenigâ seme, uf kureeni fchee latweefchi wareja izzelot, bija Veetawa. Kahds liktenis winus tur fagaidija — naw finams, bet gan domajams, fa pee radneezij-

ſkeem leiſcheem Semgales latweeſchi atrada patwehrumu, un kà tee tur ar laiku ſakufuſchi kopà ar paſcheem leiſcheem. No kroniſta aiſrahbijumeem war ſpreest, ka iſjeloujuſcho latweeſchu ſkaitš bijis loti leelš. Šchi iſjelofchana bija wahrda pilnà noſihmè maſu kuſtiba un pee tàš peedalijaš wairaki deſmit tuhſtoſchi latweeſchu.

Par latweeſchu iſjelofchanu nahloſchòš gadu ſimtenòš mums truſhſt ſtau. Tomehr ſaſtopami norahbijumi, ka ari pehž Latwijas eekaroſchanaš un pat dſimtbuhſchanaš laikòš latweeſchi iſjeloujuſchi. Šchi kuſtiba bijuſe pat tiſ plaſcha, ka muichneeki bijuſchi ſpeesti nopeetni ruhpetees par ſemneeku emigrazijaš eeroberſhofchanu. Tà Dr. A. Bezzenbergers*) ſaka, ka „15. gadu ſimtenì ari Kurfemes latweeſchu ſtarpà walbija ſawa kuſtiba, kura daudjuš peeſpeeda dotees ihpaſchi uſ kaiminu Prufijaš apgabalu, bet ari uſ Šhamaitiju, tà kà zehlàš juhdſeſchanaš par to, ka Kurfeme ſahkot palikt nabaga no eedſihwotajeem.“

Minetà laikà eewehrojami paplaſchinajaš weena no intereſantakàm latweeſchu kolonijaš — latweeſchu nometneš Kurfchu kaſpàš. Latweeſchi tur jau dſihwojuſchi afmenu laikmetà un ap 1409. gadu jau leetotš wahròš „kuhri“ latweeſchu apſihmeſchanai.**)

Bezzenbergers domà, ka „Prufija ſawuš latweeſchu eedſihwotajuš buhš dabujuſe no eezelofchanaš no zitureeneš, ihpaſchi no deenwiduš-reetruma Kurfemes; ka ſchis eedſihwotaju ſchiraràš (pareiſati grupàš. M. S.) wezaſee peederigeet, ziſ taſlu taš wehſturifki pahrrעדſamš, bijuſchi laikam tahmeeſchi.“***)

Latweeſchi apmetàš Kurfchu kaſpàš, jo ſweja un kugneeziba bija loti eenefiga un tamdehl „latweeſchi no tureeneš iſſpeeda wiſaš tautàš, lai paſchi tur noſtiprinatoš.“ „Šchi dſihſchanaš uſ juhru buhš bijuſe galwenaiš zehlonaš, kaš arweenu un arweenu no jauna peeweda ſchai juhmalai jaunuš eedſihwotajuš no Kurfemes, wina ari bija, kaš to ſcheit ſaiſtija un ir, kaš Prufijaš latweeſchuš wehl lihđſ ſchim it ſewiſchki pahrnehmufe. Beſ iſnehmuma wini ir kaiſligi eenemti, bet ari tiſ pat droſchfirdigi, kà iſweizigi un iſturigi ſwejneeki un kugotaji — eewehrojamaš materialš wahžu juhſkolàm.“ Kurfchu kaſpàš bija pehž Didriſcha ſinàm†) pawifaš:

1846. gadà	1297	eedſihwotaji
1871. „	1226	„
1885. „	2744	„

No ſchi ſkaita apmehram treſchà daſa bija latweeſchi. Pehž Bielen-

*) Dr. A. Bezzenberger. Prufijaš latweeſchi. „Auſtrumà“ Nr. 1, 22. lpp. 1896.

***) Ibidem 21. un 22. lpp.

***) Ibidem 22. lpp.

†) Zitetš pehž Dr. A. Bielenstein. Die Grenzen der Lettiſchen Volkſtammer und der Lettiſchen Sprache in der Gegenwart und im XIII. Jh. S. 4, St. Petersburg 1892.

ſchteina ſinām pehdejā laikā Prufijā eſot bijuſchi apm. 1500 latweeſchi. *) (Schlözers**) gan aiſrahda, ka Prufijā latweeſcheem eſot bijuſe „paſcheem ſawa baſniza,“ no ka waretu ſlehgt, ka latweeſchu ſkaitš agraf bijš wehl leelaſš. Par to leezina ari taš, ka Klaipehdaš (Memeleš) ſeemelu preeſch-piſſehatā wehl lihdi paſcham pehdejam laikam eedſihwotaji ſaprot latweeſchu walodu un ari paſchi latwiſki runā.***)

Latweeſchi nedſihwoja weenigi gar Kurſchu jomu, bet daubš plaſchakā apgabalā. „Wiſā auſtrumū Prufijā,“ ſaka Bezzenbergers, „a p f a h r t = ſ t a i g u l i l a t w e e ſ c h u k a l p i b i j a l e e l a d a l a n o ſ c h i a p g a b a l a e e d ſ i h w o t a j e e m.“ War peenemt, ka wiſā Klaipehdaš apſahrtne latweeſchi reiſ dſihwojuſchi leelā ſkaitā un ka tee tur eezelojuſchi galwenā ſahrtā no Kurſemeš.

Loti ſwarigš ir aiſrahdijumš, ka Prufijaš latweeſchu leelaſā dala ſaſtah-dijueš no „apſahrtſtaiguleem kalpeem.“ Loš droſchi ween naw wilinajuſe juhra, bet gan nepaneſamā dſihwe Kurſemē toš buhš ijdſinuſe ſweſchumā. Un teeſcham, dſimtbuſchjanai attihstoteeš, neſkaitami latweeſchi mekleja patwehrumu ahrpuš Baltijaš. „Nabadſiba un apſpeeſchana, kuraš ſemneekem nahžāš zeeſt no ſaweem kungeem, pamudinaja daſchu labu atgreeſt ſawai dſimtenei muguru un meklet labakuš kunguš. Tā ka Widſemeš likumi bahrgi ſodija ſemneeku behgſchanu un wiņu ſlehſpſchanu, tad neweens paſchā Widſemē neuſdroſchinajaš peenemt behgluš. Ar to ari iſſſaidrojamaš, ka ſemneeki wiſwairaf behga Pleſkawaš un Polu robeſchu apgabalōš; tamdehl ari ſcho apgabalu muiſchneeki apgahjāš ſaudſigaki ar ſaweem ſemneekem.†) Wiſš, kaš ſcheit teiktš par Widſemi, ir ari pareiſš atteezibā uſ Kurſemi. Mehš redſejām, ka Kurſemeš kalpi mekleja patwehrumu Prufijā un Leetawā, un Widſemeš ſemneeki Polijā un Kreewijā. Scho behglu — iſzelotaju ſkaitš beſ ſchaubām bija leelš, jo zitadi Baltijaš landtagi nebuhtu neſkaitamaš reiſeš apſpreeduſchi ſemneeku behgſchanaš jautajumu un nebuhtu peenehmuſchi weſelu wirkni draſkonikſu likumu pret behgkeem. Baltijaš baroni eerihkoja pat weſelu ſpeegu organiſaziju aiſbehguſcho ſemneeku kerſchana.††) Žil leelš ſcho behglu — iſzelotaju ſkaitš bijš, to tagad wairš newar noteikt, jo ſcho žilweku iſzelochana nebija notikumš, bet gadu ſimtenuš ilgſtoſchš prozeſš. Schee iſzelotaji newareja leelaſā ſkaitā weentopuš apmeſteeš un tamdehl tee zitu tautu ſtarpā drihš ſauđeja ſawu tautibu un ſakuſa ar lei-

*) Dr. A. Bielenſtein. Die Grenzen etc. S. 34.

**) A. L. Schlözer. Allgemeine Nordiſche Geſchichte S. 321, Halle 1771.

***) A. Bielenſtein. Die Grenzen. S. 3.

†) Einſes Liefländiſchen Patrioten Beſchreibung der Leibeigenſchaft, wie ſolche in Liefland über die Bauern eingeführt iſt. S. 500—501, Geſch „Sammlung Ruſſiſcher Geſchichte“ Band IX, Stück 1, St. Pt. 1764.

††) Stat. Roſina „Latweeſchu ſemneekš“ 154. Ipp.

Ńheem, kreenweem un wahzeefŃheem (Prufijā). Tikai 19. g. Ń. radās pirmās latweefŃhu kolonijas un tamdehl beefŃhi domā, ka dŃimtuhŃŃhanas laikōs latweefŃhi naw iŃzelojuŃŃhi.*) MehŃ jau redŃejām, ka pat widus laikōs latweefŃhi emigrejufŃhi.

Jau preeŃŃh wairakeem gadu Ńimteneem latweefŃhi bija Ńastopami wiŃattahŃlāŃs Kreenwijas nomalēs. DaŃŃhi bija aiŃbehguŃŃhi dŃimtlaudis, bet daudŃi bija kara wangineeku pehŃzetŃŃhi. Kreenwi pehŃ Ńaweem uŃbrufumeem Baltijai paraŃti aiŃweda wangineekus, kuzi beefŃhi apmetās leelafōs pulfōs ĢeŃŃŃh-Kreenwijā. Par tahdu latweefŃhu koloniju ŃahŃta wezais Stenders. Pee ŃŃomas juhrās, Ńtarp Bugu un Beresjan upēm, dŃihwojis pulzinfŃh latweefŃhu (LettenvōlkŃhen). NeŃkatotees uŃ to, ka wiŃur apŃahrtnē bija Ńastopami weenigi tatari, tomehr wehl kreenwu Ńeifareenes ŃnnaŃ laikā ŃŃhi Ńaujina latweefŃhu nebija ŃaudejuŃe Ńawu walodu. KurŃemneeki un widŃemneeki, kuzi Ńalpoja kreenwu armijā, wareja beŃ gruhŃtibām Ńarunatees ar ŃŃomas juhrās peekraŃtes latweefŃheem.**)

*) Ari latw. iŃglihtibas beedribas gada grahmatā eewetotā rakŃtā: „LatweefŃhu kolonijas“ iŃteiktas domas, ka „preeŃŃh dŃimt uhŃŃhanas atzelschanas newarej“ buht runa par latweefŃhu iŃzeloŃŃhanu“ (70. lpp.).

**) R. J. WatŃon. Über den lettischen VolksŃtamm, was für Vōlker Ńi derselben gehōren, und welche Lānder dieselben bewohnen. S. 265. — ĢeŃŃŃh „Jahresverbandlung der kurlāndischen Gesellschaft für Literatur und Kunst. Bd. 11, Mitau 1822.

Antinšč vai Spihdola?

Kritiķs un etiķs apzerejums.

Lehtin, nem šče manu elpu!
Wina špehžiga un jauna.

Antinšč.

Es kalpoju tikai šew,
Wišs, ari tu, ir mans riķs.

Spihdola.

Etikā tāpat kā filozofijā pastahw divi pamata wirseeni: materialistiskais un idealistiskais. Bet katrs no šcheem pamata wirseeneem šawu-šahrt šadalaš daudjās daščreij pat šawstarpeji naidigās nošarēs. Materialistiskajā wirseenā, peemehram, šastopam egoistisko etiku, utilitarišmu, darwinisma etiku, markšisma etiku. Idealistiskā wirseena eewehrojamakais preekščtežis ir wežo greeku prahneekš Platons (427.—327. g. pirms Kristus), tahlaš kristianišms, kantijms, tolstojijms. Daščhado idealistisko etisko sistemu starpā nešalihdšinami wairak kopeja, nekā materialistisko. Tā kristianišmā eetilpst ne mašums platonisma elementu, bet Kanta un Tolstoja etikā — kreetni daudš kristianišma. Pateesibā Kanta kategoriskais imperatīvs un Tolstoja morale ir kristianišma darinajums. Bet materialistiskās etikas sistemu starpā nawa tik daudš kopeju elementu. Peemehram, Stirnera „weenigais“ naw šaweenojams, naw nemas tuwinams Bentama utilitaristam.*) Starp Bentamu, Darwinu un Markšu gan ir labi daudš kopeju elementu, bet šaweenojami tomehr naw ari tee. Rakstina turpmakā gaitā mums nahškees drusku šihkaki apstahtees pee weenas, otras etiskās sistemas, bet tagad pahreefim uš Antinu un Spihdolu kā mineto divu pretejo pamata wirseenu špilgteem preekščstahwjeem.

Raina Antinu un Spihdolu pašihš katrs. Šchee ir divi no teem ne-daudšajeem tipeem, kuruš weenreij redšejis — nekad neaišmiršiji. Tas pa dašai gan ari tadehl, ka Antinšč un Spihdola nawa tikai žilweku tipi ween, bet lihds ar to tee ir ari daudš eetwerošči, daudš išteizošči simboli. Sewišķi tas šakams par Spihdolu. Bet interešanti wina ir abi divi: weens špilgts, konsekwents idealists (Antinšč), bet otrs — wehl krasaks, wehl špehžigaks

*) J. Bentams (1748—1832) top ušlatiis par utilitarišma teorijas nobihinata-ju: „eespehjamu laimi eespehjami daudš žilwekeem.“

materialists (Spihdola). Weens naiws, deewischki fchkihts weentefitis, bet otrs — wisas pafauls peedfihwojumu mutuli kwehlojis, wisplafchako, wisdflako atfinu wairogu brunojees, fawu pahrfpehku apfinofchs zilwezes lozeklis. — Tahdus, tif krafus pretstatus reti war atrast. Rainis winus radijis itka ar noluhku, lai mehs waretu winus falihdfinat, fefot winu darbiba un pahrbaudit diwas pretejās tomehr radneezigas etikas.

Jau pafchā fahkumā jaušwer, ka Antināsch naw filosofifkais idealists. Wināsch ir etifkais jeb tikumifkais idealists. Schos idealistus (idealismus) nedrihst fajauft. Filosofifkais idealisms (idealists) fawōs pamatōs tomehr ir konserwatims, ja ne reakzioners, wehlaft to peerahdijim ar pafchu fcho idealistu wahrdeem.

Antina tikumifkà (etifkà) buhtiba ispauschas jau taīs pahris pantinōs, fur wināsch fawam mirstofcham tehnam peefola it wišu, lai tif waretu to glahbt no nahwes. Antināsch pat eet tif tahlu, ka bej mafakās apdomafchanās, bej mafakās leelibas tehnam peedahwà fawu elpu, kad nahwes kaulainà rofa fchnauds tehwa kallu.

„Lehtin, nem fche manu elpu!

Wina fpehziga un jauna.“

faka Antināsch. Protams, tehws tomehr nomirft. Antināsch gaušchi raud, kamehr ta wezakee brahli gruhstas ap tehwa atstahteem grafcheem. Jau te jo gaischi redjams jaunakà brahla tikumifkais pahrakums. Bet Antina tikumifkais fpehks aishween peenemas, tomehr tas noteek tifai taī pafchā etifkà, pareifaki neapfinigà idealisma wirseenà. Gan wināsch runà par „dahrgato mantu“, fo tehws eeteizis, — „weenibu turet“, bet Antināsch pats to labi nefaprot: fchi mahziba ir fwefcha wina pfichifkai buhtibai. „Weenibu turet“ ijeet ij materialistifkās atfinas un etikas. Tadehft ari fchis tehwa padoms Antina turpmakà darbiba nefpehle nekahdas lomas. Antināsch ir un paleef konjekwents individualistifks idealists lihds pehdejam brihdim.

Pilnigs pretstats Antinam ir Spihdola. Sahkumā wina ir diwejadš pretstats Antinam: materialiste un egoistifka materialiste. Antināsch katru mirkli gataws uf wisleelako pafchujupurefchanos — lihds pat dšihwibas seedofchanai, bet Spihdola faka:

„Es kalpoju tifai few,

Wisš, ari tu, ir mans rihts.“

Sche Antinam ar Spihdolu absoluti naw nefa zita kopeja, kà tifai tas, ka abi wina ir individualisti. Bet starp inliwidualistu un inliwidualistu atkal ir starpiba. Nà jau fazits, Antināsch ir fabeedrifki neapfinigs inliwidualists (jo wināsch nefaprot dewifi: „weenibu turet“), bet Spihdola ir krafi un apfinigi pretfabeedrifks, fchaurš egoistifks inliwidualists. Spihdola ir pate fewim mehrkis. Wina pate preefch fewis ir wefela pafauls — wišu mehrku

mehrkis; pahrejee zilwefi un wifa daba ir tikai lihdjekkis Spihdolas egoistigo teeksmju šafneegšchanai, winas absolutà „es“ peepildišchanai. Wina juhtas brihwa no katra wismasakà peenahkuma. Spihdola rikhojas pehž Makšča Stirnera teorijas. „Natrš ir brihws jau no pašča šahkuma, ja beš fewis winšč zita nefa neatšihst. Naw nefa no ša atšwabinatees, ja jau paščà šahkumā noleedj wišu, isnemot fewi, — ja zita nefa nezeena, kà tikai fewi, ihši šatot, ja tikai no fewis pašča išeet un pee fewis nahš.“ šafa Stirners.*) Tahšat Stirners rakšta: „Man, egoistam, šchis „zilwefu šabeedribas“ labums nemaj negul pee širdš, Es winai nefa neupureju, Es tikai ismantoju winu. Bet lai Es pilnigi waretu ismantot ščo šabeedribu, Es pahrwehřčhu to šawà ihpašchumā un šawà weidojumà (Gesčhàpf), t. i., Es isnihzinu winu un winas weetà dibinu egoistu beedribu.“**) Bušš, žif tahlu noeet konsekwentš egoistš, kuršč atšihst, ša winam ir teefibas uš wišu, ko tas špehž isdarit. Man ir teefibas nogahšt Žeifu, Žehowu, Deewu u. t. t., ja es to špehžu.“ (Turpat, 248.) Spihdola nu ir šchahdš Stirnera egoistš. Šš winas buhtibas isreet ari „wišu karšč pret wišem“. Wina nepeekahpjas ari nekahdu deewu preekščà. Wina kahro un twer it wišu, ko špehž. Wina neatšihst nefa ahrpus fewis, preekšč žiteem: wišš dšimis un dšihwo tikai preekšč winas. Wina ušbrušš katram, kas tai nepadodas ar labu. Wina nezeešč nefa leelaka un stipraka par fewi. Wina grib buht stiprakà, škaištakà, gudrakà par wišu, kas miht pašaules telpà.

Deešgan škaišta ir tif špehžigà individualitate, bet winas šwelošchais egoismš naw šaweenojams ar šabeedriřku dšihwi un šabeedriřkeem zenteeneem. Stirnera un Spihdolas filozofija ir šihšbirgeliskà anarkisma gara behrns. Tahdas idejas, tahdi ideali war dšimt tkai tahdu šabeedriřku grupu widū, kur katra atšewiřčka zilwefa dšihwe rit atščkirti no pahrejeem un ar pehdejeem konkurejot, wedot šawstarpeju žihau uš dšihwibu un nahwi. Bet pilnigi šwešča, nešaprotama šchahda „Es“ teorija ir preekšč tahdas ščkiras, kà modernais proletariats. Škdeenas darbs, ekonomiški šabeedriřtais štahwollis te audšina weenprahtibas, kopibas šajuhtu, šabeedriřkas teeksmes. Tadehš ari ruhpneeziřki attihštītās walštis, kà Wahžijà, Anglijà, — anarkismam nawa nekahdu panahkumu. Bet eewehrojamas šekmes anarkisteem ir tahdàs walštis, kà Spanijà, Portugale, ari Franzižà, kur šewiřčki isplatita šihšruhpneežiba. Tà tad lihdššchinežà Spihdola ir šihšruhpneežikšas ščkiras gara behrns, tàpat kà Stirnera wiřuwarenais deewiřčkšais „Es“.

Bet mehš nepeekriřtam ari Antinam, lai gan wina individualitate ir nešawtibas pahrpilna. Kadehš newaram peekriřt Antinam? to ismanišim šekodami wina turpmakai darbibai.

*) Der Einzige und sein Eigenthum. Von Max Stirner, Leipzig, 1846. — 216. lp. p.

**) Turpat, 235. lp. p.

Antinšč weenmehŕ ŕapno par prinzeŕi ŕtikla kašnâ, kura tur ŕtikla ŕaŕŕkâ guŕ jau ŕeptinuŕ gaduŕ. Kaŕ winu noneŕiŕ no gruhti uŕŕaŕpjamâ ŕtikla kaŕna, tam kaŕaliŕ prinzeŕi doŕ par ŕeewu un wiŕu walŕti puhrâ lihđŕi. „Bet kađ neweenuŕ neŕpehtu uŕŕaŕpt, tad prinzeŕei uŕ wiŕeem muhŕŕeem buhtu ja-paleeŕ ŕtikla kaŕnâ un wina nekad nezeltuŕ augŕŕâ,“ ŕaka Nabaguŕ jeb Baltaiŕ tehwŕ. Protamuŕ, te mumuŕ daŕiŕŕana ar ŕimbolu, bet newiŕ ar weenkaŕŕŕŕu paŕaŕu. Taŕlaŕ ari dabunam ŕinat, ka apburtâ prinzeŕe ir „kauŕŕu laimite.“ Œho „laimiti“ waram ŕapraŕt wiŕplaŕŕakâ politiŕki-ŕabeedriŕkâ noŕihmê. Un tee ŕeptini gadi buhŕ jaŕaprot kâ ŕeptini ŕimti gadu, jo paŕaŕti domâ, ka lihđŕ ar wahŕu eenahŕŕŕanu Baltijâ — 700 gaduŕ atpaŕaŕ — beidŕâŕ lat-weeŕŕu tautuŕ laime un brihwiba. Tâ ŕpeeŕŕ domat ari taŕ ŕaktiŕ, ka ŕeptinu melno krauklu ŕtarpâ, kaŕ ŕtikla kaŕnâ apŕagađ prinzeŕi, wiŕwezaŕajam ir 700 gadu. Œhađŕ tautiŕkiŕ iŕtulkojumuŕ gan ŕaŕŕaurina Antina zenteenu tikum-iŕkâŕ wehŕtibuŕ plaŕŕumu. Tađŕ iŕtulkojumuŕ ŕaŕŕaurina ari wiŕa Raina darba idejiŕko noŕihmi.*) Bet ŕŕoreiŕ preeŕŕŕ mumuŕ taŕ natw no ŕwara. Œŕaiŕ gadijumuâ mumuŕ no ŕwara ir tikai Antina ideal-iŕmuŕ, paŕŕuŕupureŕŕa-nâŕ gatawiba.

Weŕiŕ paŕtaŕŕta Antinam, ka

„Nihŕu atnahŕiŕ ŕauleŕ deŕli,
Ujjađŕ ŕtahwâ kaŕnâ,
Uŕmodinâŕ prinzeŕiŕti,
Uŕŕelŕ winu ŕelta ŕirgâ,
Noneŕiŕ mumuŕ wiŕedami.“

Par atbildi uŕ ŕŕo paŕiŕojumu Antinŕŕu nopuhŕŕaŕ, ka ŕŕiŕi nemaŕ neda-buŕŕot redŕet prinzeŕiŕti. Wehđigi winŕŕ jautâ:

„Tehtin, kuruŕŕ tai kaŕnâ ujjađŕŕ?

Nabaguŕ: Kuruŕŕ tik ŕkaidriŕ buhŕ kâ ŕaule.

Antinŕŕ: Tehtin, kuruŕŕ to uŕmodinâŕŕ?

Nabaguŕ: Kuruŕŕ tik miŕliŕiŕ buhŕ kâ ŕaule.

Antinŕŕ: Tehtin, kuruŕŕ to ŕemê neŕiŕŕ?

Nabaguŕ: Kuruŕŕ tik ŕtipriŕ buhŕ kâ ŕaule.

Antinŕŕ: Ak, kuruŕŕ lihđŕiŕiŕ buhtu ŕauleiŕ?

Nabaguŕ: Kuruŕŕ ŕpehŕj atdot ŕewi wiŕu.

Antinŕŕ: Ak, lai nem jel manu đŕihwi,

Œŕ jau miŕŕŕu labu praŕtu,

Winu redŕet tik wehl gribu.

Nabaguŕ: — Kuruŕŕ ŕpehŕj atdot ŕewi wiŕu,

Œawu đŕihwi, ŕawu gribu.

*) Krauklu ŕtarpâ ir ari weenuŕ „ŕimtgađeniŕ“. Man ŕŕŕeet, ka ŕŕe domatŕ kaŕitaliŕmuŕ, kuruŕŕ ŕaŕŕeekŕ apmehŕram 100 gadu atpaŕaŕ.

Antināčh: Tehtia, ač, i šawu gribu?

Ač, tič weenu pašču škatu!

Ščo garo žitati es peewedu tabehł, ka te ihsumā šanemta wiša „Selta firgā“ išteiktā filosofija. Wišs eepreekšejais un wišs nahkošchais šchā weetā šakopots kā degpunktā.

Tā tad apburto prinzeši ušmodinās un no stikla kalna nonešis tikai tas, kas buhs tič škaidrs, mihligs un stiprs kā šaule, un kas špehj absoluti atteiktees no šawas dšihweš, pat no šawas gribas. Glušči newilūs nahk prahtā Ašpašijas: „muhscha gaišma tam tič mirdš, kam no dšihweš šchirta firds.“ Tas ir idealisms. Par Ašpašiju te gandrihš tā newar šazit, jo šchais rindinās šludinatā atšazišchanās ir žitada rakštura, bet šchi Raina etika ir idealistiška un utopistiška. Tas šmagi šazits, bet luškofim to peerahdit.

„Kuršch špehj atdot šewi wišu,

Šawu dšihwi, šawu gribu,”

pašris reišes no weetas atfahrto Rabags. Tā tad šchis domās autors gribejis paštrihpot. Šchim domām waretu peekrist tad, ja winās atteezinatu uš atšewišchku, stingri noteiktu wehšturišku momentu, kahds bij 1789. gadš, 1848. u. t. t. Šchais momentōš žilweks pateesi „špehj atdot šewi wišu, šawu dšihwi, šawu gribu.“ Bet ašrpūs šcheem wehšturiškeem noteikumeem tahda atšazišchanās teorija tomehr ir idealistiška mahžiba. Wina škan pehž birgeliskā E. v. Hartmana „wišu aptwerošchā moralā prinžipa,“*) pehž Artura Šopenhauera „weenigi morališkās wehrtibas štempeletā darba špredika.“**) Ščo Raina pamahžibu glušči labi war šaweenot ar Ranta kategorisko imperatiwu: „Rihkojees tikai pehž tās maksimes, žaur kuru tu lihds ar to wari gribet, lai wina taptu par wišpahreju likumu.“***) Gaišči redsams, ka minetā Raina tēse pilnigi war deret par Ranta kategoriskā imperatiwa maksimi un lai to pahrwehrtu par „wišpahreju likumu.“ Bet tahda wišpahreju tikumišku likumu doščana ir idealistiška, metafiziška. Rants, protams, ir konsekvents, jo wiščh jau eepreekšch pašaka, ka „wiši tikumiškee jehdšeeni pilnigi apriori atronaš un želas prahtā (Vernunft).“ (Turpat, 34. lap. p.) Un šchos tikai ij žilweka prahtā kā pirmžehlona išnirušchos tikumiškos jehdšeenus žilweks išwed dšihwē ar šawas autonomās, brihwās gribas palihdsibu. Ažim redšot, šche ne wišmajako lomu nespehlē ašrejee wehšturiškee apštahkli un noteikumi, kuroš žilwekam jadšihwo un jadarbojas.

*) Phänomenologie des sittlichen Bewusstseins. Von Eduard von Hartmann. Berlin, 1879. — 83. lp. p.

**) Arthur Schopenhauers Werke. Zweiter Band. 2. Auflage. 350 lp. p.

***) Grundlegung zur Metaphisik der Sitten. Von Immanuel Kant. Riga, 1797. — 52. lp. p.

Sche mums darisçhana ar tipiski idealistisko muhsçhigo pateefibu, taišnibu un
 preefçh wißeem laikeem, preefçh wißam tautam un lauçhu fçkhiram derigu
 tikumibu. Bet ihstenibâ nawa ne tahdas uniwersalas pateefibas, ne tiku-
 mibas. Katram wehsturiskam laikmetam ir çawa taišniba, morale, teefibas
 — wiða ideologija. „Katrâ weenâ waj otrâ laikmetâ lihds fçhim waldijufe
 tikumiskâ teorija pehdigi tomehr ir atteezigâ ekonomiski-ça-
 beedrißkâ stahwokka fçkçs. Un tã lihds fçhim çabeedriba wir-
 sijãs uļ preefçhu tikai fçkçiru pretefçhibãs, tã ari morale weenmehr bijufe
 fçkçiru morale. Wina waj nu attaißnoja un aißstahweja waldofçho
 fçkçiru kundßibu un interesēs, waj atkal lihds to apspeeßtã fçkçira guwa
 wirsroku, — wina çazehlãs pret çho kundßibu un aißstahweja apspeeßtõ inte-
 resēs,“ çaka Fr. Engels.*) Beemehra dehl nemßim to paçhu Platonu,
 çho tagadnes idealistu wißwezako fçkolotaju. Platons tatfçhu çazija, ka tã
 çauktais zilweka gars stahw ahrpuß dabas, augstak par dabu. Tikai muhsçhi-
 gais gars eßtõ daißçh, labß un deewiçhçs. Platons tatfçhu mahçzija, ka wiß-
 augstakais tikums ir „labã ißweçhana çabeedrißkã eefahrtã.“ Wißçh fludi-
 naja „wißaugstako tikumu — pateefibu tã harmoniju.“ Un tã wißpahr
 fenais idealists runaja par daudßam un daçhadam muhsçhigam pateefibam,
 — tikumeem un tikumibam. Bet tiklihds nonaht lihds pastahwofçhai çabe-
 drißkai eefahrtai, tuhlin Platona muhsçhigã pateefiba, wißaugstakee tikumi
 nokriht no idealisma augstumeem un nogrimst tãß paçças fçkçiru çabeedribas
 purwajã. Rã finams, çawã i d e a l i buhwetã walsti Platons nemaß neiñ-
 nihzina daçhadãß lauçhu fçkçiras un neewed weenlihdsibu, bet airon, ka
 nepezeesçhamas 3 pilßonu fçkçiras, nemaß nedomã par wehrgu atfwabina-
 fçhanu un peelihdsinafçhanu pilßoneem! Platons pahreezinats, ka beswergeem
 walsts nemaß naw domajama! **) Ze daççs eebildis, ka wairak tã pahris
 tuhftoßçhu gadu atpaçak zilweka prahts bij neißtopts, tikumiskã apßina neat-
 tißtita. Bet tagadnes idealisti, kuzi eedßmußçhi gadu tuhftoßçheem ilgajã
 kulturã, kuru prahts modernãß finatnes brihnumeem aßinatß, kuru tikumiskã
 çajuhta çafneegufe wißidealakoß augstumus, kuru atßina stiprinajußes, ðpodri-
 najußes wißas paßaules un wißu laikmetu filosofijas dßidrumõß, — tagadnes
 idealisti nu tatfçhu buhß çafneegußçhi to, pehz ka welti teeçãß tahlãß paçahnt-
 nes domataji un reformatori. Tagadnes idealisti no fçkçiru ideologeem buhß
 fluwußçhi par wißas weenotas zilwezes deewiççho ilgu un gaidu prawee-
 çheem. Winu muhsçhigãß pateefibas ðpahri nemirks wairß pastahwofçhãß
 fçkçiru kalpibas çabeedribã, bet wareni pazelfees pahr wißu zilweçẽ eßoçho,
 neßis muhß beßgala wißuma (uniwersuma) netweramãß tahlẽß un rahdßi
 wina muhsçhigi bijußçho, muhsçhigi negroßamo, paßaules paçahntni un nah-
 fotni aptweroçho deewiççho pateefibu. Protams, mehß te nerunaßim par

*) Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft. 2. Auflage. 82. Sp. p.

**) Н. Я. Гротъ. Очеркъ философиа Платона. М. 1896. — 163. Sp. p.

Tatweefchu idealisteam, jo mums tahdu naw. Nerunafim ari par freewu profesoorem — idealisteam (Bulgakoweem, Berdjajeweem, Nischegorodze-weem, Merefchfowfkeem un legionu), jo par meetpilfonibu politiski-fabeedrikkâ idealâ tee tif un tâ tahlaf neteef. Nemfim tahdu wihru, kâ wahzu idealistifko filofofu Schopenhaueri. Ari schis ne mafumu runajis par wifadâm augstâm tikumifkâm leetâm, moralifkâm wehrtibâm, muhshigâm pateefibâm un dshwes netafnibâm. Bet tiflihdj leeta nonahf lihbj tagadejai fabeedr. eefahrtai, tuhlin ij idealifma miglas blahkeem isleen gluschi noteifts abfolutifma un kapitalifma bruneneeks. Schopenhauers faka, ka monarkija efot dabiga walfts forma. Ari kuftonu baram preefchgalâ tikai weens no bara. „Tâpat ari katram ar breefmâm faweentam zilweku usnehmumam, katrai fara armijai, katram kugim buhs paklaufit weenam wirspawehlfneckam; wifur wajaga buht tikai weenai wadofchai gribai. Pat kuftonu organifms monarkistifki buhwets: fmadfenes ir weenigais wadonis un waldneeks,“ faka Schopenhauers. *) Упм. tâpat iffakas ari Schopenhauera pefimistifkais beedris E. d. v. Hartmans. Ari schis wihrs daudj prahto par abfoluto, augstako metafififko tikumibu, par deewifchkâ eemeefofchanu fadshwê u. t. t. Bet tomehr kapitalifma noleedsejus nofauz par eefchejeem wandaleem, feeweefchu atfwa-binafchanu — par emanzipazijas fchwindeli. **) Paklaufifimees, fo runâ eewehrojamaif filofofs un pfichologs Wilhelms Wundts. Runajot par kapitalu, kurfch dod eefpehju dshwot no fawu tuwaku darba un rada neweenlihdshibu, Wundts faka: „Ar walfts waras palihdshibu aifbahft fcho pascha zilweka nenopelnito neweenlihdshibas amotu, bet kura ifmantofchana tomehr preefch wina naw nekahds grehfs, — nofihmetu dot wifshmagako treezeenu perfonigai brihwibai un fabojat weenu no wifdarbigakâm zilweka darbibas atfperem.“ ***) Tatfchu pilnigi fskaidri un gaischi runats. Tahlaf wahzu idealistifkais profefors gauifhas par to, ka zilweki nezenschotees wis pehz tikumifkas weenlihdshibas, kura tatfchu efot neatkariga un stahwot pahr wifceem atodeem, fabeedrifkeem stahwofkeem un ahrejo labklahjibu, bet fchee zenschotees kurmet pehz schis ahrejâs, materialâs labklahjibas un weenlihdshibas. Materielas weenlihdshibas zilweku fabeedribâ nefad newarot buht. Runat warot tikai par weenu weenigu weenlihdshibu: „Wina pastahw wifu weenlihdshigâs teefibâs dshitees pehz garigâm mantâm, kuras kultura radijuje.“ †) Lufh, kâ birgelifkee idealisti-filofofi ne fprihdi nefpehj pazeltees pahr fawu laifu, pahr fawu fabeedribu. Wini lido, lido abftraktu teoriju mahfonâs, bet ahtri ween nofriht dshiwes ihftenibas eefejâ un top par fwehriateem kapitala aifstahweem. Un tas ir dabigi: wif tagadnes finibu wihri tatfchu nahf ij

*) A. Schopenhauers Werke. II. B. — 544. Ip. p.

**) Phänomenologie des Sittlichen Bewußtseins. — 775., 871. un 651. Ip. p.

***) Вильгельмъ Вундтъ. Этика. С.-Пб. 1897. — 179. Ip. p.

†) Turpat, 274—275. Ip. p.

mantigam fchkiram. Schai fchkirâ dšimuschi, fchai fchkirâ augufchi, fchis fchkiras fkolâs mahzijuſchees, fchis fchkiras finatneeku darbôs peeaugufchi, fchis fchkiras fkolâs, darba laukâ strahdâ, no fchis fchkiras rolâm ſawu algu dabun un ar fcho mantigo fchkiru, winas paſauli tuhſtoſchâm ſaitem ſaiſtiti, birgelifſee finibu wihri ſabeedriſkâs ſinatnês ſpehj buht tikai ſawas fchkiras ideologi. Nemſim wehl tahdu wihru, kâ Gerbets Spensfers, kura nopelni filoloſijas un etikas laukâ ir leeli. Tomehr ari fchis leelais domatajs ſabeedriſkôs jautajumôs neſpehj pazeltees pahr ſawu fchkiru, neſpehj aiſmirſt pats ſewi. Tâ winſch ſafa, ka ſozialiſtiſkâ ſabeedribâ zillweki galigi pagrimtu un pate ſabeedriba eetu bojâ. „Pat ſuns, kurſch ſahf plehſtees ne tikai par atraſto kaulu, bet ari par ſawa ſaimneeka ſwahrkeem waj zitu preeſchmetu, ko ſaimneeks atſtahjis wina pahrfina, fchis ſuns ſpehj ſapraſt ihpaſchuma teeſibas uſ redſamu, taustamu preeſchmetu. Tâ tad gaiſchi redſams, ka teeſibu ſapraſchanai uſ materielu ihpaſchumu wajadſiga tikai neeziga dalina prahta,“ ſaka Spensfers.*) Taſ ir gan deeſgan origineli, bet tomehr pahraf maj pahrleezinoſchi. Tikpat noteikti Spensfers iſſakas ari pret ſeeweefchu politiſkam teeſibâm.***) Bet winſch eet wehl tahlaf un iſſakas ari pret wiſpahrigam wehleſchanu teeſibâm, jo ar winu palihdſibu ſkaiſtiſti leelâ fchkira nemſchot pahrfwaru pahr maſako. „Augſtakâ pelna, kuru augſtakâm fchkirâm ſneeds winu ſekmigaka darbiba, ne tikai neiſs atſtahta fcho paſchu fchkiru rihzibâ, bet daſa no winu pelnas tiks atrauta kahdâ neteeſchâ kahrtâ — maſaf zihtigo waj maſaf ſpehjigo maſafâs pelnas paleelinaſchanai. Un zil leelâ mehrâ taſ top panahſts, tik leelâ mehrâ weenlihdſigâs brihwibas likums iſrahdas pahrfahpts,“ rakſta Spensfers.***) Ja par tik eewehrojamu domataju, kâ Spensfers, to ſazitu bej tuhliſtejeem peerahdijumeem, tad pateefi negribetos tizet, ka tahdi finibu wihri ſpehj buht tik faili mantigo aiſſtahwi uſ nemantigo rehkina. Bet ſil. Spensfers naw nemaſ tik ſchaurſ, tik egoiſtigſ mantigo ſargſ: wina leelâ ſirdſ puſt tatſchu preeſch wiſas zillwezes, preeſch wiſeem wahrgdeeneem, un tadehl wiſpahrigu wehleſchanu weetâ winſch praſa— taiſnus un humanus administratoruſ un politiſkuſ darbineekuſ! Protams, pats ſewi Spensfers uſſkata par wiſpreeſchſihmigako humaniſma preeſchſtahwi. Bet „maſaf zihtigee“ un „maſaf ſpehjigee“ tomehr wairſ naw aturami no ſawas „netaiſnas“ dſinas pehz wiſpahrigam wehleſchanu teeſibâm un „augſtako fchkiru“ eenahktumu eerobeſchofchanas. Schee zenteeni, ſchi etika, kâ redſejâm, nemaſ neſaſkan ar birgelifko filoloſofu „wiſaugſtakâs tikumibas“ un „abſolutâs etikas pamatprinziſeem,“ bet neko darit: „maſaf zihtigee“ un „maſaf ſpehjigee“ paſcheem ir ſawa fchkiras etika.

*) Сочинения Герберга Спенсера. Основания этики. т. II, части IV, V и VI. — 56. и 57. лр. р.

***) Турпат, 89. лр. р.

****) Турпат, 102. лр. р.

Ar noluhku mehš itkà nomirfijamees no řawa temata. Tas bij waja-
dfigs, lai raksturotu filosofifkos idealistus un birgelifto etifu wiřpahr. Tagad
mehš jo krafi waram řaprařt to řtarpibu, to beřdibenu, kařds ir řtarp Antinu,
kà etifku waj naiwo idealistu un řtarp filosofifřajeem idealifteem, kuru idea-
lifms a p j i n i g i uřřtadžas par pařtadžwořčhàs neweenlihdřibas un kařpibas
niřnu řargu. No peewefteem peemehreem gairřchi redřama ari ta wežà patee-
řiba, par kuru tiř daudři naiwi uřtraužas, — ta wežà pateeřiba, řa wiřmaj
řabeedriřkàs řinatneř ir řč ř i r u řinatneř, kařpo řčřiru noluhķeem. Bet
řkalee wahrđi par wiřpahřigu tiřumibu, par wiřpahřzilweřifku taiřnibu, pa-
teeřibu, brařlibu un briřwibu — ir tiřai tuřřčas řrařeř. Tà tas bij jau pah-
riř tuřřřtořču gadu atpakař ar Platonu un tãpat tas ir weřl tagadin ar
daudř řlaweteem dařčhadeem birgelifķeem prařtneeķeem un řinatneeķeem.

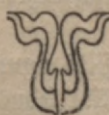
Un tã Antinřč ir etifřlais waj naiwais idealifřs. Naiwi idealifřifřa
ir ari Baltà tehwa jeb Nabaga filosofifřija. Un ja prinķeřiti řaprotam kà tau-
tas laimi, briřwi, tad Antinřč un Nabags ir individualifři: wini runà par
atřewiřčķeem zilweķeem, kuri uřřahř kařnà un atřwabinàs prinķeři, lihdř ar
to — wiřu tautu. Bet mehš řinam, řa tautas briřwe war nařtt tiřai no wi-
řas tautas pařčdarřibas. Tařlař weřřcha etikà řlehpřas ari Tolřtoja pařč-
pilnibas (самостоятельности) elementi, jo prinķeři uřřmodinařčot tiřai
tas, kureřč buřřčot tiř řkaidřs, miřligs un řtipleř, kà řaule. Mehš, protams,
nenoleeđřam ari zilweķa zenřčhanos peřž pařčpilmibas, bet ta ir katra zilweķa
perřoniga dariřčhana, galwenařs, řa ta naw řčķirařs teorija, řa ta neiřeet uř
weřelas řabeedriřřas kopibas, uř weřelas řčķirařs apřinas iřkopřčhanu. Te
atřewiřčķa perřona nořtadžita weřelas řčķirařs waj tautas weetà un atřewi-
řčķa zilweķa tiřumiba — wiřas tautas waj řčķirařs tiřumibas un apřinas
weetà. Tà Antinřč atđod Nabagam řawus zindus, řawu řčalli, řawus
řwahrřus, kurpeř un peřđigi ari zepuri. Bet řala ir řtipleř, Antinam auřřti.
Wiřč řakur uguni. Atnařř nořlihdřčři, nořaluřčři beřrni un pa pagalitei
aiřneř Antina ugunřkuru. Antinřč tiřai labřirdigi řmejas un leeķas uř duřu
ugunřkura weetà. Ari tagad wiřč atřerař prinķeřiti un řķumřt, řa řchim
tomehr labaki, nekà winai:

„Eř řche řiltà uguns weetà,
Tu uř auřřtà ledus kařna.“

Řateeři daiķa dweřře! Řateeři aiřgrařbjořčha pařčhuřupureřčhanàs! Bet ta
tomehr naw řčķirařs morale; mehš tomehr winai nepeeķriřtam. řa, waj tad
mehš noleeđřam pařčhuřupureřčhanos řitu, řawu tuwaku labà? Waj tad řaw-
tigà Epiřdola ir muřřu ideals? — Nè, lihdřřčhinejà egoiřřtigà Epiřdola
naw muřřu ideals, bet ari Antina pařčhuřupureřčhanàs ir birgelifķa. Mehš
wiřpahř nemehđřam runat par pařčhuřupureřčhanos, ja wiřa weenmehř řatura
řewi idealifřma elementus, bet mehš eřam materialifři, konķeřwenti materia-
lifři. Te war atřauķteeř uř řabeedriřķeem inřřinķteem, pee kureem peeder ari

paščuſupureščanās. Bet naw jaaimirſt, ka pate paščuſupureščanās pee dſihwneekem un ari zilwekēm raduſēs un attihſtijuſēs tīkai aiſ patigeem, materieleem indiwida paſchuſtura s dſenukēm. Sabeedriſkee dſihwneeki dſihwo barōs, ſabeedribās tīkai tadehl, lai weeglaſ waretu zihnitees par paščuſturu. „Ari preekſch zilweka ſabeedriba ir tīkai lihdsjekkīs, pee tam galwenaīs, — zihna dehl uſtura,“ ſaka Kautſkīs. *) Sčai zihnā dehl uſtura dſimuſchi it wiſi zilweka ſabeedriſkee inſtinkti un tikumiba. Un laiſam ejot, gadu ſimtenim peh3 gadu ſimtena ſuhdot, pirmatnejo zilweku ſabeedribā jo augſtu attihſtijās likums: wiſi preekſch wiſeem. Bet tas bij firmā ſenatnē, kad zilweze ſapnoja ſawu laimigo behrnibaſ ſapni, kad zilweku gimene wehl nepaſina kunga un kaſpa, bagata un nabaga, kad wina wehl neſmaka priwatihpaſchuma aſaru waſchās. Tee laiſi ir pagahjuſchi. Tagadnes zilweku ſaimi ſchkel ſchkiru beſdibens. Zilweze, pareiſaki tautas wairš nezihnas, kà weens kopejs organiſms, kà kopeja, weenota ſaime. Pamaſam iſnihſt ari atſewiſchku zilweku zihna dehl uſtura. Plaſchaka un plaſchaka top weſelu ſchkiru organiſeta zihna. Atſewiſchks zilweks eetilpſt weenā waj otrā ſchkirā un, kà winaſ ſaſtahwdala zihnas reiſā par wiſas ſchkiras un ſawām perſonigām intereſēm, kuras te ſaſkan. Sčai zihnas prozeſā nu ari attihſtas atteeziga tikumiba. Ta, protams, war buht tīkai ſchkiras tikumiba. Kas preekſch weenas ſchkiras lozekla tikumigs, otras ſchkiras lozeklim tas iſleekas netikumigs, netaiſns, apkarojams. Peemehram, ſtrahdneeks domā, ka gluſchi netikumigi un netaiſni, ka wiſleelakaīs paſaules netikums ir dſihwot no otra, no ſawa lihdszilweka darba, bet kapitaliſts prah-to, ka pawiſam aplamaš un ar Deewa radito ſahrtibu neſaweenojamas ir tahdas ſtrahdneeka domas.

(Turpmat beigas.)

*) A. Kautſkīs. Sabeedriſkee inſtinkti pee dſihwneekēm un zilwekēm. 2. iſdew. 1910. — 11. Ip. p.

Mabtes.

I.

Es klištu weens un druhms kà rudens deena,
Sirds flus kà afins pileens farezejs,
Ur kuru faleetees neweens naw spehjs,
Kà bruhngans pumpurs uj ſchi zeetà pleena.

Zif ſawadi: kur jautrs es waru buht,
Kur preekus waru elpot pilnu kruhti,
Kur atkal waru treekt, kur ſmeet naw gruhti —
Tur tomehr dwehſle tukſchu ſewi juht:

La teezas turp, kur nopeetniba ſmagà
Schis dſihwes-pehrles ruhpu afàs ſweeſch,
Sahriluhpas balina un plahnas ſpeesch
Un bahlòs waigòs eewelf wagu wagà —

Kà rudens ſelta ſirpis ſalo jahli greeſch
Un ſeedus wahrigos par graudu tumi dragà.

II.

Seed roſes, bet ne te, dſeed dſeeſmas — ne ſchà malà:
Te leelas wiſpahrejas ſkumjas, melnas behdas,
Deen ſirdi ſmagi ſit un naft zaur kruhtim ehdas—
Ka meklè mana dwehſele ſchà ſkumju ſalà?

Te newaizà neweens, naw laika apwaizatees,
Kalabad dſihwi dot, ko lihdj ſchee ilgee zeki,
Dihdj walſtibai, kur walda bahſſejainee weli:
Neweenai prahtà nenahſ nahwè walbſinatees.

Kà maſi krehſchlojumi leelo ſkumju waigà
Urweenu jaunàs laiwàs ſeewas ſchurpu ſtumjas,
Kur ſkumju-kaiſles wilns pahr winàm draudot jumjas,
Kaſ miſhlains, karſts un tumſchs pa beſgalibu ſtaigà —

Tàm aſnis eedjalſſtas un winu preeks top ſkumjas
Un leelas pretrunas tàm muhſcham kruhtis klaigà.

III.

Nà mahtes azis deg no kahda tumſcha preeka,
Kad behrnu zeribâs ta ſawàm ſweikas ſaka,
Un lihgmibâ un ſahpês tos ar aſram ſlaka:
La ir nu ſaules mahſa twihſtoſcha un leega.

Par winu dſihwibu ta iſzeefch wiſas ſchauſmas,
Pat duſot ſapni ta zel roſas teem pahſ galwàm,
Tos apweltidama ar fantaſtiſkàm balwàm,
Wehl pilna pirmsahkuma ſpehta kluſas jauſmas.

La ſina, ſahpju mehru peepildis to deenas,
Un winu dſihwes preekus jauz ta pilnus baidu;
Bet, behrneem paſmaidot, ta noleezas ar gaidu,
Kà milſu ſauleſtihkls kaš winaem apfahrt ſeenas,
Pahſ mihluli. Un naw, par katra tahdu ſmaidu
Kaš dſihwes nedotu, ſtarp winàm iteneenas.

P. Bla u' a

Waj tos laikus atzerees?

Waj tos laikus atzerees,
Kad es wehl pehz laimes twihku
Un no tewis walſinats
Zeribâs un ſahpês nihku? —

Zeres pats ſew audſeju,
So no tew's tiſ ſahpes gutu,
Tomehr ne no zeribàm,
Bet no ſahpèm leels es kluwu. —

Zeres laimi ſolija —
Dſilàs ſahpes ſirdi dſehla; —
Zeres tomehr peewihla,
Œahpes mani augſchup zehla. —

Nihkt un juſt bij zeribàm, —
Tu tàm peepilditees leedſi;
Nu tew pateizos par to,
Ka pret tàm man ſahpes ſneedſi.

Dšihwibas izželšanās.

(Turpinājums).

Mahkšligas ņuhninas ir arī tās, kuras daškus gadus atpakaļ (1905. g.) atklāja Vetlers Berks (Butler-Burke). Wīnš tās nošauza par „radiobeem”. Savā laikā ņhee radiobi ņazehla leelu ņenajiju. Wifās awiņētoreij parahdijās telegrama no Londonas, ka dšihwibas noņlehpums heidsot atklahts un ka ar ta laika „modes” elementa radija palihdņibu isdeweēs laboratorijā pagatawot ihstus dšihwes organihmus. Wifš tas wehlaļ israhdijās par awiņehu pišli, pee kuras raņchanās bij pa daļai wainigs arī pats Vetler-Berks, tapehž ka tas ņaweem eeguhteem ņermenihņeem bij dewis neuhmani-gu nošaufumu „radiobi”. Baumas bij zehluņhās no ņahdeem Vetler-Berka nowehrojumeem. Wīnš nehmis tihritu ņhelatinu, t. i., tahdu, kurā nogalinati wifš bakteriju dihgli, un uņlizis uš to brotna waj flora-radiju. Pehž daņhām deenām uš ņhelatina bij raduņheēs eeapali lihdf 0,0003 milimetrus leeli, bakterijām lihdfigi ņermenihņi.

ņhee ņermenihņi auga, t. i. paleelinajās un wairojās ņadalidameēs, kā ihstas bakterijas. Kontroles trauzinās, kur bij weenigi ņhelatins hej radija, tahdus ņermenihņus neatrada.

Lai gan Vetler-Berks nošauza ņhoš ņermenihņus par radiobeem, tomehr wīnš, laikam, nebuht nedomaja, ka tee ir dšihwas buhtnes. Tahlafi pehtijumi rahdija, ka radiobi atņhkirās no bakterijām un wiņpahr no dših-wām buhtnēm. Israhdijās, peemehram, ka radiobi weegli iskuht ņiltā uhdeni. Kad ņermenihņus ņipri ņildija, wini iņjuda pawiņam, bet pehž da-

ſchäm deenäm radäs atfal. Betler-Berks mehginaja toš pahrweetot uſ baro-
joſchu weelu, bet iſaudſet tur radiobus, kà bakterijas, neiſdewàs. Germani-
ſchi gan auga, bet tiſ neezigà mehrâ, ka jau ſchâi ſinâ ween toš newar pee-
lihdsinat bakterijàm. Wiſs tas norahda, ka radiobi ir weenfahrschi radija
ſahlu un ſchelatina kopigàs kimiskàs darbibas produkti, kuzi daſchâ ſinâ ne-
jauſchi atgahdina weenfahrschako dſihwo buhtau dſihwibas parahdibas.

Peewestee pehtijumi un nowehrojumi ir tikai maſa dakina no wiſeem
teem pehtijumeem, kuzus iſdarijuſchi ſinatneeki lihdsigôs noluhkôs; tatſchu
peeteef jau ar ſcheem, lai redſetum, kahdâ weidâ tee noteef. Tagad mums
no ſwara peegreestees teem flehdjeeneem, kahduš waram taiſit no peewe-
ſteem fakteem.

Mums wiſpirms jaiſſchfir jautajums, waj wiſpahr pehz ſcheem mehgi-
najumeem ar mahkſligàm ſchuhninàm un ſchidrajeem kristaleem war ſpreest
ari par biologifkeem problemeem. Ja, peemehram, mahkſligâ ſchuhninâ
kahda parahdiba lihdsiga ſinamai parahdibai dſihwâ dabâ un ja to weegli
war iſſkaidrot, — waj tad waram ſcho paſchu iſſkaidrojumu peemehrot dſih-
wai dabai un ſpreest, ka tanî lihdsigàs parahdibas noteef aiſ teem paſcheem
eemeſleem, kà mahkſligàs ſchuhninâs.

Salihdsinajumu noſihme ir ta, ka tee daſchreis war nowadit pehtneeku
uſ ihtu zelu. Bet tad wajadſigs, lai lihdsiba buhtu jo ſpilgta. Un ari tahdâ
gadijumâ no lihdsibas ween wehl newar ſpreest par weenadeem eemeſleem,
bet gan wehl jaiſdara pamatigi nowehrojumi.

Zaatſiſt, ka wiſi iſdaritee mehginajumi naw nebuht ſtingri ſinatniſki.
Daſchi no teem naw nekàs wairak, kà mahkſliga ſpehleſchanàs,— lihdsigi behr-
nu iſpuhſteem ſeepju burbuleem. Tadehl, meklejot lihdsibu ſtarp dſihwu buhtau
un nedſihwas dabas parahdibàm, daſchi aiſeet par taſlu un atrod to tur,
kur tàs nemaſ naw. Tomehr ir ari deesgan daudj dſihwas un nedſihwas
dabas parahdibu ſinatniſkas lihdsibas peemehru, kuzi intereſanti jau paſchi
par ſewi un noderigi kà tahdi, kas eeroſina ſinatniſku pehtiſchanu un apſihmè
zelus jauneem pehtijumeem.

Pehz mineto mehginajumu iſtirſiſchanas un iſpehtiſchanas Rumblerš
nahzis pee pahrliezibas, ka ſchâis gadijumôs newarot buht ne runa par „plai-
ſas aiſpildſichanu“ ſtarp organiſko un neorganiſko paſauli un ka te eeſpeh-
jams iſdarit tikai attahluš ſalihdsinajumus ſtarp prozeſeem, kureem ari tikai
daſchâ ſinâ ir weenadiba. Parahdibas, kuzas noteef dſihwôs organiſmôs,
newar noturet par w e e n a d e e m (ne tikai lihdsigeem) ar teem prozeſeem,
kas noriſinas nedſihwâ dabâ.

Tatſchu, lai gan neweenu no minetàm parahdibàm newar uſluhtot kà
neorganiſkas weelas ihſtas dſihwibas parahdiſchanos, ſchee mehginajumi,
pehz Rumblera domàm, norahda ſinamâ mehrâ uſ to eeſtatu nepareiſibu, kas

zenſchās atraſt organiſkā dſihwibā kaut ko ſawadu un ſewiſchku. Tagad, ſata Kumblerš, newar apgalwot, ka tika organiſmi ſpehĵ augt, iſweidot tihpiſku formu un wairotees, ja peewestee mehginajumi leezina, ka ſchahdas ihpaſchibas ir ari neorganiſmeem. Ja ſamehrā weenfahrfcheem laboratorijas lihdsleem iſdodas ſazelt neorganiſkā weelā deesgan ſareſchgitus kuſteſchanās eſektus un formas pahrweidojumus un ja ſinamōs apſtahklōs peeteef ar neezigu nowehrfchanos ſahaus, lai pilnigi iſkehmotu peelikto puhlu panahkumus, tad, protams ar leelu uſmanibu, war ſpreest, ka ari organiſmeem nemaſ naw wajadſigs ahrfahrtigi ſareſchgits mehaniſms, lai winōs waretu notikt wiſas tās kuſtibas, kuras noteef attihstotees ſchahdai waj tahdai formai.

Kumbleram galwenōs wilzeenōs peekriht ari Rū un daudſi ziti ſinatneeki, kuru eefkati zitadi ſchĶiras. Wiſpahr lihds ſchim atraſt droſchu tiltu ſtarp dſihwu un nedſihwu naw iſdewees. Tas, protams, nenofihtmē, ka jaunem pehtijumeem ſchāi ſinā nebuhtu neſahdas noſihmes; taiſni otradi, dau-dſeem no teem, kā peem., ſoologa Wiſchlija, Kumblera u. z. darbeem bijuſe loti ſwariga loma pee dſihwibas parahdibu iſpehtiſchanas. Dſihwā weelā ir kaut kaš, pret kuru lihds ſchim ſaſchĶihduſchi mehginajumi, pagatawot to laboratorijas. Šchis „kaut kaš“ ir ta patſtahwiba waj paſchdarbiba, kura ſpilgti manama wiſas dſihwa organiſma darbibas parahdibās, tāpat ari wina ſpehĵa, regulet ſawu darbibu, paſchregulazija, bej kuras dſihwiba newaretu paſtahwet.

MahĶſliga ſchuhnina waj ſchĶidrs kriſtals war „darbotees“ tika ſtingri noteiktōs apſtahklōs; ahrpus ſcheem apſtahkleem waj, kad tos maſleet pahrgroša, tee pilnigi newarigi. Winau darbiba lihdsīga maſchinu darbiba, — to noſaka ne no eefſcheenes, bet no ahreenes, winau wada iſmehginataja waj pehtneeka griba. Turpretim iſhti organiſmi naw eerobeſhoti tik ſchaurōs rahmjōs; wina ſawā dſihwē patſtahwigi, to noſaka newiſ ahrejee, bet eefſchejee apſtahkli, un ſchee pehdejee tika parahdas ahrejā darbibā.

Tahdā kahrtā ſtarp dſihwu un nedſihwu wehl arweenu paſtahw plaiſa, kuru naw waretš aiſpildit ne prahtojumu, ne iſmehginajumu kahrtā. Aſprahtigs iſmehginatajs nedſihwu padara lihdsigu dſihwam, rahda tahdas ihpaſchibas, kahdas ir dſihwām buhtnēm; tatſchu neweenam no wineem naw iſdewees eedwest ſcheem mahĶſligajeem organiſmeem to paſchdarbibu un praſchanu regulet ſawas dſihwibas parahdibas, kaš ir pat weenfahrfcheem organiſmeem.

Tahdu „puſdſihwu“ ķermenu paſtahweſchanu e e d o m a t e e š waretu pilnigi. Šchee ķermeni wehl nebuhtu gluſchi ſaudejufchi ſawu neorganiſko weidu, bet teem buhtu ari jau daſchās dſihwu organiſmu ihpaſchibas. Tahda eedoma muhſu dabas wehſtures jehdſeeneem nebuhtu preteja. Daba netaiſa lehzeenus, wina paſiſt tika lehnaš pahrejas, pamafitneju, bet paſtahwigu.

evoluziju. Wina, pivrams, nav isdarijuse ležzeenu ari taifni no minerala uš organizmu, un nedšihwais tikai pafahpenigi buhs kluwis par dšihwu, išejet gauri „pusdšihwà“ stahwoflim. Tatšdu weltigi mehginajumi, atrašt ari t a g a d apfahrtejà dabà tamlihdšigas dšihwibas zelschanàs formas. Ir tikai waj nu pilnigi dšihwi organizmi, waj pilnigi nedšihwi kermenì.

Bet warbuht tas, kas nav eespehjamš laboratorijàs, noteek tomehr dabà? Warbuht, kaut fur nedšihwais materials tomehr pahrwehrščas par dšihwam buhtnèm? Waj, warbuht, wehl tagad nerodas kaut fur dšihwi organizmi, fewiški femafee, taifni no neorganizta materiala?

Ja tà buhtu, ja uš ščeem jautajumeem dabutum apstipriņošdu atbildi, tad semes dšihwibas izšelschanàs problems taptu eewehrojami weenfahršchaks.

Agraf deegan weegli tizeja, ka dšihwas buhtnēs war zeltees paščas no fewis. Bezòs laikòs, peemehram, domaja, ka siwis un diwodabji (amsibijas; abineeki) izželas taifni no duhnàm, bet kufaini no puhstošchàm weelàm u. t. t. Tahdas teikas ušglabajàs labu laiku ari sinatnē. Wehl 17. gadu simtenì daudši dabas pehtneeki tizeja, ka pat augstaku fugu dšihwneeki war izželtees pašchi no fewis. Tatšdu ta pašcha gadu simtena pehtijumi un mehginajumi rahdija, ka tà siwis, kà wardes un kufaini nerodas pašchi no fewis, no nedšihwas weelas, bet gan attihstas no olàm, t. i., wini želas no dšihwas weelas jeb dšihwas materijas. Beidsot Harwejs uštahdija kà likumu: omne vivum ex ovo — wišš, kas dšihwš, želas no olas. Tà tad atšihš, ka neweena dšihwa buhtne žitadi nerodas, kà weenigi no olas, no masas dšihwas materijas pizinas, kas atdaliņusēs no eepreekščeješ paaudšes preekšstahwja. Dšihwa materija nerodas pate no fewis. Wina tikai pahreet un attihstas no weenas paaudšes uš otru.

T a g a d uš muhsu planetas wairs nenoteek dšihwibas izšelschanàs. Tàpat, kà daudšiem atradumeem, ari Harweja formulai bij jaištur stingra žihna dehl pastahwibas. Bagahja ilgs laiks, kamehr to atšina wiši dabas pehtneeki. Teefa, pehž Swamerdama un Redi klasifkeem ištehtijumeem un mehginajumeem neweens wairs netizeja, ka siwis, wardes un kufaini rodas pašchi no fewis, bet par daščeem ziteem dšihwneekiem šchi „pašchrašchanàs“ ideja bija špehtà. Peemehram — zehrmeš; išleekas, ka tās rodas sarnàs no puhstošchàm organiztàm weelàm un newis no olinàm. Wehl 19. gadu simtena šahkumà daudši dabas pehtneeki un starp teem ari tik eewehrojami, kà Ofens, pilnigi nopeetni domaja, ka echinokoffi afnàs, „putraimi“ — mustulòs, lentas tahrpi sarnàs želas taifni no puhstošchàm nedšihwàm organiztàm weelàm. Tatšdu ari te Harweja prinzijs galu galà ušwareja. Šdarija ruhpiņus pehtijumus un nopeetnus mehginajumus, un israhdijàs, ka ari parasiti želas no olinàm, kuras war redset pa leelakai daļai tikai sem mikrofopa un kas eeteek žitu dšihwneeku meefàs, peem., ar baribu.

Behl leelafâ neaprafchanâ, nekâ par zehrmem, fenlaifu dabas pehtneeki bij par infusorijâm. Zilifikâs, ka te taifni azu preefchâ rodas dšihwiba, no nedšihwas weelas. Panem feena seedus (iſbiras), aplej tos ar uhdeni un pehz kahda laika ſchâi maiſijumâ parahdas infusorijas. Pat leelatee Hartweja prinzipa peefriteji te palika neaprafchanâ: maiſijumâ tatſchu nekas wairaf nebij bijis, kâ tikai feena seedi un uhdens beſ kahdas dšihwibas ſihmes, un tomehr tanî bij ſaraduſchâs infusorijas pat tad, kad maiſijuma trauks bij zeeſchi noſlehgtâ. Wiſons, Ofens un ziti eewehrojami pehtneeki iſteiza domas, ka ſchâi gadijumâ pateeſcham infusorijas zelas no organiſkâm weelâm, un ſaſtahdija weſelu teoriju par dšihwibas raſchanos tahdôs organiſkôs maiſijumôs. Tomehr wehlaſee mehginajumi un pehtijumi peerahdija, ka ari ſchini gadijumâ dšihwa materija nerodas no jauna: infusorijas neattiſhtas ne no feena, ne no uhdens, ne no puhſtoſchâm organiſkâm weelâm, bet gan no weenkahrſcheem, azim neredſameem infusoriju dihgleem (ziſtâm), kurei atrodas gaiſâ un no tureenâs uſtrihht uſ trauka ſeeninâm, uſ uhdeni, ſeenu un atrod te ſew labwehligus apſtahlkuſ. Scho dihglu gaiſâ tiſ daudſ, ka tee leelâ ſkaitâ war eekluht traukâ jau pa wina pildišchanas laiku. Tapehz tee war attiſhtitees ari hermitiſki noſlehgtôs traukôs. Ja noſlehgtu trauku ar wina ſaturu ſakarſe un tâ nomaitâ dihgluſ, tad tanî maiſijums war ſtahwet deſmiteem gadu, — ari tad tanî nebuhs infusoriju.

Tâpat gahja ar bakteriju zelſchanos. Tatſchu beidsot ari te iſdewâs noſkaidrot (galwenâ kahrtâ Paſteram, bet ari ziteem), ka ari bakterijas war attiſhtitees kahdâ weetâ tikai tad, ja tur ir ſcho bakteriju dihgli (ſporas).

Tahdâ kahrtâ ſtingri ſinatniſkâ darbibâ noſtahdija prinzipu: „wiſs, kaſ dšihws, zelas no olas“ par muhſu laiku biologijas likumu.

Paſagahjuſchâ gadu ſimtena beigâs Heſels apraſtija ſewiſchſas weenkahrſchâs dšihwas buhtnes, kuras winſch noſauza par monerâm un kaſ, pehz wina domâm, ir ſinamâ mehrâ pahrejas formas ſtarp organiſko un neorganiſko paſauli. Tee ir organiſmi beſ organeem, weenkahrſchi protoplaſmas gabalini, beſ kahdas ſtrukturas, pat beſ kodolina. Heſels eekatiija par pilnigi eeſpehjamu, ka tahdi elementari organiſmi war weenkahrſchi iſſeltees no olbaltuma kauſejumeem, lihdsigi tam, kâ no paraſta kauſejuma rodas kriſtali. Tomehr mikroſkopiſki iſmeſlejoj, iſrahdijees, ka ſchis moneras naw uſbuhwetâs tiſ weenkahrſchi, kâ domaja Heſels. Ja daſchâm no tâm ari naw ſtingri nodalita kodola, tad par to tâm ir kodolu elementi, kurei iſkaiſiti kâ ſirniſchi protoplaſmâ. Wina protoplaſmâ ari nebij weengabala, bet ar ſinamu ſtrukturu. Tâ tad moneras tomehr newar uſſkatit par noteiktu ſaiti ſtarp dšihwu un nedšihwu, jo ari olbaltuma kauſejumôs tee naw atraſti.

Par dšihwibas iſzelſchanos muhſu laikôs eerunajâs ari tad, kad, leekot ofeana kâbeli, iſwilla no milſigeem juhras dſilumeem uhdeni, kuzâ bij daudſ

glotu pizīnu, Mhdslgu protoplāsmāi. Atgahdinājās, ka Oksens reiž udstahdija hipotēsi, ka juhras dibinā radušchās „pirmatnejās gļotas“, un nodomāja, ka pizīnās nav nekās zīts, kā milsiģi protoplāsmas kraļjumi, kura radušēs juhru un okeanu noslēhpumainās dšelmēs. Ģefelim par godu jaunatrafto organīsmu nosauza par Ģefela batibiju. Tomehr drihš šchi leeta noskaidrojās. Ģsrahdijās, ka tas, ko nosauza par batibiju, nav neņaj organīsmš un dšihwa materija, bet it weenkahršchi nedšihwas gļotas, kuras war pagatawot ari mahkšligi, peeļejot špirtu dšilumu uhdenim. Lihdš ar batibiju krita ari domas, ka okeanu dšilumōs noteek wehl tagad dšihwibas zēļchānās.

Tā tad lihdsšchinejee pehtijumi rahdijušchi, ka dšihwu materiju newar radit un ta pate ari nerodas no nedšihwa materiala. Ģr gan dšihwas weelas, kas stahw loti tuwu nedšihwām, bet dšihws rodas tikai no dšihwa. Tagad dšihwiba uš semēs no jauna neiželas un tadēhl šcho ižēļchānos ari newaram nowehrot.

(Ģurpmat wehl.)

Leona Paegles

Ģpehta gars.

Tai stundā negaidot nahks leelais špehta gars,
Kad buhte pilna šapru maiguma.
Wai tewl ja tad kā waldneeks Belsazars
Tu pusmeegā no wina pahrsteigtš teezi —
To wehrā leezi.
Bet ja tew gars kā tehrauds zeets un ašs,
Ja pretim eji behrna naigumā
Un, atstahj's mironus, lai pašchi aprokas,
No glehwām rokām atpestiši šewi —
Winfch nahks pahr tewi.

Irene Holm.

(No dānu wālobās tulkojis M. L.)

I.

Kahdā ūwehtdeenās pehzpusdeenā, pehz deerwahrdeem, nolāfija draudēs preekšneeka dehs, ahrpus basnizās, pee ūapultšhu atmena, ka Irene Holm, karališkā teatra dejojāja, atwehršhot pirmā nowembrī frogā ūawus dejas un plastikas kūršus, tišlab preekš behrneem, kā ari preekš jau apmahziteem, kungeem un damam — ja ween peeteiškotees peeteekofšs ūkails dalibneeku. Mašja — 5 kronās par katru behrnu, ja no weenas ģimenes peeteiktos wairafi — atweeglinajums.

Peeteizās ūeptini dalibneeki. Ģenšs Lāršens dabuja ūaweem trim „atweeglojumu“.

Irene Holm jaunkundse atfina šho ūkailu par peeteekofšhu. Wina eeradās kahdu wāfuru oktobra beigās un apmetās pagaidam frogā — ar ūawu bagašhu, kahdu wezu ūšampaneešja grošu, kas bij ūafeets ar striki.

Wina bij ūižina, iūdilufe, ar tšhetrdesmit gadus wezu meitenites ģihmi; galwā bij ūwehtdeenās zepure, ap rokām wezas kabatdrahnās — pret reimatizmu. Wina iūrunāja ūkaidri wišus konsonantus un teiza: „Pateizos — o pateizos — es jau waru pate,“ par katru peepalihgu, kautgan wajadseja winai šho peepalihgu jo leelā mehrā.

Wina iūdšehra tišai krušiti tehjas un eelihda tad gultā, mašā ištabinā, aiš frogā leelās ištabas, drebedama aiš bailēm no ūpokeem.

Mahkofšhā deenā wina iūnahza laukā krušaineem mateem, gehrbuūēs ūwehrahdinām apkantētā laiūa ūoba apgrauštā wiršjakā. Winai wajadsetu apmeklet godajamos wezafus. Waj wina drihštetu luhgt, druūku, pehz zela. Ģenriškena madama aišgahja lihds ahra durwim un parahdija uš mahjam, kas atradās aiš laukeem. Holm jaunkundse kniūeja aiš pateizibas weūelas trihs pakahpes.

„Dawlu kambaris,“ norunāja Ģenriškena madama. Wina ūtašweja durwis un ūkatižās, kā Holm jaunkundse gahja uš Ģenšs Lāršeneem pa dambi — lai taupitu ūahbakus. Holm jaunkundsei bij kahjās kaūahdas ūabazini un ūmalakadijuma ūeūes.

Kad wezaki bij apmekleti — Zens Darsens samakšaja par šaweem trim dewinas kronas — Solm jaunkundse samekleja dšihwofli. Wina dabuja pee kalejeem masu isbalšinat u istabeli ar isredsi pahr lihdjeno lauku. Mehbeles bij: kumode, gulta, un krehšls. Šampaneefša grošu wareja eewetot faktâ starp logu un kumodi.

Šče tad Solm jaunkundse apmetâs. Preefšpusdeena pagahja ar matu kruhsošhanu un gar aufstu tehju. Kad mati bij šakruhjoti, wina uskopa istabu; pehzpusdeenâ wina strahdaja rofdarbus. Wina sehdeja uš šawa šampaneefša groša un saga pehdejo gaismu. Kalejmadama nahza eefšhâ un nofehhdâs uš koka krehšla un walodoja. Solm jaunkundse klaufšjâs un šmaidija un peekrita winai graziosi, ar kruhsjaino galwu.

Madama walodoja kašdu stundu, lihdš wakarinaš wajašjeja nahšt galbâ. Tikai retumis šinaja Solm jaunkundse, ko wina bij stahstijuje. Dejas un pozizijas un maišes rehšinus — garus, muhšhigus rehšinus isnemot, žitâm šhâs pašales leetâm nebij wiš weegli nonahšt lihdš Solm jaunkundses apšinai. Wina palika uš šawa groša, kluša, rokâm krehpi, un raudšijâs šchwihtrinâ, kaš nahza zaur kaleju durwu apakšču.

Pastaigatees wina negahja. Winu pahrnehma ilgâs pehz mahjâm, kad wina redšeja lihdjenos, tukšhos laukus. Un bes tam bij winai bail no wehrščeem un pašprukufščeem širgeem.

Wehšlâ, wakarâ, wina wahrija krahšni uhdeni un ehda wakarinaš. Tad nahza matu wihschana. Kad wina, nogehrbdamâs bij nonahšuje lihdš apakšbikšem, gahja walâ „paš“. Wina steepa kašjas tâ, ka šwihda.

Kalejš un wina šeewa newareja atrautees no atšlehgas zauruma. Wini redšeja baletlehzeenus tikai no mugurpušes; matu wihtnes stahweja uš pašaušča, ka adatas uš ešča muguras.

Solm jaunkundse eekarša tâ, ka eefahka lalinat lihdš, kamehr wina plaka pee grihdas un šlehjâs gaisâ, plaka pee grihdas un atkal gaisâ . . .

Kalejš un šeewa un behrni druhšmejâs pee atšlehgas zauruma.

Kad mehginajumi bij zauri, Solm jaunkundse eelihda gultâ. Kad wina mehginajâs, nahza winai gandrihš weenumehr prahtâ, ka bij gahjis pa dejas laiku školâ . . . Un tagad nu, gultâ, wina wareja eefmeetees pušdikti, wineem pahrgalwigajeem jaunâs škules šmeekleem.

Un wina eemiga, domadama par teem laikeem — wineem jautreem laikeem . . .

Par mehginajumeem, kad duhra weens otram kneepadatâm . . . un kweeza . . .

Par wakarēem — — garderobē . . . fur wijâs kopâ . . . wijâs balšis . . . un rešchifora šwans . . .

Solm jaunkundse modâs ari tagad wehl, ja ween nakti šapnoja, ka nowihlees ar parahdišhanos uš škatuwes . . .

II.

„Un — weens — diwi . . .” Irene Holm jaunkundse peepagehla gehrbu un išteepa kahju . . . „Kahjas uj ahru — weens — diwi — trihs.”

Wisi septini tureja kahjas uj eekfchu un pirkstus mutê.

„Majo Zenfi — kahjas uj ahru — weens, diwi, trihs — compliment — weens, diwi, trihs — wehl reis . . .” Zensfa Darfena trihfi ſweiginaja ar walejam mutem un stihwam mehlêm.

„Majo Maren, pa labi — weens, diwi, trihs —” Maren apgreesjäs pa freifi . . .

„Apfahrt — weens, diwi, trihs — —”

Holm jaunkundse lehkaja kà kaja, tà ka wareja redset labu gabalu no ſeku kahteem.

Kurfi bij pilnâ gaitâ. Dejoja trihsreij nedelâ, froga ſahlê, diwu karlampu gaismâ. Soli ſagehla aukstâs telpâs ſenſenos puteklus. Wisi septini ſchkihda uj wiſam puſem, kà bars iſbeedetü ſiwju. Holm jaunkundse laboja muguras un leeza rofas.

„Weens, diwi, trihs, battement . . .”

„Weens — diwi — trihs battement . . .” Wisi septini gahja tif iſplehſtâm kahjam . . .

Sauzot un komandejot Holm jaunkundse rija puteklus. Skoleneem wajadseja walfet, pa pahreem. Tee turejäs tahli weens no otra, noſaunejuſchees un stihwam rofâm, kà kad tee dejotu pa meegam. Holm jaunkundse runaja un greeſa toſ.

„Labi — greej — tſchetri, peezi — labi, greej — majâ Zette . . .”

Majäs Zettes mahte noraudſijäs mehginajumâ. Semneeku ſeewas nahza ſkatitees un ſehdeja gar ſeenâm, nepakufstedamâs, rofâm flehpi, mehmas.

Holm jaunkundse uſrunaja winas ar „kundse” un uſſmaidija tàm pa battementa laifu.

Tad nahza les lanciers. Zensfa Darfena trihfi leza ſawôs uhdenſahbakôs, ka ſahbaku purna gali dſihwoja pa gaiſu.

„Dama pa labi — labi — majâ Zette, trihs ſolus pa freifi — labi, majâ Zette . . .”

Les lanciers iſnahza kà kauſchanâs.

Holm jaunkundsei juda ſpehki ir komandejot ir dejojot. Wina atſpedâs pret ſeenu — winai liſâs, ka pa denineem dauſitos ahmuri. —

„Labi — labi — majâ Zette . . .”

Putekli dedſinaja winai azis . . . Wisi septini lehkaja apfahrt, pa iſtaſas widu, puſtumfâ.

Kad Holm jaunkundse pehž dejas stundām pahrnahza mahjās, wina apfehja ap galwu kabatas drahnināu. Winai bij muhšhigas eefnas. Brihw-laiķā wina tureja degunu pahr trauku ar wahritu uhdeni, lai ūahhdi ap-turetu eefnas.

Wini dabuja muſiku: Broderſena wijoles. Beenahza khaht diwi jauni ūkoloni, pahris apmahzitu. Ūkroderim Broderſenam ūpehlejot, wini wiūi lehķaja apfahrt, ka putekli dſihwoja pa gaiſu un krahſns ūtirūūķeja.

Ūeradās ari jauni ūtatitajees. Reisreisem ari tee no mahzītāja muisħas, jaunkundse un kapelans.

Holm jaunkundse dejoja, ūahhwās uū preeūūhu zaur abu ellas lampu apafūhu, uū preeūūhu iūūleetām kruhtim un iūūteptu kaħju:

„Kahjas, miħlee behrni, meteet kaħjas, tā . . .“ Holm jaunkundse meta kaħjas un peepazeħla gehrbu:

Tur jau bij publika.

* * *

Katru nedeku Holm jaunkundse noūhtija gatawos rokdarbus uū Ko-penhagenu. Paūts tiķa ūanests ūkolā. Katru reis bij waj nu nepareiūi eepa-kats waj ari nepareiūi adreūets, un ūkolotajam wajadūeja waj nu pahrapat waj ari pahradreūet.

Wina ūahweja un raudūijās darbā un mahja ar galwu, ķa ūeūhpadūmit gaduū weza meitene.

Beenahkufūhee un iūdalamee laiķrakūti guleja uū ūkolās galdeem. Reiū wina paluhģja, waj wina driħūūtetu palasitees „Berlingūķē“.) ūau aūtonas deenas bij wina ūtatijusēs uū laiķrakūtu kaudūi un nebij eedroūģinajusēs luhģt. Pehž tam nahza wina katru deenu, pa puūdeenas laiķu — ūkolotajs paūina winas weeglo peeklauwejumu ar weenu knauķiti. —

„Ūfeet tiķ laiķna, jaunkundse, — durwis waķā,“ teija winūū. Wina eegahja kaķē un iūwilķa no gubas „Berlingūķē“. Wina laūija katru ūludina-jumu, ari repertuaru un kriķikas, no kurām neķa neūaprata. Bet te jau rakūtija par „wineem tur.“

Paģahja ilģs laiķs, ķameħr iūnehma zauri weūelu ūleju. Wirūūū ūeķoja graģioūi laiķrakūta rindinām. Kad laiķrakūts bij nolikūs ūawā weetā, wina paģahja pa koridoru un peeklauweja ķa agraķ.

„Nu,“ ūkolotajs ūzija, „waj tad nu bij ar kaū jauns pilūheķtā?“

„Ūee jau weenmeħr „wini tur,“ wina ūzija. „Ūee paūķi weģee ap-ūahķķi.“

„Maķais ķehms,“ ūkolotajs ūzija un noraudūijās zaur logu. Holm jaunkundse gaģja uū mahjām pee ūaweem roķu darbeem.

*) ūnahķ Kopeħgenā. ūulf.

„Mašais kehms, ekehrušēs kà nagla šavà baletmeistarà. . .“ winšch šazija.

Teatri vajadseja ušvest baletu. Baletmeistars bij jaunš. Šolm jaun-
kundse šinaja peršonala šarakstu no galvas, kà ari wišu šolodejotaju wahrdus.
„Šam jau bijušchi kopà školà,“ wina šazija: „mešš wiši.“

Tai wakarà, kad baletu vajadseja ušvest pirmo reiš, winu pahrnehma
drudšis, kà kad vajadsetu dejot winai pašchai. Wina aišdedšinaja uš kumo-
des abas wezumpelekàs šwezes, nošehdàs uš šawa ščampanešča groša un
raudšijàs lešmàs.

Bet wina newareja palift weenatnē. Winà šazehlàs wišš wezais
teatra nemeers. Wina eegahja pee kajejeem, kas šehdeja pee wakarinu galda,
un wina nošehdàs uš krehšla pee pulštēna. Wina runaja ščai laizinà wai-
rak, nekà žitadi pa wišu gadu. Wina šahštija par teatri un pirmàm išrah-
dēm. Šar leeleem „šolo“ un par meistaršoleem.

Wina trallinaja lihšj un ščuhpoja šermeni — šehdedama.

No wiša šča ušnahža kajejam tiš jautra duššča, ka winšch eeshča
wilft kašdu wezu kawaleristu dšeešmu un pateiža:

„Mišlit, uš to mešš eemetišim weenu punšču — weenu pamatigu
arafu.“

Punšču šabrušweja, un abas šwezes atnahža no kumodes uš galda, un
wini dšehra un treeža walà. Bet kad walodas gahja wišjaukafi, Šolm jaun-
kundse peepēšchi apluša un šehdeja leelàm ašaru laššem ažiš. Un peežehlàs
un eegahja šavà ištabinà.

Tur, eekščà, wina eeshča raudat un šehdeja ilgi, pirms gehrbàs nost
un gahja gultà. Wina netaištija nekahdus „paš“.

Wina domaja tišai par weenu!

Winšch bij gahjis školà kopà ar winu.

Šluši guleja wina gultà. Ščad un tad pašpruša winai pa ščnuštonai.
Wina papurinaja galwu, wišu laišu winai škaneja aušis baletmeistara balšš
školà, ahtra, greešiga:

„Šolm, naw nekahdas šajušmas. . . Šolm, naw nekahda gara. . .“
winšch šauza to tà, kà jonoja pahr wišu šahli.

Kà wina dširdeja ščo — kà wina redseja šahli.

Šigurantes mehginajàs garà rindà — „paš“ pežž „paš“. Noguruše at-
špeedàs wina uš weenu brihdi pee šēnas — winai lišàs, ka nomožitee ložekli
buhtu atdaliti no šahwa — un wina dširdeja atkal, kà baletmeistars šehrja:

„Waj Šolm teeščam naw godšahres. . .“

Wina redseja winu ištabinu mahjàs. Mahti, kas waideja leelà krehšlā,
un mahšu, kas lampas tuwumà greeša knauštoščo ščujmaščinu, un wina
dširdeja, kà mahte šazija ašmatiški elpodama:

„Waj Anna Stein dejoja solo?“

„Ja, maht.“

„Zuhs abas eestahjatees skolâ weenâ un tai pašchâ laifâ,“ jazija mahte un raudsijâs winâ gar lampu.

„Ja, maht.“

Un wina rebseja Annu Stein — raibajôs fwahrzinôs, ar wirinoščos banti tamburinâ — tif dšihwa un ņmaidošča, rampas gaiņmâ un leelo solo ijpildot. . .

Un peepesçi nolika wina galwu ņpilwenôs un raudaja, dikti un neapturami, aij beņņpehka un iņmiņuma ņahpëm. . .

Bija jau rihts kad wina eemiga.

— — Balets bij iņdewees. Holm jaunfundse laņija ņkolâ kritiku. Ramehr wina laņija, pahris wezas ņewas aņaru noriteja lihđj laikrafsta papirim.

No mahņas nahza wehstules. Tâs bij wehstules par kihlu krediteem un truhkumeem. Tais deenâs, kad peenahza ņchis wehstules, Holm jaunfundse aiņmirņa rofu darbu un ņehdeja — ar roņam deninôs un atplehsto wehstuli flehpi. Galu galâ gahja pee behrnu wezakeem, un, ir noņarkufe ir bahla, luhđja puņi no ņawa honorara.

To aiņņuhtija uņ mahjâm.

* * *

Sais riteja. Irene Holm jaunfundse turpinaja ņawu dejas kurņu. Wina dabuja wehl weenu nodaku. Tur bij kahđs majais duzis jaunaku ņaimnecu kahrtas peederigu, kaņ bij ņametufchees kopâ. Tee dejoja trihs wafarus nedelâ. Petera Madņena leelâ istabâ, meņča malâ. Holm jaunfundse gahja kahđu puņjuhđņi, pa ņemas tumņu, bailiga kâ ņakis, pawadita no wiņeem baletņkolâs ņpoku noņtahsteem.

Winai wajabseja eet gar kahđu wihtoleem apņtahditu diņki. Azis nenowehrdama raudsijâs wina kokôs, kaņ steepa ņawas roņas gaiņâ, tumņâ. Wina juta, ka ņirds gul kruhtis kâ auņtis aņmenis. Wini dejoja trihs ņundas. (Wina komandeja. Wina greeņa. Wina dejoja ar kungeem, tâ kâ dabuja waigôs dilona ņahrtumu.) Tad wajabseja eet mahjâs. Petera Madņena wahrtri bij aiņņlehgti. Sehnņ pawadija winu ar laterni un aiņņlehđja wahrtus. Winņch pazehla laterni gaiņâ, uņ weenu azumirņli, ramehr wina eegahja tumņâ.

Un wina dņirdeja aij ņewis wina „Ar labu naņi“ un ka wahrtri tifa aiņtaifiti un aiņņlehgti.

Pirmâ zela dalâ bij ņehņas un kruhmi, kaņ ņlanijâs un mahja galwâm. .

Sahka rastees pawafara wehņtneņçi, kad Ireneņ Holmņ jaunfundseņ kurs bij zauri. Petera Madņena nodala gribeja beigt ar deju frogâ.

III.

Swehtki isnahza loti smalki ar „Sweiki“ wirs durwim, ar ditofronu aufsteem ehdeeneem un ar kaplanu un mahžitaja jaunkundsi galda galā.

Solm jaunkundse bij gehrbužēs barnesčā ar garnejumeem un ar romeesču matauklu ap galwu. Pirkstōs bij šabahsti draudšibas gredzeni no baletškolas laikeem.

Pa starpbrihscheem apslazija wina grihdu ar lawendekuhdeni un draudeja „kundsēm“ ar pudeli. Irene Solm jaunkundse tapa atkal tiš jaunina, kad winai bija kurša beigu deja.

Papreekšā dejojā kadriku.

Behrnu wezaki un wezakee laudis stahweja gar seenām un durwis. Tee raudsijās katrs šawejōs un bij nogrimušchi klusā apbrihošanā. Jaunee gahja apfahrt, tiš stihweem waibsteem, kà kad tee buhtu mafkojušchees, un tahdeem tiš wahrigeem šoleem, kà kad wini staigatu pa sirneem.

Solm jaunkundse fastahweja weenigi no usmudinošcheem galwas mahjeeneem un pušbalksi runateem frantschu wahrdeem. Musika bij Brodersen kungs un dehlš. Brodersens jaunafais apstrahdaja laipni aisdotās mahžitaja klaweerēs.

Cesahka rinkdeju, un tonis tapa brihwaks. Wihreeschi bewās pee punšča, kas gaidija widus istabā, un „školeni-kungi“ nehma Solm jaunkundsi uš deju. Dejojot leeza wina galwu uš šahneem un zehlās uš pirksigaleem ar šawu wezajošcho šehpadsmit gadu meitenēs graziju.

Wehslat ziti pahri apstahjās, un Solm jaunkundse un winas kawaleeris palika dejas laukumā weeni pašchi. Wihreeschi fastahjās istabas durwis un apbrihoja Solm jaunkundsi, kas steepa kahjas drusku laukā no gehrba apakščas un šuhpojās gurnōs.

Mahžitaja jaunkundse amisejās tā, ka eekneeba Skapelanam rokā.

Behz kahdas masurkas školotajš eefauzās „bravo“, un wiši plaušchkinaja. Solm jaunkundse pašlanijās kà baletā, ar diweem pirksteem uš širds.

Tuwojās laiks sehstees pee galda, un wina aranscheja polonesi. Wiši gahja lihdi, seewas bikstija weena otru — ir kautredamās, ir aij patikas. Wihri šazija:

„Na — weišchin — tad nu mehš ar' . . .“

Kahds pahris šahka dseedat „Tehwu jemes šargu“ un šita ar kahjām takti.

Solm jaunkundses galda kawaleeris bij školotajš un wina sehdeja jem karala majestates bistēs.

Tonis tapa atkal šwinigš un Solm jaunkundse bija weenigā, kas runaja, šalona toni, kà „tee teatri“ Škribes joku lugā. Behz kahda laika pirmais badš bij nošlahpets. Wihreeschi eefahka šadsert un steepa rokās

ar glahšēm pah̄r galdu. Leela jautribe fazehlās lejā, jauneefchu galā, un pagahja labš laizinaš, kamehr dabuja nodibinat meeru, kad skolotajš gribeja runat. Winšch runaja par Holm jaunkundsi un dewinām musām. Winšch runaja ilgi. Wišgar galdu sehdeja un raudsijās šchēhwijs — waibsti dabuja pamāsam wizu swinigo un nopeetno iškātu, kà kad šchēfteris buhtu basnizā forā durwis — un wilinaja pirštōš maišes bumbinas.

Runatajš ussauza augstās laimes „mahkflāš preestereenei”: Irenei Holm jaunkundsei. Ussauza dewinūs garūs „hurra”, un wiši gribeja šchēdšert ar Holm jaunkundsi.

Holm jaunkundse nebij nekā šapratusē un jutās loti glaimota. Wina peezehlās un klanijās, ar pazeltu glahši pušfaleektā rokā. Šapuhleschanās un karstums bij nodsinušchās wišu šwehtku puderi, un waigōš redseja diwus tumšchi šarkanus plantumus.

Šzehlās leela knada. Jaunee eefahka dšeedat, wezee dšehra šawas priwatglahšes un wiršijās nost no galda, lai usšistu weens otram uš pleza waj ari lai paplašchinatu weens otram pa wehderu, turpat istabas widū, šmeedamees. Seewas šahka raidit uš to puši stingrus štatus, baididamās, ka tiš otram pušēm netiktu par daudš.

Un wišā šchāt knadā dširdeja Holm jaunkundsi, kas bij loti jautra un šmehjās kà škuše, kà gadus triššdesmit atpakaļ — dejas školā . . .

Tad eemeta skolotajš: „Holm jaunkundsei wajasdetu dejot — —”

— Bet wina jau dejojusi . . .

„Ja — bet preešch wineem — šahdu šolo — t a š buhtu šautkas . . .”

Holm jaunkundse bij šapratusi uš weetas — un winā fazehlās warēna šahre: wina wareja dejot.

Bet wina eefahka šmeetees un pagreesās pret Petera Madšena šeewu: „Chrgelneeka kungs grib, lai eš dejoinu” — — kà kad tas buhtu tas šmeekligakais pašaulē.

Šcho išširda tuwakee, un nu eefahka šaukt wiši:

„Ja — jums wajaga dejot . . .”

Holm jaunkundse nosarka lihdš mateem un pašazija, ka šwehtku šajuhšma drihš waj par leelu . . .

„Un beš tam nebij mušikas . . .”

„Un nedejo garā gehrbā . . .”

Šahds puifis eesauzās žaur wišu baru: „To war šazelst,” — un wiši šmehjās un eefahka luhgt par jaunu.

„Ja — ja mahžitaja jaunkundse špehletu — tarantelu . . .” Apštahja mahžitaja jaunkundsi. Wina gribeja pamehginat.

Školotajš peezehlās un peestinkšchinaja. „Godajamās damās un godajamee kungi,” šazija winšch, „Holm jaunkundse grib rahdit mums to

godu un dejot . . .” Wini uffauza atkal augstās laimes un hurra, un atstahja galdu.

Napelans bij dseltens un šakš, tā bij eekneebuse winam mahžitaja jaunfundse.

Solm un mahžitaja jaunfundses eegahja ijmehginat musiku. Solm jaunfundsi bij pahrnehmis drudsis, un wina šoloja uj preekšču un atpafal un steepa šahjas. Wina rahdija uj grihdas behleem, kas gahja ir gaisā ir semē, un šazija:

„Naw parasts dejot zirku.”

Tad wina pateiza: „Ja — jautriba war šakštees,” un bij gluschi aifsmakufe aij usbudinajuma.

„Tā tad es nahšču pehz pirmām desmit taktim,” šazija wina. „Es došču sihmi . . .” Wina eegahja masajā istabā un gaidija.

Publika eenahza un šastahjās puzrinki, šatščukstedamās un šinfahriga. Školotajs panehma no galda švezes un šalika logōs, tā iluminazijai. Tad tika peeklauwets pee majās istabas durwim.

Mahžitaja jaunfundse eesahla špehlet, un wiši raudšijās uj durwim. Tās atwehrās pehz desmitās taktis, un wiši plouščškinaja: Solm jaunfundse dejoja ar romeešču auklu usšeetā apgehrbā.

Bij „La grande Napolitaine”.

Wina gahja uj pirktu galeem, un wina greešās. Štatitaji apbrihnoja šahjas, kas gahja tā divas bungu wahlites. Nemās plantščkinat, tad wina balanšeja uj weenas šahjas.

Wina pašazija: „Mudigaf” — un atkal eesahla greeštees. Wina šmaidija un mahja ar roku, atkal un atkal. Urween wairaf un wairaf nehma palihgā šahwu un rošas, wiršija laukā mimiško. Wina neredšeja wairs publikas gihmju — wina atwehra muti — šmaidija, rahdija wišus šawus šobus (dajšus pawišam neglihtus šobus), — wina mahja, wirpuloja, — juta tikai „solo” — —

Beidsot šolo.

Nu nebij wairs „La Napolitaine”. Nu bij Šenella, Šenella, kas metās zelōs, Šenella, kas luhdja — tragifā Šenella . . .

— — Wina nesinaja, tā wina bij tikufe šahjās, tā wina bij tikufe laukā . . . Wina bij dsirdejuše tikai musiku, kas peepešchi bij apstahjušes — un š m e e k l u š, — šmeeklus, tad wina peepešchi bij eeraudšijufe wišus šchos gihmjus . . .

Un wina bij uslehtufe šahjās un bij isplehtufe rošas, wehl reiš — aij parafšas — un bij šlanijufēs, šamehr tee bij šaukušchi . . .

Masā istabā pastahwejās wina brihtiau pee galda . . . ap azim bij winai tik tumšchi, tik gluschi tukšchi . . .

Tad atraisija wina auklu, pawisam stihweem pirksteem, nogludinaja gehrbu un eegahja leelâ istabâ — kur wehl plauſſchfinaja.

Wina paflanijs klaweeru tuwunâ, bet palika nodurtâm azim.

Ziti pasteidsjâs us deju.

Solm gahja klufam apkahrt. Wina eefahka atwaditees, un ſkoleni ſpeeda winai rokâ papiri eewihſtito nandu.

Petera Madſena ſeewa palihdſeja winai apgehrttees, un paſchâ pehdejà brihdî isnahza mahzitaja jaunkundſe un gribeja eet reiſê ar winu.

Wini gahja klufedami. Mahzitaja jaunkundſe bij ſtipri nelaimiga un gribeja atwainotees, bet neſinaja, ko ſajit. Un maſâ dejotaja gahja tiſ teem blakus, klufa un bahla.

Tad iſmeta kapelans:

„Redſeet, jaunkundſ — teem laudim naw azu preeſſch tragiffâ.“

Solm jaunkundſe neatbildeja neka. Wini nonahza lihdsj Rahjeem, un wina palozijâs un ſneedsa roku.

Mahzitaja jaunkundſe apkampa winu un noſkuhpſtija: „Ar labu naſt, jaunkundſe,“ ſajija wina — balſ negribeja klauſit . . .

Kapelans un wina palika ahrâ, uſ zela, kamehr neeeraudſija gaiſmu dejotajaſ iſtabelê.

Solm jaunkundſe nowilka goda drahnaſ un ſalika kopâ. Tad wina ſaſkaiſija naudu un eefchuwa neebura kulitê. Udata gahja pawisam ſtihwi.

Mahkoſchâ rihtâ eekrahwa winas ſchampaneefſchu groſu paſtineeka ratôs. Deena bij leetaina, un Solm jaunkundſe palihda ſem zaurumainâ leetus ſarga; wina ſawilkâs kamolâ un ſehdeja uſ groſa kâ turkſ.

Kad wini taiſijâs braukt — paſtineekſ gahja ſahjâm, jo ſirgelim peetika ar weenu paſaſcheeri — atſkrehja mahzitajmuiſchâs jaunkundſe, ar kailu galwu. Winai bij lihdsj balts pihts groſinſch.

„Zelâ wajaga prowiantu,“ wina ſajija.

Wina pabahja galwu ſem leetus ſarga, apkampa Solm jaunkundſes galwu un nobutſchoja diwas reiſes . . .

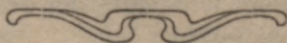
Ze wezâ dejotaja eefahka raudat, ſakehra jaunâs meitenes roku un noſkuhpſtija.

Mahzitaja jaunkundſe palika uſ zela un raudſijâs pehz wezâ leetus ſarga, ziſ ilgi tiſ winſch bij ſaſkatams.

— — Irene Solm jaunkundſe bij tuwakâ meeſtinâ iſfludinajufe „pawafaras kurſu modernâm dejâm“.

Tur bij peeteiſuſchees ſeſchi ſkoleni.

Wina dewâs turp — lai turpinatu t o, ko ſauz dſihwi.

Kronika.

Latviešu rakstniežiņa.

Latviešu drama 3. „Draudzēs bājars”, satīra 3 ainās. Latv. štatuvei satīstījis Adolfs Allunans. Jēlgavā, 1911.

Par dramu runājot, kritiķim waldoda newikus wehrščas nost no apšpreešamā darba uš dramatisķās maķflās wispahrejo psihologiju, prinziņeem, isjuhtas weida un attehlojuma formas šawadibām: latviešu drama, no wezās, semneezīsti-paiņwās pafaules pineķeem walā raišidamās, uš moder-nās šabeedribas ņajumeem zeku melle-dama, tiš daudšejadi malbas un maldi-damās tiš šķaidri rašda, kur weenigā ijeja atrodama. Bet no Lautenbach-Zušmina un Adolfa Allunana „dramām” kritiķis neteeķ ļautā, ļā no omulīga pakreħšļa karštā faules de-nā. Te war šalikt roķas pahr galwu, aišweħrt azis, tišķfmīgi isšteētes un deenwidus štundu nomodā pašlinkot. No kritiķa personigā redšes punkta luh-lojotes šafaka, ļa šahdas lugas kri-tiķa atpuhtai un ušjautrinawānai ļoti noderigas, šat nepeķeēšamas. Te

nav ne druzģinas janopuhlē šmadšenes, nav jadomā, jo autors patiš šawu domu pakulu-kodainu dešmit reiš pahrpūģina un isķrata ļasitaju preešķā. Nav neķas jāpeħta un jāmeķlē, jo beidšamais pinkulitis isweħrpts iħšā, humbulainā pawedeēnā. Neķas nav jāraiša, jo nemaķķulīgi šeētee pakulu meģli atraišas wiš reišē, iħšģ ko parauj pawedeēnam aiš gala. Un iħšu briħdi patiħķami pajautrina negribeti-joģigais darinaģums. Tā teikt — pateēšbai par godu jāģeģina, ļa Adolfa Allunana „satīra” nešmiħdina mašaf, ļā Lautenbacha-Zušmina „dramas”. Šinams, ne tur šmeģamees, kur Allunans gribetu muħš ešmiħdinat, ne tas mums leeķas joģigs, ko wiņšķšmeēdreem waigā puhlas par taħdu is-teħlot un eegalmot. Nē, pawišam otradi: wiš joģigais mums wiņa „satīra”, ļā Zušmina „dramā” isleeķas beħdigs, un wiš nopēētais šmeēķģigs. Bet tā ļā komiķšlais isģaģot no preti-šķķibām štarp nodomu un weiķšmi, griģu un ešpeģģu, darbu un wiņa kon-

ſchwengem — tad jau, war buht, ka muhsu teatra tehws tajni ſpekulē uf tahdu ecpaidu, kas ahrpus wina lugas, ka wina ſatira tad ir ihſta pahſatira, jauns, nepeeredjēts ſatiras weids, kam peeder nahtotne un wiſi nahtotnes lauri. Mehſ ſchimbrihſham alſafamees apzeret ſchaydas pahſatiras literaturmehſturifko un kulturelo noſihmi; paluhfoſlm tilai winas uſbuhwi un ſwarigafās weētās atdalijim toſ pretiſchloſ elementus, kas atrodamu wiſōs Adolfa Allunana „ſatiras” jelōs. Pats galwenais jōſs jau ir neprahſtigā mehginajumā — no wahzu humoreſkām iſtaijit „ſatiru” latweeſchu ſtatuwei. Tur neſihju, autora apgalwojums, ka „ſatira” pateeſcham domata latweeſchu ſtatuwei. Siahda daſa latweeſchu ſtatuwei gar rupjeem un dumjeem wahzu jōſeem? Kad, par peemehru, zilweku aiſ ſahda neceſpehjama pahſpratuma nemas ahrſiet ka ſirgu, kad uſ ſtatuwes ſteepj wirſū liſturu-ſprizes un zitus lopu ahrſteſchanaſi wajadſigos daiftus, kad neſeji pee tam neſkopojas jehlām, zaurredjamām diwdombām, tad tahdeem jōſeem, warbuh, gan ſmeefeſes ſchtam-incipē wahzu burſchi, bet ne latweeſchu teatra apmekletaji. Literariſki kaut jil attihſtiis zilweks reebumā nowehſchjas no tahdas fugas jōſeem, kam peenahziga weeta zirlā waj ſahdā nomales kinematografā, ne uſ „latweeſchu ſtatuwes”. Pawiſam neipdewees ari mehginajums ſcheem zirla jōſeem peekaufet ſaht latwiſku baſara riſhtotaju auſchofchanos. Sahda neſahda ſalahpita grihdſega wehl tur eederas, bet wiſs pahrejais ir nepceſkanijs un pagalam neiſdewees — it ſewiſchki ta beedribas ſapulze, kuru autors ar ſahdas ſawas perſonas muti tō rakſturo: „Da bij eemehrojama ſapulze, jo ari ſchodeen dabujām eepaſihtees ar latweeſchu paſiſhtamo weenprahſtibu, kura jau noahrdijufe ne weenu teizamu kopdarbu ween.” Tā

tā teikums paſtrihpots, tad, jadomā, winā gul wiſas lugas „atſlehgā”. Waretum jau peedot wezajam wiſram, ja winſch pateeſi eedomajees, ka ir wehrts un noderigi lugās agitet preeſch ta, lai lauku ſaimneeku beedribu ſapulzes ſahrtigi noritetu un draudſchu baſari waretu ſpoſchi iſdotees. Bet nawo tatſchu eeppehjams nopeetni tehlot ſchahdas baſaru ſapulzes, kas paſchjas par ſewi zaur un zauri komiſſas; nopeetnais, paſtrihpotaſ ſprediſka gabaliuſch „ſatirā” ne pa wiſu wiſam neederas. In fir Allunans ſo genſchjas nopeetnafi iſtehlot, tur negribeti karikaturiſkās wiſs iſnaſh. Winſch ar waru ſpeeſch mums „atſlehgā” rofā; bet kuru attwiſtmi atſlehdjam un attaiſam, ta pilna nedabifku, pahſpihletu ſituaziju un atbaidigu fraſchu grabajchām. Neweena weeniga dſihwa zilweka — hampelmani, kas kujtas, kad aiſ ſchonorites rauſta, leſki, kas ſchihſt, kad pakauſi peeſpeeſch. Neweena weeniga dſihwa teikuma — ſawads, tautiſki-romantiſka ſchargona paleeku un teeſchu wahzu tulkojumu ſajauſums. Peemeſtram, „... lai winſch... allaſch tura azis wakā, ſewiſchki kas ſihmejas uſ dailo ſeewinu,” „miſho Getnereene,” „miſho doktora lungs.” It ſewiſchki wiſi miſleſtibas tehlojumi un ſarunas ir til birch-ſpeiſeriſti-marlitifki, peedaufigi nowajai, baſara-„ſatirā” nekahdi necederigi, ka wiſa jautriba klijt, ſame-tas kauns ſtatotees un klaufotees weza, nopelnu bagota wiſra nepeedobanās un neattaiſnojamas mulkibās. Bet ja kritiſim jaluhſojas un jaſlauſas wiſs — kadehl lai winſch ſawus laſtatajus ſaudſetu? Winam tatſchu pa icitām kauna zilweka ſlawa. Lafat ari juhs: „Nem ſcho maſo uſtizibas ſihmi, kas tewi nu uſ muhſchu ſaſtis pee maneem ſahneem. Zeru. ka nekad tew nedoſchu eemeſtu, noſcheshlot ſoli, kuru tu ſpehrufe, dodama man ſawu ja wahrdu. (Dutſchojas.) Tu mana

mihlā, labā Mīna!... Tāvs tehvs, tā zērāms, atrādīfēes pee laba prāhtā, es tam atklāšchū muhfu noflehpumu un isluhgīchōs wīnā swehrībū... Tīfai jōkā dehl pee tewīs pawāizājōs, lai man atkal buhtu īdewībā, tīt nō tewīs aplāmtai un tīt sīrnīgi ffluhpstītai. M, dahrgāis, zīl tās jāuflī... (Kompj un butšchō.) Dahrgā kārdbawīn... Tu mana mihlā, brangā bruhītē!" Un tā tablāf. A. U.

Latweešchū kritiķas kuriozi. — „Domu” pirmajā burtnižā bij eeweetola kritiķa par Wiktora Eglīšchā grahmatu „Wehrtības pahrwehrtējot”, un treščajā par Lautenbach-Zuhfmina famošo „Silakalna lihgawu” un „Zuduli un Arīju”. Muhfu lasītāji atminēēes, kašdi īstītatījās sēēē latweešchū publikas smihdinātāji fabeēdrīfī-īdeji fflās kritiķas gāismā. Lautenb. lugu apfkata beigās jau bij aīsrāhdīts, ka tomehr ari sēēēem nemīrīstīgājeem bleēem war rāstēes fawī aīstīstahwī un flawetāji. Un pateēscham! — wehl sēēis rīndās glabājās redatīzīas atwīlltē, tad jau „Latwījas” 26. num. parāhdījās wēfeli dīwī Lautenbacha apologetīfī rāstī. Weēns aīstīstahwīnā wīnā pāhīstāmo „trīlogīju”, otrš lugaš. Sēchājā otrājā „Iahdu labu wahrdu par fīrmo dšejneeku Lautenbachu”, fāfā Iahds wīnā „zeenitājs”, aīj kura māsfas naw gruhī pāhīht to pāschū īstūrīgo Laut. flawetāju, kas jau muhfu kritiķā wahrbdā fāuķts. Tās labāis wahrds tad nu ar īnāhziš tīt Iahs, ka wehrtīs to eeweetot latweešchū kritiķas kuriozū krahjumōs. Lautenbacha zeenitājs pagalam faentufiejmejees nō Lautenbacha wārenās mahkflās. Pāsklāufātes: „Zaur pēhdejo (t. i., „zaur” pāstīstahwīgu un prōduktīwū domāschānu) wīnch wīswairaf fajuhtams, kā īhstīs, deewības f wāidītīs dšejneeks... Sēchājās lugaš 2. fāhī fāfneegī agrālā „Nēē fchū Wīdwūda” eēdweh fmes

un gudribas spēhku... Sēchājās darbōs wīnch gan ne māfāt tā Plawts un Moljers aīfneemas nō ziteem dšejneēēem, bet eēdweh fme, pāhrdīhwojums, wālodā un apbrīhnojāmī stāidra lugaš ufbuhwe peēder wīnām pāschām, un mums, kas eēfām pīlnīgi pāstīstahwīgi eēraduščī rīh foteēs, naw eēēēfā tee fāt Lau tenbachu par to, par to ne tee f tee fātā wīfā klāfīfā romēēschū, frantīschū un zītu tautu dšēja... Un es waru tīfai nōschēslot, ka sēēis nōpeētnāis wīhrs ar fawām bagatājām sīnāfchānām un domu pāstīstahwībū, kas zaurī gāhjuē wehstūrīfflās īsghībās pāhrbaudījumeem, nekūr pee latweešchū laītrāfsteem nēwar atrāstī pēēnāhziģas eēwehribās, lai wāretu pūnīgi īsteīktees... Zīl truhzīgi Lautenbacha darbī ari nebuhstu, bet wīfumā nēmot wīnch īr eēēēhrojāma pēfōnībā, kas ītīm weēglī pāhrdīhwoš fāwūs pāhrāf jīrāwōs un juhtīlīģos kītīfētājus, kas nēprot u f lēctām raudīfiteēs nō dšīfāfā wehstūrīfflā redšes pūnktā... Mums negribētos zīģēt, ka latweešchū klerīkālī-reakšionāree laītrāfstī nedod tēlpās, kūr Lautenbacham pīlnīgi īsteīktees: sēēī pātē fīlōnēēzīfū pētrīnū pīlnā apoloģījā 2. „truhzīgājeem”, „klāfīfkeem” darbēem ar fawēem „dšīlāfājeem” redšes pūnkteem tātšchū pēērahda, ka naw tāhdās nējēhdībās, kas sēchājōs laītrāfstōs nēwāretu atrāstī pāspāhrnī! Wēt to dšīrdam: Laut. wehl nēēfot „pīlnīgi” īsteīģēēs?! Lai mīhlāis deewīnch mums un latweešchū rāfīnēēzībāī sēēēhlīģis — tad wīnch reīf fāhīs „pīlnīgi īsteīktees”! — Lautenbacha u f zīhtīgājam zeenitājam pāschām, kā sīnāms, zeenitāju stārp sēēēēēem mā f. Wēt toteēf’ sīrīnīgi strāhdā drāugi. Muhfu kītīkīm „Drumas” 2. burtn. opōnē W. Dāmberģs. „Wehrtības pāhrwehrtējot” Wīktors Eglīts, luhī, e f ot.

„pastrihpoti simbolsīks” — B. Dambergs apgalwo pašihstamajā, paštrihpoti aplamā defadentu ščargonā. Tadēhl „Eglišča grahmata naw weeglišaprotama un nowehrtejama.” Eglišča „Silā zeetumā”, „swara punktš gul paraštā dabā... otrajā, „Wehrt. pahrw.”, tas teef pahrneštš mistiflā, jeb transsubjektivi transzendentālā pašaulē” (glahbjas, kas war)!! Eglišča „išteifsmes lihdspekti, buhdami apštaroti no eefščejas mistiflās „es” dšihwes, top par simboleem. Tagad mums top ščaidrs tas, kamdehl autors maina agrato realo rakstihšanas weidu ar simbolistifko, kuršč ari gul pamatā katrai klafifkai mohflai... Ja šči grahmata no weenas pušes zeefšči fajstita ar sinamu laikmetu un ir weenigais dšikais pareišais špogulis tam, šo latweefšči pahrdsihwoja defadenzē, tad, no otrās pušes, dšejas un mahfflineezifku daiļumu bagatiba padara ščo grahmatu par muhščigu — un, šo katrā augšakā mahfflā, ščajā grahmatā šče elementī harmonifki šaweenojas. Atminešim tīkai neifšakami ščaito noslānu „Šfinška”, tehraudzeetā štilā rakstītu „Siguldas pīli”, neifšmelāmo daiļuma un gudribas un tautas gara pilno pašaku „Šmaks”, šawu problemu bagatibā aifraujoščo, brihwā nesoščā štilā rakstīto simfoniju „Špoki” un impulšiwā, ščalustinatā

un ari šoti nošlihpetā štilā rakstīto „Magdaku”... Un „wehrtibas pahrwehrtējot”, paliks mums šo reiš eegu wums, kuram lydšigus pehdejā gadu defmitā... demušči mums ščainis un warbuht wehl ščallijis. Ja ščajā grahmatā ir šamehrā wahjafas weetas, tad lai katrs objektīws špredejs eedomajas, šo naw neweena klafifka mahfflas darba beš jaweem truhfumeem. Bet par šo ari pošitiwais wiņš neifšmelāms...” Wehs gandrihš jau ščakām tizet, šo „defadenzes” laikmetš ar šaweem jokeem pagahjis. Ščurnališči un dšēju krahjumi, kur eewadšš jaunee šānu gahšēji žišt žitu apštempeleja par klafikeem, ščaputejušči gul latw. grahmatbošču plauktšš. Bet peepesči atkal ušbruht wešela rinda klafiku! Un žil raiba rinda: Lauštenbach-Šuhsminšč, Wiktors Eglis, Ščallijs un... ščainis! Šar „Latwiju” nebuhtu šo brihnetees, bet šawadi, šo ari „Druwa” tamiwostgām ahštībām atšauj telšas. Šawā peefihmju klādē waj otra dšejoku krahjuma eewadā katrs war rakstīt, kas winam tihš. Bet ščolneefku burtnitšču pahrdrufajumi nopeetnā ščurnalā kompromitē latweefšču ščurnalistiku un rakstneezibu. „Druwas” walodneekem nu buhs darbs — isburtot un iswehrt B. Damberga raščojumu, kuram „pamātšš gul” „tehraudzeetu štilu”, „brihwu nesošču štilu, „impulšiwu, ščalustinatu un ari šoti nošlihpetu štilu”, un wehl defnutejadu žitu štilu klafifš žuzeklis. A. H.

Žittautu rakstneeziba.

Sozialais romans italeefšču rakstneezibā ir šamehrā wehl deefgan jauna parahdiba. Aijrahdišim šče uš pahriš špehžigakeem rakstneekem un eewehrojamašēem darbeem ščajā rakstneezibas nosarē. No paščeem šemakajeem ša-

beedribas šlāneem žehlees Dščionwani Ščēna. Ščimš winšč kadhā lauku meefst, nabadšigā darba šausču dšimā. Mašte winam nedšēdinamā šlimibā agri nomira; dšilā mišlestibā pret nelainigo zeeteju i-

wecidojās wina dzejneeka dwehsele. No Tšchena pirmajem dzejoku krājumem dwehšč lauķu dabas fajuhfma, nabadsīgas un wahrgulīgas dšihwes sīoga fajuhfā. Truhkuma spēests dzejneeks bij spēests pamest leelo dšimtu un pahreēt uš pilsehtu. No wairakeem proletarijās dšihwes un maijes zihņas gadeem, winam isdewās izzihnitees uš augšču un eekluht šča laika kulturas inteligenzē. Tatschu šči spēhja pahreja atstahja tahlu redšamas sīhmes wina pšichifā. Wezajai, semneeziškai dšihwei un dabai atrahwees, winšč tomehr newareja zeefšči peeaugt jaunajam radneezigajam fabeedribās šlahnim. Winšč dšihwoja it tā lahdā gaiša tukščā starpweētā, it tā ahrpus ihstas šchā laika fabeedribās un dšihwes. Winšč pats lahdā djeju krājjuma eewadā sata apmehram tā: „Manai dšihwei naw nekahdu šaischu ar manu šenšču dšihwi. Winu pafaulei atrahwees, es tomehr newareju zeefšči peeweeno-tees tai, kur tagad dšihwoju. Tā tā man weenam nedaudš gadōš bij jano-ēēt tas zelišč, šo parasti wefelas pa-audšes štaigā, tā tā es ar reiši pahrgohju no barbarijma un wehrdsības žiwilijazijas šahwofli, tad peepeschi atrados ahrpus šchim abejām pafaulēm.” No šchim ihšajām biografiskām šinām jau buhs ušminama Tšchena galwenā darba tendenze un šawadības. Šchi romana wirtsrafiš ir: „Gl i a m m o n i t o r i” (latw., apmehram, „Wrihdinataji”). Romana darbiba noteef leelajā ruhpniezības pilsehtā Turinā. Tur redšam tipografijas štrahdweefus, kas jauneewesto burtu leelamo maščinu dehl peeļeiz šireiku, redšam daščadas laušču kategorijas no pilščhtas apdšihwotaju šemalajem šlahneem — šihlamatneefus, bešdarba štrahdneefus, prostituetas un diwus trihs inteligentus-bohemeesčus. Šcho šodšihwes pariju druhsma apdšihwo mihiigas šasarmas augščejo, druhmo jumla šahwu; pret šchis druhsmas

tumščo fonu jo redšami izgešas diwu apdahwinatu žihnitaju galwenās fi-guras. Weens no wineem, dzejneeks Krasfino, nesinamu wežaku behrs, pomajam nihsst kroniškā truhkumā un diloni, bet it ihpašči fabeedriškā atšweščhibā. Burščuasiške šchurnafi wi-na dješas nedruškā tadehl, ša tur par maš glaimu birgeliskajam pušlim. Sozialištiku amišču redaktori winam pašlaidro, ša djeja fabeedribai newa-žadšiga, ša ar to til bešdarba šaudis war rotalatees. Šā redšams, šchis dzej-neeks, šo atšumj tā burščuji, ša žozia-lišti, tuwu rada paščam Dščiomani Tšchena. Šchajā tipā winšč eemeido-jis šawu dzejisko eejuhjmu; šawas do-mas un šchaubas, šawas eekštatus par šča laika fabeedribu winšč išteiz žaur romana otro galmeno peršonu Mar-tino (Stanga). Martino ir šeegeļu fabrikas štrahdneeka dehlš. Šahkumā winšč šalpojis par išsuhtamo puiku drukatawā, wehšak dabujis šorektora wectu. Ar Krasfino winu beebro ne-apremdinama šinibu šahre. Winam naw leelatas laimes, ša nogremdetees Darwina, Nižščes un Wundta rakštōš. Winam paščam ari teefme uš litera-rišku darbibu un winšč mehgina šaralštit žoziologišku grahmatu par šča laika fabeedriškas šahrtības pahrgrofi-ščanu uš taišnigakeem pamateem. Tāpat ša Krasfino, ari Martino ir fa-beedrišks weentulis, winam naw ihsta idejiška neapšinata organiška šalara ar proletariatu, ne ar burščuasižu. „Kas es ešmu: individualištš waj so-zialištš?” winšč pats šew jautā. In atbild: „Nesinu. Es weenkahršči ešmu es.” Tomehr lahdā atbilde naw glu-šči pareiša, jo no wiša redšams, ša Martino ir tipiškš individualištš. Tā winšč reišēm šlipri štumšt pehž lauķu dšihwes jaukumeem un eenihšt mašči-nas, kas nomahž un mečanišē štrahd-neeka dšihwo dwehšeli; šča laika fa-bee-dribas žilwekus winšč eedala diwās kategorijās: bagatōš un nabagōš,

širektojojo drukatawas štrahdneeku mihtinā garlaisodamees gandrihš naidigi klaufas propagandista runu par šķirū zihnu — wina šabeedriš reformu projekti lihri patriarčalas dabas, filantropiški, atšewiškām fajuhšminatām peršonām weizami u. t. t. Ari nošegumu, peem., anarchištiku terora aktu išdaridama, atšewiškā peršona war atgašdinat pafaules warenajeem wīnu fožialo peenafšumu un tā šetmet šabeedriško progresu. Bešz wišadām tragištām nedeenam Martino fašl gatawotees uš tašdu anarchištiku ušbrukumu; bet tā tā wišč maigas, glehwas dabas, tad beigās ušnemas pats fewi nonahwetees — jo galu galā ari wina našwe buhs tašds atgašdinošs, brihdinošs šauzeens! — Ubi, romanā paraleli rašditee zilwefi, protams, newar tišt eefkatiti par apšiniga proletariata preefšštahwjeem. Domehr wīneem un wišam romanam nenoleedsama šabeedriški-psičologiška wehrtiba. Te gaisči redšam zilwefus, fureem wehl dšihwi eedšimtee un eeaudšinati wežās, šihšburščuujitās pafaules instinkti, pret šuru jau faželas pamodus šķiras apšina. Ar faru mefleššanu, maldeem un šchau-

bām, ar šawām anarchištiskajām teeršmēm tee ir it tā italeešču proletariata šimbols šķliras apšinas moščhāns preefšhwafarā. — Birgi ija Brotšhiša romans „L' isola sonante“ („Swanoščā Ņsola“) tešlo glušči zitadus apštahklus un zilwefus. Darbības meti šče ir zihna štarp wežo, faštinguščo katoliško kleriškalizmu un jaunlaitu brihwajām trištigi-demokratiskajām idejām, štarp wežo dogmu peekriteju un aištahwi. weišlo šalona zilwefu un feweefču medineeku preešteri un ašfetifšu, fanatišku brihwības karotaju garidšneeku. Bet auds redšam plašču šabeedriški-ekonomiškū zihnu par mafu atšwabinaščhānos no leelo šemes išpajānceku un išjušzeju garidšneeku jušga. Tā tā Ņtalijas šemneeziba, šemes rentneeki un laukštrahdneeki atrobas pawišam fewiškās apštahkās, un šainneezijka zihna paleef armeen afaša, tad šchim romanam leela aktuēla fožialpolitiška nošime. Leels daušjums psičologiški pareiši šihmetu rakšuru un dšihwi wišpahreju apštahflu tešlojumi to išžel ari tā eemehčojamu mahššias darbu. —

Biterariški šhtumi.

Tolštoja rakštu statistika. No 1. janwara lihš 1. majam 1911. g. Kreewijas grašmatu apgašdataji išdewušči daiščadus Tolštoja rakštus pawišam 1,149,800 ekšemplarās! Wišleelākā ekšemplaru šlaitā išdoti šefošči fažerejumi: „Paiščatšihšhānās“ — 35,000, „Augšhamželšhānās“ — 32,100, „Šam es tizu“ — 29,400, „Šafamā žilš“ — 20,400, Š. A. Tolštojas išdotee kopotee raksti — 10,000, Tolštoja wehštules diwās dafās — 14,000, „Šafā nušjina“ — 76,000, „Šumšības wara“ — 34,000, „Diwi weščhi“ — 30,000, „Deewam waj mamonam“ — 28,000, „Deews pateejibu redž“ — 27,000,

„Širmaiš wišndegis“ — 25,200, „Šaule un šiltums“ — 24,000, „Trihs wezažee“ — 24,000, „Šeltmatainā prinzeje“ — 23,600, „No ša šaudis pahrotee“ — 22,000, „Waj dauš šemes zilwefam wajadšigs“ — 22,000. — Šhajōš pašhōš mehneščhōš išnāhščas 20 autoru šaraktitas 22 grašmatas par Tolštoju, pawišam 94,350 ekšemplarās. No šchim grašmatām wišwairak išplatitas Š. Š. Wirjušowa šaraktitā biograšija un Weetriņša (Ššefšhichina) grašmata. —

Miljonaru išdewums. Rupaš kašds ameriškānu grašmatu išdewejs išlaidiš Difenša kopotes rakštus, šurus pišt

gan laītam warēs tīfai dolaru karali-
miljonari. Ijdemums naw drukats uī
papīra, bet uī pergamenta; katrai la-
pas pusei cerahmeĵuma sīhmeĵums wi-
dus laīfu sīlā, un tahda pat sīla
winĵetes un miniaturas wiszaur tekstā.
Pergamentš īsgatawots no dahrgas
ahdas un sēta ījgreĵnojumeem. 130
seĵjumu leelais ījdemums maļā pa-
wiĵam 280,000 dolaru, t. i. 360,000
rublu! — lai nu wehl weens fafa, ka
bagatneeki naw rakĵineezības geenitaji,
waj ka miljonari neiĵdod nauđu par la-
bām graĵmatām! —

Kreewijas laīkrakstu konĵiskazijas
statistika uīrahda wehl imposantāfus
skaitkus, tā Tolstoĵa rakstu ījdemumi.
Preĵes wirswalde nupat ījdemuĵe to
periodiĵku ījdemumu šarakstu, ſuru
konĵiskaziju teefas eestahdes apstīpri-
najuĵčas. No 1905. gada 24. nov.
līhĵ 1911. g. 1. okt. notīfuĵčas pawīfam
1055 konĵiskazijas — apmehram seĵchu
gadū laīfā īfgadu gaurmehrā 180 kon-
ĵiskazijas! Tatſchu kreewu laīkraksti
pareīĵi aīšrahda, ka pateejībā konĵiĵĵets
teef daudĵ wairaf, jo preĵes wirswal-
des šarakstā naw atſīhmetas tās kon-
ĵiskazijas, kas notīfuĵčas uī preĵes
īnĵpektora pawehli, bet ſo teefas weh-
laĵ naw apstīprinajuĵčas, tāpat īslai-
stas ari apstīprinātās, bet wehlaĵ uī
augſtaku īnſtantīſchu lehmuma atĵeltās.
Tadehl ari šarakstā atſīhmeta tīf kaĵda
treſchā dafa no wiĵām notīfuĵchajām
konĵiskazijām — un īſhtenībā ta naw
konĵiskaziju, bet redaktoru noteefascha-
nas statistika. Winetās 1055 konĵiska-
zijas ſadalas uī 557 periodiĵkeem īsde-
wumeem, ſtarp teem kreewu walodā —
404 un gīttautu walodās — 153. Starp
peĵheĵeem armenu walodā — 3, gru-
ſīru — 9, ſchīhdu — 11, latweeĵchu —
33, leīſchu — 7, maĵkreewu — 3, wahgu
— 9, poĵu — 61, tataru — 6, ſomu — 1.
īgaunu — 9. — „Konĵituzionelām brīh-
wībām” pāmatīgaf eeĵaknojotees, ar-

wenu ſmagafs paleef demofratīfās
preĵes ſtaĵwollis. 1911. gads preĵes
ĵodu sīnā pahĵĵpeĵĵ pat wehl eepreef-
ſcheĵo, 1910. gadu. 1910. gadā uſlīfti
208 ĵodi par 52,350 rubkeem, 1911. —
267 ĵodi par 75,900 rbl. 1910. g. gaur-
mehra ĵods bīĵ 251 rbl. leelš, 1911. —
279 rbl. Wiſſmagaf, pĵotams, zeetu-
ſchī ſtraĵdneeku laīkraksti un ſĵurnali.
Uī 23. burſĵuwaſijas ſĵurnaleem nahĵ
21 konĵiskazija, kamehr uī 6 ſtraĵdneeku
ſĵurn. 11 konĵiskazija, t. i., diwas
reīĵes wairaf. Peterburgas ſtraĵdneeku
laīkraksts „Sweſda” noĵodits pawīfam
ar 3150 rbl., Rīgas ſtraĵdneeku laī-
raksts „Jaunais Laīks” un wīna
preeĵſchĵezis „Laīka Wals” — ar 2,400
rubkeem! —

Jaunu romana tīĵhu īſgudroĵis
kaĵds attapīgs amerikaneetis. Peĵĵ
wīna projekta pagatawo ſewīſchus
wirskreĵlus, ſam apĵozēs ſalīpinatās
ſeptīnas atſewīſchlas papīra lapas; la-
pu wirſpufe balta, tā jau aroĵēm pee-
deras, bet uī apatſchpufes teef drukats
romans. Kreĵli ir numureti, tā ka
katrs laīstajš weegli war dabut ſawa
romana wajadſīgo turpīnajuĵmu. Laſa-
mais materials eedaltis tā, ka par di-
weem kreĵleem īſnahĵ weĵels romans.
Bīrĵeĵs, katru deenu pā lapai nopleĵĵ-
dams, weĵelas ſeptīnas deenas war
ſtaīgat glūſchī tīhrām apĵozēm un laīst
īntereſantu ſazereĵumu, jo īſgudrotajš
weenoĵeēs ar Amerīkas labafāĵeem wee-
gla ſchanra romanīteem un maļā wī-
neem augſtus honorarus. Weīkalneeki,
pĵotams, ſer, ka weens otre, laſamā
eeīntereĵets, nopleĵĵs pā wairafām la-
pām katru deenu un tā buĵs ſpeeĵis
brīĵ eegaĵdatees atkal jaunu kreĵlu.
Arī ſchīm tīhri weīkalneezīſkajām īſ-
gudroĵumam netruĵſtī ſawas „humani-
tarās” noĵrahſas: tas pēeradināſchot
nabadſīgās, „netīhrās” ſauſchu maſas
pee beeſchas wefas mainīſchanas un pee
tīhribas!

Teātris, muſika, gleſneezība.

Aleksis Meerlaufs, latveeſču akteers un reſchifors, noſwineja 16. martā Jaunā Rigas Teātri ſavas ſtatuves darbības 25 gadu jubileju. Latveeſču teātra mehsture mehl aptver tīfai 40 gadus. Tamdehļ ari dabīgi, ka jubilara attihstības gaita gahjuſi kopā ar

jis pee ſug. Latw. Beedribas teātra, ſur ari drihļ ween winſch eegutwis beedribas un winaſ teātra toreijejā galwenā waditaja „wezā hoſtata” Bernharda Dihrika un ari publikas eewehribu. Toreij latw. teātra repertuarā waldija joku lugas un wahju ſenti-

A. MEERLAUKS.

Latw. teātra attihstību wiſpahr. Gabijums wīnu 1886. gadā peewedis J. Steglawa teātra (diletantu) trupai Jonatana beedribā, ſahkumā ka ſuſleeri, bet drihļ ween wina leelais talentis eeraudſits un winſch ar labem panahkumeem ſpehlejis Jonatanā, toreijejā „Arfadijas” teātri Tornakalnā, Adolfa Alunana weeſu iſrahdēs daſchadās Kurſemes pilſchitās, lihđj 1890. gadā direktors Rhode-Cvelings wīnu aizina-

mentalas ſemneeku un ſalnineeku lugaſ. Meerlauka ſpehjas no paſcha ſahkuma peerahbijās tipiflōs rakſtura tehlojumōs un tā winſch ahtri ween Kuwa par weenu no pirmem akteereem un beigās ari par reſchiforu. Pa wafaru Meerlaufs weeſojās daudfās žitu pilſchetu un lauku beedribās ka reſchifors un akteers, ar ko winſch Kuwa wifā Latwijā plaſchi paſihitams. Toreijejos latw. akteeru apſtahkus rak-

tiuro, ka Meerlauka alga bija sahtumā 15 rbf. un pēcauga tikai lihdj 60 rbf. mehnefi. Nodibinotees 1908. gadā Latveešdu Skatuves Veedribas Jaunam Teatrim, lihdj ar giteem Rīgas Latw. Veedribas akteereem pee ta pahr-gahja ari Meerlauks kà akteers un re-šchifors, bet jau otrā sejonā tifa ee-wehlets par direktoru, par kahdu sabija diwas sejonas un tifa ari treschaj attal ee-wehlets, bet atteizās. Pee Jaunā Teatra Meerlauks inszeneja Andreje-wa „Zilweta dšihwi” un „Melnās maftas”, Schillera „Wilhelmu Tellu” un zitas leelafas lugas, bet leelafos panahkumus eeguwa ar Raina „Uguns un Nakts” inszenejumu. Ari kà ak-teers Meerlauks Jaunā Teatri guwa leelu peefriščhanu kà wezais Noors „Laupitajōs”, Attinghaujens „Wilhel-mā Tellā”, Wagners „Fauštā”, Val-tais tehws „Selta firgā”, Kangars „Uguni un nakti” u. z. lomās. Wis-fahr M. Iomu repertuars kōti plaščs. Sawā spehlē Meerlauks weenadi pahr-walda klasifto un realo stilu, tikai de-fadentifto winsch nezeesch. — Jubile-jas israhde sneedsa atšewiščkūs zehlee-nūs no wairakām leelafām lugām, ku-ras jubilaris inszenejis, bes tam Kleiſta klasifto komediju „Sasistā kruhje”, kur teefneſcha Adama loma dod winam eejpehju parahdit sawas leelās rakstura komika dahwanas. Godinajumi jubi-lejas deenā bija leeli: sudraba un lau-ru wainagi, daudšas dahwanas, puš-simtis telegramu no tuweenes un lah-teenes u. t. t. S. B. Teatra Ro-miſija sawā adreſē zildinaja jubilara leelo mihleſtibu, energiju, ūturibu, pašchaisleedſibu un nopelnus Jaunā Teatra labā: teatra direktora amata uņnemſchanos kritiſtōs apitahkōs, ſcho apstahku pahripehščhanu un teatra ſahwoſka noſtiprinaščhanu, ſewiſchki ar „Uguni un Nakti”. — Jubilaris dšimis 3. aprili 1866. gadā, tā tad tikai wehl 46 gadus wezs, un latweešdu teatris wehl ilgi warēs, zerams, minu ſkaitit ſawu aktiwo darbineeſu puſtā. A.

Ed. Wulfa „Zsabella”, teitu dra-ma pēzōs zehleenōs un aſtonās ai-nās. (Pirmiſjrahde interimā, tresch-deen 7. martā.) Ed. Wulfa „Zsabella” ir pilnigi neglahhjamš gabals, pehž kahdas, dramatiſku motiwu bagatas, teiſas ſarakiitiis. Ed. Wulfs ar ſcheem motiweem naw ſinajis nefa eefagtt, winsch mehginajis wehrpt, ſteept un ſaiſtit, bet ſteepdams un ſaiſtidams tiſ ſarauſtiijis, ſamiſtrojis un pats ſa-pinees. Luga redſam kahdu Zsabellu, wiſneoriginelako ſewecti, kahda reiſ redſeta uſ latweešdu ſkatuwes; ta ir pedantiſka un tadehl ſlihta kopija no paſiſhtamās widus laitu jaunawas, kam ſemes wirſū naw manjas, kaš nuhjam ilgojas pehž ſawa debefu-bruhtgana. Redſam kahdu brunineeſu ſkuno, wiſas wiſriſchķibas un kreet-nibas paraugu — kahdu ſimts reiſchu eſam eepaſinuſchi ſimtōs ſ. lkanā ro-mantiſma rajchojumōs; winaj, neap-domadamees, riſkē ar ſawu galwu, lai tiſ dabutu deewu peeluhgt pee mahtes ſapa, pa zekam fazel dumpi, mehgina tiranu-ſarali gahſt, „tantu” atſmabi-nat u. t. t. Lahlaſ tur parahdas kah-da laiſla, nodewiga ſehnineene, kahds breeſmigi warmahzigs ſehniſch, kahdi intriganti-pilsgalmneeki, kahda netiza-mi glupja „tauta” un wehl ſchis un tas — wiſs neiſhts, ſlikti kopets, brih-ſcham neiſhta, neſapraſta klasiſizma, brihſcham wehl neiſhtala romantiſma pakalbarinajums. Luga, protams, rak-ſtita ſaiſitā walodā — tad, maſakais, aſewiſchķām lirikiſkām wiſges lapām wareja zif neziſ aiſflehpt dramatiſko tuſchumu. Wet ari lirikaſ nabaga Ed. Wulfa luga — jo tās ſilās un wi-joletās ugunis no Staburaga meiti-nas un kapſchtas ſwanus no Lenores newar lahgā peekaitit lirikai. Ja ſchī ehmigā, juzekligā luga buhtu doma-ta kà parodija neiſhtajai klasiſizma un wehl neiſhtafajai romantiſma dra-mai, kaš nu jau apguldita laika kap-ſchā, tad par winu, warubht, ware-

tu nopeetni runat. Râ par nopeetni domatu „dramu” par winu japarau-
sta plezi un japasmaida. Pat interima
neislutinatâ publika newareja un ne-
wareja eejuhfminatees par scheem ma-
nefeneem, kas usspihletâs triko bikfinâs
un fili-faki-farkandâs famta mehteli-
schôs gorijâs pa ftatuwi. Nefapratâ
luhkojâs zits gitam azis, laipni pa-
fmaidija un tad gahja labaf koridorâ
uspihpot. Wehfums un garlaijiba in-
terima puspilmajâs telpâs (apafschâ
daudf, augfcha tuffcha), wehfums un
weenalsfiba uf ftatuwes. Daze Al-
mentin puhlejâs wiswairaf, bet winas
debefu-jumprawai Ifabellai tomehr bij
pahraf daudf semes smaguma. Sina-
mâ mehrâ ekfalteti, nenormali, effze-
fimi wisi schee religiofki-mifitflee ilgu un
fapnu jaunawu tipi. Bef wina fawu
lomu drofchi ween bij ftudejufe nelai-
migâ autora wadibâ. Tadehf wina fpeh-
leja flikti, loti flikti. Slaidrite no fa-
was, if konturas lahgi neapwiltâs leh-
nineenes lomas pateefcham neka wai-
raf ari newareja iiftaifit. Waldfchmi-
tam un Mikelfonom peemiht ihpafchi-
ba, lahdu ne uf weenas gitas ftatuwes,
neweenâ gitâ akteeri neefmu manijis:
obi runâ tâ, ka ne weena wahrda ne-
war faprajt. Mikelfonom wehf lahdu
reifi pamifas, bet no Waldfchmita wi-
fâ ifrahde wairaf nedfird, tâ fawâ fi-
nâ originelu kaffa-gahrgafchanu; ari
wina stahws dramâ bef wajadsibas
fmihdina ftatitaju. komifkâ mimo-
dramâ — tur fchim akteerim buhtu
ihjtâ weeta. Un tad fchi nepahrfpehja-
mâ, nefamafkajamâ interima „tauta”!
Râ wina urawâ tam, kas winu ap-
fpeefch un iffmej to, kas winu gribetu
atpeftit — ta, protams, autora gudri-
ba. Individualifms u. t. t. — juhs
jau gan faprotat? Glufchi tâ karalis
„Stilla tupelitâ”, ari „Ifabellas” ka-
ralis komandê famu „tautu”: „lai uf-
nahf tauta”, „lai tauta paleef klufu”!
Un tâ wina „ufnahf”, tâ „brihnas”,
tâ „paleef klufu”! Tee ir kumedini,

lahdus tikai interimâ dabû nofkatitees:
— Gods kam gods: autora draugi bij
kreetni puhlejuſchees. Tſchallais pul-
zinſch plaukſtas neſchehoja; beigâs pat
efot „iffaukufchi” autoru un paſneegu-
ſchi putes. Ta ir atſihtama duhfchiba,
tadehf to ari ſche konſtatejam. Ari to,
ka Arturs Behrfinſch „Latwijas” riht-
deenâs numurâ diwâs milfigâs flejâs
iſflahſtija wiſu Ed. Wulfa raſchojumu
un beigâs ſwarigi paſinoja, ka wina
draugs deewa ſwaidits bejneeks, ka
tas ar katra darbu leeliji eet uf
preekſchu un augſchu — pat paſchu
„muhfchibas dweſmu” paſalpigais re-
zenſents bij famanijis drauga lugât
A. H.

P. Kraſtina gleſnojumi un ſihmejumi.

Ne wiſai ſen atpataf ſarihlotâ P.
Kraſtina gleſnojumu un ſtizejumu iſ-
ſtahde, Saulit-Meldera mahſſlas ſalo-
nâ, eeguwufe plaſchafâs publikas ſim-
patijas, kuras tagad, pehz iſſtahdes
flehgſchânas, naw maſinajuſchâs. Ne-
tiſkween publika, ari mahſſlineeki eein-
terefeti par Kraſtina darbeem, tâ ee-
wehribas zeenigeem ſimptomeem muh-
ſu mahſſlas atihſtibas gaitâ. Wee-
nam otram iſſtahdes apmekletajam
wehf labi atminâ ſchee maſee audelſi
un ſihmula ſtizejumi, kuzi ſawâ no-
peetribâ mums ſtahſta par mahſſlinee-
ka ſawadi originelo paſauli un ſtatita-
ja azim paraſhdas tâ ſmalki iſjuſtu
pahrdſihwojumu reſultati. Ir patihſta-
mi atſihmet, ka ari muhſu mahſſlas
weizinaſchânas beedriba eeinterefeta
par minetâ autora darbeem un lah-
dâ ſehde atwehlejuſi ſinamu ſumu gleſno-
taja darbu eeguhſchânai muſejam.

Tâ tâ tomehr ne wiſeem bij iſ-
dewiba iſſtahdi apmeklet, tad „Domâs”
eewetotas diwas reproduſzijas: gleſna
„Luffemburgas dahrfâ” un
Paſchportreja (krahſains ſihme-
jums). Un ari teem mahſſlas zeenita-
jeem, kuzi iſſtahdi apmeklejuſchi un
labi atmineſees redſetos darbus, buhs
interefanti un pamahgoſchi ſalihſinat

melno reproduziju ar atminā usglabā-
jusšos krašfaino glešnu.

Kraština sližejumu sīmejumi ir
vīfai peewilzigi un eerošinoschi. Tee
ir mahšlineezifki wirtuofsi un pee-
mums neparasti drofchi usfert. Dau-
dseem no wineem jau tagad, kur gles-
notajs tifko usfahzīs ihsto mahšlineefa
gaitu, ir klāfista gatawiba un noteifts
stils. Dinijās un formās isteizās stip-
ra nowehroschanas spēhja un ijjustis
fkaistums. Apsiniga weenkahrschiba pee-
schkir Kraština sližejumeem fwaigumu
un glesneezifku isteifmi. Pee pir-
meem sīmejumeem autors wehl teh-
rejis daudj laika pee newajadfigeem
sīhkumeem, no la netifween neisjefas
galwenais faturs, bet peemihst ari si-
namā mehrā weenmuliba un faufums.
Wehslāds sīmejumōs arweenu noma-
nama papildinaschanās. Arweenu fka-
drati un glesneeziffaki isdalās galwe-
nais faturs. Leefee detali pasuhd.
Dinijas peenem raksturigu korektību un
rit weegldōs panehmeenōs un fwaba-
dās kustības.

Leelafai daļai no Kraština glesno-
jumeem truhst wehl tahdas weenibas
un personigas noteifitibas, kahda tif
fpiļgti isteizās sīmejumōs. Schē winfch
wehl stingrs un neapmeerinams mef-
letajs.

Kraština schanra studijās isteizās
druhmas ilgās, nospeestas fsumjās un
nerwosa gruhtfirdiba. Schēe fmagee
deenwidneezifkee tehli, nestatotees uf
glesneezifki tehnifkām nepilnibām un
stipri fajuhstamu rupjumu, tomehr at-
stahj dšifu un paleefofchu eespaidu.

Julijs Maderneeks.

Parises saloni 1911. gadā. 1.
Wispirms, tā to praša senfena tradi-
zija un zeeniba pret wezumu, jarunā
par akadēmifko „Frantschu mahš-
fleneeku beedribas” salonu,
turu wehl tagad, pa wezam paradu-
mam, mehdi ihfi apshmet par „fato-
nu,” lai gan tagad winam daudj kon-
furentu, kas modina leelaku un dših-
wažu interefi. — Schai salonā, kuram

fchogadejā istahde 129. pēhž flaita,
stipri ween triht azīs wezuma sīhmes.
Ihsta, dšihwa mahšflās gara un fwai-
gās ihpatnejas isteifsmes loti maf.
Bešgala daudj glešnu, sīmejumu,
fulpturas darbu u. t. t., bet wifur ti-
fai rutina, tīfai auksta, formala re-
produzijas weiflība. — Saturā we-
zuma sīhmes parahdas ne mafaj flai-
dt, tā formā. Eewešrojumu weetu
eenem wehšturifkee fīscheti.
Tee ištahdati pa leelafai daļai ar ap-
brihnojumu ruhpihu un pedantifmu.
Laišni pahrsheids wehšturifkā, sinatni-
flā pateefiba sīhtumu glesnoschanā.
Te, leefas, eewešroti wifī arkeologi-
jas un paleografijas eeguwumi. Bet
wifam tam ahrifschības raksturs, wifš
tas ne mahšlineezifki, bet amatnee-
zifki radīts. Neapmeerinats paeji ga-
ram gan Nošchgrofa „Maratonas lau-
jai”, gan Noibē „Danaidām” u. d. ž.
isdaudsinatām „leelām” glesnām. Brih-
tinu war palawetees pee stormona leelās
dekoraziju glesnās, kas sīhmeta Pari-
ses pilsehtas mahšflās musejam („Ma-
sajai pilij”), — te, luhl, mahšlineeks
ušdewis daščas interefantas mihflās,
kuras japuhšas atminet. Wlafchā de-
befu telpā wijās un grosas un lido
miglaini mahšloni, turu konturās pee-
pefchi pamirdj flawenalo frantschu
sinatneeku un mahšlineeku fejas (La-
martins, Wiktors Igō, Walfaks, Ver-
liofs, Kūwje, Paštērs, Bertelō), tā ari
jaunakee sinatnes atradumi un iģu-
drojumi (bešdrahtis telegrafs, aeroplani
u. ž.). . . Wifam tam isdomati-fa-
mahšflots raksturs.

Portreju starpā daščas eeweš-
rojamas. Lapara’s „Metfchnikowa
gihmetnē” teeščam rešjama leelā peht-
neeka ihpatniba. . . Pahrsheidsfofchi
maiga un burwigi graziofa ir „Wrah-
lis un mahfa” no Emē Morō (Aimē
Morot). Jauna meitene ar huišenu
khepi. Rešini, kas fkaistats — waj dai-
lā jaunawa bruhfustaineem mateem
un fapnaino flatu, kur jau juhtams
tā mahštes dwehšeles maigums, waj

mafais puisens ar fawu leego fmaidu. Newifus naht prahtā anglu klafiku Gensboru (Gainsborough) un Lorenfa (Lawrence) seeweefchu un behrnu glesnas . . .

Starp peifafcheem daschi ihsti daii. Orienta eskotiska peewilgiba juhtama Kowi „Alschirijas terafēs” — leetas, filta wehšma puhsch feja . . . Eifcheweri „Italeetes pee fontana” fmaida un wilina . . . Lenuara seedona flatōs teefcham drufku ir ihtas seedona dwehseles . . .

Modernās dšihwes flatōs pahrsteids, zif fwešchi muhslaiku mahflineeki pateefai dšihweil. Retas ir glesnas no darba dšihwes. To starpā simpatishtā Anri Rojē „Bretoneeschu juhmalas swejneezes”, kas ruhpju pilneem fstateem gaida wihrus pahrbrauzam. Ar gaismas efekteem faišta Bail’a „Kalpones wefu zilajot” . . . Daudf ufmanibas uf fewi wehrfa Grūna „Peektdeena frantschu mahflineeku salonā”, kur redši gandrihs waj wifu Parijes augtato „fabeedribu.” Bet ar šo fchi glesna atschkritas no labas puhta fotografijas — newaru fapraht.

Leela pahrmaina juhtama no „wezā” salona pahrejot otrā — „Nazionalās fameenibas” salonā. Te dšihwaks gars, te mellefchana, te fpilgta deenas gaisma. Sinams, leelu un genialu darbu welti meklet, bet ar intimu preeku war pakawetees gan pee impresjonistu un realisma pehztefchu peifafcheem, pee naturalistu leelajām deforazijas glesnām.

Wrihnum maigi Rifaelli dabas ffati: putefkainā „Awinjona”, Klufās, goifmas zaurauštās Senas krahtmalas. Patihkamas ari Leomita flaidrās idiles (peem., wina „Pawafars”), Lewi-Dürmera fwinigi Klufās, weentulās kalnu galotnes, Lebura sudrabainās upes, Danjo melodiskās zeema pastorales . . . Guinjara dabas flatōs weetām pamirdf tihri kofmiska fajuhta. Spilgti dšihwas wina Normandijas

fmarfchainās plawas, druhmi fnaudofchās Korfitas flintis . . .

Wiswairaf „Nazionalais salons” war lepotees ar deforazijas mahflineekteem: tur leelais, parupji-spehzigais Alfreds Nolls, tur smalkais impresjonists Alberts Benars, tur flaidrais „neoklafitis” Renē Menars. Pehdejais — weens no jaunafajeem frantschu mahflineekteem, bet wisch jau fasnēdšis augstu mahflas gatawibu. Wina „Darbs” pahrsteids ar liniju klafisko zehlumu un ar eefšheji nofsanoto meeru.

Ari starp portrejām netruhstf interesantu. A. Benars fahda leelweikala direktora gihmetnē teefcham atminejis un attehlojis fchi komerfanta dwehfeli wijōs smalkumōs. Patihkama ir Hofchata „wezā lauku preeftera” gihmetne, kur ūngri asfetiſkee waibſti neſpehji flehpt eefšhejo ſirfnibu un labſirdibu. Popularo freemu dejotaju Miſhjinſku glesnojis Blanſchs par daudf eskotiski un pat miſtiſki. Labas ari Hadoras Dunfan (no Bonji) un dſejneeka Werharna portrejas . . .

Reminetu newar atſtaht ari godalgoto Rūnjē „Klameeru ſtundu”, kur teefcham mahflineeks eelizis daudf grazijas un smalkas eleganzas . . . Wehl daudf kreetnu glesnu, to starpā no paſihſtameem tagadejeem frantschu mahflineekteem: Šerwē, Gaſtona La Tuſcha, orientaliſta Dinē u. d. z. Sinams, wisleelais wairums ari ſāe, tā jau wiſās iſtāhdēs — amatneezifſta tirgus preze, kua eſtetiſku bāudu neſpehji ſneegt. Tomehr — lopeespaids daudf patihkamaks, nekā no wezā salona.

Tikai pahra wahrdu ſchoreij par „Keatkarigo mahflineeku” salonu. — Tas ſchogad jau drufku peeklahjigaks, tomehr — tā arweenu — tur parahbas newaldama, patologiſka dſina pehz ahrejeem efekteem. Zihnidamees pret rutinu un tradizionelo

školas garu sčee jaunee „revoluzio-
nari mahšflâ” pawisam pamet no-
wahrtâ tehniku un welk linijas, kâ pa-
gadas, un krauj krašfas, kâ tîf isnahk
originelaf un — Needsošchaf. . .
Pahršwarâ te nešchambami scharlatani,
bet pa starpâm war atburtees uf

jauneeem, spilgteem talanteem. Sčogad
usmanibu fewiški fajsta Wan Donge-
na fantastiskâs feeweešchu portrejas,
Melfera, Šchambona peifafči u. d. ž.
Par „rudens saloneem” žitu reiš.

Parijē,

J. B.

Sinatne un flosofija.

Deenwidpols safneegts. Norwegu
kapteins Roalbs Amundfens, kuzšč iſ-
brauža no Kristianijas 7. junijâ 1910.
g. uf pašihstamâ Mansena luga
„Fram”, safneebfîs deenwidpolu. Želâ
uf deenwidpolu winšč dewees 7. oktob-
ri 1911. g., kopâ ar 5 žiteem ekpedi-
žijas dalibneeeem, 4 ragawâs, kuzâs
eejuhgti 52 funi, pee kam panemti lihđi
pahrtikas krašjumi uf 4 mehnešcheem.
Želâ ekpedižija eerihkojuſi 10 reſer-
was punktus, atjahdama katrâ ſinamu
daudžumu pahrtikas lihđseku. Sčhof
no 88. deenwidus platuma grada, žeffč
gahjis pa 10,750 pehđas augſtu kalna-
ju, kuru Amundfens nofaužis par ka-
rafa Gaatona kalnaju un uf kura ari
atrodotees deenwidpols. 15. (2.) de-
zembri iſdarijuſči mehriščhanas un ap-
reščkinafčhanas darbus, kuri peerahdi-
juſči, ka atrodas uf 89. gr. 55 min.
deenwidus platuma, kadefč, lai peeetu
poiam wehl tuwaſ, žefotaji nogahjuſči
deenwidus wirſeenâ wehl 9 kilometrus,
kur tad ari apmetuſchees. „16. (3.) de-
zembri,” Amundfens patš ſtahſta, „bija
ſkaidra, ſaulaina deena. Mehš bijâm
peegahjuſči deenwidpolam tîf tuwu,
žif ween to warejâm apreščinat ar ſa-
weem inſtrumenteem un ſekstantu ar
mahſfliĝo apwahſeni. Uſ pola mehš
uſžeſhlâm neleelu telti, uſwilkâm Nor-
wegijas flagu un „Frama” wimpeli.
Telti nofaužâm par „pola mahjînu”.
1400 kilometrus leelo gabalu no ſee-
mas nometnes lihđi polam, mehš no-
gahjâm 57 deenâs. 17. (4.) dezembri,
paſtahwot apbrihnojami jauſam lai-

kam, mehš uſfaſtâm atpaſažefojumu
un dezembra mehneſča beigâs eerada-
mees ſeemas nometnē ar diwâm raga-
rdâm un 11 funeem. Weſ deenwidpola
safneegičhanas, muhſu ekpedižijas gal-
mence reſultati ir ſčahđi: Mehš ap-
reščkinajâm „Roſſa barjera” garumu
un iſpehtijâm ta rakſturu, uſgahjâm
Wiktorijas ſemes deenwidus dalas un
karala Edwarda ſemes ſaweenojumu,
ſaſtahwoſču no warena kalnaja, kuzšč,
kâ Icelas, welkas wiſžaur antarktikai
materikai un kuru mehš nofaužâm par
„Iaraleenes Modas kalneem”. 27. de-
zemōri „Frams” eebrauža Walfiws
lihži, kur 3. janwari eeradâs japanu
ekpedižija, kura iſtahpa malâ lihđſâs
muhſu ſeemas nometnei. 17. janwari
mehš dewamees atpaſažefojumâ, kuzšč
noilga nelabwehliĝu mehju dehl. Wiſi
ekpedižijas dalibneef: ir weſeli.”

Norwegu ſinibu wihti ſagaيدا no
Amundfena bagatus materiala krašju-
mus, jo uf pola pawaditâs trihs dee-
nas apſolot paſaulei daudſ ſinatniſku
nومهrojumu, kâ to apgalwo paſihita-
mais meteorologs Mons; turpreti Kri-
ſtianijas ĝeografiskâs beedribas
preeſčſehđetajs Statums preezajas
par to, ka konſtateis karala Eduarda
un Wiktorijas ſemju ſaweenojums.

Paſča deenwidpola ſafneebſeja,
Roalda Amundfena, wahrds jau pa-
ſihstams no wina žefojuma 1903.—
1905. g., pa ſeemefu polarapgabalu,
pee kam winam laimejâs atraſt ſee-
nelu magneta polu un uf pawegâ ek-
pedižijas luga „Gjōa” apbraukt ap

Ameriku, pa tā faukto „seemelu-veetru-
nu zeku”. Par šo zefojumu winsch
tureja preefklafijumu 1907. g. ari
Peterburgas geografiskā beedribā. Ta-
gad, tā teel sinots, winsch wehl nedo-
majot wis atgreetees us Eiropu, bet
gatawojotees braukt teeschi us seeme-
potu.

Nā kimiski faistit brihwo gaisa
flahpelli. Beeprafijumi pehz flahpelli
faturofcheem mahfsteigem mehseem lauk-
faimneezibā gadu no gada aug. Vihdschim
Tschiles falpeters un amonija fahli,
ja necewehro Peruguano ragu miltus
un zitus produktus, bija weenigee
flahpelli faturofchee mehslī. Amonija
fahlu pagatawofchana ir aprobeschota,
jo fchee fahli galwenā fahriā teel ee-
guhti no amoniata, kas attihstas tā
fahnaproduktis pee afmenu oglu kolfe-
fchanas gāses eestahdēs. Otrs faistita
flahpella awots — Tschiles falpeters
— pamafam iijihft. Ir aprehlinats,
ka Tschiles falpetera flahni peeteef
wairs tikko 35 gadeem. Tā tā loti
daudf falpetera patehrē ari kimiskā
ruhpneezibā falpeterfahbes eeguhscha-
nai, tad jautajums par falpetera ap-
truhfchanu fazehla nopeetnas bahšas.
Nā nowehrft draudofcho katastrofu, fu-
ru tik tumfchās krahfās attehloja W.
Kruiffs (Crookes) fawā darbā: The
Wheat Problem (1899)? Gaisf gan
fatur loti daudf brihwa flahpella, bet
tā wiau faistit? Bilweku genijs ari
fchoreif prata atraft ijeju. Tifa is-
ftrahdatas pat wefelas 3 metodes, tā
krihwo gaisa flahpelli kimiski faistit.

Pirmā metode ir amoniata eeguhs-
chana sintetiskā zelā no elementeem:
flahpella un uhdenrafcha. Otrā —
flahpella faistifchana ar metaleem,
turi, tā pahrejas produkti noder amo-
niata eeguhschanai. Bee abām fchim
metodēm flahpellis teel eepreefcheji
iselets no otras galwenas gaisa fa-
fahwdalas — flahbella. Trešchā me-
tode — gaisa flahpella teefcha ofšida-
gija, un ofšida pahwehrfchana falpe-

tera fahli. Bee fchis metodeš, tā is-
ejas materials nober teefchi gaisf un
neifolets flahpellis. — Flahpella is-
olefchana, eeguhschana no gaisa, naw
gruhti iswedama. Gaiju wada pa fa-
fartetu waru, pee lam warsch ofšidejas,
fameenojas ar flahbelli, famehr flah-
pellis nenem pee reakzijas netahdu
dalibu. Tahdā zelā teel gaisa fa-
fahwdalas, flahbellis un flahpellis,
atdaliti weens no otra. Ari uhden-
radis ir weegli peecetams, wiau ee-
guht elektrolitiski ar galwanifkās
ftraumes palihdsibu.

Upluhkofim katru metodi atfemi-
fchli. — Amoniafa eeguhschana no ele-
menteem lihdschim tifa uiflatita par
praktiski neefepchjamu aif ta eemesla,
ka flahpelim pee semas temperaturas
peemihf mahja reakzijas fpehja un
otrfahrt: flahpelim un uhdenradim
ir fawā starpā maj radneezibas. Ti-
kai leetojot augstas temperaturas (pee
augstām temperaturām reakzijas no-
rifinas eewehrojami ahtrafi) war pa-
nahft flahpella un uhdenrafcha
fameenoschanos, pee lam ta no-
rifinajas tif ahtri, ka sintesei waretu
buhf praktiskata nofime, ja tikai aif
tās pahšas augstās temperaturas tai
pahšā brihdi atkal nenotiktu pretejs
prozefs — amoniata fahfaldifchans
fahfahwdalas.

Tā tad no tehniskā redses stah-
wokka sintetiska amoniata pagatawo-
fchana fkaistijas par neifwedamu. 1910.
g. Karlsruhes prof. F. Haberam isde-
wās peerahdit, ka amoniata eeguhscha-
na sintetiskā zelā ir praktiski eefpehja-
ma. Winsch idarifa papreefchu mehgi-
najumus mafakōs apmehrōs laborato-
rijā, un kad mehginajumi isdewās labi,
winsch pahrdewa isgudrojumu „Wade-
nes anilina un soda fabrikai”, kura ee-
fehka šo isgudrojumu ismantot lee-
lōs apmehrōs. Mehginajumi tifa is-
dariti pee 175—200 atm. leela fpeede-
na augstispeedeena zirkulazijas apara-
tōs. Paraleli Habers ijmehginaja ari

dašchadu katalizatoru eespaidu. Katalizatori ir weelas, kas leelā mehrā weizina reakcijas aštrumu, šchint gadījumā spezialī flahpella un ušdenrašča faweenofchanoš. Išrahdijs, ka ofmijam peemiht fewišchki attihštita katalifkas darbības spēhja. Preefšch mehginajumeem nehma maišijumu, faštahwošču apmehram no 3 wolumeem ušdenrašča un 1 woluma flahpella. Ofmijš tika leetots loti fasmalzinatā weidā, spēedeena leelums sneedjās pee 175 atm. un temperatura 550 gr. C. Ofmija gada rašča fwahrstas ap 100 kg., winu loti daudš patehrē preefšch elektrifku lampu pawedeeneem. Winšch ir loti dahrgs metals un tamdehl ari Šabers melleja pehž išplaitata katalifatora. Kā tahds išrahdijs urans. — Lai sintese išdotos, ir wajadšigs amoniaku pawahpeniški eeguht un eeguhtu tuhliit atdalit nošt. Tas ir eeprehjams žirkulazijas aparātšs pee augsta spēedeena. Amoniaks pawahpeniški attihštidamees ar mehrenu faldeščanu teef pahrwehršts šchidrumā un nofuhšts.

Ir aprehkinatš, ka šiltuma enerģijas un spēhla patehrinšch sintetiflā amoniaka eeguhtščanai naw leels. Žil leela praktifka nošime buhs sintetifka amoniaka industrijai, to rahdis nahlotne.

Lihds šchim nepamanita pawarahdiba pee kreikeem. Palaiķam žilwefa labās pušes organi ir pahraķi par atteegigem kreijās pušes organcem. Wišpilgtaf tas parahdas labās rofas pahraķumā par kreifajo. Ar weenfahrschu mehginajumu katrs war pahrleezinatees, ka ari wina labā aģš ir pahraķa par kreifo. Ja ar abām aģim šfatišimees, peem., uš štahwošču šwezi un raudšifim ar pirkstu šwezi aišfegt, tad, kreifo aģi aišwehrufši, šwezes nemas neredšchim. Ja aišweram labo aģi, tad šwezi eerangam tašru prom uš kreifo puši. Tas peerašda, ka, ar abām aģim šfatišimees, mehš tomehr preefšchmetuš rēdšam tā, ka mums tos attēhlo labā aģš. Werlines aģu ahršts Dr. Enslins šcho mehginajumu išdarijs ar kreikeem un atradis, ka daudšiem kreikeem kreifā aģš pahraķa par labo.

Žilwefa meefas fwara peeaugumu dašchadšs wezumšs aprašta Werlines fiziologš G. Friedentals. Žilwefi un ehrmi aug daudš gaušaf, nekā leelais wairums žitu dšihwneeku. Jau loti garšch ir žilwefa attihštības laikmets pirms dšimšchanas. Mišigā behemota gruhfnības laiks ilgst tikai 240 deenas, bet žilwefam žaurmehrā 270 deenas. Pat puspehrtiķeem (144 d.) ir garaks gruhfneezības laiks, nekā lauwām un tigereem. Pirmās 20 gruhfnības deenas žilwefa olina peeaug fwarā 400 kahtīgi. 30 lihds 40 deenas pehž apaugloščchanas žilwefa embrija smagums diwlahrschojas it pa 2 deenām. No tā laila fwara peeaugščhana armeen mafiņajās lihds pat muhscha beigām. Absolutais peeaugums wišwairaf gadījumšs ir wišaugštaks pirmajās deenas pehž dšimšchanas. Tad meefas smagums war peeaugt par 40 gr. deenā. Bet relatīwais peeaugums pirmās deenas pehž dšimšchanas ir jau daudš mafsaks: tad žilwefš fwarā diwlahrschojas tikai it pa 100—200 deenām. Šihkafus aišrahdijumus dod šchi mašā tabele.

Bezums pehž apaugloščchanas.	Meefas fwars diwlahrschojas
40 deenas	it pa 2 deenam
42 "	" " 3 "
46 "	" " 5 "
55 "	" " 10 "
65 "	" " 15 "
80 "	" " 40 "
120 "	" " 76 "
190 "	" " 143 "
349 "	" " 661 "
1010 "	" " 1800 "
2800 "	" " 3000 "
6000 "	" " 12000 "

Sadāhve.

31 strahdneeku dāhveš.

I.

Uhrse mēs. 1912. gada sākums ir ustraufuma un leelīfu saviņņoju-
mu pilns. Leekas, ņabeedriba tūvojas
wehl nepeeredseteem patriņņajumeem,
kuru ņehloni flehpjas tagadejās ņabeed-
ribas ņaimneeziflās organifazijas uš-
buhwē. Kapitaliņiiflās ņabeedribas at-
tihtiba ņadalijufe kulturelo zilwezi di-
wās pretejās dakās; katrai no ņchim
dakām ir ņawas intereņes, ņawas
teekfmes, ņawi preeki — kuri ņaduras
ar otrejās dakas intereņem, teekfmēm
un preekem. Un jo tahtlaf, jo krasaf
un naidigaki. Proletariata un kapi-
taliņtu-ušnehmeju ņawstarpejās ņa-
durfmes paleef arweenu ilgafas,
pfaņchafas, aņafas, prinziplaf-
fas. Leekas, eefpehĵamee kompro-
miņu lihgumi jau iņbeigti; naidigās
ņchĵiras tūvojas iņchĵiroņchaj ņadu-
fmei. Tahdu eefpaidu wiņwairaf at-
ņahĵ pehdejee notifumi Angliĵā, ka-
pitaliņma wiņwezafā walņti, kura ņchĵi-
ru intereņchu preteņchĵibas un ņcho
ņchĵiru organifazijas ir ņafneegņchas
weenu no augņtafām pafahpēm. Gada
ņahfumā iņbeidĵās 3 nedekas ilgā zihna
ņanņafchĵiras loņwilnās ruhpneezibā.
Strahdneeki peeprafĵija ne-
organifeto strahdneeku, at-
laiņchana no darba. Mums
ņchahda praņĵiba iņleekas ņawada. Ne
tā Angliĵā. Tur tekņtilruhpneezibā or-
ganifeti gandrihņ wiņi strahdneeki. Wet
atĵewiņchĵi ņtrahdneeki tomehr ņpihtigi
paleef ahrpus organifazijas, un wini,
lai gan nemaņfā neņahdas beedru nau-
das, tomehr bauda wiņus tos labumus,
kurus gruhĵās un ilgās zihnās iņkaro
organifetece darba beedri. Wet tas naw
wehl galwenais eemesliņis zihnām pret
neorganifeto strahdneeku. Leeta ta, ņa
uņnehmeji ne pawiņam negrib ņtahtees
ņafarā ar strahdneeku organifazijām;
wini negrib tās atņiht un weņt ņarunas

ar winu preekņchĵahĵweem (no fabri-
kanta ņaimneezifĵi neatkarigeem beed-
ribu ņekretareem). Un ņchĵis ņawas
eerunas pret ņtrahdneeku organifazi-
jām ņabrifanti balņta apnehram ņchah-
decem eebildunteem: organifazijas ne-
apweeno wiņus strahdneekus; manā
ņabrifā strahdā ari neorganifeti strahd-
neeki; tadehl ņarunas weđiņchu tika ar
ņawas ņabrifas strahdneeku iņwehle-
teem preekņchĵahĵweem. . . Un uš-
nehmeji wiņadi pabalņta neorganifetos
strahdneekus. Tadehl organifeto strahd-
neeku naidņ pret wineem, un zihna ar
wineem. Ihtenibā ta ir zihna par to,
lai ņtrahdneeku beedribas tiftu atņihtas
par wiņu ņtrahdneeku preekņchĵahwi.
ņanņeņchĵiras ņtrahdneeku zihna ari
ņchoreiņ hij loti ņihwa. Wina iņbeidĵās
ar kompromiņu, pameeru uņ 6 mehne-
ņcheem un noteifumu, ņa zihnu par
waj pret neorganifeteem war eefahĵt
tikai 6 meh. pehĵ atteeziga paņinoju-
ma eefneegņchanas. Iņlihguma no-
teifumus peenehna organifaziju
preekņchĵahĵwi; bet strahdneeku waira-
fums nebuht ar to neapmeeerinajās.
Wirms darba uņņahņchĵanas dauņņas
ņapulzes uņbruĵa wadonu peelaidibai.
Teit iņpaudās Angliĵas ņtrahdneeku
dņihwē tagad paraņtā paraņdiba: wa-
doni neņaprotas ar beedru
maņu; ņtrahdneeku waira-
fums energiflaks un radi-
kalaks, nekā wadoni. Tuhtit
pehĵ ņtreika iņbeigņchanas atĵaunojās
zihna pret neorganifeteem (Akriņchto-
nā un Charwudā); pehdejos padņina.
Tā tad zihna iņbeigta tikai uņ laiku.
Strahdneekus neatbaida milņĵee ņau-
deĵumi: 3 nedeku ilgā zihna wineem
iņmaņfaja, ņa ņaudeĵums darba algās
— audeĵeem apm., 6 miljon., wehrpe-
jeem — apm. 2 miĵ. Beedribas iņ-
maņfaja pabalņtu — apm. 2 miljon.
rublu. Ruhpneeki ņaudeĵa apm. 60
miljon. rublu.

Safarā ar jautajumu par neorganīsetem strahdneefem 16. janvārī eefahkās streiks Glasgo ostā; arī tas ilga pahtris nedēļās un arī teit noflehgtais lihgums ne wifai apmeerina strahdneefus. Nemeers nowehrojams arī zitās ruhpnēezības nosarēs. Tāfchu darba un kapitāla wisleelafā fadurfme 1912. gada fahkumā ir — Anglijas ogkratfchu zihna par darba algas minimumu. Par wīnu runaja un spreedā wīsu janvārī un februārī, lihbj pat streika deenai 17. febr. (1. marīam). Pēe lemshanas — buht waj nebuht streikam — pēedalijās wīji ogkratfchi: 446,000 balfoja par un tīfai 116,000 pret streiku. Streikam milfiga nofihme. Raktuwēs pēegahdā ogles nemeen ruhpnēezīfām eestahdēm, bet furinamo materialu arī primatdīfhwolkeem, gāfēs u. z. fabrikām. Ogkratfchu rokās Anglijas dīfhwēs gāfwenee spēhki. Un atbildiba uj wīnu plezeem ir milfiga. Tadehlf ufmanīgi jau fahkot no 1893. g. wīni gatawojās uj pēhdejo streiku. Strahdneeki bij pat meerā gaidit lihbj lihguma notezefchanai (1915. g.). Bet apītahkī spēeda ufshakt zihnu jau tagad. Pahrtīfās weelu zenās paleef arweenu dahrgafās; darbi raktuwēs arweenu gruhfaki; daudfās weetās naw eefpēhjams fahstrahdat tīf daudf ogku, fa waretu fapelnit lihbjeffkus wīznepēezefchamafām wajadsībām. Tadehlf strahdneeki laufa lihgumu un pēeprahfija, lai ufnehmeji nodrofhina wīneem apm. 20 rubku leelu minimalo nedēļās algu. Sahkumā dāfhi ufnehmeji bij meerā atfīht strahdneeku prahfību. Bet raktuwju ihpahfneeku konferenze lehma zitadi: wīna grīb zihnu, lai fagrautu strahdneeku organīfajijas. Bet strahdneeki tīz faweeem spēhkeem un pakaujās uf wālfu strahdneeku pabalftu. Streiku organīfchānu un īfredfēs wīni pahrfpreedā wairafās konferenzēs. 8. (21.) febr. Londonā notureja fawās fehdes ogkratfchu starp-

tautīflā konferenze. Tajā pēedalijās Franzijas, Wahzijas, Belgijas un Seemel-Amerīfās Saweenoto wālfu preekfshstahwji, wīni reprefenteja apm. 3 miljonūs ogkratfchu. Konferenze īf-fajijās par Anglijas ogkratfchu pabalftīfchānu.

Saprotams, fhajjās notikumūs wāldības preekfshstahwji nenofatījās weenaldfīgi. Arī wāldību loti war apgruhfinat ogkratfchu streiks (pēetruhfks dedfīnamā materiala kara fugeem, kroņa fabrikām u. t. t.). Un bej wīfata, streiks war pahrgroftit wīfus liberālu politīflos refhīnus, war eemeft liberalos fabrikantūs konferwatīwo lehgeri un strahdneekūs opofīzijā. Tadehlf wāldības preekfshstahwji ar Afkwītu preekfshgalā īfleetoja wīfus fameerīnafchānās lihbjeffkus. No ofīzīelas eejāulfchānās pretīneeku farunās wāldība atturejās lihbj 7. februarim. Patā laiku bij jau notīlufchās wairafās ogkratfchu konferenzēs un fopīgas fehdes ar raktuwju ihpahfneekeem. Bet farunām nebīj panahfkumu, jo Šotīfjas un deenwīdūs Uelstas raktuwju ihpahfneeki kategorīfki atfajijās atfīht minimalās darba algas prīnzīpu. 7. februarī farunas īfbeīdfās. Tai pahfchā deenā strīhdit eejāuzās Afkwītis; wīnfh ufajīnāja strahdneeku un raktuwju ihpahfneeku preekfshstahwjus eerafīees 9. februarī ahrfleetu ministrijā uf farunām. Afkwītis zentās pahrfleezīnat ogkratfchūs atfīht streika ufshfshānu un turpīnat pahtrahfufās farunas. Raktuwju ihpahfneekeem premjers eeteīza buht pēelaidīgakeem un ufajīnāja uelshūs fefot angkeem, atfīht wīsmaj prīnzīpā minimalās algas wajadsību. Farunām nebīj panahfkumu; strahdneeku preekfshstahwji newareja dot galīgu atfīldi; wīneem nebīj wajadsīgās pīlmaras. 14. februarī fapulfzejās ogkratfchu konferenze; wīna nolēhma turpīnat farunas un īfwehlfja delegajīju. Tai pahfchā deenā atjauvoja fawās fehdes raktuwju ih-

pašdneeku un strahdneeku apweenotā konferenže. Šoreiņ viņa pedālījās arī valdības preekščstahwi. Valdība līka nojaukt, ka gadījumā, ja raktuwju ihpašdneeki nepeefahpfees, — jautajums par minimalo darba algu tiks iščakirts likumdoščanas želā. Pehdejais eebildums pazešla valdības autoritati; strahdneeku preekščstahwi daudz labprahtigaki turpinaja farunas. Wet streika kusība pa to laiku jau eesahfās. Dasčhōs rajonōs ogkratschi pameta darbus jau 10. februari (w. št.). 14. febr. streikoja jau apm. 120 tuhšt. ogkratschu. Prahtus neapmeerinaja arī Anglijas pilsehtu preekščstahwu (meru) konferenžes uščaukums raktuwju ihpašdneekem un ogkratscheem (11. febr.). Pilsehtu preekščstahwi mehginaja eestahstit, ka wajaga cewehrot „fabeedribas” un „tehwiņas ruhpneezibas” interešes, ka ušmanigi un ar wisleelato nopeetnibu jaturpina farunas un jamehginata weenotees meera želā. Wet — taiņni raktuwju ihpašdneeki wiswairaf pretojās „meera želam”. Un strahdneeki newar peefahpfees, ja wini apfinas fawus peenahkumus pret fewi, fawu gimeni, ja wini griib pedalitees fabeedribas kulturelā dšihwē. Minimalā alga — ir nepeceesčhami wajadšiga, no prasības pehž minimalās algas ogkratschi neatfahpfees. Tahds ir wini 20. janwara konferenžes lehmums. Ar šcho lehmumu rehkinas pat waldba; arī wina peeweenojās strahdneeku prašibai. Tai pretojas galwenām fahrtām deenwidus llesfas, Nordumberlendās, Skotijas, Somerfetas un Bristolēs raktuwju ihpašdneeki. Wet sem waldības eespaida arī wini kuhšt peefahpigaki. Tatschu streiku nowehrt neidewās — 1. martā (17. februari) atstahja darbu wairaf, nekā miljons ogkratschu. Un streika eespaids tuhlit bij fajuhtams arī zitās darba nojarēs — maščinubuhwetawās, kuņņeezibā, dšelsželu fatiifmē u. t. t. Ogļu ze-

nas peeauguščas par 75—100 prož. Tahel waldba neišbeidša fawu famerinasčanas politiku. Pehž daščam deenām wina apfola eefneegt likumprojektu par minimalo darba algu. Wet, blakus meera politikai, waldba neaismirst arī zitus „nomeerinasčanas” lihdseklus. Lihds ar streika eefahščhanos tika dota karaspehkam pawehle buht gatawam; waldba mobiliseja 775 kawalerijtus un 2,500 fahjneekus; šaldatu iswadāščanai norihtoja fewiščklus wilzeenus. Un waldba to darija, neskatotees uš to, ka strahdneeki it wisur atstahja raktuwēs žilwekus, kuri ušturu raktuwēs fahrtibā un nowehrtu bojāščanu. Tahda waldības rihžiba war strahdneefōs radit tik fahčutumumu un teesčham radit atklastus nemeerus. Wet tagad wiš rit wehl klusu. Kas buhs rihlu, fahds buhs grandiozās žihnas rezultats un eespaids uš Anglijas fabeedrišifaimneezifko dšihwi, par to gruhti wehl spēest, — par to runašim nahšošā numurā. Tikai weenu waram fazit: mehš ešam leelifku notikumumu leegineeki. . .

Šcho preekščā stahwoščo fadurimju atmosferō notureja (ahtot ar 11. janwari) fawas sešdes arī Anglijas strahdneeku partijas 12. kongrešs. 1912. gada 1. janwari partija apweenoja — 1,446,666 beedrus (dibinasčanas gadā — 1900.-01. — wina apweenoja 353,070 beedr.); kongrešā pedālījās apm. 500 delegati. Partijai peefleenas 137 strahdn. arodn. beedribas; 64 weetejās strahdn. politifās organizācijas; strahdneeku neatkarigā partija (28,000 lož.) u. ž. Kongrešs isteizās par dšelsželu, raktuwju u. t. t. naziōnaliseščanu un aš kritiseja waldības politiku strahdneeku jautajumā (polizijas un karaspehka isfuhtifčanu streitu weetās) un eeteiza beedreem uštahtees par to, lai strahdneeku apdroščinasčanas isdewumitiku ušwolti weenigi ušnehmajeem,

Iai strahdneeku apdroščinasčanas isdewumi tiftu usfkatiiti par rasčosčanas isdewumeem.

Gewehrojami ari Belgijas ogkratiču streiki. Tee ilga apm. mehneši. Abas pufes ir stingri organijetas un tadehš ari teit zihna bij ilga un isturiga. Strahdneeku kafes ijjifa; bet padotees wini nepadewās. Weetejās promingez padome isfneedsa streikotajem 50,000 rublu leelu pabalstu. Strahdneeki lika preefšča nodot strihda islemščanu ščhišreju teefai. Ušnehmeji atteizās. Gedšihwotaju šimpatijas ogkratiču pufē.

Belgijas ogkratičhem peeweenojās ari Franzijas ogkratiči. Luaras apfahrinē wini 8,532 pret 1,323 balsim nolēhma usšāht streifu un zihnitees par 8 ft. darba laiku. Parišē isbeidsjās 2 mehneščus ilgais fčoferu streiks. Jaatsihmē ari pehdejee kongresi: Franzijas fozialistu kongress (Kionē) un kalnrupneezibas strahdneeku kongress. Abds kongressds bij isjuhtama mafu radikalisma peeaugščana. Ari Franzijā fabeedribas pamatsčkirā nowehrojamas milšigas pahrgrosibas, kuras pausč par ščkiru zihnas paasinasčanos. Kalnrupneezibas strahdneeku kongress kritišeja waldbibas litumu par pensijām: kongress peeprašijis pensijas isfneegščanu it wifceem kalnrupneezibas strahdneekem, kwei wezati par 50 gadeem un nokalpojusch 25 g. Kongress eeteiza parlamentam pasteigtees ari ar 8 ft. darba laika eeweščanu raktwēs.

Portugalē leelu ustraufumu fagehla Lisabonas wispahrejais streiks un, safarā ar to, strahdneeku un jaunās republikas polizijas faduršmes. Streiku eefahka — laufstrahdneeki. 13. janwari streikvoja apm. 20 pagastds; streikvoja wairaf, nekā 50,000 strahdneeku. Dašču pilšehtu strahdneeki aifšimpatijas peeweenojās lauzineekeem. Ušnehmeji nepeekahpās. 16. janw. strahdn. beedribu preefščstahwji is-

fludinaja wispahrigu streiku. 17. janw. aplusa tipografijas, apdšija gahše un elektriba, uš eelām apstahjās kustiiba. Meerigo streiku trauzeja anarkistifsee usbrukumi. Gefahlās faduršmes. Republikas waldbiba neprata isšoeigt eefahkuschos zihnu. Wina to til paasinaja. Brihwibu garantijas tika atzeltas, fapulzes nolēegtas, beedribas flehgatas, strahdneeki (apm. 5,000) arejeti. Tifpat netaktifki isfurejās parlamentis. Winaš nepegreesa strahdneeku prašibām ne mafako wehribu. Tas ustrauza un noweda strahdneekus lihš atklastam ne-meeram. Tikai pehž afām represijām norima strahdneeku mafas. Republikā waldbiba peerahbijufe, ka ari wina neprot un nespehž faprašt strahdneeku wajadšibas. Streiks isbeidsjās 19. janwari. . .

Zitās walšis strahdneeku kustiiba neišpaudās til plahčds apmehrds un kraji, kā Anglijā, Belgijā un Portugalē. Bet norimufe wina nawa itin nekur. Afewiščki streiki bij ari Seemel-Amerikas Sameenotās walšis (Lawrenzā 16. janw. streikvoja 36,000 audeji, bij faduršmes ar miliziju), Austrijā un Wahzijā. Gemehribas pilna ir Wahzijās j. d. strahdneeku partijas uswara reichstaga wehleščanās. Par šoz. dem. nodewa 4,250,329 balsis (1907. g. — 3,259,020), 28,6 proz. no wifceem balšteešigajem pilšoneem. Reichstaga eemeheja — 110 šoz.-dem. (1907. g. — 43).

Weidšot, neworam neatšihmet Šweizes eedšihwotaju balšosčanas isnahkumu strahdneeku apdroščinasčanas jautajumā. Jau 1890. g. referendumā (tautas balšosčanā) Šweizes pilšoni ar 283,000 pret 92,000 balsim usdewa Sameenibas Padomei isstrahdat litumprojektu par strahdneeku apdroščinasčanu. Padome to paweiza tikai pehž 10 gadeem. Litumprojektu lika uš tautas balšosčanu, bet Šweizes šihpilsonifka

tauta to atraidija ar 341,000 pret 148,000 balſim. Tagad likumprojekts peenemts ar 284,000 pret 236,000 balſim. Jaunais likums gan nepilnigs; wiņſch neatteežas uſ wiſeem ſtrahdneekem un apdroſchinaſchana pret ſlimibas gadijumeem naw obligatorifka. Tatſchu ſolis uſ preeſchu ir ſperts. Pee tam atſewiſchkeem kantoneem ir dota teeſiba atteezinat apdroſchinaſchanu pret ſlimibas gadijumeem padarit par obligatorifku.

Tee ir galwenee un rakſturigatee notikumi diwōs pirmajōs mehneſchōs ahrſemju ſtrahdneeku dſihwē. Teem japeeweeno ſinas par *Sinas* ſtrahdneeku pamoſchanos un ſozialiftifkās partijas nodibinaſchanos *Sinas* republikā.

J. Dns.

Ihſs atfkats uſ muhſu iſglihtibas beedribām. Neraugotēs uſ wiſeem teem nelabwehligem apſtahkeem, turōs atrodas muhſu iſglihtibas beedribas, winas tomehr turas wirs uhdens, kaut gan weenā otrā ſinā, tā to rahda Latw. iſgl. gada-grahmatas ſawahhtās ſinas, winas eet newis uſ preeſchu, bet gan atpafal.

Beedribu ſaſtahwōs koti nepaſtahwigs. Nā pilſehtā, tā uſ laukeem, beedru ſkaiſs eet majumā: 1908. g. pilſehtā beedru ſkaiſta zaurmehrs bija 230, 1909. g. — 220, bet 1910. — tikai 165 beedri. Uſ laukeem 1908. g. beedru zaurmehrā katrai beedribai bijis 113, 1909. g. 102 un 1910. — 93.

Beedribu darbiba galwenām ſahr-tām paraſhdijufeēs: biblioteku uſtureſchanā, preeſchlaſijumu un teatra iſrahſchu ſarihkojwanā. Skolas uſtur 4 beedribas: diwas uſ laukeem un diwas pilſehtās. Wezee „ſalumſwehkti” palee joprojam modē 1909. gada diwas beedriwas buja ſarihkojuſchās ſalumſwehktus 4 reifes, bet 1910. g. 11 beedribas ſarihkojuſchās 15 ſalumballes. No jauneem darbibas weideem buhtu atſihmejama behrnu ſwehktu un ſkolenu ekſkursiju ſarihkoſchana. Deem-

ſchehl, ſchōs darbibas weidus peeſopuſchās tikai diwas beedribas. Wehlams, kaut turpmat iſglihtibas beedribas pee-greestu ſewiſchku eeweħribu jaunatnei.

Bibliotekas darbojas deefgan ap-meerinoſchi, jo katrai bibliotekai zaurmehrā 80—90 laſitaju. Grahmatu ap-groſiba wideja: 7—10 ſehjumu zaurmehrā uſ laſitaja.

Publiſko preeſchlaſijumu ſkaiſs ar-weenu wairaf ſaplof: 1908. g. uſ laukeem zaurmehrā katra beedriba bij ſarihkojuſe 8 preeſchlaſijumus, 1909. g. — 7, bet 1910. g. tikai 5. Daſchās weetās preeſchlaſijumi naw noturet i intelligentu ſpehku truhtuma dehl, bet pa leekaiſai daſai ſche wainojami tagadejee „apſtahki”.

Teatru iſrahſchu ſarihkoſchana maſleet progrefē: 1909. g. katra beedriba, kura bija ſarihkojuſe teatri, zaurmehrā bija noſpehlejufe 3 teatra iſrahdes, bet 1910. g. 4—5.

„Neatkarigee apſtahki” bijuſchi deefgan manami. Wairakas beedribas ſlehtas, peem. Paſtmales (Widſemē), Raudites iſgl. beedriba „Rahwi” (Kurſemē) u. ſ. Sewiſchku eeweħribu peina weens paſchahwibas gadijums. Penkules iſglihtibas beedriba pate nolehmufe likwidet ſawu darbibu. Protams, ne aiſ labas gribas, bet gan apſtahku ſpeesta.

Kron-Wirzawas iſglihtibas beedriboi adminiſtrazija noleeguſe ſarihkot weenā un tai paſchā deenā beſ pahtraufuma preeſchlaſijumu un noturet pilnu beedru ſapulzi. Emburgas iſglihtibas beedribai komiſars neatlahwis palikt pagaſta namā, kaut gan weetneeki to bija atlahwuſchi. Schai paſchā beedribai uſ preeſchlaſijuma atſauju wajadſejis weſelu gadu gaidit. Puſes iſglihtibas beedriba newaro: iſwehiet adminiſtrazijai pa prahtam atbildigo bibliotekaru: trihs reifes eſot wehlejuſe, bet apſtiprināſchanas nedabujuſe. Inſpektors minetai beedri-

Bai nolecdfis skolas telpās, pat skolotāja dīhwofli (iv.), noturet dšedafšanas mehginajumus.

Widsemē bagatigs fšahdeem pēdīhwojumeem Baltas aprinkis. Kau-guru iſglīhtības beedribai „Darbs” noleegti 4 preefšlafijumi un bibliotēka neatlauta. Tīrſas iſglīhtības beedri-bai noleegtas pēh preefšlafijuma de-bates, jo winas esot aij pahrſtatiſchā-nās atkautas. Bet galwenais, ka ap-rinkta preefšneeks nepeelaiſhot ſkolota-jus tā lektorus bej atteezīgās atkautas no inſpektora.

Bej peemeſteem trauzeekem beedribas ſcheſlojās wehl par peemeſtīgu ielpu truhkumu, jo nereti preefšlafi-jumi winām janotur ſchlūhūs (Em-burgā), bet iſtīhlojumi jaſarihko uſ loppu ſuhſis augſchās (Uſſchwā-gā)!

Wo gan lai rakſta uſ ſawa wairoga muhſu iſgūnwas beedribas taħdā ſtah-woku? „Dauds ſahpju, maſs ſtarinſch gerības”. —ectis.

Retrologi un peeminās.

Ēſharlſs Dīkenſs dšimis 1812. g. 25. janw. (7. febr.), tā tad taiſni preefš ſimts gadeem. Šhis angļu rakſtneeks peeder pee genialafajeem un ari popularafajeem paſaules rakſtneekem. Wina darbi, maſakais daſchi, tulkoti pat wiſmaſako tautu walodās. („Latwījā” pēhrngad druktaja wina romanu: „Olivers Twiſts”). Dīkenſa popularakais darbs ir humoristiſkais romāns „Pitwīkeſchi”. Tur daudſ pahrſpīhlejumu un nedabīſku ſarīlaturu, bet aij wiſi ta, tomehr dširdas autora ſiltā, preefš ihſtas ſilwežības ſajuſminatā ſirds. Moraliſts Dīkenſs ir wiſōs gītōs ſawōs eewehrojamaſōs darbōs: „Maſā Dorite”, biograiſkajā romanā „Dawīds Skoperfilds” u. g. Bet wina morale naw pahrat uſmahzīga un nezeefchama, wiſch mahza tā wežs, mihtſch ſkolotajs. Dīkenſs ſahla tā profeſionels leelās publikas rakſtneeks, iſdewa ſawōs ſazerejumus wiſpirms burtnīzās, tur, ſināms, ſatra bij janobeids tā, ia lai modinatu un uyturetu intereſi preefš nahſchās. Šhis wina darbu ſenſazijas rakſturs aſmanams gauri wiſōs wina wiſlaba-

lōs mahſſas tehlojumōs; ſaiſtoſchā ſtahtījumā eepinas rupjas, neeſtetīſtas ſzenas, meerīgu plaſtiſku rakſturojumu pahrtrauz nepeederīgi ſarīſejumi. Tomehr ar wiſu to Dīkenſa utilitarijms, dšilā ſilweku mihlejtība, lihdsjeetība ar nabageem un noſpeeteem, wina labſirdīgais humors un nepahrſpehjamā epīſtu tehlojumu weikme wehl tagad muhs ſinamā mehrā intereſē Dīkenſa romānōs, kaut gan tuwu tā neſpeh jaiſtit, tā wina laimēla angļu laſitaju. — Ēſharlſs Dīkenſs dšimis uſ taħdas ſalas pee Portſmutas oſtas, tā marines rentmeiſtera dehlis. Jau-nibu pawadijīs Londonā, tur pahr-dſihwojis wiſadas dšimtas nedeenas. Tehwan diwus gadus bij jaſehd paradu zeetumā, kamehr mahte zeeta wiſleelako truhkumu, bet Ēſharlſs kalpoja pee taħda wiſes fabrikanta par hodes puiku. Pamaſam dšimtas apſtaħli uſlabojās, Dīkenſs wareja apmeklet daſchās ſkolas, eeſtahjās pee adwofata par norakſtitaju u. t. t., un 1883. gadā ſahla ſawu literariſku darbibu ar taħdām humoristiſkām ſtīgēm.

Balejas webstules.

Žeen. Iafitajeem. Raina biografi-ju turpinašim atkal nahfošchâ burtnizâ.

L. P. „Atmodas” un „Spehta gars” drukajim.

A. Sk. — Ne „Agonijas”, ne „D, behrniba!” „Domâs” naw leetojams.

M. C. — Dsejoki „Domâm” neder.

S. K. E. V. Wehl stipri nepilnigi.

Rob. Dsejoki muhsu ņhurnalâ nebij drukajami. Ari dramâs fragmenti laikam nees.

A. Saig. „Seemas nakti” nebij drukajams.

K. Gr. — „Zuhdaja ņtuhpņts” neder, pee lam „neattarigee apņtaņki” te nemaņ nekriht ņwarâ. Ari dsejoliņ naw drukajams.

ņkolneekam — Dobelê. „Nebuhtu gan wehrtņs,” wismaņ tagad wehl nê.

Alfredam — Rigâ. — A. L. — „nim. A.” — Rob. D. — Rigâ. — „Coros” — Nelectojim.

Grāmatu galds.

Univerņalâ biblioteka A. Gulbja apgaņdibâ, Peterburgâ 1912. Nr. 24.—25. Natans gudrais. Dramatiska dseja peežôs zehleenôs no Leņinga. Tulkojis Rainis. Nr. 26—27. Dabas ņinibu wehsture no profesora Eigmunda Gintera. Tulkojis A. Swingewitschs. Nr. 28. Muhts Serģiņs. Stahts no L. N. Tolstoja. Tulkojis J. Janņons. Nr. 29. Gabriela ņhilinga behģchana. Drama no Gerhardtâ Hauptmana. Tulkojis A. Buhmanis.

Andreewa Needras kopoti raksti 1. Jelgawâ, 1911. g. L. Reimana iņde- wums, 273 lp. 1 r. 50 ņ.

Siltars. Meņchmales ņaudis. Weens zehleens. Balmeerâ. P. ņkrajina apgaņdata un drukata. 27 lp. 20 ņap.

Seltmatņs. Dņihwes miħķķa. Miħ- leņtibas ņeedoklis. Zehņis, 1912. g. D. Zehpe drukats un apgaņdats. 42 lp. 20 ņap.

Pawils Roņits. Rnijas. Dsejas. 1910. g. 48 lp. 20 ņap.

Drufas Ķuhdas.

„Domâs” Nr. 2. rakņtinâ par ņtraħdneeku Ķuņtibu 1911. g. (Ironikâ) eeweĆņufês Ķuhda: 1911. gadâ Rigâ ņleħģtas newis 26 arodn. beedribas, bet tikai 2.

Pagaħģuņchâs burtnizas rakņtâ „Germanis Bangs” paņchâ ņaħķumâ iņ- laisņs: „Aņtondeņmittee gadi. Danijâ”. Taħķaņ ņtaħw: gleņnotajs Arģģers, wajaga buht — Kroģģers. Wehl drufķu

taħķaņ: Taħģds daiķrakņtneezibas ģrauds Ķâ J. P. ņakobņens. Waja- ga buht: taħģds daiķrakņtneezibas ģrands...

Peehģmês pee rakņta: „Napole- ona Ķaraspeħķi Latwijâ 1812. gadâ” pagaħģuņchâs burtnizâs drufats: J. ņkardt, Die Franzģņen in Kurland. ņabuht: ... Die Franzģņen in Kur- land.

Redaktors: G. Semģals.

Ķiģweģģ: A. Goltņ.

Drukats Ķabeeedribas „Deena” tipo-litografijâ, Rigâ, Eliģabeteņ eelâ Nr. 16.

Wihnu leeltirgotawa
Chr. Jürgensohn, Rigâ.

==== Palta kalte 674. — Telefons 106. ====

Eekschemes wihni

augstakâ labuma.

Konjaks „Royal“

* ** ***

Ahrsemju wihni,

plâschakâ ijwehle, m uitas pildijumâ.

==== **Atkalpabrdewejeem rabats.** ====

Filiales pascha pahrwaldibâ :

Suworowa un Dfirnawu eelu Ituhri, telefons 325.

Terbatas un Dfirnawu eelu Ituhri, telefons 6580.

Wehweru eelâ 7, Wez-Rigas Ituhri, telefons 1569.

Kalnzeema un Dinamindes eelu Ituhri, telefons 3950.

Jelgawas Ichofejâ Nr. 12, Satiksmes eelas Ituhri, tel. 3055.

Rīgas Latviešu Amatneetu Palīdš. Beidr. Iraji-aizdevu kase

Elizabetes eelā Nr. 16, pašas namā, telefons Nr. 551.

Pagahjuschā gada apgrošijums. . .	10,081 426 rbt.	84 kap.
Bilanze uz 28. febr. 1911. g. . .	2,299,763	" 67 "
Bilanze uz 29. febr. 1912. g. . .	3,072,245	" 62 "
Drošības kapitāls skaidrā naudā.	232,776	" — "
Reserves kapitāls	111,917	" 19 "

Maksā par noguldījumiem 6% un par tefošņu
rehķinu 4% gadā.

Aizdod naudu:

pret galvineekēm un obligāziam par 7¹/₂% gadā,
pret wehrtspapireem par 6¹/₂% gadā.

Wiji noguldījumi ūhini irahķasē atšwabinati no krona
nodokļem un teel iimaksati beš eepreetsķejas usteitšķanas.

Darba laiks katru deenu, isņemot ūwehtdeenas un
ūwehtķu deenas no plķft. 10—3 deenā

Walde.

Rīgas Baltijas Savtārpeidā Kreditbedriba

Rīgā, Svātkrāma laukumā Nr. 7, pašas namā.

Telefoni { Balves 64-68.
 { Bīroja 39-56.

Blakšā par noguldījumiem — krona
nodokli navlīkoti:

uz noteiktu laiku 6% par gadu
" noteikti " 5 1/2% " "
" angļu angļiem 5% " "
" tekošju rehkū 4% par gadu
un nem

par vekselu diskontu 7-8%
" special tekošju rehkū 7 1/2%.

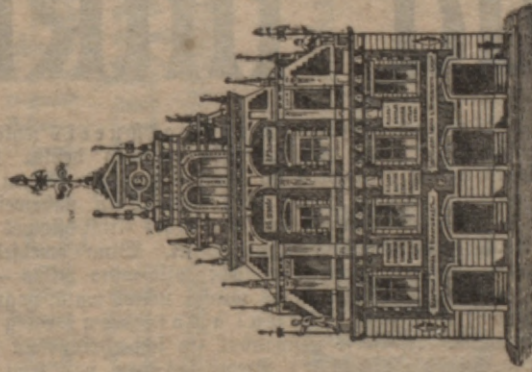
Noguldījums īsmatā bez esprezēšanas uztē-
šanas, peņem un īsuhā arī pa pasū.

Kreditbedriba ūņemās eša'et vekselus un zins
dokumentus un ībara naudas pāgēvumus uz visām
Kreemijas pilsētām.

Bilances kopsuma uz 1. martu 1912. g. 2,250,468 rbl. 37 kop., no 1,155
bedreem garantētāis droshības kapitāls 2,621,800 rbl. — kop.

Darba laiks no pulkstēn 10-3.

Balde

Stolam ņewiņņti eeteitta.

Pludona

„Pirmais wadonis prakt.-teoretiskā latweeschu walodas mahzibā“

trijos koncentriskos pošmos.

Matjā 40 lap., pa pastu peesjuhtot 46 kap.

Sewlņņtkā komiteja pee Rīgas Mahzibas Āpgabala Waldes ņawā atņaulņmes rakņtā no 5. ņeptembra 1911. g. nobod par grahmatu ņetofņņu ņpreebumu: „Pludona grahmatu Sewlņņtkā Komiteja atņiņņt par labako no iņnahkufņņhām latweeņņu elementargramatikam (лучшихъ изъ существующихъ элементарныхъ руководствъ по латышской грамматикѣ), ka lab ta pelna, ka to ņewiņņti eeteiz leetofņņhanat pirmmahzibas ņkolās (и потому заслуживающей особой рекомендаціи въ начальныхъ школахъ).

ņidewejs A. Goltz, Rīgā, Sutworowa eelā Nr. 5.

Mupat kā iņnahza:

Andreja Upiņņha jaunakais romans („Robeņņneeku“ otra daļa, „Jauno awotu“ turpinajums):

Sihda tihklā.

ņhaja leelajā romanā paņiņņtamais rakņtneekņs teņlojis latweeņņu ņabņiņweņ pehdejā laika rakņturīgako tipu: ņiņņņaimneeka jaunako dehlu. Rejaufņņi uņleesmojuņņha romantiskā ņparā wiņņņ atrabweeņ no dņņinitas tradiziju ņaitem un atņgahjis paņaulē. Winam leelņti nobomi, wiņņņ dņiņwe ņiņu ņagrans un paņrweiboņ. Det ar romantiskū eedomu ween dņiņwe naw loņama; ņemneeka dehls ņiņņt dņiņweņ ņiņlās raiņēs un mehgina pazelt es leelas ņabeedribas kufņibas wilnī. Wina dweņņe muņņham ņchuņpojas agri atmobināto dņimuma dņinu pluhbōs; wiņa wina buhte — kā „sihda tihklā“ — muņņņigās ņeweees warā, no luras wiņņņ neteel watā, pagurņt un kriht. — Upiņņha „Robeņņneeku“ I. daļa („Jauni awoti“) paņragadu laika iņnahza trijos iņbewumōs. ņidewejs neņchaubas, ka ņhi ahrņahrtejā intereņe neatņlahbņ ar pret II. daļu („Sihda tihklā“). Peewilzīgņ jau par ņewi romana waronis, latweeņņu defabentņ; — wina peedņiņwojumi piņņonu „labakajās ņamilijās“ ņtarp pirmās krihwibas kufņibas darbneekem, wina nemitige, kluhmainee miņleņtibas ņareņņgijumi tiņ ņpilgti un origineli teņloti, ka ņhis romans beņ ņchaubam buhņ ņaitams par Andreja Upiņņha leelako un labako darbu.

A. Goltz, Rīgā, Sutworowa eelā Nr. 5.

Pawafara Isondi
 Iahkotees eeteizu sawu wisplatchako
 = **fotografistu**
 = **aparatu Irahjumu,**
 wifados ilwedumos no wislehtakeem libdi
 dabrgakeem.

Paicha fabrikats :

fotografiskas plates,
 papiri,
 aparati,
 Ilehdeleji,
 kartoni u. t. t.

REKORD

Mr. Buziera

Rigā, Aleksandra eelā Nr. 4, eesja no Ilihabetes

Paichmahzilbai
 eeteizu grahimatu
 Deet Iarihtoti:

Fotografiska abeze. Zena 45 kap.
 Fotografiski kurfi weeniga preektehtahwiba
 Baltijas gubernam:

Dr. Selenmeta plates, Gorraas-green papirus
 Ectaijef "1, 4
 Ernemana spoguļa

fotografistu peederumu fabrika un nolittano
 eelas. Rodata : Majoros, Somes eelā Nr. 17.

Beetta Rigas

Samstarp. Kreditbeedriba

Rigâ, Terbatas eelâ 7,

makšâ, kroua nodoklus neatrehkinot,
par noguldijumeem uš noteiktu laiku
6% par gadu, uš nenoteiktu laiku
(tekošchu rehkinu) — 5% par gadu,

peenem weksetus eekasešchanai un išdara
naudas pahrwedumus uš wišam
šreewijas pilšehtam,

apdrošchina premiju biletes pret amorti-
šaziju.

NB. Noguldijumus išmaksâ beš ee-
preekšejas ušteiškšanas, peenem un iš-
šuhra ari pa paštu.

Darba laiks no $1\frac{1}{2}$ 10—3. Beš tam
pehžpusdeenâs ikdeenâs no
6—7, bet šeštdeenâs no 5—7, peenem no-
guldijumus un išmaksâ prozentes.

Schirmju un ūpeeku weikals J. B. Bromold,

Dfirnatvu eelā Nr. 66, Rīgā.

Isgata wo pašā darbnizā:

Leetus fargus,

Saules „

Speekus.

Darbniza preešā ūchirmju iūlaboūšanas un ūolu dreijāšanas darbeem.

Ed. Rosiņš, Rīgā.

Granita un marmora ruhpneeziba,

peebahwā par mehrenām žentam baščabus granita kapu krustu peemineklus,
plates, kapu ūhtas un wiūabus granita iūstrahbažumus preešā buhwem.

Fabrika: Pletenberga eelā Nr. 3-a, telefons 4018.

Roliftawa: Meera eelā Nr. 29.

Tornakalna

Latweeschu Palihdsib. Beedribas

Krahj - Aisdewu Kase

(Masā Altonawas eelā Nr. 6, Tornakalnā).

Masā par noguldižumeem no 6%, uem par
aišdewumeem no 7—8%.

Garantetais droščibas kapitāls no 428
beedreem 226,025 rbl.

Darba laits darbdeenās no pulkt. 11 lihāt
2 deenā, beš tam otrdeenās
no 6 lihāt 8 wakarā uu fwehtdeenās
no 12 lihāt 2 deenā.

Walde.

„Domas”,

mehneschraksts literaturai, sinatnei un sadsihwei
isnakt ar 1912. gadu.

„Domas” isnakt katra mehnescha pirmajās de'nās.

„Domas” isnakt leelā formatā, uz laba papīra, ar
galvas sīhmejumu **J. Maderneeka**, **A. Strahla**, **Zimmermana**
u. z. mahtslineeku winjetem. Dašhi ratsti buhs ilustrēti.

„Domu” isboschānu ar leelaku kapitalu nodroschi-
najuši akziju sabiedriba.

„Domas” buhs wismaļ 7 drukās lofsnes beesās.

„Domas” mahtā :

ar peesuhitichānu:	uz ahsfemem :
par gadu . . . 4 r. — ”	par gadu . . . 4 r. 50 t.
” pusgadu . . 2 ” 20 ”	” pusgadu . . 2 ” 30 ”

ekspedizijā sanemot :

par gadu . . . 3 r. 50 t.
” pusgadu . . 1 ” 85 ”

Atfewisichka burtuiza 40 kap.

Apstellejumus peenem ekspedizijā :

A. Golta grahmatu tweitalā,

Rigā, Suworowa eelā Nr. 5,

kā ari wiās zitās grahmatu tirgotawās.

Kaš apstellē 10 eksemplarus, dabū 1 par brihwu.

Maudas suhtijumi adresejami : Рига, Суворовская
ул. № 5, книжный маг. А. Гольт.

Atbildigais redaktors : **G. Semgals.**
Izdewejs : **A. Goltš.**

Politiski literariska un tautsaimneeziska deenas avise

„Jaunā

Deenas Lapā,

kura isnahk katru deenu, isņemot svehtdeenas un augstako svehtku deenas
1912. gadā — 8. gada gahjumā.

Abonentu skaita pecaugšanas deht avise jau no 15. septembra tika
pakeelinata, bet 1912. gadā ir nolemts to weht eewehrojami

poplašhinat,

dodot peelikumus 4 reises nedelā — pirmdeenas, treschdeenas, peektdeenas un
sestdeenas — un wisas nodalas sneegt kuplakas un suas ahtrakas.

„Jaunā Deenas Lapā“ strahdā lihds: S. Afars, Augenberga-Sereetis,
stud. phil. Behrjūnsch-Seemelis (Parise), Birneeks-Ilpits, K. Dehtens, A.
Deglavs, K. Duzmanis P. Grusna, J. Kahrklinsch, J. Klawinsch, stud.
Lapinsch, K. Landers, M. Leepa (Kopenhagenā), Melnais-Aksnis, Pludonis,
J. Rahjenis, B. Ramisars, Salktis, J. Strade, K. Swingewitschs, Skuju Fridis,
Sudrabu Gdschus, Andrejs Ilpits, J. Wainowitsis, stud. Weiss u. ž.

„Jaunā Deenas Lapā“ zentisees neween pafneegt ahtras un pamatigas suas
par wiseem notikumeem un parahdibam tikpat weetej bshwē, tā eekshjemēs un ahr-
semēs, bet suht ari par wadoschu organu muhsu kulturelā bshwē. Lai to panahktu,
„J. D. L.“ pafneegs apzerejumus, kas wispusigi eepahstīnās lastajus ar eewehrojamatām
bshwes parahdibam un wiseem us deenas kahrtibas stahwoscheem jautajumeem, tā ari
sneegs aishrahbijumus un eerosinajumus tautas paschdarbības un bshwes atjaunoschanas
leetā, eewehrojot sewiški wisu to, kas atteezas us tautas plashako aprindu latzigas un
garigas labklahjības pazelichanu un tautas kulturelu attihstību, tā iglīhtības kustību,
strahdneeku jautajumu, seeweschu kustību, atturības leetu, arodneezisko un kooperatiwo
kustību, daschadu beedribu un zitu organizaziju dibinashanu un darbību u. t. t.

Aboneschanas maksā :

Bes peesuhstichšanas :			Ar peesuhstichšanu :		
par 1 gadu .	4 rbl.	50 kap.	par 1 gadu .	6 rbl.	— kap.
„ 1/2 „ .	2 „	30 „	„ 1/2 „ .	3 „	10 „
„ 1/4 „ .	1 „	20 „	„ 1/4 „ .	1 „	65 „
„ 1 mehn. .	— „	50 „	„ 1 mehn. .	— „	85 „

Uš ahrsemem :

par 1 gadu .	11 rbl.	— kap.	par 1/4 gadu .	2 r.	75 kap.
„ 1/2 „ .	5 „	50 „	„ 1 mehn. .	1 „	— „

Aboneschanas laiks pasta abonenteem teel rehlinats tikai no katra meh-
nescha pirmās deenas.

Numurs maksā 5 kap.

Sludinajumi „Jaunā Deenas Lapā“ maksā : 10 kap. par shtu rakstu
weenas slejas rindinu, awises preekschpusē un tekstā dalā 30 kap. un
reklamu dalā 20 kap.

Weetu mekletajcem sludinajumi par puszenu.

Uš peeprashjumu isshhta parauga numurus. — Awisi us pehzmaksu neishhta.

Drufatawa peenem wišadus drufas darbus un isgatawo wisdrihsatā laikā.
Redakzija, ekspedizija un drufatawa — Rigā, Elisabetes eelā
Nr. 16 (Starp Sumorowa un Marijas eelam). Telefons Nr. 2183.

Pasta kastite Nr. 197.

Naudas shtijumu un telegramu adrese: „Jaunā Deenas Lapā“ — Rigā,

Parakstīšanās

uļ

politiskū, sabiedriskū un literariskū awisi

Jaunais Laiks

1912. gadam

turpinās.

„Jaunā Laika“ turpākie (šibšīrahbneeki: *Adata, Atoms*,
adv. *A. Bulchewitzs, Sch. Bulchewitzs*
(Schweizē), *J. Danishefwkiss, Eliass* (Belģijā), *J. Jansons, Dr. P. Kal-*
ninsch, šobu aheste *K. Kalnins, A. Kurzijs, Melnais-Alknis, E. Ololinsch,*
Ods (Binē), waišts domneetš *Dr. A. Preedkalns, Rainis, P. Roberts,*
W. Solows, adv. *P. Stutščka, M. Skujeneeks, A. Schwabe, Schlois,*
Andr. Upits, J. Zelms, J. Hermanis (Berlinē), *Seemels* (Parisē) u. z.

„Jaunais Laiks“ isnaht 2 reises nedelā treschdeenās un sestdeenās
u n m a k š ā

Ar peesuhstīshanu :				Riģas un ahreen. ijsdal. weetās:			
Par 1 gadu	3 rbf.	50 kap.		Par 1 gadu	3 rbf.	— kap.	
„ 1/2 „	2 „	— „		„ 1/2 „	1 „	60 „	
„ 1/4 „	1 „	10 „		„ 1/4 „	— „	80 „	
„ 1 mehņ.	— „	40 „		„ 1 mehņ.	— „	30 „	

Uļ ahřsemem :

Par 1 gadu	5 rbf.	50 kap.
„ 1/2 „	3 „	— „
„ 1/4 „	1 „	50 „
„ 1 mehņ.	— „	55 „

Numurs maklā 5 kap.

Awisi uļ pehzmakšu neissuhta. Parauga numurus uļ pee-
prastijumu issuhta par brihwu. Adrešes maina makšā 10 kap.
Kaudas suhtijumi un manuskripti adresejami: Рига, почт.
ящикъ № 1135 „Jaunais Laiks“.

„Muhfu Domas“,

politiska, sabeedrista un literariska atvise,

isnakt Jelgavā trihs reis nedelā: pirmdienās, treschdeenās un peeltdeenās

„Muhfu Domas“ aistahvēs plaščas demokratiškas interešes.

„Muhfu Domam“ lihds šchim solijuschees strahdat lihds jeloschee rakšneeki un šhurnalisti: J. Kuraters, Antons Birkerts, A. Deglavs, J. Druva, Pavils Grufna, K. Pirschs, J. Jaunsudrabiņš, J. Kleinbergis, K. Milgraviš, Melnais Alksnis, Bludons, Švingewištšs, A. Steins, K. Štalbe, Andrejs Upišs un ž. ti. Veļ tam veļļ daudšums korespondentu.

Abonešanas maksā:

Ar peesuhitišhanu:		Veļ peesuhitišhanas:	
Par gadu	3.30 kap.	Par gadu	2.20 kap.
„ pušgabu	1.65 „	„ pušgabu	1.10 „
„ gada žeturksni	85 „	„ gada žeturksni	55 „

Uš ahršemem: 5 rbl. par gadu un 250 kap. par pušgabu.

Numurs maksā 3 kap. Uš wehleschanos ištutam parauga numurus.

Študinažumi maksā: preešhpušē un tekstā — 20 kap., pehž tekstā — 8 kap. par šhtu rakstu rindinu.

Paraktišchanos uš „Muhfu Domam“ preeem wiši labakee grahmatu weikall Baltijā. Wiši naudas un weenfahrschee suhtijumi adresejami šhā: В редакцію газети „Мусу Домасъ“ („Muhfu Domas“), Митава, почтовый ящикъ 25. Redakzija atrodas Jelgavā, Katolu eelā Nr. 38, ekspedizija — Katolu eelā Nr. 21. Telefons 68.

„Sadsihwe“,

sabeedrists, politisks un literarisks laikraksts,

uštah ar 1912. gadu šawu 4. gada gahjumu un isnakt trihs reis nedelā: otrdeenās, žeturdeenās un šestdeenās.

Laikraksts žentisees apšpreešt sabeedristos jantajumus bespartejiški progresiwā garā.

Redakzija un ekpedizija atrodas: Jelgavā, Katolu eelā Nr. 10. Telefons 772.

Abonentu maksā:

Jelgavā un isdalamās weetās šanemot:	Ar peesuhitišhanu:	Uš ahršemem:
Par 1 gadu 2 rbl. 20 kap.	Par 1 gadu 3 rbl. — kap.	Par 1 gadu 5 rbl. — kap.
„ 1/2 „ 1 „ 20 „	„ 1/2 „ 1 „ 60 „	„ 1/2 „ 2 „ 80 „
„ 1/4 „ — „ 60 „	„ 1/4 „ — „ 90 „	„ 1/4 „ 1 „ 50 „
	„ 1 mehn. — „ 35 „	„ 1 mehn. — „ 60 „

Numurs maksā 3 kap. — Adresu maina 10 kap. — Študinažumi: preešhpušē 20 kap., pehž tekstā 8 kap. rindina.

Atwiši uš pehžmaksu neištutam. — Uš wehleschanos peesuhitam parauga numurus.

Šdeweji: Sabeedriba „Sadsihwe“.

Mupat tā isnahja:

Dr. D. Biskapa

Mahte un behrns

ar 55 sīhmejumeem tekstā.

==== Moklā glihti eeseeta 2 rbl. ====

Grahmata eedalita 3 dalās ar daudjām nodalām.

Pirmā dala runā par **seetveeti** — mahti: grūhtneezību, dsemdeschanu, nedekām ur. daschadeem trauzejumeem schinīs laikmetōs.

Otrā dala apstata **weselu behruu**: tā behrns jakopj un jachdina 1. un 2. dšihw. gadā un pehž 2. dšihw. gadā lihds stolas laikmetam. Te plaschats raksts ari par behruu garigo un tikumisto audsinajchanu un stola laischanu.

Treschā dalā apstatīs **slims behrns**: jaunpeedšimuschā behrna slimibās, gremojamo organu slimibās 1. un 2. dšihw. gadā un wehslatōs gaddōs, lipigas slimibās, organisma wispahrigās slimibās un juhteklu slimibās un kopschana. Katrā slimibās gadījumā peeweista slima behrna diete un apkopschana.

Grahmatā eewehrota galwenā fahrtā dšihwes praktiskā puše un karo pret wiadeem aisspreedumeem, kuri eew esusches mahsu tantā. Tadehl ta ir nepeezeschams yadoma dewejš iffatrai dšimtai resp. mahjai.

==== Dabujama wisās grahwatu tirgotawās. ====

Isdewis A. Golts,

Rigā, Suworowa eelā Nr. 5.

R. Lapina

Mužitas un rakstamu leetu weitals

==== Awotu eelā Nr. 73. ====

Peedahwā leelā lšwehlē wladus mulikas instrumentus.

Speziāla mulikas instrumentu lšlaboichanas darbniza.

Sewlchtkl leela lšwehle no kartem un rakstamām leetam.

Skaistas dselss gultas un matratchi,

ihsti baltas metala ehdam- un tehkarotes, masgajamee galki un
blodas, uhdens spaini.

Deela iswehle mifina un nikela patwahri, galas kapajamas maschinas.
Petrolejas tehkus

„Greak“ un „Brimus“. Slidas, flehpes un lamainas.

Reparispehjama labuma separatori „Titan-Aleksandra“.

Wisi buhwapfalumi pee

M. P. Silleneeks, Rigā,

Terbatas eelā 7.

J. Behtinsch

Rigā, Terbatas eelā Nr. 8,

peedahwā labi noreguletus kabatas, seenas un modinataju pulkstenus,
tā ari selta un sudraba leetas.

Pulkstenu islaboschana us galwoschann.

Selta un sudraba lectu pastellejumi un reparaturas.

Monogrami, faksimili (paraksti) un wisi ziti graweschanas darbi teel pascha darbnizā
glшти un par mehrenām zenam pagatawoti.

Weikals atwehrtis šwehtdeenās no 12—5 deenā.

Peepraseet wisur jaunus antinikotina
papirosus
AERO 10 gab. 6 kap.

Weegli un aromatiski.

Moderni un stipri tungu, damu un beheru
 apawi

leelā iswehlē par mehrenām zenām babujami

A. Blafana

apawu firgotawā,

Rigā, Aleksandra eelā Nr. 50, Brunineeku eelas stuhrt.
 Galoschas leelā iswehlē.

Agenskalnā.

Wislehtati un ehrtati!

Uf nomaksu

piemklasiģi, jaunačās konstrukcijas

gramofoni

12, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50, 55, 65, 75 rbl. un dahrgati, plates,
 latweeschu, freewu, wahzu u. z. **Wijoles, mandolines,** (italeeschu),
 gitares un zitares 3, 5, 6, 8, 10, 12, 15, 20 rbl. un dahrgati. Sabafās
 italeeschu un wahzu stihgās.

Ahrpus Rigas isfuhtu uf pehzmaksu. Islabojumus isbaru pamatigi un ahtri.

A. Purpeters, Sehtas eelā Nr. 1.

„Dsihwe“

(5 gads)

plafcha politiska, literariska un sabeedriska deenas awle,
 ilnabk Leepajā katru deenu, ilnemot swehtdeenas un iwehtku deenas.

Abonešchanas maksā:

Ar preefuhstifchanu:

par gadu	6 rub. — kap.
„ pušgabu	3 „ 10 „
„ gada zeturfni	1 „ 65 „
„ weenu mehnefi	— „ 75 „

Beš preefuhstifchanas:

par gadu	5 rub. — kap.
„ pušgabu	2 „ 60 „
„ gada zeturfni	1 „ 40 „
„ weenu mehnefi	— „ 50 „

Sludinajumi maksā: preefuhstifchanu un tekstā — 15 kap. un pehz tekstā — 5 kap.
 fihta rakstu rindina. Numurs maksā 3 kap.

Parakstifchanos uf „Dsihwi“ peenem wili labakee grahmatu weikall Baltijā.
 Naudas fuhtijumi adresejami „Dsihweš“ kantorim Leepajā, Julianes eelā Nr. 40.

Redakzija un kantoris: Leepajā, Julianes eelā Nr. 40.
 Pasta kallite 190. Telefons 153.

Redaktors-isebevejs: cand. rer. merc. P. Lejniech.

Sabeedriba „Immobil“ F. Z. Rosentalbergs & Co.

Galtvenais tantoris

Rigā, Suworowa eelā 24/26.

Telefons 71-05.

Peedahwā:

atfewisāšām personam un grupam.

Pilsehtu un lauku mahjās, wašarnižās, muišās, leela^s un mašas^s s^meš gabaluš, sem labeem noteiku meem eepirššanai Baltijā un apfahrtējās guberņās;

Rekomendē:

šhanu ispahrdoššanai.

pilsehtu un lauku mahju, muišdu un wašarnižu pahrdewejeem pirzejuš, tā ari ušņemas pilsehtu un lauku leelaku gruntiš gabalu un muišdu šabali-

Sabeedribas twetneeki:

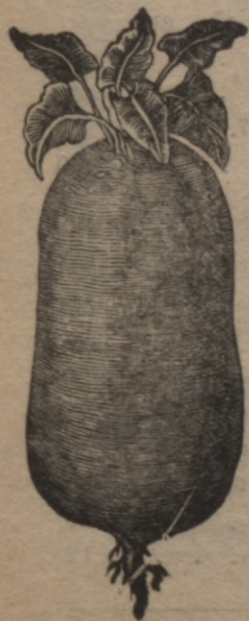
Zehlis: G. Draifka iģš, Reijera eelā Nr. 8.

Rehlekne: M. Weisberg iģš. Волковская ул. домъ Чернявскаго.

Schaulōs: A. Kantera iģš.

Wentspili: K. Podneeka iģš, Paulu eelā Nr. 2.

Augusta Dandsineeka

fehflu tirgotawa

Rigā, Suworowa eelā Nr. 24/26.

ee-eja no Dīrnawu eelas,

peedahwā un isfuhta pa pašu, dšelszaku, ari uš samaktu sta-
ziā labi dihktoščas un pareišas fugas

twifadas šatnu, pušu un laufšaimneežibas

fehflaš.

Bagata ilwehle par loti mehrenām zenam.

— Lubdlu peepralit zenu rahdīfajus. —

A. Bolta

grahmatu firgotawa un apgahdneeziba Rigā, Suworowa eelā Nr. 5,

eeteiz no sawa apgahdeena un generalkomisiijas fekošdas grahmatas :

Pludons „ Vatwju rakstneeki “	
I., II. un III. data. Dailliteratu as chresto- matija skolam un paschisglitibai.	8ap.
I. data eeseeta	80
II. " "	110
III. " "	140
A. Bratschs „ No atsihschanas toka “, wahka sihmejums no dailneeka J. Rosentala	60
Prof. L. Büchners Gedšintibas spehks un wina eespajds us zilwezes moralisko un garigo progresu	25
Prof. E. Häckels „ Monizms “, ta šaite starp religiju un finatni	30
Seweraks „ Modernais sozialisms un nahkotnes šabeedriba “	30
Decdelneeka islasiti un neislasiti satiriski raksti	65
Ed. Treumans Gaujmalas šmildšinas (Dsejas ap Gauju)	35
J. Gulbis „ Nemeera štundās “ (Dsejas)	40
Sinatne un dšihwe , populari-sinatniskš šhurnals 1907. gada gahjums	60
Warlens šwehrinato teešas preekšhā	5
Dišhenajo Bernhards Trimpulas	15
Dšenols „ Anglu wadons paschmahzibai “	20
A. Weinbergs Rokrahšu kritika	25
— Išhetrejadas pašaules	25
A. Skalbe Bahlas lapas	20
— Sirds un šaule . Dsejas	25
Prof. Geitels Technikas brihnumi . Zilwezes šasneegto panahšumu apštats gaisa, jemes un uhdena eelarošhānā. Ar 100 sihmejumeem	80
P. Roberts Kurp tranz Ašpasijas warones?	12

Riġas Mehrneeku Kurſi

Paulutſchi eelâ 15, Dſena ġimnalijâ.

==== Telefons 51-61. ====

Wafatas kurſs ſahſſees 4. ġuniġâ.

Zuhġumrakſtus ar dokumenteem ġan peenem.

ġntereſenteem tuwaſas ſinas iſſuhta pret 7 ġap. paſtmarġu, bet perſonigi proſpekti dabujami par welti; programas ar ġraġmatu ſarakſteem â 25 ġap.

Kurſu lektori: Riġas Politeġniſtlâ ġnſtituta profeſors **W. Ģ. Ģhrenſenġhts** (ġeodeſija), Riġas Politeġniſtlâ ġnſtituta aſiſtents **A. J. Buchholzs** (praġt. ġeodeſija un planu ſihmeſġhana), Mangalu ġuġeſkollâ krona deeneſtâ ſtahwoſġhais matematikas un aſtronomijas ſkolotajs **A. M. Ţhagars** (matematika), inſġeneers-ġeġnologs **A. A. Sawjalows** (kulturġeġnika), Riġas Aġġabala Teefai peeſkaiſitais cand. jur. **Ģ. Ģ. Ģrűnberg** (liſumu ſinaſġhana), Terbatas uniwerſitates aſiſtents **A. A. Dubjanſky** (ġeologija un taſġazija).

Kurſeem paſġeem baġatiġs ġeodeſiſku instrumentu kraġġums. Patlaban Kurſu direġzijas riġġibâ ap 200 krona mehrneeku paſihġu weetas.

Preeġidneeks.

Rob. Ģohanſons

Riġâ,
Aleġandra eelâ 10â.
Telefons 15,61.

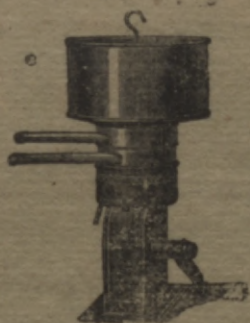
M. Lapinſġ

Riġâ,
Pernawas eelâ 16.
No 1. aug. 1912. ġ. otrs
weikals Marijas eelâ
Nr. 26, Dlawa namâ.
Telefons 54,88.

A. Starinſġ

Riġâ,
Aleġandra eelâ 5.
Telefons 62,24.

Ģeteizam ġod. publiġas eetwehribai muġſu wairakġahret ġodalġotâs darbnizas. Portrejas daſġhadatâs iſſtrahġajumâs un weidâs. Teġniſki un ſiniſki uſneġmumi. Paleġlinajumi no latras fotografijas, ſihmeġuma u. t. t. Mehrenas, noteiktas zenas.

Sabeedriba

„Konsums“

pee Rigas Lauks. Zentralbeedribas

Rigâ, Dsirnawu eelâ № 68. Telefons 43-04.

Preekšitahwji

Angļu ROBEY & Co. kuļgarnituram.

Jaunakee naftas motori „ROBUR“.

Slawenee Alfa-Laval separatori.

Ropmoderneežibu eerihfošhana.

Malamee gangi „Titan“. Welas mašg. mašinas „Mata dor“. Sweedru efektu mašinas. Angļu, sweedru un wahzu labako fabrikatu šchlehršahgi. Galda un dezimal šwari, šwaru bumbas.

Alhas, balata un tanepaju šifšnas, šehdes,
štriki, dakšhas, lahštās u. t. t.

Peedahwajam pawasara wajadšibam

mahksligus mehslus masumā un
leelumā
par mehrenām zenam.

Telegramu adrese: Rigâ, „Zentrkonsum“.

Pee Sabeedribas peeder apm. 90 laukaimn. beedribas.